

การศึกษาความสัมพันธ์ของการพัฒนาเมืองภูเก็ตกับการเมืองท้องถิ่น

น.ส.สุตรัก หนูน่วม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการเมืองและการจัดการปกครอง ภาควิชาการปกครอง
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2561
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

3807425840

CU Thesais 5881013624 thesis / recv: 06082562 16:22:13 / seq: 9

5881013624_3807425840

RELATION OF URBAN DEVELOPMENT AND LOCAL GOVERNMENT: CASE STUDY OF
PHUKET CITY, THAILAND

Miss Sudrag Noonim

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Politics and Governance

Department of Government

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2018

Copyright of Chulalongkorn University

3807425840

CU Thesisis 5881013624 thesis / recv: 06082562 16:22:13 / seq: 9

สุดรัก หนูนิม : การศึกษาความสัมพันธ์ของการพัฒนาเมืองภูเก็ตกับการเมืองท้องถิ่น. (RELATION OF URBAN DEVELOPMENT AND LOCAL GOVERNMENT: CASE STUDY OF PHUKET CITY, THAILAND) อ.ที่ปรึกษาหลัก : ผศ. ดร.พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์

วิทยานิพนธ์เรื่องการศึกษาความสัมพันธ์การพัฒนาเมืองภูเก็ตกับการเมืองท้องถิ่น ตั้งแต่ พ.ศ. 2540 ถึง ปัจจุบัน โดยมุ่งทำความเข้าใจความสัมพันธ์ในอำนาจของนักการเมืองท้องถิ่นกับพื้นที่เมืองในระดับนคร ภายใต้กรอบแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจการเมือง โดยมีคำถามการวิจัยคือ 1) ลักษณะการพัฒนาทุนนิยมของจังหวัดภูเก็ตเชื่อมโยงหรือมีผลต่อการเมืองท้องถิ่นอย่างไรและ 2) ทุนนิยมชนิดใดที่เป็นปัจจัยขับเคลื่อนให้เมืองภูเก็ตเกิดการพัฒนา การศึกษาครั้งนี้ได้อาศัยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการศึกษาพื้นที่เมืองของเทศบาลนครภูเก็ต

ผลการศึกษาพบว่าทุนนิยมในเมืองนครภูเก็ตตั้งแต่อดีต จนกระทั่งปัจจุบัน ประกอบไปด้วยทุนนิยมเหมืองแร่ และทุนนิยมวัฒนธรรม โดยทุนนิยมเหมืองแร่มีทุนทรัพยากรเป็นพื้นฐานที่สำคัญหลังจากกิจการเหมืองแร่เริ่มซบเซา เมืองภูเก็ตมีสภาพเศรษฐกิจที่หยุดชะงัก จนกระทั่งนักการเมืองท้องถิ่นเทศบาลนครภูเก็ตได้เล็งเห็นถึงการนำทุนอุตสาหกรรมและทุนภาคบริการมาเป็นกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเมือง นับจากนั้นเพียงไม่นานทุนดังกล่าวก็ได้หลอรวมเกิดเป็นทุนนิยมวัฒนธรรมขึ้นในพื้นที่เทศบาลนครภูเก็ต ก่อให้เกิดผลประโยชน์ทางธุรกิจในพื้นที่ขนาดใหญ่ซึ่งทำให้นักการเมืองท้องถิ่นที่เข้ามาแย่งชิงอำนาจในพื้นที่เมืองแห่งนี้ได้รับผลประโยชน์จากการเติบโตของเมืองนครภูเก็ตผ่านโครงการพัฒนาต่างๆ ทำให้พื้นที่เมืองถูกขยายและพัฒนาออกไป

ระบบทุนนิยมวัฒนธรรมวัฒนธรรมส่งผลต่อเศรษฐกิจเมืองและเมื่อเศรษฐกิจเป็นตัวชี้นำทิศทางของการเมืองได้ การแข่งขันในการแข่งขันของการเมืองท้องถิ่นจึงเป็นการแข่งขันกันด้วยโครงการพัฒนาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ซึ่งกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการทำให้เกิดทุนนิยมวัฒนธรรมขึ้น คือ การเมืองท้องถิ่นเทศบาลนครภูเก็ตซึ่งเป็นที่ประจักษ์ว่ากลุ่มการเมืองที่ชนะการเลือกตั้งมาโดยตลอดระยะเวลากว่า 20 ปีมีเพียงกลุ่มเดียวคือ กลุ่มคนหนุ่ม ซึ่งสมาชิกในกลุ่มล้วนแล้วแต่เป็นนายทุนในพื้นที่ที่มีการสะสมทุนทางเศรษฐกิจมาตั้งแต่ยุคทุนนิยมเหมืองแร่ ดังนั้นนครภูเก็ตตั้งแต่ปี 2540 จนกระทั่งถึงปัจจุบันถูกขับเคลื่อนโดยทุนนิยมที่เรียกว่าทุนนิยมวัฒนธรรม

สาขาวิชา	การเมืองและการจัดการปกครอง	ลายมือชื่อนิสิต .....
ปีการศึกษา	2561	ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

5881013624 : MAJOR POLITICS AND GOVERNANCE

KEYWORD:

Sudrag Noonim : RELATION OF URBAN DEVELOPMENT AND LOCAL GOVERNMENT: CASE STUDY OF PHUKET CITY, THAILAND. Advisor: Asst. Prof. PITCH PONGSAWAT

This study aims to find out for the relationships between the development of Phuket city and its local government from 1997 to the present time by focusing on the relationship of the local politicians' power and their fields namely municipality. By applying the concept of political economy, there are 2 research questions for this study including 1) how did the capital development in Phuket affect its local politics 2) which type of capital drove the development of Phuket city. The qualitative research approach is applied for this study and Phuket municipality is concerned as the area of study. Up to the present time, the results show that Phuket municipality has been comprised of mining capital and cultural capital. After the decreasing of mining businesses and the economic shortage in Phuket, the mining capital was the prior type of capital in Phuket municipality which was favored from those situations. By the foreseeing of local politicians, industrial capital and service capital were brought into this area and later were developed into the cultural capital. This new type of capital has leaded loads of business favor which are attractive for many local politicians to fight for these favors. The area of Phuket municipality has been expanded and benefitted from their fights presented by the urban development projects. The cultural capital has many effects on the city's economics and it is also able to conduct politics in the city. By these reasons, "win or lose" of the local politics in this area is based on the proposals of urban development projects which are presented by local politicians. A powerful group of people who take a leading role in forming up Phuket's cultural capital is the group of local politicians from Phuket municipality. This group is obviously powerful since its nominee group named "The Young Men" is the one and only winner of the Phuket municipality elections for over 20 years. The members of "The Young Men" are the bourgeois who has performed their capital accumulation since the period of mining capital. Hence, it can be assumed that from 1997 to the present time, Phuket has been moved by cultural capital.

Field of Study: Politics and Governance

Student's Signature .....

Academic Year: 2018

Advisor's Signature .....

3807425840

CD IThesis 5881013624 thesis / rev: 06082562 16:22:13 / seq: 9

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าฯ กราบขอบพระคุณพ่อและแม่ ที่ได้หล่อเลี้ยงชีวิตลูกให้คงอยู่ได้ด้วยกำลังใจซึ่งเป็นพลังมหาศาลต่อการตัดสินใจทุก ๆ เส้นทางที่เลือกเดิน ไม่ว่าจะเส้นทางที่เลือกนั้น จะยากเพียงใด แต่พ่อและแม่ไม่เคยกดดัน และยังให้ออกาสลูกเสมอ ลูกคงใช้ชีวิตอยู่บนโลกใบนี้ยากกว่านี้หากขาดความรักและคำสอนสั่งที่พ่อและแม่มีให้ตลอดเส้นทางเดินทางขอบพระคุณที่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญ์พงษ์สวัสดิ์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ที่ได้เปิดโอกาสข้าพเจ้า ได้รู้ซึ่งกับคำว่าเปิดใจต่อการค้นหาหัวข้อวิทยานิพนธ์ เพราะที่ผ่านมาข้าพเจ้าได้ใช้เวลาไปเกือบหนึ่งภาคการศึกษากับการค้นหาหัวข้อวิทยานิพนธ์ที่คิดว่าจะใช้ชีวิตร่วมกันไปจนถึงปลายทางที่ตั้งใจ หากไร้ซึ่งโลกทัศน์แห่งองค์ความรู้ใหม่ ประกอบกับการชี้แนะในประเด็นการศึกษาเรื่องเมือง ข้าพเจ้าคงไม่มีทางได้บทสรุปถึงหัวข้อวิทยานิพนธ์ที่ข้าพเจ้าต้องทำให้สำเร็จการศึกษา นอกจากนี้ เหนือกว่าคำขอบคุณใด ๆ คือ ความเมตตาจากอาจารย์ที่กรุณาเข้าใจวิถีชีวิตของนิสิตคนนี้ที่ต้องทำงานพร้อมกับการเขียนวิทยานิพนธ์ไปพร้อม ๆ กัน อาจารย์ไม่เคยตำหนิให้ข้าพเจ้ารู้สึกท้อใจในการเขียนงานเลยสักครั้ง ในทางตรงกันข้าม อาจารย์กลับมีแต่คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ และถ้อยคำที่เต็มไปด้วยกำลังใจ ซึ่งข้าพเจ้าฯ ขอกราบขอบพระคุณจากกันบั้งที่ลึกที่สุดของหัวใจอีกครั้งค่ะ

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง ประธานกรรมการ และ ดร.สตีรณานิติโชติ ธรรมการภายนอก สำหรับคำแนะนำ คำสั่งสอน และประเด็นความรู้เรื่องทุนนิยมและการเมืองท้องถิ่นแก่ข้าพเจ้า

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณเพื่อนกลุ่มลับเฉพาะปลวกมีหยอย เพื่อนกลุ่มป่าแก่แล้วหลานเอ๊ย รวมทั้งน้อง ๆ ในรุ่น 4 รัฐศาสตร์การเมืองและการจัดการปกครอง และน้องมหา น้องแบงค์ น้องหนูปิ่น ที่คอยอุดหนุนมาจากหลุมแห่งความสับสนหวัง ตลอดจนขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคน พี่ไก่อานายที่เมตตาให้หยุดงานในวันศุกร์และเสาร์เพื่อเขียนงานเล่มนี้ ขอขอบคุณ ขอขอบคุณ และขอบคุณจากใจแต่ทุกคนอีกครั้งค่ะ

สุครัก หนูนิ่ม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญรูปภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามการวิจัย	4
1.3 วัตถุประสงค์ในการวิจัย	4
1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	4
1.4.2 การเลือกพื้นที่ในการศึกษา.....	6
1.4.3 ขอบเขตด้านเวลา.....	7
1.4.4 วิธีและเครื่องมือในการเก็บข้อมูล	7
1.4.5 แหล่งที่มาของข้อมูล.....	8
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
1.6 ขั้นตอนในการนำเสนอวิทยานิพนธ์.....	9
บทที่ 2 แนวคิดและทบทวนวรรณกรรม	12
2.1 การเมืองท้องถิ่นกับสายสัมพันธ์อุปถัมภ์.....	13
2.2 แนวคิดจักรกลการเมือง หรือระบบเจ้าพ่อ (Machine Politics and Atomized Godfather)	14

3807425840

CD IThesis 5881013624 thesis / rev: 06082562 16:22:13 / seq: 9

บทที่ 4 การเมืองท้องถิ่นเทศบาลนครภูเก็ตกับความสัมพันธ์การพัฒนาเมือง 89

4.1 การก่อรูปของนักรการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลนครภูเก็ตมาจากการขยายตัวของชนชั้นที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจและใช้ฐานธุรกิจเข้าสู่พื้นที่ทางการเมือง 89

4.2 การแข่งขันระหว่างกลุ่มทุนบนพื้นที่ทางการเมืองท้องถิ่นระหว่าง กลุ่มคนหนุ่ม กับ กลุ่มชาวบ้านสร้างสรรค์ ปี 2547 102

4.2.2 โครงการพัฒนาที่เกิดขึ้นก่อนการเลือกตั้ง 104

4.2.3 โครงการพัฒนาที่เกิดขึ้นหลังการเลือกตั้ง 105

4.2.3.1 โครงการพัฒนาตลาดเจ้าฟ้าวาไรตี้ 105

4.2.4 เส้นทางของผู้แพ้ในสนามการเลือกตั้งระดับเมือง 107

4.3 การแข่งขันระหว่างกลุ่มทุนบนพื้นที่ทางการเมืองท้องถิ่นระหว่าง กลุ่มคนหนุ่ม กับ กลุ่มชาวบ้านสร้างสรรค์ และกลุ่มคนหนุ่ม กับกลุ่มคนรุ่นใหม่ 107

4.3.2 โครงการพัฒนาที่เกิดขึ้นก่อนการเลือกตั้ง 112

4.3.2.1 โครงการพัฒนาย่านเมืองเก่า 112

4.3.2.2 โครงการตัดถนนบนที่ดินตระกูลหงษ์หยก 116

4.3.4 เส้นทางผู้แพ้ในสนามการเลือกตั้งระดับเมือง 119

4.5 ความสัมพันธ์และบทบาทของนักรการเมืองท้องถิ่นกับการพัฒนาเมืองภูเก็ต 119

บทที่ 5 ผลการศึกษาการพัฒนาเมืองภูเก็ต ทุนนิยม กับการเมืองท้องถิ่น 127

5.1 ข้อค้นพบด้านการพัฒนาทุนท้องถิ่นภูเก็ต 128

5.2 ทุนนิยมกับการทุจริตชนชั้นกลางเมืองภูเก็ต 131

5.3 ข้อค้นพบทุนวัฒนธรรมขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองภูเก็ต 131

5.4 ข้อค้นพบด้านการเมืองท้องถิ่นภูเก็ต 132

5.6 ข้อค้นพบด้านนัยยะสำคัญของการเมืองท้องถิ่น: ความสัมพันธ์กับการพัฒนาเมืองภูเก็ต 136

บรรณานุกรม 141

ประวัติผู้เขียน 145

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์.....	18
ตารางที่ 2 คุณลักษณะที่แตกต่างระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและส่วนราชการทั่วไป (อรรถัย ก๊กผล, 2559, 11)	41
ตารางที่ 3 จำนวนผู้ขอประทานบัตรทำเหมืองแร่	60
ตารางที่ 4 ประมวลข้อมูลพื้นที่การก่อสร้างของ อปท.จังหวัดภูเก็ต (มี พรบ.ควบคุมอาคาร) พ.ศ. 2545 – 2546	66
ตารางที่ 5 รายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน จำแนกตามแหล่งที่มาของรายได้ อำเภอเมือง ภูเก็ต พ.ศ. 2539.....	68
ตารางที่ 6 เปรียบเทียบรายได้จากเทศกาลถือศีลกินผักประจำปี 2560	75
ตารางที่ 7 ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ	80
ตารางที่ 8 การเกิด การตาย การย้ายเข้า และการย้ายออก พ.ศ. 2559	85
ตารางที่ 9 สถานประกอบอุตสาหกรรม จำนวนเงินทุน และจำนวนคนงาน พ.ศ. 2559.....	86

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
รูปภาพที่ 1 แสดงกรอบขอบเขตการศึกษาในด้านเวลาและเนื้อหาการศึกษา.....	6
รูปภาพที่ 2 แผนที่เทศบาลนครภูเก็ต	7
รูปภาพที่ 3 กรอบการทบทวนแนวคิดและวรรณกรรมการพัฒนา”เมือง”เทศบาลนครภูเก็ต	13
รูปภาพที่ 4 การทำงานของทุนนิยมในบริบทของการทำงานการเมืองท้องถิ่น	57
รูปภาพที่ 5 ภาพเมืองภูเก็ตในปี พ.ศ.2469	64
รูปภาพที่ 6 ประเพณีวัฒนธรรมการถือศีลกินผัก	74
รูปภาพที่ 7 เทศบาลนครภูเก็ตมอบเงินสนับสนุนการจัดการประเพณีวัฒนธรรมถือศีลกินผัก	75
รูปภาพที่ 8 เทศบาลนครภูเก็ตจัดงานอนุรักษ์วัฒนธรรมตรุษจีน	76
รูปภาพที่ 9 อาหารพื้นเมืองหมี่หุ่นกระดูกหมู	78
รูปภาพที่ 10 อาหารพื้นเมืองไอ้เอว	79
รูปภาพที่ 11 วิเคราะห์เศรษฐกิจทุนนิยมวัฒนธรรม.....	87
รูปภาพที่ 12 แผนที่ดาวเทียมแสดงพื้นที่ถนนนาคา ปีพ.ศ.2542	106

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดภูเก็ตถือได้ว่าเป็นเมืองหลวงแห่งการท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางทะเลที่มีชื่อเสียงในระดับโลก แต่ในปีจังหวัดภูเก็ตได้เปิดบ้านต้อนรับนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมโลก สถิติจากกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬาในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2562 พบว่าจังหวัดภูเก็ตมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมาเยี่ยมเยือนเป็นอันดับ 3 ของประเทศไทยรองจากกรุงเทพมหานครและจังหวัดชลบุรี การเข้ามาของนักท่องเที่ยวนอกจากจะสร้างเม็ดเงินมหาศาลให้แก่จังหวัดภูเก็ตและประเทศไทยแล้ว การท่องเที่ยวยังมีส่วนที่สำคัญต่อการพัฒนาความเป็นเมืองของจังหวัดภูเก็ตในภาพรวมอีกด้วย อย่างไรก็ตามเมืองในจังหวัดภูเก็ตแต่ละเมืองก็มีหน้าที่ที่แตกต่างกันออกไป อาทิ เมืองป่าตอง เมืองกะตะกะรน เป็นเมืองที่พัฒนาอย่างรวดเร็วจากการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการก่อสร้างอสังหาริมทรัพย์โดย 70 เปอร์เซ็นต์ของการลงทุนเป็นการเข้ามาของทุนข้ามชาติ หน้าที่ของเมืองป่าตอง กะตะกะรนคือรองรับนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวธรรมชาติทางทะเล เป็นต้น ตามรายงานของ World cities culture in 2015 ("WORLD CITIES CULTURE REPORT 2015,")¹ ได้ให้ข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับการพัฒนาเมืองของโลกว่าเมืองที่มีการเติบโตและมีอัตลักษณ์ของเมืองอย่างชัดเจนจะเป็นการสร้างมูลค่าของเมืองเพิ่มขึ้นได้ อัตลักษณ์ของเมืองที่ว่านี้คืออะไร เมืองหรือมหานครที่สำคัญของโลกล้วนแล้วแต่ถูกสร้าง พัฒนาและมีวิวัฒนาการมานับร้อยปี เมืองจึงค่อย ๆ สะสมวัฒนธรรมเฉพาะที่เป็นอัตลักษณ์หรือเอกลักษณ์หนึ่งเดียวของตัวเอง และวัฒนธรรมดังกล่าวก็สามารถจะนำมาแปรเป็นสินค้าที่สร้างมูลค่าได้ ดังเห็นได้จากมหานครลอนดอน ประเทศอังกฤษ ที่สามารถทำให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างมูลค่าต่อปี 7.3 พันล้านปอนด์ หรือประมาณกว่า 313,900 ล้านบาท² หรือจะเป็นเมืองนำอยู่ที่สุดในโลกอย่างออสเตรเลีย ผลการสำรวจพบว่า นักท่องเที่ยว 2 ใน 3 เดินทางไปออสเตรเลียเพราะชื่นชอบวัฒนธรรมของเมือง เช่นนี้แล้วจึงจะเห็นได้ว่า

¹ https://www.bbhub.io/dotorg/sites/2/2015/11/WCCF_Report.pdf

² วารสาร ศูนย์ศึกษามหานครและเมือง วิทยาลัยรัฐกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต Ford Future Urban Development ญัฐธิดา เย็นบำรุง 2019

เมืองเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของภูมิภาคและของประเทศได้ โดยเฉพาะเมืองภูเก็ต ที่มีพื้นที่เมืองซึ่งมีลักษณะพิเศษที่น่าสนใจมากมาย ดังนั้นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้เลือกศึกษาพื้นที่เมืองที่มีเอกลักษณ์วัฒนธรรมที่เด่นชัดอย่างเทศบาลนครภูเก็ตโดยมุ่งเน้นที่จะศึกษาว่าระบบเศรษฐกิจทุนนิยมชนิดใดที่ทำให้เมืองอย่างเทศบาลนครภูเก็ตพัฒนามาได้เฉกเช่นปัจจุบัน ไม่เพียงเท่านั้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ยังพยายามทำความเข้าใจกระบวนการเติบโตและพัฒนาการของเมืองในทุกมิติ โดยเฉพาะการเมืองส่วนท้องถิ่นเทศบาลนครภูเก็ตที่เป็นภาคส่วนที่สำคัญหลักในการสร้างสัมพันธ์ของการเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเมือง

ความสำคัญของการเมืองท้องถิ่นนับตั้งแต่การกระจายอำนาจการปกครอง ปี พ.ศ.2540 เป็นต้นมา มีการขยายอำนาจให้ประชาชนได้มีอำนาจในการปกครองตนเองผ่านการปกครองในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การปกครองในระดับชนบทผ่านการปกครองแบบองค์การบริหารส่วนตำบล การปกครองในระดับเมืองผ่านการปกครองในระดับเทศบาลขึ้นไป ซึ่งตลอดระยะเวลากว่า 20 ปีที่ผ่านมา เราจะเห็นการศึกษาการเมืองท้องถิ่นในภาคใต้เป็นการศึกษาแบบพยายามอธิบายวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นของแต่ละพื้นที่ การเลือกตั้ง พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและการเปลี่ยนแปลงของเครือข่ายอุปถัมภ์ ดังจะเห็นได้จากงานของ เวียงรัฐ เนติโพธิ์ (2558:97) ภิญญา ดันพิทยคุปต์ (2549: 18-22,86-97) จิราภรณ์ คำจันทร์ (2547:78-84) ได้ค้นหาคำตอบการเมืองระดับท้องถิ่นในประเด็นการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองในสองทศวรรษที่ผ่านมา รวมถึงศึกษาโครงสร้างการเลือกตั้งที่ได้เปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางอำนาจในท้องถิ่น ตลอดไปจนถึงความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ที่เคยเป็นความเชื่อว่าเป็นหัวใจของการเมืองระดับชาติและการเมืองท้องถิ่นนั้นยังคงดำรงอยู่ในทุกการเลือกตั้งของการเมืองท้องถิ่น อีกทั้งความสัมพันธ์ของพรรคการเมืองระดับชาติที่เป็นผู้กำหนดกับเครือข่ายทางการเมืองในท้องถิ่น วิเคราะห์ข้อมูลจากพลวัตในการเปลี่ยนแปลงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ โดยงานของเวียงรัฐได้อธิบายในเรื่องนี้ว่าระบบอุปถัมภ์ถือได้ว่าเป็นการแลกเปลี่ยนทั้งเชิงโครงสร้างและเครือข่าย และเป็นการแลกเปลี่ยนเพื่อเป็นฐานสนับสนุนทางการเมือง นอกจากนี้ยังมี การศึกษาการเมืองท้องถิ่นในมิติของการเลือกตั้ง ดูความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองกับนักการเมือง ระหว่างนักการเมืองระดับชาติกับนักการเมืองท้องถิ่นว่าเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด อาทิ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชิตพบว่าเป็นพื้นที่ของพรรคประชาธิปัตย์ตั้งแต่นายชวน หลีกภัย ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ทำให้เกิดกระแสยึดมั่นกับพรรคประชาธิปัตย์ซึ่งเป็นการยึดโยงอยู่กับตัวบุคคลที่เป็นสัญลักษณ์ของคนภาคใต้ จึงเป็นการแสดงอัตลักษณ์ทางการเมืองของคนใต้ทั้งในการเมือง

ระดับชาติและการเมืองระดับท้องถิ่น ซึ่งการศึกษาการเมืองท้องถิ่นในลักษณะนี้เป็นแนวทางศึกษาที่ให้ความสนใจต่อปัจจัยทางด้านความรู้สึกหรือความผูกพันทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง นอกจากนี้ยังมีงานที่มีข้อเสนอสนับสนุนและมีบทสรุปไปในทิศทางเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นงานของ จิราภรณ์ คำจันทร์ (คำจันทร์)³, ชนกนาถ พูลสวัสดิ์ (พูลสวัสดิ์)⁴ และจุฑารัตน์ ลิมปกาญจน์ (ลิมปกาญจน์)⁵ เกี่ยววฒนธรรมาการเมืองของภาคใต้ที่มองว่าการเมืองระดับชาติและการเมืองระดับเมืองเป็นการเมืองที่ควบคุมโดยพรรคพรรคเดียวคือพรรคประชาธิปัตย์ โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นที่แม้จะส่งผู้สมัครคนใดลงแข่งขัน หากป้ายหาเสียงมีรูปของบุคคลที่ประชาชนในภาคใต้ยอมรับเช่น นายชวน หลีกภัย ผู้สมัครท่านนั้นก็จะได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งได้ในที่สุด ในขณะที่การเมืองท้องถิ่นในระดับเมืองของจังหวัดภูเก็ตมีพลวัตที่แตกต่างอย่างมีนัย จากการศึกษาพบว่าการเมืองท้องถิ่นระดับเทศบาลนครของจังหวัดภูเก็ตเป็นการเมืองที่ไม่ได้ผูกพันหรือถูกควบคุมโดยพรรคประชาธิปัตย์แฉกเช่นการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดอื่นๆของภาคใต้ โดยการศึกษาการเมืองนครในงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ไม่ได้ศึกษาแค่รูปแบบการปกครองในระดับการเมืองท้องถิ่น หรือศึกษาเฉพาะโครงสร้างอำนาจในระดับท้องถิ่นที่ปรากฏในช่วงเลือกตั้ง หากแต่งานวิจัยนี้ได้ศึกษาความสัมพันธ์การพัฒนาเมืองภูเก็ตกับการเมืองท้องถิ่นในมิติทางการเมืองท้องถิ่นที่ทำงานผ่านโครงการพัฒนาต่างๆในระดับเมือง โดยศึกษาจากกรอบการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจว่า 20 ปีที่ผ่านมาโครงการอะไรเกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่งจะทำให้เข้าใจอำนาจที่เกิดขึ้นในพื้นที่เมืองมากขึ้น ทั้งนี้การศึกษาตั้งอยู่บนแนวคิดที่ต้องการอธิบายประวัติศาสตร์ทุนนิยมของเมืองในเขตเทศบาลนครภูเก็ตตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เพื่อนำไปสู่การค้นพบข้อเท็จจริงที่ว่าแท้จริงแล้วทุนนิยมเมืองภูเก็ตมีลักษณะเป็นเช่นไร โดยจะเป็นการศึกษาทุนนิยมภูเก็ตผ่านการเมืองท้องถิ่นเพื่อชี้ให้เห็นว่าตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมาระบบทุนนิยมได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาเมืองภูเก็ต ในขณะที่เมืองและการเมืองท้องถิ่นก็มีความ

³ จิราภรณ์ คำจันทร์ (วิทยานิพนธ์เรื่อง ความนิยมของพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้:ศึกษารณเขตเลือกตั้งที่1และที่10 จังหวัดนครศรีธรรมราช สาขาวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,2547)

⁴ ชนกนาถ พูลสวัสดิ์ (วิทยานิพนธ์ “ ความผูกพันพรรคการเมืองในสังคมไทย: ศึกษาเปรียบเทียบพรรคประชาธิปัตย์ในสงขลาและตาก ”สาขาวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,2554)

⁵จุฑารัตน์ ลิมปกาญจน์, “การเมืองเรื่องการเลือกตั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นในเทศบาลเมืองหลังสวน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557)

เชื่อมโยงและมีความสัมพันธ์กันอย่างมีพลวัต การเมืองท้องถิ่นถูกคัดเลือกขยายฐานอำนาจโดยการสร้างเมือง ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะเมืองคือพื้นที่ที่เกิดปฏิบัติการทางการเมือง⁶ ทั้งนี้ประโยชน์ในการศึกษาไม่เพียงแต่จะเกิดกับตัวผู้วิจัยเองเท่านั้น แต่จะยังประโยชน์ต่อสังคม และประชาชนที่สามารถจะนำไปใช้ประโยชน์และประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวางอีกด้วย

1.2 คำถามการวิจัย

1. ลักษณะการพัฒนาทุนนิยมของจังหวัดภูเก็ตเชื่อมโยงหรือมีผลต่อการเมืองท้องถิ่นอย่างไร
2. ทุนนิยมชนิดใดที่เป็นปัจจัยขับเคลื่อนให้เมืองภูเก็ตเกิดการพัฒนา

1.3 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการของระบบทุนนิยมที่มีผลต่อการพัฒนาเมืองในระดับเทศบาลนครของจังหวัดภูเก็ต
2. เพื่อศึกษาบทบาทของการเมืองท้องถิ่นในบริบทที่มีความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เมือง

1.4 ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย แบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ

⁶ พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. การเมืองนคร - ความรู้เบื้องต้น. [ออนไลน์]. 2560. แหล่งที่มา https://www.matichon.co.th/columnists/news_594632 [6 กันยายน 2560]

ส่วนที่ 1 การก่อรูปและบทบาทของทุนนิยมกับความสัมพันธ์กับการเมืองท้องถิ่นภูเก็ต ผลอันเกิดขึ้นจากปรากฏการณ์ทุนนิยมอันนำไปสู่การพัฒนาเมืองภูเก็ต

- 1) ทุนนิยมเหมืองแร่
- 2) ทุนนิยมวัฒนธรรม
  - พัฒนาการทุนนิยมเมืองภูเก็ต
  - ลักษณะเด่นทุนนิยมเมืองภูเก็ต
  - ทุนนิยมภูเก็ตกับผลประโยชน์ทางธุรกิจของนักการเมืองท้องถิ่น

ส่วนที่ 2 ศึกษาการกำเนิดและพัฒนาการของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นนับแต่มีการกระจายอำนาจ

ปกครอง นักการเมืองท้องถิ่นที่วิวัฒน์มาจากทุนนิยมเหมืองแร่ โครงการพัฒนาที่เกิดขึ้นในพื้นที่

3807425840

CD IThesis 5881013624 thesis / recv: 06082562 16:22:13 / seq: 9

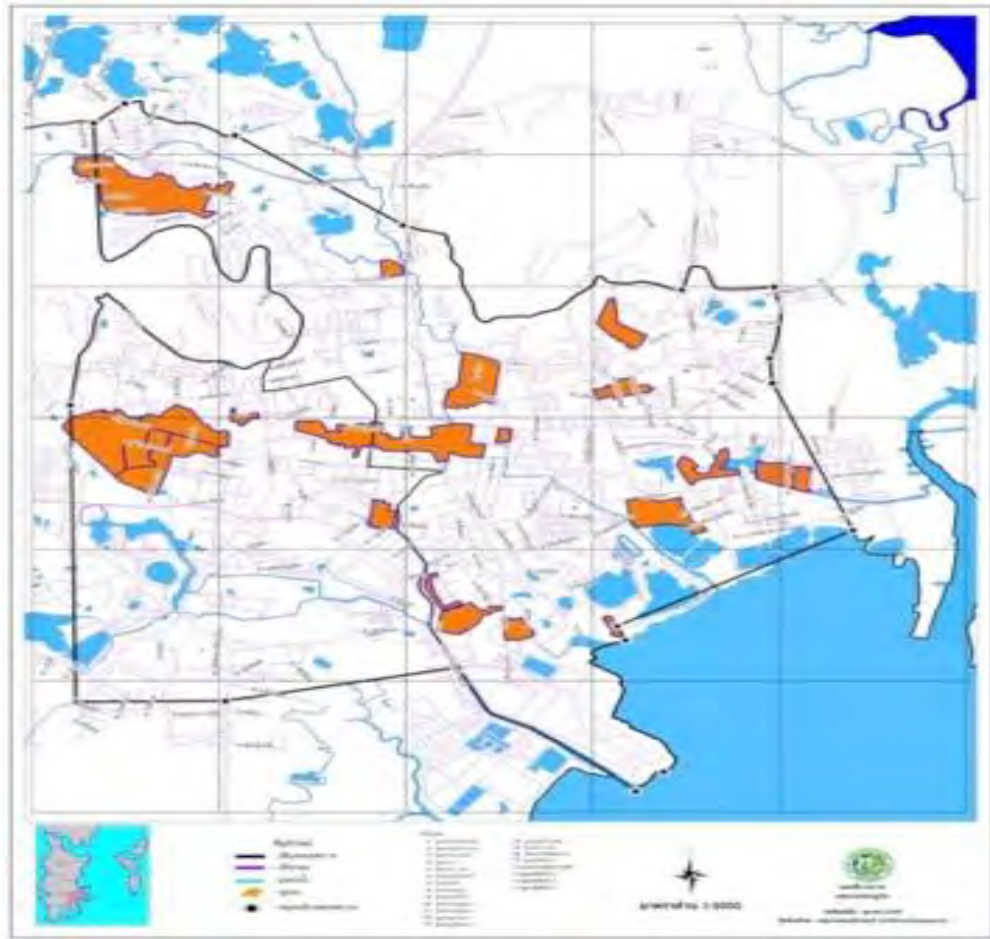

ศึกษาอดีต	<p>ส่วนที่ 1 (บทที่ 3) ศึกษาการก่อรูปของนิกการเมืองท้องถิ่น เทศบาลนครภูเก็ตที่มาจากการขยายตัว ของชนชั้นที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจจากขุน เหมืองแร่และใช้ฐานธุรกิจเข้าสู่พื้นที่ ทางการเมือง</p>
พัฒนาการของระบบ กุนนิยมเมืองภูเก็ต	<p>ส่วนที่ 2 (บทที่ 4) พัฒนาการระบบกุนนิยม ตัวแสดงสำคัญ ที่มีบทบาทต่อการพัฒนาเปลี่ยนแปลง ระบบกุนนิยมเมืองภูเก็ต</p>
การเมืองท้องถิ่นภูเก็ต (เทศบาลนครภูเก็ต)	<p>ส่วนที่ 3 (บทที่ 5) ศึกษาผู้นำการเมือง เทศบาลนครภูเก็ต ตั้งแต่อดีตจนกระทั่งเข้า สู่ยุคกุนนิยมวัฒนธรรม ศึกษาแผนโครงการ พัฒนาที่เกิดภาคการเมืองท้องถิ่น การเมือง ระดับชาติ และจากเรียกร้องของประชาชน</p>
กุนนิยมข้ามชาติ	

รูปภาพที่ 1 แสดงกรอบขอบเขตการศึกษาในด้านเวลาและเนื้อหาการศึกษา

1.4.2 การเลือกพื้นที่ในการศึกษา

การศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาพื้นที่เฉพาะ โดยผู้วิจัยเลือกทำการศึกษาเมืองและการเมืองท้องถิ่น การเข้าสู่การเมืองท้องถิ่นของกลุ่มการเมืองที่ได้รับแรงจูงใจมากจากการเติบโตของระบบทุนนิยมในพื้นที่เมืองเขตเทศบาลนครภูเก็ต โดยให้ความสำคัญเมืองเทศบาลนครภูเก็ต ทั้งนี้เทศบาลนครภูเก็ต มีเขตการปกครอง 2 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลตลาดเหนือ มีพื้นที่ 4 ตารางกิโลเมตร มีชุมชน 6 ชุมชน ตำบลตลาดใหญ่มีพื้นที่ 8.562 ตารางกิโลเมตรมีชุมชน 15 ชุมชน

รูปภาพที่ 2 แผนที่เทศบาลนครภูเก็ต

1.4.3 ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาของการวิจัย คือ ปีพ.ศ.2540 ถึง ปัจจุบัน การวิจัยแสดงถึงพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ทางทุนนิยม ตั้งแต่วิกฤติเศรษฐกิจ ปี 2540 โดยพิจารณาประกอบตั้งแต่การกระจายอำนาจปีพ.ศ.2540

1.4.4 วิธีและเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

3807425840

ทำการรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์นายกเทศมนตรีนครภูเก็ตตั้งแต่อดีต และนายกเทศมนตรีที่ดำรงตำแหน่งอยู่ ณ ปัจจุบัน และการสัมภาษณ์กลุ่มหัวหน้าชุมชน กลุ่มผู้นำชุมชน นักธุรกิจในพื้นที่ ที่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาต่างๆในท้องถิ่น และศึกษาจากเอกสารชั้นต้นจากข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) ของเทศบาลนคร งานวิจัย หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามาประกอบในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structures Interview) หรือการสัมภาษณ์แบบเป็น

ทางการ โดยผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบคำถามที่ต้องการทราบข้อมูลไว้ล่วงหน้า และสัมภาษณ์บุคคลประเภทที่เป็นผู้รู้ หรือ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ร่วมด้วยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured Interview) เพื่อรวบรวมความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นในประเด็นที่ต้องการศึกษา โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่ออธิบายปรากฏการณ์

1.4.5 แหล่งที่มาของข้อมูล

วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research)

โดยการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือและเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องโดยศึกษาเกี่ยวกับกรอบแนวคิด ทฤษฎี ข้อมูลทางสถิติและงานเขียนทางวิชาการ บทความและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ

การสัมภาษณ์

ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่มีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการผลักดันแผนโครงการพัฒนาที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี 2540 ในเขตเทศบาลนครภูเก็ต โดยจะสัมภาษณ์ทั้งในส่วนของนักการเมืองท้องถิ่น ได้แก่ ผู้ที่อยู่ในฝ่ายบริหาร

(นายกเทศมนตรีนครภูเก็ต) ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีนครภูเก็ต นักการเมืองระดับชาติ ข้าราชการที่เกี่ยวข้อง นักวิชาการ หัวคะแนน ผู้นำชุมชน สื่อมวลชน และประชาชนในพื้นที่

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การศึกษานี้ทำให้ทราบและเข้าใจถึงพัฒนาการเปลี่ยนแปลงของทุนนิยมและพัฒนาการของเมืองภูเก็ตและสามารถนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาเมืองภูเก็ตในด้านต่างๆ
2. คาดว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะทำให้ทราบถึงการสร้างพื้นที่เมือง แนวโน้มการขยายเมืองในระยะยาวของภูเก็ตที่มาจากกลุ่มการเมืองท้องถิ่นและจากทุนนิยมที่เปลี่ยนแปลงตามโลกาภิวัตน์อันจะนำไปสู่การวางแผนทางพัฒนาเมืองและพัฒนาทางการเมืองท้องถิ่นของไทยต่อไป

1.6 ขั้นตอนในการนำเสนอวิทยานิพนธ์

การนำเสนอผลการศึกษา

บทที่ 1 กล่าวถึงที่มาและความสำคัญของปัญหา โดยผู้วิจัยให้ความสำคัญไปที่พัฒนาการของระบบทุนนิยมในเขตเทศบาลนครภูเก็ตว่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสำคัญต่อการที่ฝ่ายปกครองส่วนท้องถิ่นใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเมืองภูเก็ต วัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอบเขตที่ใช้ในการวิจัย วิธีการวิจัย และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

บทที่ 2 เป็นการสำรวจองค์ความรู้และนำเสนอองค์ความรู้ทางด้านแนวคิดทฤษฎีว่าด้วยระบบทุนนิยมในเมือง แนวคิดเรื่องจักรกลการเมือง โดยจะทำการประมวลกรอบทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติของภาคใต้ งานวิจัยที่ศึกษาลักษณะทุนนิยมในเมือง และแนวคิดการเติบโตของเมือง ที่ใช้ในการวิจัยและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาเป็นแนวคิดหลัก สำหรับเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนั้น ในบทนี้จะประกอบไปด้วยหัวข้อที่สำคัญคือ แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยทุนนิยมในการสร้างเมือง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อันประกอบไปด้วย

3807425840

CD :Thesis 5881013624 thesis / rev: 06082562 16:22:13 / seq: 9

- 2.1 แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยเรื่องระบบทุนนิยม
- 2.2 แนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์เรื่องของการเมืองท้องถิ่น
  - 2.2.1 แนวคิดเรื่องจักรกลการเมือง
- 2.3 กรอบแนวคิดในการทำความเข้าใจพลวัตในการพัฒนาเมือง
  - เมืองแบบทุนนิยม
  - ทุนนิยมวัฒนธรรม
- 2.4 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
  - 2.4.1 วรรณกรรมกลุ่มที่ 1 วรรณกรรมที่ศึกษาลักษณะของพฤติกรรม การเลือกตั้งของการเมืองท้องถิ่นภาคใต้และการเมืองระดับประเทศ
  - 2.4.2 วรรณกรรมกลุ่มที่ 2 วรรณกรรมที่ศึกษาลักษณะทุนนิยมและเศรษฐกิจเมือง
  - 2.4.3 วรรณกรรมกลุ่มที่ 3 วรรณกรรมที่ศึกษาทฤษฎีและแนวคิดด้านการเติบโตของเมือง

บทที่ 3 ศึกษาวิวัฒนาการทุนนิยมในพื้นที่เทศบาลนครภูเก็ตตั้งแต่สมัยยุคเศรษฐกิจการผลิตเหมืองแร่ สู่อุตสาหกรรม โดยการศึกษาการปกครองเมืองในรูปแบบ เทศบาลนคร มุ่งเน้นพัฒนาการกลายเป็นเมือง ของนครภูเก็ต ที่เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างมีวิวัฒนาการ ซึ่งรูปแบบการขยายตัวของเมือง ภูเก็ตเกิดขึ้นบนพื้นฐานทรัพยากรท้องถิ่นที่มีศักยภาพ เพื่อให้ค้นพบข้อเท็จจริงว่าชนชั้นปกครองใดที่มีอิทธิพลสามารถกำหนด ขยายพื้นที่ของเมือง ซึ่งอธิบายรูปแบบการพัฒนาเมืองภูเก็ตได้ 2 รูปแบบ คือ

- นครภูเก็ตถูกพัฒนาจากการลงทุนโครงการของนักการเมืองท้องถิ่น ส่งผลให้เกิดอำนาจเจรจาต่อรองต่อกลุ่มอำนาจอื่น
- พัฒนามาจากการลงทุนโครงการจนกลายเป็นทุนนิยมวัฒนธรรม

3807425840

CD IThesis 5881013624 thesis / rev: 06082562 16:22:13 / seq: 9

บทที่ 4 ศึกษาการก่อรูปของนักการเมืองท้องถิ่นที่มาจากการขยายตัวของชนชั้นที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจอันเกิดจากการสะสมทุนมาตั้งแต่ยุคเหมืองแร่ โดยใช้ฐานการสะสมทุนของตนเข้าสู่พื้นที่ทางการเมือง ประเด็นนี้จึงต้องการศึกษาว่า นักการเมืองท้องถิ่นเข้าสู่เวทีการเมืองได้ด้วยทุนชนิดใด วิเคราะห์การสร้างฐานอำนาจทางการเมืองและแนวโน้มของนักการเมืองท้องถิ่นโดยเชื่อมโยงกับโครงการพัฒนาจากการลงทุนระดับชาติ และโครงการพัฒนาที่เกิดจากนโยบายของท้องถิ่น รวมไปถึงศึกษาถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมทางการเมืองของการเมืองท้องถิ่นที่เกิดขึ้นจากอิทธิพลของระบบทุนนิยม

บทที่ 5 สรุปผล

3807425840

CD :Thesis 5881013624 thesis / recv: 06082562 16:22:13 / seq: 9

บทที่ 2

แนวคิดและทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนแนวคิดและวรรณกรรมเพื่อใช้วิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสองประเด็นหลักคือการพัฒนาเมืองที่เป็นเทศบาลนครภูเก็ตและการเมืองท้องถิ่นของเทศบาลนครภูเก็ต ผู้เขียนได้นำเสนอแนวคิดก่อนแล้วนำงานวิจัยหรือวรรณกรรมต่าง ๆ มาทบทวนเสริมเพิ่มเติม และแบ่งประเด็นทบทวนวิเคราะห์เพื่อให้งานวิจัยง่ายต่อการทำความเข้าใจ และทำให้เกิดความเป็นระบบมากยิ่งขึ้น แล้วผู้เขียนได้นำเสนอกรอบการทบทวนแนวคิดและวรรณกรรมการพัฒนา”เมือง”เทศบาลนครภูเก็ต ดังแผนภาพประกอบ เพื่อเชื่อมร้อยให้เข้าใจถึงการทบทวนแนวคิดและวรรณกรรมตามภาพที่นำเสนอ ดังต่อไปนี้

2.1 การเมืองท้องถิ่นกับสายสัมพันธ์อุปถัมภ์

2.2 แนวคิดจักรกลการเมือง

2.3 แนวคิดการพัฒนาเมือง (Urban Development) มีประเด็นประกอบด้วย คือ

2.3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจทุนนิยมกับการพัฒนาเมือง

2.3.2 ทุนนิยมวัฒนธรรมกับการพัฒนาเมือง

2.3.3 ทฤษฎีระบอบนคร

2.3.4 การพัฒนาเมืองท้องถิ่น

2.3.5 ความเป็นเมืองกับการบริหารท้องถิ่น

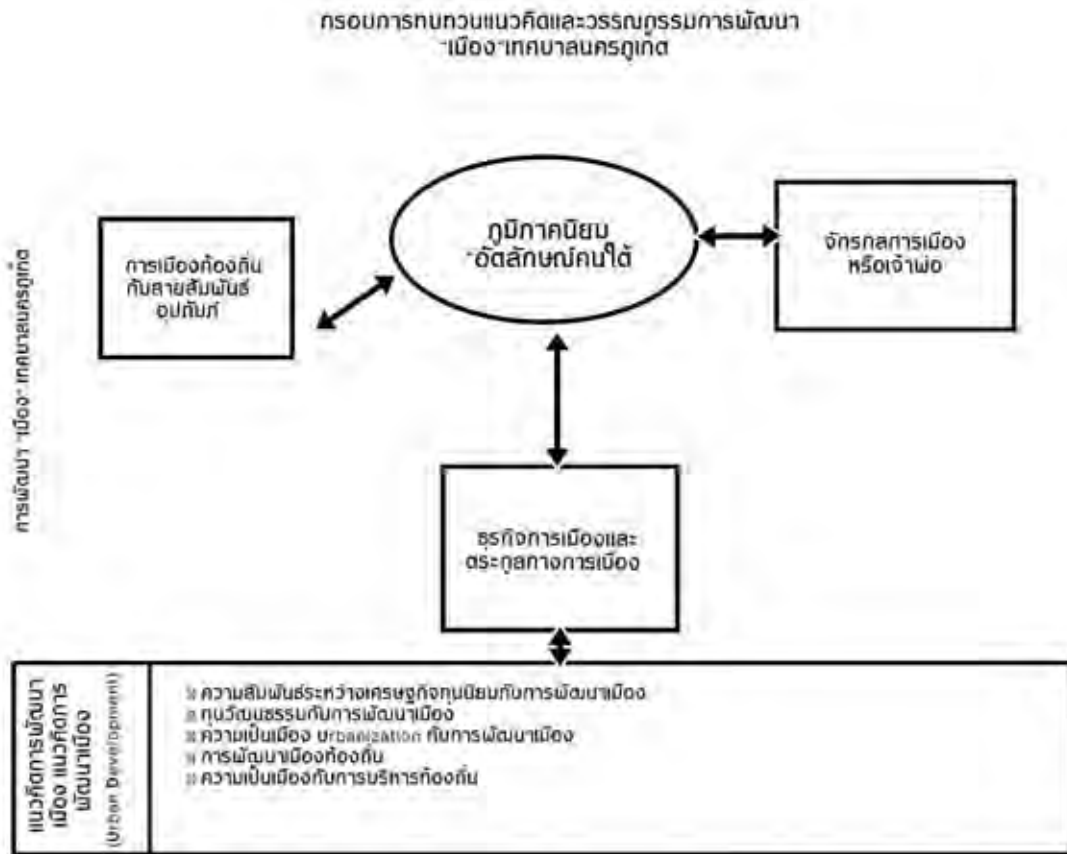
2.4 แนวคิดธุรกิจการเมืองและตระกูลทางการเมือง (money politics and political dynasty) และ

2.5 วัฒนธรรมการเมืองไทยภูมิภาคนิยม “อัตลักษณ์คนใต้”

3807425840

CD :Thesis 5881013624 thesis / rev: 06082562 16:22:13 / seq: 9

รูปภาพที่ 3 กรอบการทบทวนแนวคิดและวรรณกรรมการพัฒนาเมืองเทศบาลนครภูเก็ต

2.1 การเมืองท้องถิ่นกับสายสัมพันธ์อุปถัมภ์

ทำไมต้องศึกษาการเมืองท้องถิ่นในประเด็นการพัฒนาเมือง? อนึ่งก็ด้วยการศึกษาการทำความเข้าใจลักษณะเฉพาะของ “พื้นที่” ที่เกิดปฏิบัติการทางการเมืองขึ้นโดยโครงสร้างการปกครองระดับเมือง คือ การปกครองในระดับเทศบาลขึ้นไป รวมทั้งการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ดังนั้นการเมืองในระดับเมืองจึงเป็นการศึกษาและทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างการเติบโตและการล่มสลายของเมือง กับมิติทางการเมือง ที่เชื่อมโยงกันอย่างสลับซับซ้อน โดยมุ่งศึกษาว่า การเมืองกับเมืองนั้นมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างไร อีกทั้งจะทำให้เข้าใจปฏิบัติการทางการเมืองที่เกิดขึ้นใน

พื้นที่ได้มากขึ้น และเข้าใจว่าการเมืองในระดับเมืองนั้นไม่ได้มีเฉพาะเรื่องของการเลือกตั้ง การจัดการปกครอง หรือการออกกฎหมายเท่านั้น แต่การเมืองในระดับเมืองยังเป็นตัวแสดงสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาเมืองผ่านโครงการพัฒนาต่าง ๆ ในระดับเมือง(พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์, 2560)

การอธิบายการเมืองท้องถิ่น เรามักพบเห็นงานวิจัยที่ผ่านมามองการเมืองในท้องถิ่นเป็นการเมืองที่อยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์ เพราะในระดับท้องถิ่นประชาชนส่วนใหญ่ขาดการศึกษา มีฐานะที่ยากจน ประกอบกับมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบยอมอยู่ภายใต้อำนาจ จึงทำให้เข้าไปผูกพันกับระบบอุปถัมภ์ที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ และการเข้าร่วมทางการเมืองนั้นถูกชักจูงจากชนชั้นนำหรือผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นมากกว่าที่จะตัดสินใจทางการเมืองด้วยตนเองการอุปถัมภ์ที่มาจากการสำนึกบุญคุณและความยืนนานของความสัมพันธ์ที่มาจากการสร้างเครือข่ายอาจไม่สำคัญอีกต่อไป แต่เปลี่ยนแปลงเป็นการแสวงหาประโยชน์จากการกระจายอำนาจ ลดทอนการอุปถัมภ์ทำให้การอุปถัมภ์กลายเป็นและลดอิทธิพลในการเมืองท้องถิ่นลง ทั้งนี้เครือข่ายทางการเมืองใช้กลไกการกระจายอำนาจในการสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายทางการเมืองเอง และที่สำคัญเครือข่ายทางการเมืองของผู้มีอิทธิพลได้ใช้กลไกของการปกครองท้องถิ่น โดยได้เชื่อมโยงกับการเมืองระดับชาติและพรรคการเมืองสร้างความมั่นคงให้กับเครือข่ายของตน และแปรการแข่งขันที่ใช้ความรุนแรงไปเป็นการแข่งขันเพื่อคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง

แต่อย่างไรก็ดีการกระจายอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งในทุกระดับ การถ่วงดุลอำนาจ การร้องเรียนของชาวบ้าน สภาพของท้องถิ่น ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสถาบันนี้ ย่อมอาจจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจที่สำคัญ ดังนั้นการอธิบายที่ใช้อุปถัมภ์ในการวิเคราะห์การเมืองท้องถิ่นอาจต้องมีการปรับมโนทัศน์การวิเคราะห์ใหม่

2.2 แนวคิดจักรกลการเมือง หรือระบบเจ้าพ่อ (Machine Politics and Atomized Godfather)

แนวคิดที่อธิบายการบริหารจัดการฐานคะแนนเสียง เพื่อเป้าหมายเป็นที่นิยมและได้รับการเลือกตั้งมากที่สุด เป็นคำที่ใช้ศึกษาการเมืองระดับนคร (urban politics) ในศตวรรษที่ 19 กล่าวถึงวิธีการจัดตั้งฐานคะแนนเสียงโดยมีสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจนและในแต่ละเครือข่ายจะมีผู้หรือบอสควบคุมระดับแกนนำรองๆ จนไปถึงผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้ง ความสัมพันธ์ในเครือข่ายจากบนลงล่างผูกพันด้วยการที่ต่างฝ่ายต่างตอบแทนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน อาทิ การตอบแทนด้วยงบประมาณ

การให้สัมภาษณ์ทางธุรกิจ ระดับหัวหน้าและนักการเมืองท้องถิ่นในระดับรอง ตอบแทนด้วยตำแหน่งงานและทำที่สุจริตก็เป็นการให้ประโยชน์ในรูปของสิ่งของ เงิน และความช่วยเหลือต่อคนในระดับล่าง โดยมีคำสัญญาเชิงนโยบายเป็นปัจจัยในการช่วยเหลือจากพรรคการเมือง โครงสร้างจักรกลนี้สร้างเสถียรภาพให้กับพรรคการเมือง แต่ในเครือข่ายเองเกิดความเคลื่อนไหว กล่าวคือหัวหน้าระดับล่างสามารถที่จะเลื่อนขึ้นไปเป็นนักการเมืองท้องถิ่น ไปจนถึงระดับบอส หรือผู้นำจักรกล ดังนั้นผู้นำจำนวนหนึ่งจึงเติบโตจากหัวหน้า พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงสถานภาพจากชนชั้นล่างเป็นชนชั้นกลาง

สำหรับเจ้าพ่อหรือผู้มีอิทธิพล เป็นบุคคลที่มีบารมี มีอำนาจไม่เป็นทางการ ครอบคลุมพื้นที่ในต่างจังหวัดและภูมิภาค มักเกี่ยวกับธุรกิจที่ไม่ชอบกฎหมาย ภายในเครือข่ายมีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกันและมีในหลายรูปแบบ มีการจัดสรรผลประโยชน์กับการป้องกันและกันจากการใช้อำนาจรัฐจากเจ้าหน้าที่รัฐ และอุปถัมภ์ประชาชนในระดับรากหญ้า และระบบเจ้าพ่อมีลักษณะที่เป็นพวกพ้อง

หลักการสำคัญของจักรกลการเมือง คือ นักการเมืองในระดับจักรกลการเมืองได้สร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับมวลชนด้วยการสร้างความจงรักภักดีและสร้างความรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณต่อฐานมวลชน เพื่อให้ฐานมวลชนดังกล่าวตอบแทนด้วยการลงคะแนนเสียง ดังนั้น การจะเลือกผู้ที่มาทำหน้าที่เป็นแกนนำ (Captain) ที่สามารถปฏิบัติงานใกล้ชิดกับชุมชนและสามารถผูกใจมวลชนไว้ได้จึงมักจะเป็นคนในชุมชนที่มีเชื้อชาติ และหรือฐานะ และหรือพื้นฐานทางสังคมที่ไม่แตกต่างกับคนอื่น ๆ ในชุมชนมากนัก ซึ่งแกนนำเหล่านี้จะเป็นตัวกลางเชื่อมโยงระหว่างคนในชุมชนกับผู้นำ (Boss) โดยที่สิ่งตอบแทนแลกเปลี่ยนที่ได้รับจากผู้นำ อาจจะเป็นรูปแบบของวัตถุ สิ่งของ ไปจนกระทั่งตำแหน่งหน้าที่การงานทั้งในหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ และภาคเอกชนที่ผู้นำสามารถมีอิทธิพลเข้าแทรกแซงและจัดหาคนเข้ามาทำงานได้

แนวคิดทั้งสองแนวคิดข้างต้น เมื่อพิจารณาและเชื่อมโยงกับงานวิจัยเป็นกลุ่มการเมืองท้องถิ่นประเด็นเรื่องความสัมพันธ์การเมืองกับการเลือกตั้งในพื้นที่ ซึ่งมีงานที่อธิบายปรากฏการณ์ของการเมืองท้องถิ่น อุปถัมภ์ และจักรกลการเมือง

กลุ่มงานวิจัยที่ได้ศึกษาชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างฐานเศรษฐกิจของผู้สมัครรับเลือกตั้งก็เป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเลือกตั้ง การแข่งขันในการเลือกตั้งมีความเข้มข้นขึ้นมาก การแข่งขันในการเลือกตั้งจึงมีความเข้มข้นมากขึ้น ทั้งจำเป็นที่ต้องอาศัยเงินด้วย (ไม่ได้หมายถึงเพียงแค่การซื้อ

เสียงเท่านั้น แต่หมายถึงการเพื่อการอื่นในกระบวนการเลือกตั้ง เช่น การประชาสัมพันธ์ การเดินทางหาเสียง) การเลือกตั้งที่มีในช่วงนั้นจึงมีนายทุนผู้สนับสนุนพรรคการเมืองไปลงสมัครรับเลือกตั้งในพื้นที่ต่างจังหวัด แล้วในขณะเดียวกันนายทุนในท้องถิ่นก็ลงสมัครเช่นกัน โดยนายทุนในท้องถิ่นที่ลงสมัครมักเป็นนักธุรกิจ/นักลงทุนในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอาชีพหลักของประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ ที่เป็นเช่นนี้เพราะธุรกิจของพวกเขาเอื้อให้พวกเขาสามารถสร้างบุญคุณและกำหนดชีวิตทางเศรษฐกิจของประชาชนได้

ขณะที่งานของ ยุติ มุกดาวิจิตร ได้ชี้ว่าการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชนหลังจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ว่าพรรคการเมืองสามารถใช้นโยบายการพัฒนาประเทศผ่านนโยบาย ประชาชนเองมองเห็นความสำคัญของการเลือกตั้งมากกว่าเดิม เพราะว่าการเลือกตั้งสามารถเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของพวกเขาถ้านักการเมืองหรือพรรคการเมืองที่เข้าเลือกตั้งได้รับชัยชนะและนโยบายที่นำไปหาเสียงสามารถปฏิบัติได้จริง ทำให้ประชาชนเริ่มมีความผูกพันกับพรรคการเมืองมากขึ้นและให้ความสำคัญกับพรรคการเมือง) ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับ งานของ ประจักษ์ ก้องกีรติ ที่มองว่าการเมืองไทยหลังรัฐธรรมนูญ 2540 มีแนวโน้มเป็นการแข่งขันเชิงนโยบายมากขึ้น

นอกจากที่กล่าวมา งานของยุติ มุกดาวิจิตร ได้ชี้ชัดอีกว่าการเกิดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมีส่วนทำให้ประชาชนมีความคุ้นเคยกับการเลือกตั้งมากขึ้น แล้วรู้จักการต่อรองผลประโยชน์กับนักการเมือง เพื่อที่ให้พรรคการเมืองสร้างผลงานที่เขานั้นพวกพึงใจแลกกับคะแนนเสียงเลือกตั้งของพวกเขา ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของวิจัยทบทวนภูมิทัศน์การเมืองไทยของไทยของอภิชาติ สถิตนิรามัย และคณะ ที่กล่าวว่าความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ในสังคมชนบทซึ่งมีอิทธิต่อการตัดสินใจเลือกตั้งของผู้เลือกตั้งนั้นมีความยืดหยุ่น และเปิดโอกาสให้ผู้ที่อยู่ในความสัมพันธ์มีทางเลือกที่ปฏิบัติต่อกัน อธิบายให้ชัดเจนลงไปอีก คือว่าความสัมพันธ์นี้มีลักษณะของการดูแลซึ่งกันและกัน โดยไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอยู่ในสถานะที่ด้อยกว่าหรือตกเป็นเบี้ยล่างตลอดเวลา แต่ทั้งสองฝ่ายต่างต้องตอบแทนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน เพื่อพยายามที่จะรักษาความสัมพันธ์อันดี แตกต่างจากความสัมพันธ์แบบทั่วไปที่มองว่าเป็นความสัมพันธ์แบบแนวตั้ง หรือความสัมพันธ์แบบเชิงอุปถัมภ์นั้น ผู้พึ่งพาต้องเป็นผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่าและปฏิบัติตามผู้ที่มีอำนาจมากกว่า ในแง่นี้เองนากการเมืองที่ต้องการเพื่อที่เข้าสู่อำนาจทางการเมืองผ่านการเลือกตั้งต้องรักษาความพึงพอใจให้แก่ผู้เลือกตั้งและพยายามที่จะรักษาพื้นที่ รักษาสัมพันธ์ภาพระหว่างตนเองและผู้เลือกตั้งอยู่เสมอ(อภิชาติ สถิตนิรามัย และคณะ, 2556) และงานวิจัยของสิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์ และคณะ พบว่าสิ่งที่มีอิทธิพลในการเลือกตั้ง

3 กรกฎาคม 2554 ที่น่าสนใจ ได้แก่ความสัมพันธ์ภายใต้ระบบอุปถัมภ์ที่ผู้เลือกตั้งต้องพึ่งพาผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ว่า จะเป็นเรื่องงาน การเงิน กฎหมาย และอื่น ๆ และความนิยมชมชอบในลักษณะของความมีบารมีของผู้สมัคร เช่น มีการศึกษาที่ดี มีความรู้ ความสามารถ มีลักษณะความเป็นผู้นำที่ดี

ส่วนชิ้นสุดท้ายเป็นงานวิจัยที่น่าสนใจ ของ เวียงรัฐ เนติโพธิ์ (2558, pp. 5-8) “หีบบัตรบุญคุณ การเมืองเลือกตั้งและการเปลี่ยนแปลงเครือข่าย” ศึกษาการเมืองในระดับท้องถิ่นภายหลังกฎรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ใน 3 จังหวัดคือ เชียงใหม่ อุบลราชธานี และนครศรีธรรมราช ระบุว่าความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับระบบหวัคคะแนนมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่เชื่อมโยงกับการเมืองท้องถิ่นมากขึ้น ตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นชัดเจน เช่น ตัวอย่างที่เกิดขึ้นใน จ.เชียงใหม่ ชี้ว่า "ระบบหวัคคะแนนได้ถูกจัดตั้งผ่านนักการเมืองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หากพรรคการเมืองมีสายสัมพันธ์ที่มั่นคงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็เท่ากับมีฐานเสียงที่มั่นคงที่นั่นด้วย" แนวโน้มนี้เห็นได้ชัดในการเลือกตั้ง ส.ส. ปี 2544 และ 2548 แต่อย่างไรก็ดี แม้ความสัมพันธ์ของนักการเมืองทั้งระดับชาติท้องถิ่น กับประชาชนจะถูกเรียกว่าเป็น "ระบบอุปถัมภ์" ที่แลกกับการซื้อสิทธิขายเสียงเป็นหลัก แต่ความสัมพันธ์นี้ก็ยังต้องการคำอธิบายที่ลึกกว่าแค่เรื่อง "การจ่ายเงิน" และเงินอาจเป็นปัจจัยหนึ่งในการได้คะแนนเสียง แต่ไม่ใช่ปัจจัยหลักที่สำคัญ เพราะการตัดสินใจเลือกผู้สมัครคนใด จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยเวลา ทำความรู้จัก และสนิทสนมคุ้นเคย การให้ความช่วยเหลือในงานพิธีต่าง ๆ และการร่วมกิจกรรมของชุมชน สามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์(เวียงรัฐ เนติโพธิ์, 2558) ดังนี้

วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์		
	บทบาท	ผลต่อชาวบ้าน
นักการเมืองระดับชาติ	ดูแลความเดือดร้อนที่เกี่ยวข้องกับหน่วยราชการ ด้านกฎหมาย ให้คำปรึกษา อำนาจความสะดวกกับหน่วยราชการ	ประชาชน จะรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณ และมีความผูกพันกับนักการเมือง

นักการเมืองท้องถิ่น	ดูแลตามหน้าที่เรื่องปากท้อง การทำให้เกิด "น้ำไหล ไฟสว่าง หนทางดี"	การให้บริการต่าง ๆ ไม่ได้ ก่อให้เกิดหนี้บุญคุณ และไม่ได้ ก่อให้เกิดความจงรักภักดี
----------------------------	---	---

ตารางที่ 1 วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์

เวียงรัฐ เนติโพธิ์ ได้อธิบายจักรกลการเมือง (Machine Politics) หรือบางครั้งเรียกว่า การเมืองระบบบอส (Bossism) คือ ระบบการบริหารจัดการฐานคะแนนเสียง เพื่อเป้าหมายให้พรรคการเมืองเป็นที่นิยมและได้รับการเลือกตั้งมากที่สุด ซึ่งให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของการเมืองแบบเมือง (City) หลายเมืองในอดีตของสหรัฐอเมริกา โดยมีการอธิบายไว้ว่า การเมืองที่เป็นลักษณะจักรกลการเมือง จะมีการจัดตั้งฐานคะแนนเสียงที่มีสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจน ซึ่งแต่ละเครือข่ายของฐานคะแนนเสียงนั้นจะมีผู้นำ (Boss) ควบคุมแกนนำ (Captain) ระดับรองลงไปจนถึงผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง มีความสัมพันธ์ภายในเครือข่ายเป็นแบบบนลงล่าง หรือ Top-down ผ่านการตอบแทนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ซึ่งมีทั้งรูปแบบงบประมาณ การให้สัมปทานธุรกิจ การให้ตำแหน่งงาน ไปจนถึงการให้ผลประโยชน์ต่างตอบแทนในรูปแบบของสิ่งของ เงิน และหรือการช่วยเหลือต่อคนระดับล่าง (เวียงรัฐ เนติโพธิ์, 2558)

ด้านความสัมพันธ์ที่น่าสนใจและข้อค้นพบของงานวิจัยข้างต้น การเมืองท้องถิ่นเป็นระบบความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นที่มีอำนาจ มีทรัพย์สินสมบัติหรือมีบารมีที่เรียกว่า “ผู้อุปถัมภ์” กับ “ผู้รับอุปถัมภ์” (หัวคะแนน ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการในพื้นที่) โดยเป็นเนื้อหาที่เน้นงานสร้างเครือข่ายระหว่างหัวคะแนนกับนักการเมือง โดยทำการศึกษาการเมืองท้องถิ่นใน 3 จังหวัดใหญ่ ได้แก่ เชียงใหม่ อุบลราชธานี และนครศรีธรรมราช ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวพบว่า การเมืองท้องถิ่นเป็นเรื่องของจักรกลการเมือง อันมีเหตุผลที่มวลชนไปลงคะแนนเสียงให้นักการเมืองด้วยความรู้สึกจงรักภักดีและรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณที่นักการเมืองเคยช่วยเหลืออุปถัมภ์ค้ำจุน (สิ่งที่อุปถัมภ์อาจเป็นในรูปแบบของวัตถุ สิ่งของ หรือตำแหน่งหน้าที่การงาน หรือการให้ความช่วยเหลือเมื่อมวลชนมีงานบุญต่าง ๆ) ดังนั้น การไปลงคะแนนเสียงของประชาชนจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับนโยบายหรือความสามารถของผู้สมัครรับเลือกตั้ง แต่เป็นเพราะผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปลงคะแนนเนื่องจากเห็นถึงผลประโยชน์เฉพาะหน้าที่ตนจะได้รับผ่านหัวคะแนนหรือผู้นำชุมชนที่เป็นตัวเชื่อมข้อเรียกร้องของประชาชนกับนักการเมืองเข้าหากัน (เวียงรัฐ เนติโพธิ์, 2558, p. 34)

หากพิจารณาให้ “ผู้อุปถัมภ์ คือ โครงสร้างส่วนบน” และ “ผู้รับอุปถัมภ์ คือ โครงสร้างส่วนล่าง” ก็จะพบว่า วัฏจักรทางสังคมหาได้ถูกควบคุมโดยผู้อุปถัมภ์ หรือผู้รับอุปถัมภ์ แต่เพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฝ่ายเดียวไม่ เพราะหากพิจารณาตามทัศนะของ อันโตนิโอ กรัมสซี (Antonio Gramsci) ซึ่งค้นพบว่า กงล้อทางประวัติศาสตร์จะดำเนินไปในทิศทางที่แน่นอนด้วยตัวมันเอง โดยไม่ได้เป็นไปตามสูตรของคาร์ล มาร์กซที่ว่า กงล้อทางประวัติศาสตร์ของมนุษย์จะเข้าสู่ระบบทุนนิยม และมีจุดจบที่การปฏิวัติชนชั้นเนื่องด้วยกงล้อดังกล่าวสามารถชะลอได้เพราะในสังคมหาได้มีเพียงแต่ โครงสร้างส่วนล่างในการกำหนดทิศทางของสังคมเท่านั้น แต่ยังมีโครงสร้างส่วนบนและกฎหมายจารีต ประเพณี ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ตลอดจนบริบทอื่น ๆ ทางสังคมในการควบคุมเหล่า โครงสร้างส่วนล่าง ดังที่ผู้วิจัยจะอธิบายผ่านความสัมพันธ์ของการพัฒนาเมืองภูเก็ตกับการเมืองท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

ประการแรก ระบบพรรคการเมืองที่เข้มแข็ง ไม่สามารถสร้างกลไกแบบจักรกลการเมือง เพื่อทำการเชื่อมโยงการเลือกตั้งระดับชาติกับอำนาจในระดับท้องถิ่นของเมืองภูเก็ตได้ เนื่องจากการพัฒนาเมืองภูเก็ตได้มีการสะสมทุนมาตั้งแต่สมัยทุนนิยมเหมืองแร่สืบมาจนถึงจุดที่เหมืองแร่ขายทุนมีปัจจัยการผลิตที่สำคัญ คือ ที่ดิน และหลังจากนั้นนายทุนนั้น ได้เข้าสู่การเมืองท้องถิ่นเพื่อเข้าสู่อำนาจ โดยการนำทุนของตนเองและครอบครัว หรือเครือข่ายที่สะสมมาใช้ในการลงทุนทางธุรกิจการเมือง จนเข้าสู่สนามการเมืองท้องถิ่นระดับเมืองได้ในที่สุด ซึ่งลักษณะที่เกิดขึ้นนี้ ไม่ได้มีการพึ่งพาการจัดตั้งฐานคะแนนเสียงที่มีสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจนและเป็นเครือข่ายฐานคะแนนเสียงที่มีผู้นำ (Boss) ควบคุมแกนนำระดับรองไปจนถึงผู้มีสิทธิ์ลงคะแนนเลือกตั้งที่ต้องมีผลประโยชน์ต่างตอบแทนระหว่างผู้อุปถัมภ์ และผู้รับอุปถัมภ์เป็นที่ตั้ง

ประการที่สอง การจัดตั้งเครือข่ายทางการเมืองแบบจักรกลเช่นนี้ ไม่ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงผลประโยชน์ตอบแทน (Inducement) ภายในเครือข่าย และไม่ส่งผลให้ระบบอุปถัมภ์ในรูปแบบเดิมเปลี่ยนความหมายไป เนื่องจาก ดังที่ได้อธิบายว่า การเข้าสู่อำนาจของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลนครภูเก็ตได้เกิดจากการสะสมทุนของนายทุน และนายทุนได้นำทุนที่สะสมนั้นมาลงทุนทางการเมืองเพื่อเข้าสู่อำนาจ และเมื่อเข้าสู่อำนาจได้แล้ว ได้ริเริ่มแนวคิดในการพัฒนาเมืองแร่ที่ทรุดโทรมและไร้ประโยชน์ให้เกิดมูลค่าผ่านโครงการพัฒนาของเทศบาลนครและอำนาจในการบริหารท้องถิ่น หลังจากนั้น ยังได้เกิดการพัฒนานำความเปลี่ยนแปลงและรังสรรค์ให้วัฒนธรรมกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) ที่มีมูลค่า (Value) ผ่านการกำหนดให้โบราณสถานอย่างตึกโบราณที่มีสถาปัตยกรรมแบบ “ซิโน-โปรตุเกส (Sino-Portuguese)” ให้กลายเป็นจุด Landmark สำคัญของเทศบาลนครภูเก็ตซึ่งส่งผลให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสู่เมืองภูเก็ต นอกจากนี้ ยังได้มีการสร้างแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรม ความเชื่อ และความศรัทธา ให้กลายเป็นสิ่งที่สร้างมูลค่าต่อเทศบาลนครภูเก็ต ได้แก่ อนุสาวรีย์ท้าว

เทพกษัตรี-ท้าวศรีสุนทร วัดฉลอง การแสดงภูเก็ตแฟนตาซี การจัดเทศกาลตรุษจีน การจัดนิทรรศการ แสดงภาพถ่ายและวีดิทัศน์สื่อความเป็นมาของชาวจังหวัดภูเก็ต ณ พิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเกิดจากศักยภาพ ความสามารถของผู้เป็นโครงสร้างส่วนบนที่ใช้การพัฒนาท้องถิ่น เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ความศรัทธาจากประชาชนในพื้นที่ โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยเครือข่ายทางการเมืองแบบจักรกล ดังนั้น เมื่อไม่จำเป็นต้องอาศัยเครือข่ายการเมืองแบบจักรกลดังกล่าว จึงไม่ได้ส่งผลต่อผลประโยชน์ตอบแทนภายในเครือข่ายเกิดความเปลี่ยนแปลง และระบบอุปถัมภ์แบบเดิมหาได้เปลี่ยนความหมายไปไม่ เนื่องจากรากฐานที่แข็งแกร่งของโครงสร้างส่วนบน และความสามารถในการบริหารจัดการขณะอยู่ในอำนาจได้กลายเป็นฐานเสียงที่เข้มแข็งต่อการสืบทอดทางการเมืองของคนรุ่นต่อไป

2.3 แนวคิดการพัฒนาเมือง (Urban Development)

เมือง (Urban or City) กลายเป็นตัวแทนหรือภาพจำของคน เพียงแต่มิติทางกายภาพของคนทั่วไปเท่านั้น แต่ความเป็นจริงนั้นเมืองเป็นอาณาบริเวณของการกระทำทางสังคม และวัฒนธรรม มิติที่พันไประหว่างกายภาพ สังคม และวัฒนธรรม Wirth (1938, pp. 189-194 อ้างถึงใน, น. 23 -24) แล้วเมือง คืออาณาบริเวณอันจำกัดที่มีประชากรจำนวนมาก หนาแน่น และประชากรเหล่านั้นมีความแตกต่างกันทางสังคม ทำให้ประชากรเหล่านั้นมีวิถีชีวิตแบบเมืองและบุคลิกภาพแบบเมืองที่มีลักษณะพิเศษ ซึ่ง เมือง นั้นได้กลายเป็นโจทย์ในการบริหารจัดการ การจัดระเบียบของสังคมเมือง ที่เต็มไปด้วยการปะทะ ความขัดแย้ง ไม่ใช่ความสมดุลง

ทั้งนี้ “เมือง” เป็นที่สนใจด้านการพัฒนาด้วยระบบทุนนิยม เศรษฐกิจแบบข้ามชาติ การสะสมและกระจุกตัวของทุน ความร่ำรวยและอำนาจ ความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้น และบทบาทของรัฐในการเอื้อประโยชน์ต่อเศรษฐกิจเท่านั้น (Flanagan, 1993, pp. 73-75, น.24) รัฐพยายามที่จะมีรูปแบบว่าเมืองที่มีอยู่ในรัฐมีความเหมือนกัน มิได้มองในเชิงบริบทพื้นที่อื่นๆ ประกอบการกำหนดนโยบาย กฎหมาย ก็พยายามทำให้เป็นกรอบเดียวกัน ดุจ “เมืองไม่มีชีวิตชีวา” เสมือน เป็นเครื่องจักรที่ทำงานตามคำสั่งเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับ De Certeau (1984, pp. 29) เมืองจะเป็นเป้าหมายของการบริหารจัดการ เมืองเป็นสถานที่แห่งการเปลี่ยนแปลง การกอบโกย ฉกฉวยผลประโยชน์ เต็มไปด้วยการปะทะ ขัดแย้งทางผลประโยชน์และความมั่งคั่งซึ่งเป็นมูลค่าส่วนเกิน (Surplus) เมืองจึงกลายเป็นเครื่องจักรแห่งความทันสมัย

3807425840

จากข้างต้นการถกเถียงที่เห็นแก่เมือง เป็นเพียงแค่มิติทางกายภาพ เสมือนเครื่องจักรที่ทำงานในโลกสมัยใหม่ การบริหารจัดการ แนวนโยบายที่รัฐใช้ ก็ดูราวกับว่าเป็นการออกแบบ “เส้นผ่าที่ขายแบบเหมาโหล” ไม่ได้เฉพาะเจาะจงให้เข้ากับพื้นที่และบริบทของพื้นที่ ซึ่งมีมิติที่เป็นรูปธรรมของคน ชนชั้น ชชาติพันธ์ ภาษา เพศวิถี ซึ่งเป็นธรรมดาสามัญที่แนบชิดกับชีวิตประจำวันที่เราไม่ได้สังเกตเห็นและให้ความสำคัญ ทั้งเราช่วยร่วมสร้างขึ้นมา ดังนั้นเมื่อเราบริหารจัดการ หรือรับเอาแนวนโยบายไปปฏิบัติ โดยไม่ตระหนักถึงคุณลักษณะข้างต้นของเมือง ส่งผลให้การบริหารจัดการหรือโครงการใด ๆ ที่จะเป็นเพิ่มสร้างเสริมสิ่งดี ๆ ยกคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ให้กับสังคมเมืองหลายต่อหลายอันมีอันต้องจบลงเพียงแค่วระดับความคิดและปฏิบัติการที่มีเหตุผลทางวิชาการรองรับอย่างดี แต่ชาวบ้านชาวเมืองส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าใจเลยแม้แต่น้อย ซ้ำยังไม่อยากเข้าไปมีส่วนร่วม เพราะเหตุผลทางวิชาการเหล่านั้นที่ใช้กับพื้นที่ไม่ได้สอดคล้องกับเงื่อนไขและเป็นไปไม่ได้ที่จะสอดคล้องกับชีวิตประจำวันของคนเหล่านั้นจริง ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานี้ล้วนเป็นโจทย์ที่ท้าทายสำหรับท้องถิ่น นักบริหาร องค์กรพายัพที่เกี่ยวข้องที่ต้องบูรณาการหาทางตอบโจทย์นี้ให้ได้ เพื่อที่ไม่สูญญเปล่าไปกับการบริหารจัดการที่ล้มเหลว (ที่เป็นจริงในเชิงวิชาการ แต่ตรงข้ามกับความเป็นจริงของสังคม)

2.3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจทุนนิยมกับการพัฒนาเมือง

คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) ได้วิเคราะห์ถึงกำเนิดของระบบทุนนิยมและกระบวนการสำคัญ ของระบบทุนนิยม ทั้งในด้านลักษณะการผลิตและกระบวนการสะสมทุน การก่อตัวของชนชั้น ความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้น และการขยายตัวของทุนข้ามพรมแดนรัฐที่มีได้เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังคงครอบคลุมสังคม ประวัติศาสตร์ การรับรู้และเข้าใจโลกของคนในสังคม ตลอดจนทัศนคติที่มีต่อวิถีความเป็นอยู่ในชีวิตของมนุษย์อีกด้วย เราจะเห็นตัวแสดงข้างต้นขับเคลื่อนอยู่ในเมืองซึ่งสำหรับความเป็นเมืองนอกจากเมืองจะเป็นศูนย์กลางความเจริญก้าวหน้า อันจะนำมาซึ่งการกระจายความเจริญไปยังพื้นที่รอบ ๆ เมืองสามารถถูกพิจารณาในฐานะของการดูดซับมูลค่าส่วนเกิน ความอุดมสมบูรณ์ เพื่อผลในการสะสมทุนและความเจริญก้าวหน้าของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ทั้งในระดับประเทศและระดับโลกส่งผลให้เกิดการพัฒนาแบบไม่สมดุลและไม่เท่าเทียม ในขณะเดียวกันความสำคัญของเมืองคือ ทำให้ที่ดินกลายเป็นสินค้าตัวใหม่ที่มีราคาแพง เมืองเปลี่ยนฐานะของที่ดินจากธรรมชาติสู่การเป็นสินค้าและเป็นต้นทุนในการผลิตแบบหนึ่งและทำให้เกิดระบบการใช้สอยที่ดินแบบต่าง ๆ เช่น การเช่าที่ดิน การกำหนดพื้นที่เมืองหรือย่านใหม่ ๆ ขึ้น เพื่อเพิ่มมูลค่าที่ดิน ดังนั้น สิ่งสำคัญที่สุดในเมืองในระบบทุนนิยมในฐานะพื้นที่ที่กระทำคือ การจัดระบบ

ระเบียบพื้นที่ขึ้นใหม่ตามแนวทางการผลิต (Mode of Production) ที่อาศัยประวัติศาสตร์ การรับรู้ และความเข้าใจของคนในสังคมผ่านความเชื่อ อุดมคติ เข้ามาเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างพลังการผลิต (Productive Force) และความสัมพันธ์ทางการผลิต (Relation of Production) โดยใช้ประโยชน์จากที่ดินและวัฒนธรรม

การใช้ประโยชน์จากที่ดินเพื่อเพิ่มมูลค่า จอห์น โลแกน (John Logan) และฮาร์เวย์ โมโลตซ์ (Harvey Molotch) วิเคราะห์การใช้ที่ดินในเมืองตามทฤษฎีของมาร์กซ์ โดยนัยยะที่สำคัญ คือ อำนาจทางการเมืองเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจเสมอ ที่ดินไม่ได้ถูกใช้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างที่คิด ที่ดินถูกใช้เพื่อผลประโยชน์ของชนชั้นนำ เพราะในเมืองที่ร่ำรวยชนชั้นนำของเมืองมีอำนาจทางการเมืองมากกว่าพลเมืองกลุ่มอื่น ๆ ที่ดินถูกซื้อขายโดยการปั่นราคาจากผู้ทำธุรกิจที่ดินที่ร่ำรวยและเจ้าหน้าที่รัฐผู้มีอำนาจที่หิวกระหาย ซึ่งมันไม่ใช่เหตุผลที่ดีที่สุดในการใช้ที่ดิน แต่เพื่อผลกำไรทางเศรษฐกิจอย่างสมบูรณ์แบบ

การใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมเพื่อแปรสภาพให้เป็นสินค้า กลุ่มนักวิชาการสาย Frankfurt School นำโดยแมกซ์ ฮอร์คไฮเมอร์ (Max Horkheimer), ธีอดอร์ ดับเบิลยู อาดอร์โน (Theodor W. Adorno), เฮร์เบิร์ต มาตุเซอ (Herbert Marcuse) และวอลเตอร์ เบนจามิน (Walter Benjamin) ได้ทำการศึกษาเชิงวิพากษ์ (Critical Theory) ที่มีการผสมผสานจากศาสตร์หลายสาขา ทั้งปรัชญา ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ จิตวิทยาสังคม โดยเน้นน้ำหนักไปที่มิติทางวัฒนธรรม ความคิด จิตสำนึก และอุดมการณ์ เพราะทัศนะที่กลุ่มนักวิชาการสาย Frankfurt School ที่มีต่อแนวคิดมาร์กซ์ คือ “สังคมนิยมของลัทธิมาร์กซ์ไม่ใช่ข้อค้นพบนิรันดร์ที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ แต่เป็นกระบวนการค้นหาความจริงเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม ด้วยเหตุนี้ จึงต้องไม่ถือว่าลัทธิมาร์กซ์เป็นคัมภีร์ที่จะต้องเชื่อสัจย์ แต่ให้ถือเสมือนว่าลัทธิมาร์กซ์เป็นจุดเริ่มต้น และเป็นเครื่องมือที่ช่วยวิเคราะห์และวิพากษ์สังคมที่เป็นอยู่ นอกจากนั้นเราสามารถที่จะผสมผสานแนวคิดอื่น ๆ ที่มีความถูกต้องเช่นกันในการวิเคราะห์ความจริงได้(กาญจนา แก้วเทพ, 2558) สำหรับประเด็นที่นักวิชาการสาย Frankfurt School ให้ความสนใจคือ การแปรวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าเพื่อสร้างผลิตผลทางวัฒนธรรมเพื่อกำไร อันสอดคล้องกับทัศนะของมาร์กซ์ที่เห็นว่า “การคัดค้านลักษณะของสังคมทุนนิยมที่ลดคุณค่าของทุกสิ่งทุกอย่างในสังคมลงเป็นมูลค่าการแลกเปลี่ยน(กาญจนา แก้วเทพ, 2558) ได้ทำให้คุณค่าทางวัฒนธรรมถูกทำลายลง ส่งผลให้วัฒนธรรมเป็นเพียงแต่ Mass Culture ที่ถูกผลิตขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการขายวัฒนธรรมในฐานะสินค้า (Product) โดยไม่มีการแบ่งแยกเป็น High-culture หรือ Low-culture

จากข้างต้นเมืองได้ใช้ลักษณะเด่นที่อยู่นอกจากเมืองจะเป็นศูนย์กลางของความเจริญก้าวหน้า และเปลี่ยนพื้นที่ขยายตัวไปในชนบทแล้ว เมืองยังมองได้ว่าเป็นแหล่งที่ดูดซับส่วนเกิน ความอุดม

สมบูรณ์และความมั่งคั่งจากชนบทมาสู่เมือง เพื่อเป็นการสะสมทุนและความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ที่อาจส่งผลทำให้เมืองและชนบท หรือเมืองด้วยกันมีการพัฒนาที่ไม่สมดุลและไม่เท่าเทียมกัน (ธนศักดิ์ สายจำปา, 2561, p. 15)

แต่อย่างไรก็ดี เมือง ได้กลายเป็นพื้นที่ของระบบทุนนิยมแบบหนึ่งที่สุดที่รับการเปลี่ยนแปลงทางทุนนิยม ทำให้เกิดกระบวนการสะสมทุนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพขึ้น จะเห็นได้จากเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 20 การขูดรีดส่วนเกินที่ได้จากจากย้ายจากปริมาณทกภาคการผลิต (production) สู่อการเปลี่ยนแปลงเป็นปริมาณการบริโภคสินค้า (consumption) ฉะนั้นในศตวรรษที่ 20 เป็นการย้ายการสะสมทุนจากการผลิตสินค้าภายใต้พื้นที่เฉพาะที่เป็นแบบโรงงาน (production in space) แผลงไปสู่การผลิตพื้นที่อย่างห่างสรรพสินค้า (production of space) เพื่อผลิตซ้ำแรงงานผ่านการสร้างค่านิยมการบริโภคสินค้าให้เกิดในหมู่คนใช้แรงงาน ด้วยเหตุผลหลักคือ เมื่อต้องการบริโภค ก็ต้องเร่งทำมาหากิน การขูดรีดส่วนเกินจึงกระทำผ่านการบริโภคและการกำหนดราคาสินค้าขายเกินจริงอย่างมาก หรือการสร้างอุปสงค์ที่เทียมผ่านการโฆษณาสินค้า ซึ่งการวิเคราะห์พื้นที่ แนวมาร์กซิสต์มีทัศนะว่า การพัฒนาของเมืองไม่ใช่เรื่องของการพัฒนาการแบบค่อยเป็นค่อยไปตามที่นักวิชาการด้านสังคมวิทยาสนใจศึกษาและพยายามนำเสนอ และในทางเดียวกันเมืองก็ไม่ใช่จุดหมายปลายทางของการพัฒนาให้ทันสมัยอย่างนักทฤษฎีมอง แต่เมืองนั้นเป็นเพียงเงื่อนไขหนึ่งของวิธีการผลิตแบบทุนนิยม(ไซรต์น์ เจริญสินโอฬาร, 2543; ธนศักดิ์ สายจำปา, 2561, p. 18)

ปัจจัยหลักของเมืองที่ส่งเสริมทุนนิยมรวมไปถึง “ทำเลที่ตั้ง Location” ที่ให้ประโยชน์ของระยะทางกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่มีการกระจุกตัวและกระจายตัวทางเศรษฐกิจ ทำเลที่ตั้งในภูมิภาคหรือเมือง ที่เป็นปัจจัยในการส่งเสริมการขยายตัวของทุนมี 3 ประการ ได้แก่

1) **ที่ดิน** ในแต่ละพื้นที่จะมีทรัพยากรที่แตกต่างกัน ทำให้มีความได้เปรียบที่แตกต่างกัน และส่งผลต่อแรงจูงใจในการใช้ทรัพยากรที่ดินในแต่ละพื้นที่แตกต่างกัน

2) **กิจกรรม** มีการกระจุกตัวของกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งที่เข้ามาใช้พื้นที่เดียวกัน ทำให้ประหยัดต้นทุนจากการที่ใช้ทรัพยากรร่วมกัน

3) **การคมนาคมขนส่ง สินค้าและบริการต่าง ๆ** มีความจำเป็นที่ต้องมีการเชื่อมโยงกับการคมนาคมขนส่ง ทำให้ต้นทุนการคมนาคมขนส่งที่สถานประกอบการต้องแบกรับจำเป็นต้องเลือกพื้นที่ที่เหมาะสม (ธนศักดิ์ สายจำปา, 2561)

ทั้งนี้ด้านที่ตั้งเพื่อเอื้อให้ใช้ทรัพยากรของเมืองหรือการดูดซับส่วนเกินจากชนบท ล้วนสะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจทุนนิยมกับการพัฒนาเมือง เมืองที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตและวิถีคิดของคนในเมือง ดังนั้นระบบทุนนิยมในเมืองเป็นพื้นที่สร้างความคิด วิธีการจัดการพื้นที่หนึ่งขึ้นมา เช่นการแยกบ้านออกจากที่ทำงาน เพื่อเกิดการจ้างงานอุตสาหกรรม การกำหนดย่านต่าง ๆ ระหว่างเมืองและชนบท เมื่อการสร้างการแยกเช่นนี้ ทำให้เกิดการสร้างชนชั้นใหม่ขึ้นมาที่เรียกว่าชน

3807425840

CD :Thesis 5881013624 thesis / revv: 06082562 16:22:13 / seq: 9

ชั้นแรงงานในเมือง (the working class) ในขณะเดียวกันเมือง ก็ทำให้ที่ดินกลายเป็นทรัพย์สินที่มีราคาแพง เมืองเปลี่ยนฐานะจากที่ดินตามธรรมชาติสู่การเป็นทรัพย์สินที่ซื้อขายและต้นทุนในการผลิตรูปแบบหนึ่งและทำให้เกิดระบบการใช้สอยที่ดินแบบต่าง ๆ เช่น การเช่าที่ดิน การกำหนด “ย่าน” ต่าง ๆ ขึ้น เช่น ย่านอุตสาหกรรม ย่านที่อยู่อาศัย และย่านโรงงาน เป็นต้น ดังนั้นสิ่งสำคัญที่สุดของเมืองในระบบทุนนิยม ในฐานะที่เป็นพื้นที่กระทำการ คือ การจัดระเบียบพื้นที่ขึ้นใหม่ (re-organized space) ยิ่งไปกว่านั้นเมืองได้สร้างระบบหรือวิถีชีวิตแบบใหม่ที่เรียกว่าวิถีชีวิตแบบเมือง (urbanism) หรือจิตสำนึกแบบเมือง (urbanized consciousness)⁷ (ไซร์ตัน เจริญสินโอฬาร, 2543; ธนศักดิ์ สายจำปา, 2561)

นอกจากนี้เศรษฐกิจทุนนิยม ซึ่งเป็นแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์การเมืองสามารถนำมาใช้ศึกษาการเมืองในประเด็นต่าง ๆ ด้านเมืองได้ อาเธอร์ โอซูลิแวน แบ่งประเด็นได้ 6 ประเด็น คือ 1) แรงผลักดันการพัฒนาเมือง 2) การใช้ที่ดินในเมือง 3) การคมนาคมขนส่งในเมือง 4) ปัญหาของเมืองและนโยบายสาธารณะ 5) การเคหะและนโยบายสาธารณะ และ 6) ภาษาและค่าใช้จ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเราสามารถนำแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองมาใช้ในการศึกษาเมืองในลักษณะต่าง ๆ เพื่อที่เข้าใจระบบเศรษฐกิจของเมืองแต่ละประเภท อาทิ เมืองอุตสาหกรรม เมืองท่า และเมืองที่เป็นศูนย์กลางการบริหาร เป็นต้น ทั้งนี้ยังนำไปวิเคราะห์และนำไปติดตามใจกิจกรรมเศรษฐกิจในเมือง เช่น การเลือกที่ตั้งอุตสาหกรรม และการเลือกที่อยู่อาศัย เป็นต้น ทั้งนี้รวมถึงเราสามารถใช้ในการศึกษานโยบายและวิธีการเงินการจัดหาที่อยู่อาศัยให้คนในเขตเมืองให้กลุ่มต่าง ๆ ที่เฉพาะเจาะจง เช่น ผู้มีรายได้น้อยในสลัม การสร้างอาคารสงเคราะห์ การจัดสาธารณูปโภค ปัญหาการขนส่งในเขตชุมชนเมือง การลงทุนด้านสาธารณูปโภค และแนวคิดการแก้ปัญหาความยากจนในเขตเมือง(ธนศักดิ์ สายจำปา, 2561; เพชรลัดดา เพ็ชรภักดี, 2559)

ดังที่กล่าวมาข้างต้นทุนนิยมกับการพัฒนาเมือง อันเป็นแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองจึงเป็นประเด็นที่นำมาวิเคราะห์งานวิจัยที่ไปเกี่ยวข้องกับวิถีการผลิตและการบริโภคภายใต้ทุนนิยม ซึ่ง “เมือง” ได้สร้างวิถีการผลิตและชีวิตรูปแบบใหม่ที่ไปควบคู่ไปกับการพัฒนาสู่ความเป็นเมือง และในทางเดียวกันเพื่อวิเคราะห์วิถีการผลิตที่เป็นกลไกสำคัญของเมืองที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการขับเคลื่อนทุนนิยมในเมือง

2.3.2 ทฤษฎีระบอบนคร (Urban Regime Theory)

⁷ จิตสำนึกแบบเมือง (urbanized consciousness) นี้ไม่ใช่จิตสำนึกที่ตั้งอยู่บนฐานคิดของชนชั้นตามทฤษฎีมาร์กซิสต์สมัยเก่าแต่เพียงด้านเดียว แต่เป็นจิตสำนึกที่สร้างขึ้นมาจากการใช้ชีวิต ประสบการณ์แบบเมืองผ่านการจัดการพื้นที่แบบต่าง ๆ ของเมือง เช่น การแยกบ้านกับที่ทำงานออกจากกัน การกำหนดย่านต่าง ๆ ขึ้นมา และการแยกระหว่างเมืองกับชนบท เป็นต้น

ทฤษฎีระบอบนครเป็นกรอบคิดหลักในการวิจัยของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการอธิบายและนโยบายของพื้นที่ในระดับนครเมือง มีต้นความคิดที่ว่าประสิทธิภาพของการปกครองในส่วนท้องถิ่นนั้นขึ้นอยู่กับความร่วมมือ (cooperation) ระหว่างตัวแสดงนอกภาครัฐ (non-state actors) และการผนึกกำลังกันระหว่างศักยภาพของภาครัฐและทรัพยากรของหน่วยงานนอกภาครัฐเข้าด้วยกัน ระบอบนคร (Urban regime) ก็คือชุดของการจัดการ/ความสัมพันธ์ทางสังคมทั้งในเชิงที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการที่ทำให้เกิดการปกครอง (governing arrangements) และเป็นชุดของหลักการ กฎบรรทัดฐานรวมถึงกระบวนการตัดสินใจที่ทำให้ตัวแสดงเชิงนโยบายต่าง ๆ นั้นมาบรรจบกันด้วยประเด็นนโยบายเชิงพื้นที่หนึ่งๆ ทั้งนี้เป็นการจัดการแบบไม่เป็นทางการของฝ่ายรัฐบาลเมืองและฝ่ายเอกชนที่ทำงานร่วมกันในโครงการใดโครงการหนึ่งเพื่อทำให้เกิดการตัดสินใจอันเกี่ยวกับการจัดการปกครอง แต่การตัดสินใจได้เป็นการที่เอกชนเข้ามาควบคุมอำนาจในด้านต่าง ๆ ของรัฐบาลเมือง เป็นการบริหารความขัดแย้งในกลุ่มคนในสังคม อาทิ กลุ่มคนจนในเมือง กลุ่มผู้เสียผลประโยชน์จากการแพ้การเลือกตั้ง กลุ่มคนที่ถูกขูดรีดจากพื้นที่เมือง นักคิดที่สำคัญของทฤษฎีนี้คือ สโตน (Charence Stone) และสตีเฟนเอลกิน (Stephen Elkin) โดยสโตนเลือกใช้แนวทางการศึกษาแบบเศรษฐกิจการเมืองมาใช้ในการศึกษาการเมืองในระดับท้องถิ่นเพื่ออธิบายบริบทเชิงโครงสร้างของตัวแบบที่ผลิตสร้างโดยสังคม เนื่องด้วยสังคมมีความหลากหลายทางชนชั้นสูง อีกทั้งอำนาจทางการเมืองจำกัดและการเมืองท้องถิ่นเองได้ถูกกำหนดรูปแบบให้แบ่งงานกันทำระหว่างรัฐและตลาดเสรี ตลาดในที่นี้คือการที่ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญในพื้นที่ตกอยู่ในมือของภาคธุรกิจเอกชน และภาคการเมืองท้องถิ่นบวกกับภาคเอกชนมีความเชื่อมโยงกันอย่างสำคัญ เพราะเมืองที่เติบโตและมีการพัฒนาได้ย่อมมาจากการมีรายได้ มีการลงทุนจากภาคเอกชน อันส่งผลไปถึงการทำเศรษฐกิจของเมืองเป็นที่น่าพอใจของประชากรเมือง และการเมืองท้องถิ่นก็จะมีโอกาสในการได้ชัยชนะและได้รับการเลือกตั้งกลับเข้ามาสู่อำนาจใหม่ได้อีกครั้ง สภาวะเช่นนี้เรียกว่า การจัดการเพื่อให้ปกครองได้ (governing arrangements) (วัชรพล พุทธิรักษา, 2561)

จุดเน้นสำคัญสำหรับการเมืองนครคือไม่ได้มุ่งเน้นศึกษาพฤติกรรมการเลือกตั้งและไม่คิดว่าการแพ้หรือชนะการเลือกตั้งในท้องถิ่นมิได้ขึ้นอยู่กับการเมืองแบบอุปถัมภ์และการซื้อเสียง แต่เป็นการเมืองที่เกิดขึ้นในเมืองใหญ่ที่มีระบบเศรษฐกิจเฉพาะของเมือง โดยผลประโยชน์ของเมืองภาคธุรกิจเป็นผู้ควบคุมทรัพยากรที่มีความสำคัญในทางการเมือง ดังนั้นระบอบต่าง ๆ จะเมืองใหญ่จะเกิดขึ้นได้ 2 กรณีคือ นักธุรกิจที่สะสมทุนในพื้นที่เมืองเข้ามาเล่นการเมืองเพื่อรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตนไว้ และกระจายผลประโยชน์ดังกล่าวไปยังกลุ่มธุรกิจอื่นที่มีความสัมพันธ์และมีบทบาทในการสนับสนุน หากแต่กลุ่มธุรกิจที่ว่าจะไม่ได้ในเมืองแม้กลุ่มธุรกิจในเมืองไม่ได้แสดงบทบาทที่เด่นชัดหรือมีบทบาทเชิงนโยบายในฉากหน้าแต่อย่างใด แม้ไม่มี บทบาทในฉากหน้าแต่ก็จะไม่หายไป สโตนเรียกสถานการณ์นี้ว่า “อำนาจเชิงระบบ” (systemic power) ของกลุ่มธุรกิจชั้นนำในแต่ละพื้นที่

3807425840

CT :Thesis 5881013624 thesis / rev: 06082562 16:22:13 / seq: 9

เมือง ดังนั้นด้วยมุมมองดังกล่าวประสิทธิภาพของการเกิดนโยบายและการดำเนินนโยบาย (policy effectiveness) ในพื้นที่เมืองนครจึงขึ้นอยู่กับ การได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐกิจอย่างสำคัญ ควบคู่ไปกับพลังของประชาชนในฐานะผู้ออกเสียงเลือกตั้ง

2.3.3 ทูทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาเมือง

ในเชิงเศรษฐกิจ “**ทูทางวัฒนธรรม**” นับเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเมืองที่สร้างสรรค์และส่งเสริมมูลค่าส่วนเกินในเมือง ซึ่งสร้างรายได้ตามมา ทูทางวัฒนธรรม ก็มีเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นโบราณสถาน ตลอดจนถึงเรื่องเล่าและเล่าเรื่อง ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น หลักการปฏิบัติ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น ๆ ซึ่งสามารถนำมาใช้พัฒนา ด้วยวิธีการนำเอาวัฒนธรรมประเพณีมาผสมผสานเพื่อสร้างแหล่งท่องเที่ยวในเมืองมาใช้เพื่อสร้างมูลค่าที่ได้จากการบริโภคที่ไม่ใช่การผลิตแบบอุตสาหกรรม ผลลัพธ์ที่ได้มารายได้ ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สินค้าใหม่ และการเสนอภาพลักษณ์ของท้องถิ่น

ทูทางวัฒนธรรม (cultural capital) เป็นสิ่งที่บุคคลได้รับมาจากกระบวนการหล่อหลอมทางสังคมเป็นคุณสมบัติที่เอื้อให้บุคคลสามารถเพิ่มพูนมูลค่าของตนเองได้ และมักเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ อาทิ ความรู้ รสนิยม กิริยามารยาท เป็นต้น ทูทางวัฒนธรรมปรากฏออกมา 3 รูปแบบ กล่าวคือ **1) สิ่งที่มีอยู่ในตัวบุคคล**มาอย่างยาวนาน **2) สิ่งที่เป็นรูปธรรม** ในรูปแบบสินค้าวัฒนธรรม เช่น รูปภาพ หนังสือ สิ่งก่อสร้างที่เป็นสถานที่ **3) ความเป็นสถาบัน** ที่ทำให้เกิดความเป็นรูปธรรมได้ เช่น การยอมรับ ความยืนยาวของอายุ กติกา(Pierre Bourdieu, 1986, หน้า 47-50 อ้างถึงสุวรรณฤทธิ์ วงศ์ชะอุ่ม, 2553) ทั้งนี้ทูทางวัฒนธรรมมีความสำคัญมากในสังคมเศรษฐกิจ สังเกตได้จากยุคทุนอุตสาหกรรมเป็นทุนหลักโดยมีการบริการมาร่วมด้วย ทุนวัฒนธรรมก็เข้ามามีส่วนร่วมในวัฒนธรรมและอุตสาหกรรม เพราะทุนวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กับการเติบโตระหว่างอุตสาหกรรมกับการบริการโดยมีสินค้าวัฒนธรรม (cultural product) ที่สะท้อนให้เห็นความเติบโตของทุนวัฒนธรรม สินค้าหรือบริการที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรม(รังสรรค์ ณะพรพันธุ์, 2546) เป็นผลที่เกิดจากการเติบโตของทุนวัฒนธรรมที่ไม่อาจแยกออกจากการเปลี่ยนของโครงสร้างและระบบทุนนิยมไปได้⁸

⁸ หากกล่าวถึง ทุนทางวัฒนธรรมในไทย เริ่มก่อตัวขึ้นในปี พ.ศ. 2536 ภายหลังจากการศึกษาและสังเกตพัฒนาการของระบบเศรษฐกิจไทย รังสรรค์ ณะพรพันธุ์ เชื่อว่า กลุ่มทุนวัฒนธรรม เป็นกลุ่มที่บิตัวขึ้นมามีความสำคัญในยุคปัจจุบัน และยังคงทรงอิทธิพลในโลกอนาคต ซึ่งความกว้างขวางวัฒนธรรมโลก สื่อมวลชน อาหารการกิน แฟชั่น สันทนาการ ดนตรี ภาพยนตร์ (รังสรรค์ ณะพรพันธุ์, 2545)

แล้วเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทุนวัฒนธรรมสู่สินค้าวัฒนธรรมจำเป็นต้องปรับรูปแบบเพื่อให้ง่ายต่อการใช้ประโยชน์(อาจไม่ใช่นวัตกรรม) ซึ่งประกอบไปด้วยขั้นตอนการปรับปรุง (modification) ทำให้สินค้าเชิงพาณิชย์และทำให้มีมาตรฐาน ไปสู่จุดมุ่งหมายคือส่งผลกระทบต่อนโยบายเศรษฐกิจ เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมต่อไป(รังสรรค์ ณะพรพันธุ์, 2546.; สุวรรณฤทธิ วงศ์ชะอุ่ม, 2553)

คุณค่าของทุนทางวัฒนธรรม ได้แก่

- 1) คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ (Historic value) เป็นความเกี่ยวเนื่องกับบุคคล เหตุการณ์ กิจกรรมหรือช่วงเวลาที่สำคัญในอดีต
- 2) คุณค่าด้านสุนทรียภาพ (aesthetic value) เป็นองค์ประกอบทางด้านสถานที่หรือพื้นที่ มีทัศนียภาพหรือลักษณะทางกายภาพที่งดงาม สะท้อนให้เห็นรูปแบบที่มีเอกลักษณ์หรือที่มีความโดดเด่น
- 3) คุณค่าด้านวิชาการ (scientific value) ได้แก่การเป็นแหล่งข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความหายาก คุณภาพการเป็นตัวแทนของความรู้ ก่อให้เกิดความเป็นมา และประวัติวัฒนธรรมในชุมชน
- 4) คุณค่าด้านสังคม (social value) คือคุณสมบัติของสถานที่เป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจ ทางสังคมและทางวัฒนธรรม และก่อให้เกิดกิจกรรมทางสังคมในชุมชน ซึ่งเกี่ยวข้องกับกลุ่มคน หรือชุมชนเองที่ไปเชื่อมโยงกับภายนอก

ทุนทางวัฒนธรรมมีคุณค่าดังที่กล่าวไว้ข้างต้น และเมื่อถูกนำมาใช้กับเรื่อง เศรษฐกิจ สร้างสรรค์ ก็นับว่า วัฒนธรรมกลายเป็นต้นธาร เป็นทุนที่สามารถให้กำเนิดสินค้าสร้างสรรค์ได้น่าับประการ จึงเป็นการมองวัตถุเป็นสินค้า แล้วสินค้าที่ได้มาจากวัฒนธรรม ก็เป็นนวัตกรรมที่อยู่ในรูปแบบผลิตภัณฑ์แบบหนึ่ง⁹ ซ้ำทำให้มูลค่าของนวัตกรรมเพิ่มขึ้นอีก กล่าวคือวัฒนธรรมเป็นการสะสม

⁹ นวัตกรรมไทยที่อยู่ในรูป “สินค้าทางวัฒนธรรม” สร้างสรรค์ออก 4 กลุ่มหลัก คือ 1. มรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ ได้แก่ งานฝีมือหรืองานหัตถกรรม การแพทย์แผนไทย อาหารไทย การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือท่องเที่ยวความหลากหลายทางชีวภาพ 2. ศิลปะ ได้แก่ ศิลปะการแสดง (performing arts) ทัศนศิลป์ (visual art) เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม 3. สื่อ ได้แก่ ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ การพิมพ์ การกระจายเสียง ดนตรี 4. งานสร้างสรรค์และออกแบบ ได้แก่ การออกแบบ แฟชั่น สถาปัตยกรรม (สถาปัตยกรรมหลัก สถาปัตยกรรมผังเมือง ภูมิสถาปัตยกรรม สถาปัตยกรรมภายในและมัณฑนศิลป์) การโฆษณา และ

ทั้งสิ่งที่ดี และสิ่งที่ต้องปรับปรุง มนุษย์สร้างวัฒนธรรมและวัฒนธรรมสร้างพฤติกรรมของมนุษย์เป็นระยะเวลานาน “งานสร้างสังคมไทยให้ดีขึ้นในทุกด้าน สร้างสังคมไทยให้ดีขึ้นในทุกด้านนั้น คนส่วนใหญ่มักมองเห็นด้านเศรษฐกิจสังคมก่อน มักคิดไปว่า ถ้าแก้ไขปัญหาความยากจน ยกฐานะเศรษฐกิจของคนไทยได้สำเร็จ คนไทยเป็นไททางเศรษฐกิจ ไม่ต้องพึ่งพาระบบอุปถัมภ์พึ่งพิงอีกต่อไป สังคมก็จะดีขึ้นเอง แต่เราเชื่อว่างานด้านวัฒนธรรมเป็นงานสำคัญที่สุด จะต้องทำให้วัฒนธรรมไทยส่วนที่ดียังมีความเข้มแข็งและมั่นคง สังคมไทยจึงจะดีขึ้น วัฒนธรรมส่วนไหนไม่ดียังก็ต้องปรับปรุงแก้ไขเปลี่ยนแปลงละเลิก สังคมไทยจึงจะดีขึ้น” (บรรณาธิการสยามรัฐ, 2560 เน้นโดยผู้เขียน)

เมื่อพิจารณาลงไป เศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทยย่อมร้อยรัดกับทุนวัฒนธรรมไทยร่วมกับองค์ประกอบอื่น ๆ กล่าวคือการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ (knowledge) การศึกษา (education) การสร้างสรรค์งาน (creativity) และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา (intellectual property) ที่ไปเชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรม (culture) การสั่งสั่งความรู้ของสังคม (wisdom) และเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมและนวัตกรรมสมัยใหม่ (technology and innovation) ทั้งนี้ต้องมีทรัพยากรที่มีคุณภาพของเศรษฐกิจสร้างสรรค์คือ ทุนทางวัฒนธรรมและคนที่มีความคิดสร้างสรรค์(อ้างแล้ว.อาคม เดิมพิทยาไพสิฐ, 2553, p. 4.)

ในไทยการพัฒนาทุนวัฒนธรรมและการจัดแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม รูปแบบการท่องเที่ยวต้องเป็นการนำเสนอและสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมที่ชุมชนมีอยู่ เสริมจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ กับประชาชนในชุมชนถึงสภาพสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ อย่่างลึกซึ้ง และเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ชุมชนจัดขึ้นในโอกาสต่าง ๆ ด้วย และนี่เองก่อให้เกิดการสร้างงานและกรายรายได้ไปสู่ชุมชน รวมทั้งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน งานของธงชัย ภูวนาถวิจิตร เป็นการศึกษาทุนทางวัฒนธรรม เพื่อเพิ่ม

ซอฟต์แวร์

((สศช.และศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ.2552 รายงานการศึกษาเบื้องต้นเศรษฐกิจสร้างสรรค์อาคม เดิมพิทยาไพสิฐ, 2553, p. 4))

มูลค่าทางด้านการท่องเที่ยว การจัดการการท่องเที่ยว ผสมผสานกับอัตลักษณ์ของผู้คนในท้องถิ่น¹⁰ และแนวทางการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมด้วยกิจกรรมท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบหมู่บ้านวัฒนธรรมในกรณีศึกษา สิ่งที่น่าสนใจคือ พื้นที่ศึกษามีทุนทางวัฒนธรรมที่นำมาบริหารจัดการการท่องเที่ยวในรูปแบบหมู่บ้านวัฒนธรรมได้ 7 ด้าน ได้แก่ ประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและประเพณีชุมชน และวิถีเกษตรกรรม มีการบริหารจัดการท่องเที่ยวในระดับดีมาก อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในระดับภาพรวมดีมาก (ธงชัย ภูวนาภิวัตน์, 2558)

งานของสุวรรณฤทธิ วงศ์ช่อ่ม ศึกษาทุนวัฒนธรรมเพื่อสนับสนุนการเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนแห่งหนึ่ง สิ่งที่น่าสนใจ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันชุมชนในพื้นที่ศึกษามีวัฒนธรรมที่ใช้เป็นทุนเพื่อพัฒนาชุมชนด้านการสร้างมูลค่าการท่องเที่ยว 4 ด้าน ได้แก่ ด้านประวัติศาสตร์ที่ประกอบด้วยบ้านทรงไทยของผู้นำชุมชน และตลาดทำน้ำ ด้านสังคม เช่นการใช้สถานที่ประกอบศาสนา ด้านสุนทรียภาพ ความงดงามของวัด วิถีชีวิตริมน้ำ ที่เห็นเด่นชัดคือสายน้ำ และการสัญจรทางน้ำเชื่อมโยงเข้าหาสถานที่สำคัญและสถานที่ทางศาสนา ส่งผลต่ออาชีพ จนนำไปสู่ชุมชนมีมีคุณค่าทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ(สุวรรณฤทธิ วงศ์ช่อ่ม, 2553)

ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นยังมีส่วนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งงานวิจัยของ อุทิศ ทาหอม และสำราญ ชูระตา พบว่าในพื้นที่สาธารณะ 24 ไร่ ได้แก่การจัดการน้ำเพื่อทำการเกษตรและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ การขุดคลองและกั้นน้ำ การผันน้ำออกจากคลองโดยใช้เทคโนโลยีแผงโซลาเซลล์เป็นพลังงาน การสร้างจิตสำนึกในด้วยรูปแบบการมีส่วนร่วม 4 ส่วนเพื่อขับเคลื่อน คือ บ้านวัด โรงเรียน มหาวิทยาลัย ที่เรียกว่า “บรมว.” ใช้ทุนทางวัฒนธรรมมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรม ได้แก่ การปลูกป่า การบวชป่า การปฏิญาณตนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยนิมนต์พระสงฆ์มาเป็นประธานในการทำกิจกรรม และการเกษตรอินทรีย์ที่นำวัสดุธรรมชาติมาใช้ในตากการเพาะปลูก เช่น ฟางข้าว กากน้ำตาล จุลทรีย์ (EM) มีการตั้งกติกากลุ่มชุมชนที่ใช้

¹⁰ อัตลักษณ์ของผู้คนในชุมชน Luigi and Peter (2009) ประกอบด้วย 1) ปริณิณฑชุมชนประวัติศาสตร์ (territorial) 2) วัฒนธรรมชุมชน (cultural) 3) สิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน (historic) 4) ความเป็นพลเมืองของชุมชน (citizenship) 5) ลักษณะทางสังคมของชุมชน (social) 6) ความรู้สึกร่วมของชุมชน (spirit of a community) และ 7) การมีส่วนร่วมของชุมชน (participation civil organizations)

ที่ติดร่วมกัน ตั้งคณะกรรมการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ที่มีผู้ใหญ่บ้านทั้ง 3 หมู่บ้าน พระสงฆ์ ครู นักเรียน และชาวบ้าน(อุทิศ ทาหอม และสำราญ ฤทธา, 2558, pp. 56-57)

พิจารณาตัวอย่างข้างต้น ชุมชนในพื้นที่ถือเป็นแก่นสำคัญของการดำเนินการ หรือแม้กระทั่งใช้ทุนทางวัฒนธรรมให้เห็นเป็นรูปธรรม เมื่อดำเนินการได้ผลสำเร็จ วัฒนธรรมที่มีในชุมชนย่อมกลายเป็นทุนที่สามารถสร้างมูลค่าต่อชุมชนเพื่อให้ประชาชนมีจิตใจที่ยึดเหนี่ยวร่วมกันอย่างเข้มแข็ง และเป็นชุมชนที่ดำเนินชีวิตด้วยการพึ่งพาอาศัยกันและกัน(H. Guld, Culture and Social Capital, London: Creative Exchange, Chapter 9 ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2548) จากนั้นเมื่อได้รับการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรมชุมชนที่ดีเพียงพอ ทุนทางวัฒนธรรมอาจนำไปสู่การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยการพัฒนาเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาดั้งเดิมให้เป็นที่ต้องการของตลาดสินค้า วัฒนธรรมสมัยใหม่ได้อีกด้วย(ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2548 ;วีระศักดิ์ เครือเทพ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552, pp. 99-100)

ในพื้นที่สังคมประเทศไทย มีต้นทุนวัฒนธรรมอยู่เป็นรากฐานสร้างมูลค่ามาก สามารถสร้างปรับให้เป็นสิ่งใหม่หรือปรับปรุงเพื่อสร้างมูลค่า สามารถสร้างรายได้ ทั้งยังรักษามรดกทางวัฒนธรรมได้ด้วย ที่สำคัญเมื่อผลปลายทางไปสู่การสร้างนวัตกรรม ต้องให้วัฒนธรรมนั้นสามารถที่จะรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงจากการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ได้ด้วย หรือแม้กระทั่งมีการกระจายนวัตกรรมทางวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดส่วนแบ่งการตลาดระหว่างประเทศ เช่น การรวมกลุ่มในประเทศอาเซียน และภูมิภาคของโลก แต่อย่างไรก็ตามทุนทางวัฒนธรรมย่อมมีทั้งจุดแข็งที่จำเป็นต้องพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และการแก้ปัญหาจุดอ่อนด้วยการวางแผนโดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากชุมชนให้เป็นรูปธรรม ยกตัวอย่างเช่น การก่อตั้งกองทุนหมู่บ้านวัฒนธรรม การสร้างกลุ่มธุรกิจโฮมสเตร์ การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตในชุมชน การปรับแต่งภูมิทัศน์ การปลูกฝังการตระหนักรักษาามรดกทางวัฒนธรรม

2.3.4 ความเป็นเมือง Urbanization ก็กับการพัฒนาเมือง

ความเป็นเมืองหรือวิถีชีวิตแบบคนเมือง เป็นกระแสที่กำลังเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทั่วโลก มาพร้อมกับความเป็นสมัยใหม่ (Modernization) ด้วยการพัฒนาในกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) การเป็นเมืองและการเติบโตของเมืองเป็นนคร หรือมหานคร ย่อมส่งผลกระทบต่อประชาชนทั้งทางบวกและทางลบ ในทางบวก เมืองนั้นส่งผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการเมือง ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โอกาสในการทำงาน มีอาชีพที่สูงขึ้น มีนวัตกรรมใหม่ แต่อย่างไรก็ตามหากเมืองเติบโตโดยไร้ทิศทาง ทั้งยังขาดการบริหารจัดการที่ดีย่อมนำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ มากมาย ซึ่งในหลายๆ เมืองหรือนครในโลกกำลังเผชิญอยู่ อาทิ ปัญหาการกระจุกตัวของผู้อยู่ในเมือง ปัญหาความขัดแย้งในเชิงพื้นที่¹¹ การเกิดแหล่งเสื่อมโทรม ความไม่เพียงพอของโครงสร้างพื้นฐาน ปัญหาจราจร ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาสิ่งแวดล้อมและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต (well-being) และหยุดยั้งการพัฒนาเศรษฐกิจ(พนิดา สงวนเสรีวานิช, 2560, p. 17)

เมื่อพิจารณาถึงเมืองในท้องถิ่น การจัดการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของเมือง (ท้องถิ่น) มีความสำคัญขึ้น เนื่องจากการขยายตัวด้านประชากร กิจกรรมทางเศรษฐกิจ และขอบเขตการบริโภค อุปโภค ล้วนเป็นภารกิจสำคัญที่ทำนายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องจัดการบริการสาธารณะให้ครอบคลุมความต้องการของประชากรที่ขยายตัวมากขึ้น ในขณะเดียวกันความต้องการที่เพิ่มมากขึ้นส่งผลให้ ความเป็นเมือง(Urbanization) แต่ละพื้นที่ต้องเผชิญกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของเมือง¹²

พิจารณาในอดีต “เมือง” เป็นคำเรียกชุมชน ทำหน้าที่ศูนย์กลางการปกครองในพื้นที่ มี “เจ้าเมือง” เป็นผู้ปกครองดูแลไพร่พลเมืองที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น ซึ่งเมือง ในอดีตนั้นเป็นการ

¹¹ ปัญหาความขัดแย้งในเชิงพื้นที่ เป็นปัญหาที่มาจากคนที่อยู่อาศัยในเมือง ซึ่งจะเห็นว่าประชากรที่อาศัยอยู่ตามเมือง (ท้องถิ่นที่เป็นเทศบาลเมืองหรือเทศบาลนคร หรือแม้กระทั่งมหานคร อย่างกรุงเทพฯ) ไม่ได้มีแค่เพียงผู้ที่มีทะเบียนราษฎรเท่านั้น หากแต่ประกอบด้วยประชากรแฝงกลุ่มอื่น เช่น แรงงานต่างด้าว นักท่องเที่ยว นิสิตนักศึกษา ฯลฯ การดำรงอยู่ของประชากรที่หลากหลายนั้นนำมาซึ่งการใช้ทรัพยากรเมืองร่วมกัน ย่อมเกิดปัญหาความขัดแย้งเชิงพื้นที่เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากร อาทิ การมีที่อยู่อาศัยไม่เพียงพอ การแย่งชิงน้ำและพลังงานระหว่างอุตสาหกรรมและภาคการเกษตร การจราจรที่แออัด เป็นต้น

¹² ปัญหาสิ่งแวดล้อมของเมืองที่เห็นได้ชัดคือ กรุงเทพฯมหานคร แต่แม้ว่าไม่ใช่มหานคร อย่างกรุงเทพฯ เมืองอื่นก็ประสบปัญหาเช่นเดียวกัน เช่น เชียงใหม่ หาดใหญ่ ขอนแก่น ระยอง ภูเก็ต เป็นต้น ตัวอย่างเหล่านี้เป็นเมืองที่เป็นแหล่งอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวที่ประสบปัญหารุนแรงอย่างมาก ปัญหาหลายด้าน เช่น ปัญหาจราจรติดขัด อากาศเป็นพิษ มลภาวะ น้ำเสีย ซึ่งส่งผลกระทบต่ออนามัยและการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่

รับรู้แบบอำนาจรวมศูนย์ที่เมืองที่เป็นศูนย์กลางการปกครอง “เมืองหลวง” ที่เราเข้าใจกันอย่าง “กรุงเทพมหานคร” แต่หากพิจารณาในสังคมไทยมีความเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นในเรื่อง จำนวนผู้คน อาคารบ้านเรือน ถนนหนทาง สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รวมทั้งความเป็นเมืองจากเดิมซึ่งได้กระจายทั่วประเทศ ไม่ได้จำกัดเพียงแค่กรุงเทพมหานคร จากเดิมที่ประชากรไทยกระจายตัวตามชนบทเป็นส่วนใหญ่ที่ประกอบอาชีพเกษตรกร ประชากรก็เปลี่ยนแปลงนำมาสู่การรวมตัวในเมืองมากขึ้น และอาชีพเกษตรกรที่เปรียบเหมือนมายาคติของไทยก็เหลือเพียงไม่ถึงครึ่งหนึ่ง คนประกอบอาชีพภาคการเกษตรอย่างเห็นได้ชัด เช่นทำงานใน โรงงาน อุตสาหกรรม การก่อสร้าง ค้าขายและบริการต่าง ๆ (พนิดา สงวนเสรีวานิช, 2560, p. 3) นอกจากนั้นลักษณะทางกายภาพของสังคม อาทิ เช่น บ้านเรือนและร้านค้าสมัยใหม่กระจายตัวอยู่ทั่วทุกเมือง ถนน หนทาง รูปแบบการเดินทางที่หลากหลาย สะดวกรวดเร็ว ประกอบกับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตสู่ความทันสมัย สถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงเปลี่ยนแปลงที่คนมารวมตัวและมีการเพิ่มจำนวนของประชากรในเขตเมืองอย่างรวดเร็ว (ปราโมทย์ และคณะ อ้างถึงในพนิดา สงวนเสรีวานิช, 2560, p. 4)

พื้นที่ที่นับว่า เป็น “เมือง” นักวิชาการโดยมากกล่าวถึงในเชิงผลกระทบในแง่ลบของพื้นที่ที่เกิดขึ้นจากความเป็นเมือง เช่น ความแออัดของที่อยู่อาศัย การอพยพเข้าของประชากรในเมืองที่มีอยู่สูงมาก การจราจรติดขัด การบริการสาธารณะที่ไม่ทั่วถึง คุณภาพชีวิตที่ลดลง การบริหารจัดการต่าง ๆ ของเมืองเป็นไปได้ยาก ในประเทศไทยพื้นที่นับว่าเป็นเมืองใช้เขตเทศบาล เพื่อชี้ว่าเป็นเมืองได้เฉพาะเทศบาลเมืองและเทศบาลนคร ซึ่งอนุมานได้จากพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 (อรทัย ก๊กผล, 2559, น. 24) *“การเป็นเมืองและการเติบโตของเมืองเป็นนครหรือมหานครย่อมส่งผลกระทบต่อประชาชนทั้งทางบวกและลบในทางบวก เมืองส่งผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการเมือง ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โอกาสในการทำงานสูงขึ้น มีนวัตกรรมใหม่ หากแต่ถ้าเมืองเติบโตโดยขาดทิศทาง และขาดการบริหารจัดการที่ดีก็จะนำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ มากมาย ซึ่งหลาย ๆ เมืองหรือนครในโลกนี้กำลังเผชิญอยู่ คำถามสำคัญคือควรมีแนวทางและการบริหารจัดการเมืองอย่างไรเพื่อทั้งป้องกัน ปัญหาและสามารถจัดการปัญหาต่าง ๆ ของเมือง อย่างมีประสิทธิภาพผล นอกจากนั้นยังพัฒนาให้เมืองเป็นกลไกของการพัฒนาประเทศ”* (อรทัย ก๊กผล สัมภาษณ์, พนิดา สงวนเสรีวานิช, 2560)

เมื่อกล่าวถึง “เทศบาล” ซึ่งเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญมากสำหรับประชาชนในชุมชนเมืองในแง่การบริการสาธารณะที่สำคัญที่จำเป็นของประชาชน และเป็นสถาบันทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่นที่ได้รับความสนใจจากประชาชนที่มีการศึกษาสูง เข้ามาบริหารท้องถิ่นหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น หรือการพัฒนาผ่านเกณฑ์ที่ได้ระดับ ดังจะเห็นได้จากในระดับเทศบาลเมือง และเทศบาลนคร โดยในอนาคตเทศบาลในอนาคต จะได้รับการพัฒนาให้มีการบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) เพิ่มขึ้นอันเป็นผลมาจากการเรียกร้องจากชาวบ้านในเขตเมืองที่มีการศึกษาความรู้ทางการเมืองดีขึ้นโดยได้รับข้อมูลข่าวสารการเมืองจากสื่อต่าง ๆ กระตุ้นเตือนความสนใจทางการเมือง ซึ่งเป็นไปได้ว่า ในท้ายที่สุดแล้วการปกครองท้องถิ่นจะพัฒนาไปจนเหลือรูปแบบการปกครองท้องถิ่นเพียง 3 รูปแบบคือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ทั้ง จังหวัด เทศบาล และการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเฉพาะพื้นที่เท่านั้น (ประธาน สุวรรณมงคล, 2547)

เทศบาลถือเป็นพื้นที่หนึ่งนโยบายที่ถูกระบุกำหนดขึ้นเพื่อที่จัดการแก้ปัญหาและพัฒนาเมือง เชื่อมโยงไปสู่ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเมืองที่เติบโตอย่างไร้ทิศทาง ปัญหาความไม่สมดุลของระบบเมือง อันเนื่องมาจากการเติบโตของเมืองในลักษณะที่เป็นเมืองโตเดี่ยว (Primate City) ทำให้เกิดการกระจายตัวอย่างจำกัด หรือกระจายตัวออกจากศูนย์กลางที่ไร้ทิศทาง

นับแต่หลายศตวรรษของการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา พื้นที่เมืองโตมาก หากแต่เขตเมือง ซึ่งในทางการบริหารปกครอง(Governance) คือ เทศบาลเมืองกลับไม่เติบโตตามไปด้วย (อรทัย ก๊กผล, 2559)ซึ่งเรายังเห็นพื้นที่ที่มีความเป็นเมืองสูงขึ้น แต่ยังคงการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล สะท้อนถึงความไม่เข้าใจวิถีคิดระดับนโยบายต่อการออกแบบระบบบริการสาธารณะที่ต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป “สำหรับประเทศไทยอาจเป็นด้วยผู้กำหนดนโยบายมีความรู้สึก อยากรเป็นสังคมเกษตรอยู่ อาจจะโยงไปถึงการออกแบบปกครองประเทศ วิถีคิดการรวมศูนย์อำนาจ เรามองอะไรก็จะมองแค่เพียงประเทศไทย ไม่ได้มองว่ายอมนี้ยานนี้เป็นอย่างไร คือการกระจายอำนาจไม่ถูกต้องถูกมองด้วยมาตรฐานเดียวกันทั้งหมด”(อรทัย ก๊กผล สัมภาษณ์,พนิดา สงวนเสรีวานิช, 2560)

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นความสำคัญที่ชี้ถึงที่มาของความเป็นเมือง สำหรับ **ความเป็นเมือง (Urbanization) ในกรณีศึกษาเทศบาลนครภูเก็ต** ด้วยแนวคิดที่ใช้วิเคราะห์เกี่ยวกับความเป็นเมือง นิยามความเป็นเมือง การพัฒนาเมืองท้องถิ่น ความเป็นเมืองกับการจัดบริการสาธารณะ แนวคิดการจัดการบริการสาธารณะของท้องถิ่น องค์ประกอบโครงสร้างท้องถิ่นในฐานะที่เป็นหน่วยงานการจัดบริการสาธารณะ การพัฒนาเมืองท้องถิ่น ความเป็นเมืองกับการจัดการบริการสาธารณะ ทั้งนี้ในแต่ละหัวข้อเรื่องได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องร่วมกันไปด้วย ดังต่อไปนี้

1) นิยาม “ความเป็นเมือง” (Urbanization)

“เมือง” ตามความเข้าใจเบื้องต้น คือ “**เมืองที่โตในท้องถิ่นหรือเทศบาลเมืองหรือเทศบาลนคร**” ซึ่งเทศบาลแบ่งออกเป็น เทศบาลนคร (มีประชากรตั้งแต่ห้าหมื่นคนขึ้นไป) เทศบาลเมือง ประชากรตั้งแต่หนึ่งหมื่นคนขึ้นไป) “**ความเป็นเมือง**” Urbanization ราชบัณฑิตยสถาน ปี พ.ศ. 2524 ให้นิยามว่า กระบวนการที่ชุมชนกลายเป็นเมือง หรือการเคลื่อนย้ายของผู้คนหรือการดำเนินกิจกรรมการงานเข้าสู่บริเวณเมืองหรือการขยายเมืองออกไปในพื้นที่ การเพิ่มของจำนวนประชากร หรือการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่มากขึ้น

“**เมือง**” หมายถึง บริเวณที่มีประชากรตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างหนาแน่นเป็นชุมชนและประชากรส่วนใหญ่ไม่ได้มีอาชีพเป็นเกษตรกรรมเน้นการทำอาชีพอุตสาหกรรมและภาคบริการ โดยอาชีพเหล่านี้ทำให้คนต่อมาอาศัยอยู่ที่ศูนย์กลางเพื่อติดต่อค้าขายกับลูกค้าผู้ใช้บริการ จึงทำให้มีสิ่งก่อสร้างอยู่ใกล้ชิดแออัด มีถนนติดต่อ เชื่อมโยงการเดินทางทั้งภายในเมืองและระหว่างเมืองอื่น และความแตกต่างกันระหว่างชนบทมาก

แนวคิดเกี่ยวกับ “**ความเป็นเมือง**” (Urbanization) เป็นลักษณะความเจริญเติบโตอย่างมากและรวดเร็ว จากผู้ที่อพยพอาศัยอยู่ในเมืองจำนวนมาก ซึ่งผลทำให้ก่อผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ ความเป็นเมืองถูกขับเคลื่อนด้วยการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การอพยพ และการเอาพื้นที่ชานเมืองมาเป็นส่วนหนึ่งของเมือง แต่การขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็วย่อมเกิดความท้าทายและอาจเกิดความขัดแย้งแห่งพื้นที่ (Contradictory of Space) มีการปะทะการเผชิญหน้าเพื่อชิงชิงทรัพยากรส่งผลต่อพื้นที่ต่อเนื่องจากเมืองด้วยปัจจัยหลายด้าน เช่น การขยายตัวของพื้นที่กึ่งเมืองและพื้นที่ชานเมือง การอพยพ ประชากรแฝง แรงงาน การขยายตัวของโครงสร้างการผลิต การใช้ทรัพยากรจากพื้นที่ชนบทเพื่อการบริโภคและกระบวนการผลิตพื้นที่ในเมือง

Urbanization ยังเป็นแนวคิดที่มีความกว้างครอบคลุมไปถึงวิถีชีวิตของเมือง (urbanism) รวมถึง การเมืองของท้องถิ่น เศรษฐกิจของท้องถิ่น ส่วน**กระบวนการเป็นเมือง** เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับ 2 ขั้นตอนด้วยกันคือ ขั้นตอนแรกกระบวนการเป็นเมืองที่มีการเคลื่อนย้ายของผู้คนจากบริเวณชนบท มาสู่บริเวณเมือง เพื่อมาปฏิบัติภารกิจหรือประกอบอาชีพที่ไม่ใช่

3807425840

CT: IThesis 5881013624 thesis / rev: 06082562 16:22:13 / seq: 9

ภาคเกษตรกรรม และขั้นตอนหลัง กระบวนการเป็นเมืองเกิดจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจาก
 ลีลาชีวิต ของสังคมชนบทมาเป็นลีลาของสังคมเมือง

ความเป็นเมือง Urbanization จากการศึกษาได้นิยามจาก 3 มิติ คือ

1. **มิติแรกกิจกรรมทางเศรษฐกิจ** เป็นเมืองที่สกัดจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจ
 ด้วยการที่พื้นที่ ๆ หนึ่ง ๆ มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่มีภาคอุตสาหกรรมและการบริการ มากกว่า
 ภาคเกษตรจะมีความเป็นเมือง หรือกลายมาเป็นเมือง ไม่ว่าจะเป็นทางด้าน การท่องเที่ยว การค้า
 หรือโรงงาน อุตสาหกรรม

2. **มิติที่สองความหนาแน่นของประชากรในเมือง** ความหนาแน่นของ
 ประชากรที่ถูกกำหนด ตามมาตรฐานแต่ละประเทศ ในเมืองมักมีความหนาแน่นของผู้คนสูง
 เมืองมักต้องแบกรับในการบริการสาธารณะด้านการสาธารณสุขปโภค ที่ต้องพร้อมให้บริการ วิถีชีวิต
 ความเป็นอยู่ของประชาชน ที่ต้องให้ความสนใจกับความพร้อมของสาธารณูปโภค ด้วย ไม่ว่าจะ
 เป็นถนน ไฟฟ้า ประปา หรือบริการต่าง ๆ เช่น ไปรษณีย์ โรงเรียน คลินิกรักษาพยาบาล

3. **มิติด้านการจัดเขตการปกครอง** เป็นเกณฑ์ที่รัฐได้กำหนดเมืองตาม
 กฎหมายกำหนด สำหรับประเทศไทย การปกครองเขตเมือง คือ พื้นที่ในเขตกรุงเทพมหานคร
 เขตเทศบาล และมองเขตพื้นที่ชนบทจะอยู่ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบล

จากความเป็นเมืองที่กล่าว ข้างต้นในมิติต่าง ๆ ย่อมนำไปสู่การเข้าใจถึงปัจจัย
 ของการขยายตัวของเมือง ซึ่งสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในเมือง ทั้งยังสัมพันธ์การเมืองในเมือง (Urban
 Politics)

การวัดความเป็นเมือง (Measuring Urbanization)

งานวิจัยนี้เพื่อทำความเข้าใจถึงความเป็นเมืองในท้องถิ่น **เทศบาลเมืองควนลัง**
 ขอบเขตของข้อมูลจะลงลึกในระดับเทศบาลเท่านั้น ซึ่งแม้ว่าพื้นที่ใด มีความเป็นเมือง มีวิธีการที่
 หลากหลาย แต่การวัดความเป็นเมือง (Measuring Urbanization) นั้น วิชิต หล่อจิระชุมพ์
 และคณะ (2545) ได้ทบทวนเอกสารและพัฒนาตัวชี้วัดที่พิจารณาความเป็นเมืองได้แก่

1) **ความหนาแน่นของประชากร (population density)** ความหนาแน่นของ
 ประชากรที่สูง ย่อมเป็รการแสดงถึงการพักอาศัยใกล้ชิดเป็นจำนวนมากในพื้นที่

2) **สัดส่วนของประชากรในเทศบาล (proportion of population in
 municipal areas)** กล่าวคือสัดส่วนของประชากรของเทศบาลแสดงถึงการกระจุกตัวของ
 ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง ตามที่นิยามโดยรัฐด้วยกฎหมาย ซึ่งจะพบว่าองค์กรปกครองส่วน
 ท้องถิ่นที่ยกระดับขึ้นเป็นเทศบาลนั้น จำเป็นต้องมีประชากรที่มีความหนาแน่น และรายได้ของ
 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสูงในระดับหนึ่ง

3) **ลักษณะการใช้ที่ดิน (land use)** กล่าวคือ พื้นที่ที่มีความเป็นเมืองสูงจะมี
 การใช้ที่ดินเพื่อทำการเกษตรน้อย แต่มีการใช้ประโยชน์อื่น ๆ เช่นที่พักอาศัย กิจกรรมนอกภาค

การเกษตร เช่น การพาณิชย์ การอุตสาหกรรม และภาคบริการ มากกว่าพื้นที่ที่มีความเป็นเมืองน้อย

กล่าวโดยสรุป คือ พื้นที่หนึ่งๆ มักจะมีความเป็นเมืองสูง เมื่อ มีความหนาแน่นของประชากรสูง สัดส่วนของประชากรในเขตเทศบาลสูง และสัดส่วนการใช้ที่ดินภาคการเกษตรมีน้อย แสดงถึงการที่ประชากรมีที่พักอาศัยอยู่อย่างใกล้กันไม่ใช่ห่างไกลเช่นชนบท แสดงถึงโอกาสความเป็นเมืองสูง สัดส่วนประชากรในเขตเทศบาลสูง แสดงถึงการกระจุกตัวอยู่อาศัยในเขตเมือง ใช้ที่ดินเพื่อทำการเกษตรน้อยแต่ใช้เพื่อประโยชน์อื่นมาก ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ล้วนเป็นตัวชี้วัดอย่างดีสำหรับความเป็นเมืองของไทย

จากบทความ “ระเบิดคนเมืองในประเทศไทย” โดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล ศึกษาพบว่า การกระจายตัวของประชากร จากเดิมที่ประชากรไทยกระจายตัวตามชนบทเป็นส่วนใหญ่ ทุกวันนี้ได้เข้ามารวมตัวอยู่กันในเมืองมากขึ้น มีแนวโน้มที่ประชากรในเขตเมืองของประเทศไทยกำลังเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เป็นทั้งสาเหตุและผลของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอื่นๆ จนเรียกปรากฏการณ์ “ระเบิดคนเมือง” (urbanite explosion) ซึ่งเป็นการอธิบายเพื่อชี้ว่าจำนวนคนเมือง คือคนที่อาศัยอยู่ในเมือง ทั้งอย่างถาวรและชั่วคราว และคนจากชนบทที่เข้ามาทำงานหรือเข้ามศึกษาในเมืองได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในเวลาที่ไม่ยาวนานนัก และเพื่อให้สัมพันธ์กับ “ระเบิดประชากร” (population explosion หรือ population bomb) ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางประชากรที่เกิดขึ้นในประเทศกำลังพัฒนาทั่วโลกภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประชากรได้ **ระเบิด** ขึ้นคือการเพิ่มจำนวนประชากรในช่วงเวลาสั้นๆ เนื่องมาจากอัตราการตายได้ลดต่ำลงอย่างรวดเร็ว ในขณะที่อัตราการเกิดอยู่ในระดับสูง ช่องว่างระหว่างอัตราการเกิดและอัตราการตายห่างกันมาก แต่อัตราการเพิ่มของประชากรสูงมาก(ปราโมทย์ ประสาทกุล และคณะ, 2550)

งานนี้ยังชี้อีกว่า ประชากรเมืองคือประชากรที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม เป็นการมองมิติที่นอกไปจากจำนวนและสัดส่วนของประชากรเมือง คือการมองกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลักของประชากรในพื้นที่ ประชากรที่ทำงานในภาคการเกษตรมีแนวโน้มที่ลดลงไปอีกในอนาคต เพราะเมื่อมีการใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือการเกษตรเพิ่มขึ้น ความต้องการแรงงานทางเกษตรก็ลดน้อยลง ประชากรก็จะล้นเกินจากพื้นที่ในชนบทเข้ามาทำงานนอกภาคเกษตรในเมืองมากขึ้น วันนี้จำนวนประชากรในเมืองคิดเป็นสัดส่วนพอๆกับประชากรในชนบท ประชากรในชนบทกำลังลดบทบาทลงเรื่อย ๆ ขณะที่ประชากรเมืองกำลังมากขึ้น แล้วจึงส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อวิถีชีวิตประชากรและการเปลี่ยนแปลงของสังคมประเทศไทยอีก

งานเรื่อง จุดเปลี่ยนประชากรประเทศไทย ของปราโมทย์ ประสาทกุล และ ปัทมา ว่าพัฒนางศ์ (2554) บทความนี้กล่าวถึง การพัฒนาประเทศอย่างไม่เท่าเทียมกันระหว่าง

เมืองและชนบททำให้เกิดกระบวนการนคราภิวัฒน์ (Urbanization) ที่ประชากรเข้ามาอยู่แออัดเพิ่มในเมืองมากขึ้น ประชากรที่อยู่ในเมืองทั้งจดทะเบียนและไม่จดทะเบียนมีเกินกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนประชากรทั้งหมด ทั้งนี้ได้ประมาณว่าพื้นที่ชนบทของประเทศไทยอาจจะรองรับประชากรได้ประมาณ 30 ล้านคน ประชากรที่เกินไปกว่านี้จะเข้ามาอยู่ในเมืองหรือพื้นที่ชนบทที่แปลงสภาพเป็นเมือง เมื่อเทคโนโลยีการเกษตรที่ก้าวหน้าขึ้น ความต้องการแรงงานในภาคเกษตรยิ่งลดน้อยลงไปอีก ดังนั้น ในขณะที่ประชากรรวมของประเทศไทยเพิ่มขึ้นข้างลงจนเกือบจะคงที่ แต่การกระจายตัวของจำนวนประชากรนั้นก็กำลังเปลี่ยนรูปไปในลักษณะที่มีคนเข้ามาอยู่ในเมืองมากขึ้น ในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา เกิดกระบวนการนคราภิวัฒน์อย่างรวดเร็ว ซึ่งตั้งแต่เมื่อปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นไปเขตเมืองจะยิ่งขยายออกไป สัดส่วนของประชากรเมืองจะยิ่งมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ตรงกันข้ามกับจำนวนประชากรชนบทจะยิ่งลดลง แล้วประชากรที่เข้ามาอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลและเมืองใหญ่อื่นๆ เช่น เชียงใหม่ เมืองนครราชสีมา อุตรดิตถ์ อุดรธานี ขอนแก่น หาดใหญ่ นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ ฯลฯ มีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เมืองใหญ่เหล่านี้จึงขยายตัวอย่างรวดเร็ว (ปราโมทย์ ประสาทกุล และคณะ, 2550)

เมื่อประชากรเมืองที่มีสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้น ย่อมเท่ากับว่าประชากรไทยจะอยู่อย่างแออัดมากขึ้น สังคมเมืองแตกต่างจากสังคมชนบท ในสังคมเมืองผู้คนต่างอยู่อย่างปัจเจกนิยม ชีวิตคนเมืองจะเป็นแบบเร่งรีบ ผู้คนในเมืองอาจจะเคร่งเครียดกว่าผู้คนในชนบท ทำให้เราสามารถมองทั้งในแง่ปัญหาของเมืองเองที่แตกต่างกับชนบทได้ด้วย

การเสนอแนะทางนโยบายที่พยายามไปแก้ปัญหาความเป็นเมือง จะเน้นไปที่การแก้ปัญหาการอยู่อย่างแออัดในเมือง รัฐต้องต้องเอาจริงเอาจังกับการพัฒนาพัฒนาเมืองขนาดรองๆ เร่งพัฒนาเมืองในเขตภูมิภาค และเมืองบริวารอย่างแท้จริง เร่งสร้างโครงสร้างพื้นฐานโดยเฉพาะเมืองที่กำลังขยายตัว และเร่งสร้างระบบขนส่งมวลชนจากนอกเมืองเพื่อต้องการให้เดินทางมาสู่ในเมืองได้

เมื่อมีความเป็นเมืองมากขึ้น สิ่งที่เห็นคือสังคมที่เป็นเมือง บริบทของสังคมเมือง (Urban Society) ในเอเชีย เมื่อทุนสังคมนั้นอยู่ร่วมกับบริบทความเป็นเมือง งานของ Carpanter, Daniere และ Takahahi (2004 อ้างถึงในปิยพงษ์ บุชบงค์ และสุนทรชัย ชอบยศ, 2559) นั้นเป็นการเปรียบเทียบระหว่างทุนทางสังคมในกรุงเทพฯและโอจิมิน งานนี้สรุปกรุงเทพฯและโอจิมินมีทุนทางสังคมที่เข้มแข็งกว่ายุโรปและอเมริกา (ใช้ตัวชี้วัดเดียวกันคือความไว้วางใจ เครือข่ายและความเกื้อกูลกัน) และทุนทางสังคมทั้งสองมีผลต่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองรวมทั้งโครงสร้างพื้นฐานหลายประการ ส่วนการศึกษาทุนสังคมในชุมชนเมืองประเทศไทยนั้น พบงานของ Danny Unger(1998 อ้างถึงในปิยพงษ์ บุชบงค์ และสุนทรชัย ชอบยศ, 2559) ทุนทางสังคมระหว่างนักการเมือง ข้าราชการ และนักธุรกิจในประเทศไทยมีความสำคัญในบางขณะที่โยงโยให้เกิดการลงทุนและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานจนเกิดการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็วเมื่อเทียบกับประเทศข้างเคียง

2.3.5 การพัฒนาเมืองท้องถิ่น

การพัฒนาเมืองที่เป็นอยู่นั้น สามารถพิจารณาออกเป็น คือ กรณีพัฒนาการหรือวิวัฒนาการของเมืองที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติที่ปราศจากการแทรกแซงจากรัฐ นั่นก็คือ เมืองที่มีพัฒนาการหรือวิวัฒนาการที่เป็นผลพวงของการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวของสังคม

การเร่งพัฒนาเมืองโดยการกระจุกตัวการพัฒนาส่วนกลางอยู่เพียงแค่ว่าพื้นที่ในเมืองหลวง ทำให้ทรัพยากรด้านเศรษฐกิจ อำนาจการปกครองและการพัฒนาทุกด้าน ไม่ว่าจะ เป็นสาธารณสุข การศึกษา ช่องทางการมีชีวิตอยู่ที่ดี รวมอยู่ในที่เดียวทั้งหมด เป็นแรงจูงใจให้เกิดการอพยพย้ายถิ่น ของประชากรชนบทเข้าสู่เมืองจำนวนมาก ทั้งการพัฒนาเมืองโดยการไม่วางแผนรองรับการขยายตัวของเมือง ทำให้เกิดการขยายตัวที่ไร้ทิศทางและไม่ยั่งยืนในภายหน้า ซึ่งประกอบด้วย

การเก่งกำไรจากอสังหาริมทรัพย์ หรือที่ดิน มีการใช้ประโยชน์จากที่ดิน ทำให้ที่ดินสามารถเปลี่ยนมือ ของเจ้าของที่ดินได้ง่าย เป็นของทุนเอกชน อาจเป็นการเปลี่ยนการใช้ประโยชน์พื้นที่การเกษตรเดิม ไปเป็นพื้นที่อยู่อาศัยหนาแน่นสูง และการค้าขาย ตัวอย่างเช่น ในพื้นที่ปริมณฑล รัฐยังไม่มียุทธศาสตร์เกี่ยวกับการใช้ที่ดิน ไม่มีการวางแผน ไม่มีการวางผังเมือง

การกล่าวถึงผังเมืองของไทยเป็น การอธิบายถึงปัจจุบัน แต่ไม่ใช่การอธิบายถึงอนาคตของพื้นที่ เป็นผลทำให้เกิดการขยายตัวของเมือง กล่าวคือเมื่อเอกชนไปซื้อที่ จากชาวบ้านมากในราคาถูก เปลี่ยนการใช้ประโยชน์ ทำให้ภาครัฐต้องจำเป็นลงทุนสาธารณูปโภคพื้นฐาน ไปยังบริเวณพื้นที่นั้น โดยไม่สามารถกำหนดเขตพื้นที่การพัฒนา จึงทำให้ทุนเป็นตัว กำหนดการพัฒนาของรัฐ เป็นผลให้การพัฒนาเกิดการขยายตัวไม่มีแผนรองรับใด ๆ ทั้งสิ้น เพราะพัฒนาตามทุนเอกชนเป็นหลัก

การพัฒนาที่ไม่สมดุลของเมืองและชนบท กล่าวคือ รัฐส่งเสริมการพัฒนาของเมืองมากกว่าชนบท การลงทุนภาคอุตสาหกรรม มากกว่าภาคการเกษตร โดยเฉพาะพื้นที่ในเมืองที่มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น รถไฟฟ้า ห้างสรรพสินค้า มหาวิทยาลัย ย่อมกลายเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกสบายต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลให้เกิดการเพิ่มของจำนวนประชากรสูงขึ้น แล้วเมื่อประชากรหลั่งไหลเข้ามากระจุกตัวในพื้นที่หนึ่งๆมากขึ้น ก็เกิดการขยายตัวของเมืองตามพื้นที่ต่าง ๆ เมืองจึงเกิดการขยายตัวออกไป

ด้านข้อจำกัดในการกระจายอำนาจ จะเห็นว่าระบบการปกครองของไทยแบบรวมศูนย์ ทั้งรูปแบบนโยบายที่เป็น “สั่งการ” จากรัฐบาลกรุงเทพฯ ทำให้อำนาจการปกครองทุกอย่างอยู่ที่ส่วนกลาง โดยมีข้อจำกัดเรื่องการกระจายอำนาจ ทำให้ท้องถิ่นและภูมิภาคเกิดข้อจำกัดในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ปัจจุบันท้องถิ่นจะได้รับงบประมาณเพียง เปอร์เซนต์

3807425840

CD :Thesis 5881013624 thesis / rev: 06082562 16:22:13 / seq: 9

ของงบราชการทั้งหมด ทำให้ขาดงบประมาณในการพัฒนาท้องถิ่นหรือชนบท ในการกระจายอำนาจ ทั้งยังเกิดความไม่มั่นใจในท้องถิ่น ทำให้เกิดสถานะที่ไม่สามารถเลือกอะไรได้ (Dilemma) คงสภาพปัญหาการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเรื่อยมา ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นประชาธิปไตย

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงความเป็นเมือง(Urbanization) ภาพจำเรานึกถึงกรุงเทพฯ เมื่อมีการพูดถึงเรื่องเมือง (city) ที่มีผู้คนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น มีการคมนาคม สาธารณูปโภคที่พร้อมทุกอย่าง แต่ปัจจุบันความเป็นเมืองไม่ได้กระจุกตัวอยู่ที่กรุงเทพมหานคร แต่ได้กระจายตัวออกไปในพื้นที่ต่าง ๆ จนแทบแยกไม่ออก ทั้งทางด้านกิจกรรมทางเศรษฐกิจในด้านการเกษตรที่ลดลงจากเดิมมาก ประชากรหนาแน่น และมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้น หรือแม้กระทั่งเป็นที่ตั้งของศูนย์ราชการ สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาความเป็นเมืองได้ถูกกระจายตัวไปแล้ว

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดของการปรับตัวสู่ความเป็นเมืองที่เกี่ยวข้องกับการเมือง เมื่อมีการพัฒนาเมืองไทยสู่ความทันสมัย (Modernization) ทุกด้านที่หลีกเลี่ยงการตกเป็นอาณานิคม ประเทศไทยปรับตัวให้ระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่ดีมากขึ้น มีไฟฟ้า น้ำประปา มีการขุดคลอง การชลประทาน มีระบบคมนาคมขนส่ง การสร้างโรงไฟฟ้า ทั้งหมดเพื่อการขนส่งสินค้า และเพื่อการเกษตร เริ่มมีการจัดพื้นที่การเกษตร มีอุตสาหกรรมมาก มีการติดต่อการค้าระหว่างประเทศ เริ่มมีการลงทุนมากขึ้น แต่เนื่องจากแรกเริ่มนั้น ประเทศไทยใช้ระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute monarchy) ผู้ลงทุนจึงเป็นเจ้าพระยาหัวเมืองต่างๆ ส่งผลให้เกิดการกระจายการลงทุนไปในพื้นที่ต่าง ของไทยมากขึ้น

แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นระบอบประชาธิปไตย ทำให้รัฐบาลมีลักษณะความเป็นประชาธิปไตย มีลักษณะการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยมากยิ่งขึ้นจากเดิม เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรม การจ้างการผลิต มีลักษณะการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ไม่สูง มีการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานการคมนาคมอย่างต่อเนื่อง และถ้าหากมองสมัยก่อนพื้นที่ที่มีความเป็นเมือง มีแค่เพียงกรุงเทพฯ ชั้นใน คือเกาะรัตนโกสินทร์ เมื่อมีการขยายคลองชลประทาน และระบบคมนาคมมากขึ้น ทำให้พื้นที่ทางตะวันออกของกรุงเทพฯ เช่น บางกะปิ มีนบุรี ที่แต่เดิมเป็นป่า เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงประโยชน์ด้านการใช้ที่ดิน มาสู่การพัฒนาพื้นที่การเกษตร และพัฒนาเป็นที่อยู่อาศัย สถานศึกษา โรงเรียน มหาวิทยาลัยรามคำแหง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เป็นต้น

เหตุผลหนึ่งความเป็นเมืองเพิ่มมากขึ้น ก็ด้วยการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในฉบับที่ 1 ปี พ.ศ. 2504 เกิดการค้าระหว่างประเทศ (International trade) ขึ้น ที่กำหนดเรื่องการซื้อขายแลกเปลี่ยน (Exchange) สินค้าระหว่างประเทศมากขึ้น ทำให้ประเทศไทยผลักตนเองเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกด้วย และทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 และ 2 เป็นการเน้นการกระจายเมือง การสร้างเมืองชั้นรอง มีการตั้ง

เมืองอย่างขอนแก่น สงขลา เชียงใหม่ เป็นศูนย์กลางของภูมิภาค ทั้งยังมีการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน ภาครัฐมากขึ้น ส่งเสริมอุตสาหกรรม ให้มีการผลิตมากขึ้น เกิดโรงงานมากขึ้น ทำให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น (GDP)

ตัวอย่างงานวิจัยประเด็นนี้เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2560) ได้อธิบายถึงบทบาทของเมืองที่มีบทบาทนำทางเศรษฐกิจเมืองที่เป็นที่อยู่ของทุนนิยม ศูนย์กลางทุนนิยม เป็นที่อยู่ของนายทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักอุตสาหกรรมผ่านงานเขียน “เมืองนิยม” โดยมีประเด็นที่น่าสนใจว่า การพัฒนาเมืองที่ผ่านมากถูกพัฒนาโดยนายกเทศมนตรี้น้อยมาก ในขณะที่กรมทางหลวงกลับเป็นบุคคลที่มีบทบาทต่อการพัฒนาเมืองที่สำคัญ เพราะเมื่อตัดถนนไปทีใดทีก็จะกลายเป็นเมือง หรือทบวงมหาวิทยาลัยกำหนดตั้งมหาวิทยาลัยทีใดจะกลายเป็นเมือง โดยยกตัวอย่างเมืองมหาสารคามที่กลายเป็นเมืองใหญ่ขึ้นมาได้เพราะมีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยสรุปคือ เอนก เหล่าธรรมทัศน์มองว่าเมืองถูกพัฒนาโดยส่วนกลางเป็นผู้กำหนดให้เมืองพัฒนาไม่ใช่ท้องถิ่นแต่อย่างใด และในความเป็นจริงของประเทศไทยก็เป็นเรื่องของอุดมคติที่ส่วนกลางจะยินยอมให้เทศบาลเมืองจะเป็นผู้ทำงานสร้างเมืองได้แต่ผู้เดียว และเกวลิ เพชรศรีชาติ(2560) ได้ศึกษา นโยบายสาธารณะว่าด้วยการพัฒนาเมือง โดยศึกษาเฉพาะเมืองสตูลและเมืองสงขลาซึ่งกล่าวถึงเมืองที่เติบโตพัฒนาขึ้นได้เนื่องจากบทบาทและนโยบายที่เกิดจากองค์กรภาครัฐ โดยอาศัยกรอบแนวคิด 2 แนวคิด ได้แก่ ทฤษฎีทำเลที่ตั้ง และแนวคิดเมืองที่เกิดและเติบโตจากนโยบายภาครัฐ (รัฐเป็นผู้สร้างเมือง) ผลการศึกษาพบว่า รัฐคือผู้กำหนดและเป็นผู้สร้างเมืองสงขลาให้เป็นเมืองศูนย์กลางของภูมิภาคและศูนย์กลางการบริหารราชการ และเมืองแห่งการค้าระหว่างประเทศในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง ในขณะที่เมืองสตูลรัฐไม่ได้มีนโยบายพัฒนาอย่างต่อเนื่องส่งผลให้เมืองสตูลไม่เติบโตเมื่อเทียบกับเมืองสงขลา

2.3.6 ความเป็นเมืองกับการบริหารท้องถิ่น

การเติบโตของประชากรเมือง หรือ “ระเบิดคนเมือง” มีผลต่อผลกระทบต่อการบริหารจัดการของท้องถิ่นโดยตรง ทั้งนี้เพราะองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานระดับพื้นที่ที่ใกล้ชิดประชาชนคนเมืองมากที่สุด (area-based organization and management) เช่น การจัดการสิ่งแวดล้อม ขยะและน้ำเสีย การจัดการพื้นที่สีเขียว ระบบคมนาคมขนส่ง ระบบสวัสดิการผู้สูงอายุและสุขภาวะอนามัย การผังเมืองและทิศทางการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของเมือง(อรรถัย กักผล, 2559, p. 10)

ลักษณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความแตกต่างจากส่วนราชการอื่น ๆ ซึ่งควรเป็นหน่วยงานหลักและเหมาะสมที่สุดในพื้นที่ในการจัดการรองรับความเป็นเมือง ถึงแม้ว่าการกระจายอำนาจของรัฐไทยจะล่าช้า อาจจะมีผลทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ไม่มากนัก แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ยังถือเป็น “ด่านแรก”

ในการรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งที่เป็นข้อมูลประชากร การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ การก่อสร้างการค้าขาย ชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นที่เพิ่มขึ้นย่อมเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถเห็นชัดถึงการเปลี่ยนแปลงพื้นที่รับผิดชอบได้ทันที

ลักษณะ	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ส่วนราชการ
อำนาจหน้าที่	หน้าที่หลากหลาย (Multi-function agency)	หน้าที่เดียว (Single-function agency)
หน้าที่บริหาร	การบริหารตามพื้นที่ (Area management)	การบริหารตามหน้าที่ (Function management)
หน้าที่ในการจัดบริการ	ความเป็นอิสระของท้องถิ่น (Local Autonomy)	ความเป็นมาตรฐานเดียวกัน (Standardization)
แหล่งรายได้ที่มาของรายได้	มีอำนาจในการจัดเก็บรายได้เอง การเลือกตั้ง	งบประมาณแผ่นดิน การแต่งตั้ง

ตารางที่ 2 คุณลักษณะที่แตกต่างระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและส่วนราชการทั่วไป (อรทัย ก๊กผล, 2559, 11)

นอกจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินบทบาทในฐานะด่านหน้าในการสังเกตความเป็นเมืองในพื้นที่ตนเอง รูปแบบการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมปรับตามไปด้วย ให้เป็นการบริหารจัดการเชิงรุกมากขึ้น (Anticipation Government) กล่าวคือ การบริหารที่ให้ความสำคัญกับการป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตมากกว่าที่จะคอยตามแก้ปัญหาการบริหารรัฐกิจแบบดั้งเดิมที่เน้นการบริหารตามอำนาจหน้าที่หรือบริหารงานประจำไม่เพียงพอ ประกอบกับการตระหนักว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริหารตามสถานการณ์ที่มีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ 1) มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว 2) มีความซับซ้อนสูง 3) มีความหลากหลาย (อรทัย ก๊กผล, 2559, pp. 11-12)

สิ่งที่เป็นหัวใจสำคัญที่สุดของการบริหารจัดการท้องถิ่นเชิงรุก คือความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหาร 4 ประเด็นหลัก คือ ความสามารถในการพัฒนา

ท้องถิ่น ความสามารถในการพัฒนาองค์กรแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ความสามารถในการเงิน การคลัง และความสามารถด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน สำหรับด้านการมีส่วนร่วมเป็น ลักษณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชน ต้องเปิดโอกาสให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพในการตัดสินใจเกี่ยวกับชีวิตและความเป็นอยู่ของ ประชาชน โดยให้ความสนใจ “การตัดสินใจโดยประชาชนเอง” ซึ่งส่งผลให้องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตย จากงาน เมื่อ “เมือง” กลายเป็นโจทย์ ของการบริหารจัดการท้องถิ่นสมัยใหม่ ของอรรถ ก๊กผล (2559) ได้ชี้ว่าในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา การบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มักดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชนใน ลักษณะที่ประชาชนเป็นผู้รองรับประโยชน์และเรียกร้องเท่านั้น จำเป็นที่ต้องปรับการบริหาร จัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะที่ส่งเสริมให้ประชาชนรักท้องถิ่นและเป็น **“เจ้าของท้องถิ่น” (Sense of ownership)** ที่อยากเข้ามาร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแบ่งปัน ร่วมกัน สร้างอนาคตที่พึงปรารถนาในท้องถิ่นของตน

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาปัจจัยของการบริการสาธารณะของท้องถิ่นเพื่อให้สอดคล้อง กับการรู้ทันและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง คือ “คุณลักษณะของการนำองค์กรที่ ส่งเสริมนวัตกรรม” ซึ่งในกรณีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำซึ่งก็คือผู้บริหารท้องถิ่นมี ลักษณะพิเศษเพราะมีที่มาจากการเลือกตั้ง ประกอบกับการออกแบบระบบที่มีความตั้งใจให้ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง (Strong executive form) เพื่อให้สามารถ ที่นำองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จากการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ ประสบความสำเร็จผ่านรางวัลพระปกเกล้า ได้ระบุคุณลักษณะความสามารถของผู้นำท้องถิ่นที่ รองรับความท้าทายใหม่ๆ ตามหลัก 4 CS ได้แก่ วิคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ความ มุ่งมั่นตั้งใจในการทำงาน (Commitment) การมีส่วนร่วมของประชาชน (Connect with people) และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement)(อรรถ ก๊กผล, 2559, p. 15)

“เมือง” ได้ส่งผลต่อทิศทางการกระจายอำนาจของท้องถิ่น ซึ่งพิจารณาความ เป็นเมืองเป็นทิศทางการกระจายอำนาจในอนาคตควรที่จะเป็นอย่างไรนั้น งานเรื่อง 15 ปีการ กระจายอำนาจไทย สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ของวิระศักดิ์ เครือเทพและ คณะ(2558) พบว่าการเปลี่ยนแปลงในช่วงที่ผ่านมาที่มีการดำเนินการบางประการที่ไม่สำเร็จ อย่างชัดเจนในหลายๆด้าน ได้แก่ การถ่ายโอนภารกิจ บุคคล และงบประมาณสู่ท้องถิ่นส่งผลให้ ท้องถิ่นมีบทบาทจำกัดอย่างมากในการบริหารจัดการเมืองและชุมชนของตน

ในขณะนี้เมืองในภูมิภาคต่าง ๆ กำลังขยายตัวและเติบโตอย่างรวดเร็ว (Urbanization) ไปพร้อมกับปัญหาการบริหารกับเมืองที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น แต่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ก็ไม่อาจที่จะจัดการปัญหาดังกล่าวที่รุนแรงได้อย่างลุล่วง เพราะขาดอำนาจในการตัดสินใจขาดแคลนทรัพยากรทางการเงินและบุคคลในการทำงานเป็น

อย่างมาก(วีระศักดิ์ เครือเทพและคณะ, 2558, p. 4) ทั้งชี้ว่าการกระจายอำนาจทิศทางการรัฐควรวางที่ผลึกต้นให้มีความกว้างขวางมากขึ้นและมีความเข้มข้น เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการเมืองตามภูมิภาคต่างที่กำลังเติบโต(วีระศักดิ์ เครือเทพและคณะ, 2558, p. 5) และเพิ่มขีดระดับประสิทธิภาพ ขีดความสามารถในการบริหารจัดการเมืองและชนบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยวิธีการปรับโครงสร้างการปกครองส่วนภูมิภาคและการปกครองส่วนท้องถิ่นเสียใหม่

ประเด็นที่สำคัญและสัมพันธ์การกระจายอำนาจท่ามกลางบริบท “เมือง” งานนี้ วีระศักดิ์ เครือเทพและคณะ ได้ชี้ชัดทิศทางการกระจายอำนาจในอนาคต **การเติบโตของสังคมเมืองหรือความเป็นเมือง (urbanization) เป็นแรงผลักดันที่สำคัญของการกระจายอำนาจ** ซึ่งเป็นแรงผลักดันทั้งของประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ในครึ่งศตวรรษการเจริญเติบโตของสังคมเมืองและการเปลี่ยนผ่านผู้สูงอายุในสังคมเมือง มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ซึ่งจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่าชุมชน โดยเฉพาะเขตเทศบาลนครมีความท้าทายเรื่องนี้ค่อนข้างมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะเมื่อประชากรส่วนใหญ่เข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในเมืองมากขึ้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเมือง (เทศบาล) ก็เข้ามามีบทบาทแทนที่รัฐบาลส่วนกลางในการบริหารจัดการเมืองและการบริการสาธารณะในเขตเมืองอย่างกว้างขวาง เพราะระบบบริการสาธารณะในเขตชุมชนเมืองมีความซับซ้อนและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแต่ละเมืองสูง ซึ่งโดยสภาพพื้นฐานของการบริการจัดการนั้น อปท. มีความคล่องตัวในการทำงานเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาในระดับพื้นที่มากกว่ารัฐบาลระดับชาติหรือการบริหารราชการส่วนภูมิภาคที่ปฏิบัติหน้าที่ตามโครงสร้างการบังคับบัญชาในแนวตั้งจากส่วนกลาง

แต่อย่างไรก็ดีการปรับนโยบายรัฐที่เป็นหลักรวมศูนย์อำนาจมาก ไม่สอดคล้องกับบริบทของเมืองที่เปลี่ยนไป เมืองต่าง ๆ เติบโตอย่างก้าวกระโดดมากขึ้น รัฐไม่สามารถกำกับการเติบโตเช่นนี้ได้ ดังนั้นการทบทวนทิศทางการบริหารจัดการเมืองและการแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่จึงเป็นสิ่งจำเป็น และยิ่งต้องก้าวไปสู่การกระจายอำนาจให้กับ อปท. มีหน้าที่และสามารถแก้ปัญหาจัดการได้ด้วยตนเอง การรอคอยการตัดสินใจเชิงนโยบายจากส่วนกลาง ย่อมไม่สามารถจัดแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในเชิงพื้นที่ได้อย่างรวดเร็วทั้งไม่สอดคล้องกับบริบทชุมชนท้องถิ่นที่หลากหลายแตกต่างกัน ดังนั้นการกระจายอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเชิงพื้นที่ในการจัดการแก้ไขปัญหาบูรณาการเชื่อมโยงพื้นที่จึงเป็นแก่นแกนของหนูนเสริมการพัฒนาประเทศ

สอดคล้องกับทิศทางเดียวกันกับ งานเรื่อง Urbanization เมื่อเมืองกลายเป็นโจทย์ของการบริหารจัดการท้องถิ่นสมัยใหม่ ของอรทัย ก๊กผล(2559) ได้เสนอว่าประสบการณ์การบริหารจัดการเมืองของไทยที่ผ่านมาอาจก่อให้เกิดความสับสนกังวล ทั้งในระดับประเทศและนโยบายท้องถิ่นที่ให้ความสำคัญกับพื้นที่ที่เรียกว่า “เมือง” น้อยมาก โดยผู้เขียนมีข้อสังเกต 2 ประการ คือ

ประการแรก ประเทศไทยมีประสบการณ์น้อยมากในการบริหารจัดการพื้นที่เมือง (น.4) เนื่องจากที่ผ่านมาเราเข้าใจว่าประเทศไทยเป็นสังคมชนบท ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร ดังนั้นนโยบายภาครัฐ จึงเป็นการออกแบบการบริหารงานภาครัฐในรูปแบบการบริหารส่วนกลาง ภูมิภาคในระดับชาติ และท้องถิ่นไม่ได้ให้ความสำคัญในลักษณะของพื้นที่ที่แตกต่างกัน ลักษณะความเป็นเมืองไม่ได้อยู่ในวิธีการคิดระบบบริการสาธารณะ จนกระทั่งมาถึงลายทศวรรษของการพัฒนาประเทศไทยมีความเจริญเติบโตมากในพื้นที่เมือง แต่ในเขตเมืองในทางบริหารการปกครอง คือเทศบาลที่เติบโตตามไปด้วย สังเกตได้จากตั้งแต่ พ.ศ. 2475-2535 มีจำนวนเทศบาล 134 แห่ง และในปี พ.ศ. 2541 จำนวน 149 แห่ง จนกระทั่งการปฏิรูปการกระจายอำนาจภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ที่มีผลให้การยกฐานะเทศบาลเป็นเทศบาลเพิ่มขึ้นเป็น 1,129 แห่ง สะท้อนให้เห็นว่าการปฏิรูปตั้งแต่ พ.ศ. 2540 เริ่มเห็นสัญญาณเติบโตของเมืองและการพัฒนาการบริการสาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการของเมือง แต่อย่างไรก็ดีเรายังเห็นพื้นที่ที่มีความเป็นเมืองสูงแต่ยังคงบริหารจัดการแบบ อบต. ทำให้เกิดความล่าช้าการยกเทศบาลยอมเป็นการสะท้อนความไม่เข้าใจวิถีชีวิตระดับนโยบายต่อการออกแบบการบริการสาธารณะสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม(อรทัย ก๊กผล, 2559, p. 5) อนึ่งนโยบายที่รวมทรัพยากรไปอยู่ที่ส่วนกลางที่กรุงเทพฯกลายเป็นเมืองโตเดี่ยว และมีทัศนว่า กรุงเทพฯคือประเทศไทย(อรทัย ก๊กผล, 2559, p. 6)

ประการที่สอง วิธีคิดไม่ให้ความสำคัญของการเติบโตของเมืองและการเปลี่ยนแปลงของสังคม นโยบายรัฐไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ ส่งผลให้เมืองในไทยเติบโตตามมีตามเกิด และไปตามทิศทางเศรษฐกิจที่ไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบและภาพรวมการพัฒนา ขาดการวางแผนที่ดีและไร้ทิศทาง ดังนั้นการเติบโตของเมืองในประเทศไทยค่อนข้างไร้ระเบียบและมีปัญหา(อรทัย ก๊กผล, 2559, p. 7)

กลยุทธ์ในการจัดการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เป็นเมืองที่น่าอยู่และยั่งยืน นำไปประยุกต์กับพื้นที่จริง ทั้งนี้เมื่อการแก้ปัญหาการบริการสาธารณะรูปแบบเมืองภายใต้ความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำเป็นต้องสร้างระบบบริหารจัดการที่ดี มีระบบตรวจสอบที่โปร่งใส ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ปรับบทบาทภาครัฐลดความซ้ำซ้อนในการบริหารงาน รวมทั้งการพัฒนาขีดความสามารถของท้องถิ่นสำหรับการแข่งขันและเป็นฐานรากของความเป็นเมืองยั่งยืนที่รองรับความเปลี่ยนแปลง ปรับตัวเสมอ งานชิ้นนี้ มีมุมมองโดยใช้กรอบแค่เพียงเมืองที่มีความยั่งยืนเป็นอย่างไร ซึ่งถือแค่เพียงส่วนหนึ่งของเมืองที่ควรจะเป็น แต่ไม่ใช่สภาพพื้นที่เฉพาะเจาะจงซึ่งมีความหลากหลายอย่างที่

เป็นอยู่

การบริการสาธารณะเพื่อให้เมืองน่าอยู่เป็นสิ่งที่ถือเป็นสาระสำคัญมาก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบการจัดการบริการสาธารณะครอบคลุมประเด็น ด้านการบริหาร

จัดการขยะ ทรัพยากรน้ำ การส่งเสริมคุณภาพชีวิต การสาธารณสุข การส่งเสริมและการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม การบริการประชาชน การบริการด้านการศึกษา เพื่อไปสู่จุดหมายของเมืองที่น่าอยู่ การเสนอกลยุทธ์ ประกอบไปด้วย การควบคุมปัจจัยนำเข้า การบริหารจัดการพลังงาน การนำทรัพยากรมาใช้ใหม่ การจัดวางผังเมือง การบริหารจัดการระบบจราจร การจัดการพื้นที่สีเขียวเพื่อสร้างเสริมสุขภาพที่ดี การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและนำไปประกอบการตัดสินใจ

ด้านมิติการวางนโยบายและแผนการพัฒนาเมือง ทั้งการวางแผนระบบคิด พื้นฐานท้องถิ่น ความสัมพันธ์ของเมืองและการจัดระดับความสัมพันธ์ต่าง ๆ กับองค์กรปกครอง การวางแผนทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และการวางแผนการใช้พื้นที่ มักเป็นไปแผนภารกิจ (Action Plan) เช่น การออกแบบเมือง ภูมิทัศน์ของเมือง ซึ่งงานนี้สรุปว่าการบริหารจัดการเมืองโดยการวางนโยบายการพัฒนาเมืองจะเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและเอกชน รวมไปถึงการพัฒนา เพื่อความสะดวกสบายของพลเมืองในพื้นที่ เช่น การเชื่อมต่อเมืองกับการคมนาคมขนส่ง เพื่อการเพิ่มการเข้าไปใช้พื้นที่เมืองในส่วนต่าง ๆ หรือการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานให้เพียงพอและเกิดความคุ้มค่าเพื่อต้องการกระตุ้นเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว และการตั้งประเด็นที่ว่า เมืองในปัจจุบันนั้นต้องเผชิญกับความท้าทายอื่น นอกเหนือจากการบริหารจัดการเมืองในเชิงพื้นที่แล้ว และประเด็นที่เช่นเดียวกับงานวิจัยอื่นเสนอสำหรับการบริหารจัดการพื้นที่ คือรัฐต้องคำนึงมากที่สุดถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารเมือง เพราะท้ายที่สุดประชาชนคือคนอยู่ในพื้นที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงในทุกนโยบายหรือกิจกรรมที่เกิดจากการบริหารเมือง

2.4 แนวคิดธุรกิจการเมืองและตระกูลการเมือง (money politics and political dynasty)

สำหรับแนวคิดนี้ ผู้เขียนนำเอาแนวคิดธุรกิจการเมืองและตรูลทางการเมืองมาผสานเชื่อมร้อยกันเพื่อที่วิเคราะห์ในประเด็นการทำวิจัยว่าการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองท้องถิ่น ด้วยการแสดงบทบาทของตัวแสดงทางการเมืองอย่างไร ทำให้เราสามารถเข้าใจถึงตรูลการเมืองที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนวิเคราะห์การเมือง ดังต่อไปนี้

“ธุรกิจการเมือง” (money politics) เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับการเมืองทั่วโลก โดยกลุ่มทุนจะหนุนหลังการก้าวสู่อำนาจของพรรคการเมืองต่าง ๆ ทั้งนี้คำว่าธุรกิจการเมือง เป็นคำศัพท์ที่เกิดขึ้นในการเมืองไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ที่นักธุรกิจเริ่มหันผันตัวมาเล่นการเมืองมากยิ่งขึ้น โดยมีการจัดตั้งพรรคการเมืองเป็นของตนเอง ทั้งนี้จุดเริ่มต้นที่นักธุรกิจเริ่มหันมาเล่นการเมือง คือ ตั้งแต่หลังยุค 14 ตุลาฯ หลังจากหมดยุคการครองอำนาจของทหาร

อีกคำนิยามหนึ่งว่า “ธนาภิบาลเมือง” (Money Politics) หมายถึงกระบวนการที่นักการเมืองใช้เงินเพื่อผันตัวเองเป็นหนึ่งในคณะรัฐมนตรีเพื่อจะได้ใช้อิทธิพลจากตำแหน่งดำเนินการและกำหนดนโยบายเอื้อให้ตนเองและพรรคพวกแสวงหารายได้และกำไรให้คุ้มกับการลงทุนที่เกิดขึ้นแหล่งรายได้สำคัญที่ทำธนาภิบาลเมืองคือ ค่าเช่าที่ดินและจัดสรรค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Economic Rent) ซึ่งค่าเช่านี้ออกมาในรูปแบบ ใบอนุญาต สัมปทาน เงินอุดหนุนและสิทธิพิเศษต่าง ๆ ซึ่งอำนาจรัฐจะให้สิทธิเหล่านี้ให้นักการเมืองและพรรคพวกสามารถแสวงหากำไรในอัตราที่มากกว่าระดับปกติที่เกิดขึ้นในตลาดแข่งขันทั่วไป

แนวคิดนี้ใช้ครั้งแรกเมื่อเข้าสู่สมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรีและเป็นคำที่ถูกบัญญัติขึ้นเพื่อนำมาใช้อธิบายสถานการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างธุรกิจกับการเมืองที่เริ่มเห็นได้ถึงการเชื่อมโยงและมีความเกี่ยวพันกันอย่างชัดเจนอันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจากกลุ่มธุรกิจซึ่งในอดีตเป็นเพียงแต่ผู้สนับสนุนอยู่เบื้องหลังนักการเมือง กลายเป็นผู้ที่ได้เข้ามามีบทบาทและมีอำนาจทางการเมืองโดยตรงมากขึ้นตั้งโดยเฉพาะตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 มีการพัฒนารูปแบบอย่างเด่นชัด

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น การเข้าสู่การเมืองท้องถิ่นของนักธุรกิจมีเหตุผลสำคัญคือสามารถเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการปกป้องและแสวงหาผลประโยชน์ในพื้นที่เมืองที่มีการขับเคลื่อนด้วยเศรษฐกิจด้วยระบบทุนนิยมโดยนักธุรกิจที่ดำรงตำแหน่งส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกันไปในทิศทางเดียวกันว่าการเมืองท้องถิ่นสามารถผลักดันให้นักการเมืองท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาที่เกิดขึ้นในเมือง และด้วยเหตุผลนี้จึงเป็นมูลเหตุสำคัญที่ทำให้เมืองนครภูเก็ตเกิดการพัฒนารวดเร็วดังที่เห็นในปัจจุบัน

“ตระกูลทางการเมือง” (political dynasty) ปราบฏการณ์การสืบทอดอำนาจทางการเมืองจากรุ่นสู่รุ่นในกลุ่มตระกูลผู้นำทางการเมืองที่พบเห็นได้ในทุกสังคมทั้งประเทศที่เป็นประชาธิปไตยก้าวหน้า อย่างสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส จากงานสำรวจโดย สตีธร ธนา นิธิโชติ (2556) ซึ่งถึงการดำรงอยู่ของตระกูลทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตยไม่ใช่หลักฐานยืนยันอำนาจอำนาจหรืออิทธิพลของนักการเมืองที่มาจากรุ่นเดียวกันจะตกทอดถึงกันโดยอัตโนมัติ แต่นักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์ในแบบตระกูลการเมืองจะอาศัยความสัมพันธ์ในลักษณะตระกูลการเมืองจะอาศัยความได้เปรียบของตระกูล เช่น ความมั่งคั่ง พรสวรรค์ ความนิยมในหมู่ประชาชน หรือภาพลักษณ์เป็นตัวส่งเสริมให้ตนเองประสบความสำเร็จในเส้นทางการเมืองและส่งต่อความได้เปรียบไปยังนักการเมืองรุ่นลูกรุ่นหลานต่อไป เหตุเช่นนี้เอง สายสัมพันธ์ในลักษณะตระกูลทางการเมืองจึงอาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในระยะยาวดังการศึกษาในประเทศ

ฟิลิปปินส์ ที่พบว่า ความสัมพันธ์และอิทธิพลของตระกูลทางการเมืองทำให้การเมืองฟิลิปปินส์พัฒนาการเมืองไปสู่ระบบการเมืองที่ยึดถือตัวบุคคล ผลจะเป็นการบั่นทอนการสร้างรัฐที่เข้มแข็งและเป็นอุปสรรคต่อการริเริ่มนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนในวงกว้าง

ผลการศึกษาศึกษาการสืบทอดอำนาจทางการเมืองของนักการเมืองรุ่นลูก (รุ่นหลาน) จากการตระกูลทางการเมืองในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2544 มีอยู่ในเชิงปริมาณ คือมีตระกูลการเมืองที่มีสมาชิกได้รับการเลือกตั้งมากกว่า 1 คนถึง 42 ตระกูล รวม 90 คน คิดเป็นร้อยละ 18 ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด และที่สำคัญเมื่อนำไปพิจารณาร่วมกับสัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากการเลือกตั้งครั้งล่าสุดที่มีคนในตระกูลเดียวกับเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาก่อนถึงจำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 42 ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด ย่อมสะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จทางการเมืองที่ส่งต่อจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งของตระกูลการเมืองในประเทศไทย ทั้งนี้ตระกูลทางการเมืองของพรรคมีบทบาทและความต่อเนื่องของอิทธิพลของตระกูลการเมืองใหญ่ๆ และการปรากฏตัวของนักการเมืองหน้าใหม่ที่เป็นลูกหลานในตระกูลนักการเมืองคนสำคัญๆ ในพื้นที่ที่มีได้อยู่ภายใต้อิทธิพลแบบอุปถัมภ์ของตระกูลโดยตรงแต่เป็นพื้นที่ของพรรคการเมืองที่มีฐานเสียงหรือคะแนนการจัดตั้ง(สตีธร ธนานิธิโชติ, 2556, pp. 18-19) ซึ่งให้เห็นว่าบทบาทและอิทธิพลของตระกูลทางการเมืองเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับการเลือกตั้งของประเทศไทยมากกว่าสามทศวรรษและไม่มีทางที่จางหายไปได้(สตีธร ธนานิธิโชติ, 2556, p. บทคัดย่อ)

2.5 วัฒนธรรมการเมืองไทยภูมิภาคนิยม “อัตลักษณ์คนใต้”

2.5.1 ความสำคัญของวัฒนธรรมทางการเมือง

การศึกษาวัฒนธรรมการเมือง ภายใต้ระบบการเมืองที่ประกอบด้วยสถาบันทางการเมืองและการกำหนดนโยบายสาธารณะนั้นมีความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะการศึกษาเชิงรัฐศาสตร์ ด้านการเมืองที่สัมพันธ์กับการกำหนดนโยบายสาธารณะ จำเป็นต้องเข้าใจพื้นฐานของระบบการเมืองที่ประกอบด้วยสถาบันทางการเมืองที่มีต่อการพัฒนาทางการเมืองภายใต้แนวคิดเชิงพฤติกรรมที่มีผลต่อการเลือกตั้งตัดสินใจของผู้มีอำนาจ

วัฒนธรรมทางสังคมและการเมืองได้รับการหล่อหลอมมาจากอดีตจากสังคมที่เรียกว่าวัฒนธรรมทางสังคมและการเมือง จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ นโยบาย ถึงแม้ว่าวัฒนธรรมเข้ามามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของสังคม แต่ไม่ใช่ส่วนทั้งหมดเป็นมรดกทางสังคมที่ปัจเจกบุคคลได้รับจากบรรพบุรุษของเขาหรือวัฒนธรรมอาจพิจารณาได้ในฐานะ ที่เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการสร้างสรรค์มนุษยชาติ สิ่งเหล่านี้ได้ถูกถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่ง ไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งโดยกระบวนการปลูกฝังอบรมกลุ่มเกลตาทางสังคม (Socialization) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ปัจเจกบุคคลได้เรียนรู้จากประสบการณ์มากมาย โดยเรียนรู้เกี่ยวกับค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติทางการเมือง จากกระบวนการดังกล่าว

วัฒนธรรมการเมืองที่เป็นอุปสรรตต่อการพัฒนาประชาธิปไตย กล่าวคือวิธีการคิด อุดมการณ์ของประชาชน เพราะนโยบายสาธารณะเป็นส่วนหนึ่งที่เกิดจากแรงผลักดันจากอุดมการณ์ ซึ่งมีตั้งแต่ซ้ายสุดไปจนกระทั่งขวาสุด การเปลี่ยนแปลงพื้นฐานของสังคมควบคุมการผลิตและเน้นการกระจายรายได้ที่เปลี่ยนไป สังเกตจากปรากฏการณ์ทางการเมืองที่ยึดประโยชน์ของตนเองเป็นหลัก ไม่ได้สนใจประโยชน์ของส่วนรวมเลย ที่เป็นประเด็นในสังคม อาทิ การเปลี่ยนแปลงสังกัดพรรคการเมือง การรวมกลุ่มทางการเมืองของนักการเมืองในอดีตและปัจจุบัน การเคลื่อนไหวทางการเมืองของนักการเมืองเพื่อให้ได้มาซึ่งตำแหน่งอำนาจหรืออำนาจต่อรอง

สำหรับวัฒนธรรมทางการเมืองของปัจเจกบุคคลโดยจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับความสนใจของปัจเจกบุคคล และถือว่ารัฐบาล คือ กลไกสำหรับใช้ประโยชน์ในการตอบสนองความต้องการของประชาชนและนักการเมืองจะสนใจตำแหน่งทางการเมืองเพื่อควบคุมสิ่งที่รัฐบาลตัดสินใจกระทำหากเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่มุ่งเน้นด้านศีลธรรม โดยเห็นว่ารัฐบาล คือ กลไกในการตอบสนองผลประโยชน์ของประชาชน และถือว่าบริการของรัฐบาลคือบริการสาธารณะ การแทรกแซง ของรัฐบาลในระบบเศรษฐกิจในภาวะวิกฤติเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับประเด็นนโยบาย (Policy Issues) เป็นอย่างมากและวัฒนธรรมทางการเมืองที่มุ่งเน้นด้านประเพณีจะให้คุณค่าแก่ทัศนชนชั้นนำ (Elitist) ในรัฐบาลและสนับสนุนในการดำรงรักษาระเบียบของสังคม ศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองที่แท้จริง อยู่ในมือของคนกลุ่มน้อย โดยเห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่จะไม่ตื่นตัวหรือสนใจทางการเมือง จะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมการเมืองของประชาชนในแต่ละสังคมจะมีผลต่อการกำหนดหรือตัดสินใจ นโยบายของรัฐบาลเป็นอย่างยิ่ง สำหรับประเทศไทยนั้นจะเห็นได้ว่าประชาชนมีส่วนร่วมควรมีส่วน

ร่วมในการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเมืองและการบริหารที่มีผลหรือมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายนั้น เนื่องจากสังคมไทยเป็นมีความหลากหลายสูงในปัจจุบัน

2.5.2 ความเป็นภูมิภาคนิยม “อัตลักษณ์คนใต้”

ความเป็นชนบทนิยม ได้รับอิทธิพลจากการ พัฒนา อย่างต่อเนื่องจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในสังคมชนบทไทย เพราะตั้งแต่ทศวรรษที่ 2520 เป็นต้นมารัฐบาลได้แบ่งงบประมาณมาพัฒนาท้องที่ชนบท แล้วชนบทยังเป็นอันตรายต่อโครงสร้างอำนาจรัฐไทย แต่ชนชั้นนำไทยก็พยายามที่ปรับตัวเหมือนกัน แต่ก็มีข้อจำกัด เช่น การแทรกตัวของราคาข้าว การตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(อปท.) ที่มาจากการเลือกตั้งซึ่งนับวันก็ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(อปท.) มีอิสระจากรัฐบาลส่วนกลางมากขึ้น เช่นเดียวกับจุดเปลี่ยนรัฐสภาที่มาจาก การเลือกตั้งซึ่งเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นเชื่อมโยงกับรัฐบาลส่วนกลางได้ง่ายขึ้นมากกว่าในอดีต แต่อย่างไรก็ตาม ผลคือไปกระทบต่ออำนาจนำของชนชั้นนำที่ถือครองอำนาจรัฐอยู่

วัฒนธรรมทางการเมืองที่ก่อตัวจากชนบท(ท้องถิ่น /ภูมิภาค) เป็นกระแสที่เชื่อมโยงกับการเมืองและการปรับโครงสร้างของอำนาจ ชนชั้นนำปรับตัวเพื่อรับกับชนบทยากขึ้น ไม่อาจที่ตะแคงใช้การกดชนบทให้อยู่ในตำแหน่งแห่งที่เดิมด้วยวิธีการแก่นโยบายสาธารณะได้แล้ว แต่จุดประสงค์นั้นก็เพื่อคงโครงสร้างเดิมเอาไว้ต่อไป อีกกระแสหนึ่งที่มีผลต่อความคิดเช่นเดียวกันชื่อ "คนดีมีปัญญา" ที่เป็นการสร้างอำนาจโดยเพิ่มพื้นที่ให้เป็นสถาบันที่เข้ามาถ่วงดุลนโยบายสาธารณะต่าง ๆ มีการรวมตัวเป็นเครือข่ายเข้าไปบริหารจัดการนโยบายสาธารณะและงบประมาณ

แต่อย่างไรก็ตามวัฒนธรรมชนบทนิยมมีถูกทำให้ไม่เป็นการเมือง (depoliticized) เช่นเดียวกับการสร้างพลังทางสังคมโดยไม่อาศัยการเมือง หากพิจารณาดูย้อนเป็นไปไม่ได้เพราะการเมืองนั้นแทรกอยู่ทุกพื้นที่ของสังคม ดังนั้น วัฒนธรรมการเมืองในชนบทจึงไม่มีส่วนไหนที่อาจคุกคามต่อโครงสร้างอำนาจที่อยู่ในสังคมไทย แต่ชนบทก็อาจปรับตัวเองโดยอาศัยประเพณีชนบทตามอุดมคติของรัฐไทยได้เช่นเดียวกัน และในทางกลับกันกระแสการรื้อโครงสร้างอำนาจ ก็ยักยอก เพราะความเป็นชนบทถูกพยายามที่ไม่ต้องการให้เป็นการเมืองหรือซ่อนความเป็นการเมืองไม่ให้เห็นได้ชัดในชนบทเสียแล้ว

สำหรับวรรณกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองภูมิภาคนิยม “ภาคใต้” ผู้วิจัยได้สำรวจมาในประเด็นนี้ ชนิดา จิตตรุทธะ(2556) ได้ทำการศึกษาวัฒนธรรมองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไทยและปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จทางวัฒนธรรม ที่ได้ศึกษาในส่วนที่เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์เกี่ยวระยะห่างเชิงอำนาจและความเป็นปัจเจกนิยม จากการพบว่า แม้วัฒนธรรมท้องถิ่นของไทยในแต่ละภูมิภาคจะมรดกเหง้าแห่งพฤติกรรมที่ไม่แตกต่างกัน แต่ตกอยู่ภายใต้บริบททางวัฒนธรรมของตน แต่การส่งผลทำให้ประชาธิปไตยไม่มีความแตกต่างกัน เพราะภายใต้วัฒนธรรมของชาติไทยเป็นวัฒนธรรมที่มีระยะห่างของอำนาจสูง สะท้อนถึงการพึ่งพิง การเชื่อฟังผู้มีอำนาจผู้อาวุโส และเกรงต่อผู้มีอำนาจสูง ที่มีสถานะเหนือกว่าประชาชนในแต่ละท้องถิ่นรับรู้ถึงความไม่เท่าเทียมในสังคมในลักษณะสูง ดังนั้นลักษณะอำนาจรวมศูนย์และการใช้บารมีในระบบอุปถัมภ์ยังเป็นค่านิยมที่ส่งอิทธิพลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทุกภูมิภาค

ผู้ศึกษาได้สำรวจวัฒนธรรมใน 2 มิติ ได้แก่ มิติทางวัฒนธรรม "**ระยะห่างของอำนาจสูงหรือต่ำ**" กับมิติทางวัฒนธรรม "**ปัจเจกนิยมหรือกลุ่มน้อย**" ของท้องถิ่น แล้วยังสำรวจถึงวัฒนธรรมที่เข้มแข็งในมิติต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงประชาธิปไตยในภูมิภาคแต่ละแห่งในการรับรู้ทัศนคติของประชาชนในภูมิภาคทั้ง 6 ภูมิภาค วัฒนธรรมของชาติต่อหุ้มและมีอิทธิพลของวัฒนธรรมท้องถิ่น ผู้เขียนได้ประมวลวัฒนธรรมท้องถิ่นในภูมิภาคทั้ง 6 ทั้งไว้เป็นลำดับ โดยเฉพาะ **วัฒนธรรมท้องถิ่นในภาคใต้: วัฒนธรรมกลุ่มนิยม ระยะห่างอำนาจค่อนข้างต่ำ**(ชนิดา จิตตรุทธะ, 2556, pp. 200-211)ข้อค้นพบของวัฒนธรรมที่ได้คือ ท้องถิ่นภาคใต้มีวัฒนธรรมแบบกลุ่มนิยม แล้วผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับวิถีชีวิตที่แสดงให้เห็นวัฒนธรรมท้องถิ่น ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 76.0 (76คน) เห็นว่าวัฒนธรรมแบบกลุ่มนิยมและพึ่งพิงกัน รักพวกพ้อง ส่วนความเห็นเกี่ยวกับลักษณะนิสัยใจคอทั่วไปของประชาชน ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ53.0 (53คน) เห็นว่าชาวใต้เป็นคนใจร้อน ส่วนที่เหลือร้อยละ 40.0 (40คน) เห็นว่าเป็นคนเรียบง่าย สบายๆ ความเห็นในเรื่องรูปแบบการใช้ชีวิตทั่วไป ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 52.0(52คน) เห็นว่ามีรูปแบบชีวิตเอาจริงเอาจัง รองลงมาร้อยละ33 (33คน) เห็นว่าชาวใต้มีรูปแบบชีวิตเรียบง่าย สบายๆ ส่วนความเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ส่งผลต่อทัศนคติและความเชื่อของคนในภาคใต้ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 41.0 (41คน) เห็นว่าชาวใต้มีค่านิยมเรื่องความอดทน มุ่งมั่น เพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ รองลงมา 35.0 (35คน) เห็นว่าชาวใต้มีค่านิยมเรื่องความขยัน ทำงานหนักเพื่อความเป็นอยู่ที่ดี ส่วนความเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรม

โดยรวมของประชาชนที่มีเรื่องส่วนร่วมของชุมชน ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 45.0(45คน) เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือดี และเป็นพฤติกรรมที่ร่วมแรงร่วมใจ รองลงมาร้อยละ23.0 (23คน) เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ว่างเฉย ไม่ค่อยสนใจในเรื่องส่วนรวม ยกเว้นในสถานการณ์วิกฤตจึงให้ความร่วมมือ

ส่วนประเด็นความเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการสร้างประชาธิปไตย ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ร้อยละ78.0 (78คน) เห็นว่าวัฒนธรรมท้องถิ่นช่วยส่งเสริมประชาธิปไตยเพราะประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมือง นอกจากนี้ความคิดเห็นกับค่านิยมที่สะท้อนวัฒนธรรมอำนาจ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 75.0(75คน) เห็นว่าวัฒนธรรมในท้องถิ่นสะท้อนความมีเสรีภาพความเท่าเทียมกัน ประชาชนมีอิสระในการแสดงออกทางความคิดเห็นได้อย่างเสรี ส่วนความเห็นเกี่ยวกับลักษณะของการยอมตามที่ประชาชนในท้องถิ่นให้ความสำคัญต่อผู้นำท้องถิ่น เป็นการสะท้อนถึงการเชื่อฟังและการฟังฟัง ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นร้อยละ45.0(45คน) เห็นว่าประชาชนในท้องถิ่นมักฟังเหตุผลของผู้นำเพื่อประกอบการตัดสินใจ หากเห็นว่าคำสั่งมีเหตุผลจึงยินยอมให้ความร่วมมือ รองลงมาร้อยละ 28.0(28คน) เห็นว่าประชาชนยึดมั่นและเชื่อในความคิดเห็นของตนเองเป็นหลักมากกว่าจะทำตามความคิดเห็นของผู้นำหรือคนส่วนมาก สำหรับความเห็นเกี่ยวกับลักษณะความสัมพันธ์ที่รับรู้ได้จากบรรยากาศโดยรวมในแต่ละท้องถิ่น ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 57.0(57คน) เห็นว่าวัฒนธรรมในท้องถิ่นสะท้อนบรรยากาศความสัมพันธ์ในลักษณะความไว้วางใจกัน

การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในท้องถิ่นให้เป็นวัฒนธรรมที่เข้มแข็งเป็นหนทางที่ช่วยเสริมสร้างประชาธิปไตย เป็นการศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยการสำรวจถึงความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับผู้มีอำนาจ ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองในเรื่องปัจเจกหรือกลุ่มทางสังคมหรือความเห็นเรื่องความเป็นชายหรือความเป็นหญิง วิธีรับมือกับความขัดแย้ง เช่นการควบคุมการแสดงออกของอารมณ์ที่รุนแรงหรือแสดงออกถึงความรู้สึก ทั้งยังสำรวจวัฒนธรรม "มิติระยะห่างของอำนาจ" ในท้องถิ่นผ่านความทศเขยชินในชีวิต ความเป็นอยู่ใน การทำงาน และในสังคมนการเมืองของท้องถิ่นแต่ละภูมิภาค จะทำให้เห็นถึงลักษณะของวัฒนธรรมท้องถิ่นในการส่งเสริมประชาธิปไตย จากการศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นกับส่งเสริมประชาธิปไตย โดยที่ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมใน 3 เรื่อง ได้แก่ เสรีภาพของประชาชน ระยะห่างของอำนาจกับความยุติธรรมและ

ประชาธิปไตยกับธรรมาภิบาล ได้มีข้อค้นพบวัฒนธรรมท้องถิ่นของไทยกับการส่งเสริมประชาธิปไตย ในประเด็นข้างต้น ได้นำเสนอภาคใต้ ได้ดังต่อไปนี้(ชนิตา จิตตรุทธะ, 2556, pp. 207-209)

วัฒนธรรมในภาคใต้กับการส่งเสริมประชาธิปไตย: การพึ่งพิงต่ำ เสรีภาพค่อนข้างสูง วัฒนธรรมประชาธิปไตยเข้มแข็ง ข้อค้นพบในการสัมภาษณ์ประชาชนกลุ่มอาชีพในภาคใต้ประเด็น เรื่องเสรีภาพของประชาชน พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 27.0 (ค่าความถี่81) เห็นว่าผู้ที่อยู่ในฐานะ ตำแหน่งบทบาทที่สูงกว่ามักถูกคาดหวังให้เป็นที่พึ่งพาของผู้ที่อยู่ในฐานะ อยู่ในตำแหน่ง และบทบาท ที่ต่ำกว่าในเรื่องเสรีภาพในการพูดการแสดงความคิดเห็น ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ27 (ค่าความถี่81) เห็นว่าประชาชนในท้องถิ่นกล้าพูดกล้าแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่เพราะเป็นแบบแผนปกติของสังคม ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ23(ค่าความถี่79) เห็นว่าระบอบอุปถัมภ์เป็นสิ่งที่สร้างความเสียหายแก่สังคมและ ทำลายคุณค่าประชาธิปไตย ส่วนเรื่องส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ57.0(ค่าความถี่57) เห็นว่าการเคลื่อนไหวและส่งเสริมคุณค่าในเรื่องสิทธิมนุษยชนภายในท้องถิ่นสูง และผู้ให้สัมภาษณ์ ร้อยละ67(ค่าความถี่67) เห็นว่าผลประโยชน์ของท้องถิ่นควรอยู่เหนือประโยชน์ส่วนตัว เพื่อความ เข้มแข็งของท้องถิ่นและต่อประชาชนต้องพัฒนาและมีคุณภาพชีวิตที่ดี และผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ62.0 (ค่าความถี่62) เห็นว่าท้องถิ่นมีค่านิยมเรื่องรักแผ่นดินและรักชุมชนสูง ซึ่งเป็นความคิดและความ เข้าใจร่วมกันในท้องถิ่นเรื่อง "สำนึกรักบ้านเกิด"

ความเชื่อมโยงสายสัมพันธ์ระหว่างพรรคประชาธิปัตย์ในเกมทางการเมือง ในการสร้างความ ผูกพันการเมือง มองว่าพื้นที่ภาคใต้เป็นพื้นที่ผูกขาดของพรรคประชาธิปัตย์ คนได้เลือกพรรค ประชาธิปัตย์มาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน และไม่เปลี่ยนแปลงเหมือนภูมิภาคอื่น ทำให้ถูกมองว่า **“พรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคของคนใต้”** โดยแสดงออกอย่างชัดเจนในวัฒนธรรมหนึ่งคือ **วัฒนธรรมนายหัว และ วัฒนธรรมไอ้เกลอ** เป็นผลจากคนภาคใต้เป็นนายกรัฐมนตรีนี คือพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ และนายชวน หลีกภัย และแฝงไว้ด้วยวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคใต้ คือรักพวกพ้อง ความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับประชาชน พัฒนาสู่ความศรัทธาระหว่าง ประชาชนกับนักการเมือง เป็นความชื่นชมที่อยู่เหนือเหตุผล ซึ่งถือเป็นความชื่นชมในระดับสูงสุดที่ พรรคการเมืองคู่แข่งเข้าแทรกแซงได้ยาก โดยมีการศึกษาพบว่า เกิดจากความนิยมความผูกพันของ พรรคประชาธิปัตย์ของคนใต้ จากมุมมองและแบบแผนทางการเมืองที่มีความเป็นภูมิภาคนิยม(จิรา ภรณ์ คำจันทร์, 2547) เพราะความเป็นภูมิภาคนิยมของคนใต้ ทำให้ชัยชนะของพรรคประชาธิปัตย์

ขึ้นอยู่กับ การสร้าง ความนิยม และความผูกพันความเป็นคนใต้ โดยประเด็นด้านการกำหนดนโยบาย เพื่อสนองตอบความต้องการของคนใต้ในพื้นที่ รวมทั้งความนิยมของอดีตหัวหน้าพรรค “นายหัว ชวน” ที่ผ่านกระบวนการกล่อมเกล่าทางการเมือง

Marc Askew ได้มองแนวคิดการเมืองในประเทศไทยผ่านงานเขียน *Performing Political Identity: The Democrat Party in Southern Thailand* ว่า “ผู้นำคนเก่งหนึ่งคนไม่สำคัญเท่ากับ เครือข่ายและอำนาจเงิน แต่อย่างไรก็ตามรูปแบบของการเมืองท้องถิ่นในแต่ละภูมิภาคมักขึ้นอยู่กับ วัฒนธรรม ความเชื่อของแต่ละท้องถิ่นเข้ามามีส่วนในการตัดสินใจเลือกผู้สมัครในทางการเมือง” แต่สำหรับภาคใต้ Marc ค้นพบว่า สาเหตุที่พรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคการเมืองที่ได้รับความนิยมใน ภาคใต้มานานหลายสิบปี เนื่องมาจากการสร้างอัตลักษณ์นักการเมืองคนใต้โดยการ “ชูความเป็นคน ใต้” ให้เกิดความรู้สึกทางการเมืองในการหาเสียงซึ่งมุ่งเน้นการชูภาพคนใต้ที่มีอัตลักษณ์แตกต่างจาก ภาคอื่น ๆ ในแง่ความเป็นผู้กระตือรือร้นทางการเมือง ชื่นชอบนักการเมืองที่มีคุณธรรม และต่อต้าน อำนาจรัฐที่ฉ้อฉล ประกอบกับการเสนอตัวว่าพรรคประชาธิปัตย์เป็น “พรรคคนใต้” ซึ่งมีหัวหน้า พรรคที่ซื่อสัตย์และต่อต้านอำนาจรัฐที่อยู่ยุติธรรมมาอย่างเนือง ดังนั้น เมื่อผนวกกับการอาศัยเครือข่าย สมัครพรรคพวก รวมทั้งกลวิธีการหาเสียงอื่น ๆ อาทิ การปราศรัยโดยใช้ภาษาถิ่นในการหาเสียงทำให้ ประชาชนคนใต้รู้สึกประทับใจ การสร้างความเป็นพวกพ้องนิยม การเดินเคาะประตูบ้าน รวมทั้งการ สื่อถึงบุคลิกของคนใต้ที่มีอุดมการณ์เด็ดเดี่ยวผ่านตัวหัวหน้าพรรค ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ส่งผลให้พรรค ประชาธิปัตย์สามารถยึดครองสนามเลือกตั้งภาคใต้ได้ค่อนข้างเบ็ดเสร็จทั้งในการเมืองระดับชาติและ ระดับท้องถิ่นภาคใต้นับแต่ต้นทศวรรษ 2530 เป็นต้นมา

ชนกนาถ พูลสวัสดิ์ (2554) ได้ศึกษาผ่านงานวิจัย *ความผูกพันพรรคการเมืองใน สังคมไทย : ศึกษาเปรียบเทียบพรรคประชาธิปัตย์ในสงขลาและตาก* พบว่า “ความเป็นคนใต้มีอิทธิพล ต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในระดับสูง” สืบเนื่องมาจากการใช้สโลแกน “พรรคของเรา คนของ เรา” ในการหาเสียงเลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้หลายยุคสมัย ประกอบกับการส่งเสริม “พวกพ้องนิยม” ให้ฝังลึกลงไปในชีวิตสำนึกของคนภาคใต้ว่าเป็นคนใต้ต้องรักคนใต้ด้วยกัน พรรคประชาธิปัตย์คือพรรคที่อยู่คู่กับคนใต้มานาน ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกทางการเมืองในแง่ของความ ผูกพันและเป็นความรู้สึกที่คิดว่า พรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคของคนใต้ นอกจากนี้ การชู บุคลิกลักษณะเฉพาะตัวของคนใต้ที่นิยมความจริงใจ รักศักดิ์ศรี ตรงไปตรงมา รักความยุติธรรม มี

ความซื่อสัตย์สุจริต พุดจริงทำจริง ไม่เอาเปรียบคนอื่น โดยผ่านอดีตหัวหน้าพรรค นายชวน หลีกภัย ได้ส่งผลให้พรรคประชาธิปัตย์ยังคงครองใจคนได้มายาวนานอันสอดคล้องกับงานเขียนของ Marc Askew

นอกจากนี้งานที่น่าสนใจที่พยายามทำความเข้าใจ **ชีวิต ตัวตน อัตลักษณ์ทางการเมืองของภาคใต้** เกิดมาหนึ่งชาติ **ต้องกราบพระธาตุเมืองนคร: คนใต้ ศีลธรรม และการเมืองของอนุสรณ์ อุณโณ** ที่ได้กล่าวถึง “คนใต้” ตัวตนและอัตลักษณ์เป็นเช่นไร เป็นประเด็นที่เป็นตัวแสดงเข้ามามีส่วนสำคัญในการเมืองทศศตวรรษที่ผ่านมาทั้งสื่อเหลืองหรือฐานเสียงของประชาธิปัตย์ที่มีปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ได้เล่าเรื่องหมู่บ้านแห่งหนึ่งในจังหวัด นครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นฐานทางการเมืองที่สำคัญของพรรคประชาธิปัตย์ ต้องการให้เห็นถึงการเน้นศีลธรรมทางศาสนา มุ่งประเด็นการเมืองระดับชาติ เกี่ยวกับการเลือกตั้งชี้ให้เห็นถึงเครือข่ายในฐานฐานที่สำคัญของการเลือกตั้งในท้องถิ่น เครือข่ายที่มีส่วนสำคัญที่หล่อหลอมชีวิตการเมืองค่อนข้างสูงและเป็นคนที่มึลักษณะ “ใจถึง ฟังได้” ผู้ที่มีตำแหน่งในการเมืองท้องถิ่นล้วนมาจากตระกูลใหญ่ในหมู่บ้านทั้งสิ้น แต่ได้ลดบทบาทลงไปเพราะปัจจัยอื่นมากระทบ เช่น แหล่งทุน เครือข่ายสังคม นักธุรกิจ ข้าราชการผู้ใหญ่และนักการเมือง และมีเงื่อนไขอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น เรื่องพรรคพวก บุญคุณ ผลงาน และเงิน และที่สำคัญการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านมีการแข่งขันที่รุนแรงมากที่สุดในบรรดาการเมืองท้องถิ่นทั้งหมด แต่ลดความสำคัญของการเลือกตั้งระดับชาติ และงานชิ้นนี้ชี้ถึงพรรคประชาธิปัตย์ (พรรคคนใต้) สถาบันกษัตริย์และศีลธรรมอันดี เป็นการประกอบสร้างตัวตนและอัตลักษณ์ของคนใต้ รวมทั้งมีการหล่อหลอมตัวตนผ่านบทบาทการแสดงของชนชั้นนำทางการเมือง ได้แก่ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ และนายชวน หลีกภัยที่เข้ามามีบทบาททางการเมือง(ชัชฎุญญ์ เมฆหมอก, 2560; ญัฐกร วิทิตานนท์, 2561; อนุสรณ์ อุณโณ, 2560)

เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้วการเป็นภูมิภาคนิยมนี้เป็นส่วนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมทางการเมืองและมิติทางประวัติศาสตร์ที่อยู่ร่วมกันมีความสำคัญกับการเมืองหรือรัฐบาล ความเป็นภูมิภาคนิยมเป็นการแสดงความผูกพัน ความเป็นพวกพ้อง ความเป็นพวกเดียวกัน ภาคเดียวกัน ซึ่งเกี่ยวข้องกับจิตวิทยาของบุคคลบุคคลผ่านกระบวนการสั่งสมทางสังคม โดยเริ่มมาจากเด็กที่ได้รับมาจากบิดามารดา เด็กย่อมได้รับรู้และเข้าใจการปฏิบัติของบิดามารดา แล้วเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ อาทิ ความรู้สึกทัศนคติ ค่านิยม ตลอดจนการเติบโตในสิ่งแวดล้อมหนึ่ง ที่มีการ

ปลูกฝังรากลึกผ่านทางด้านจิตวิทยา ความคิดความเชื่อเช่นนี้จะส่งผลต่อพฤติกรรมในสังคมการเมืองด้วย แบบแผนต่าง ๆ ดังกล่าวส่วนใหญ่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์โดยอาศัยหรือผ่านกระบวนการอบรมกล่อมเกล่าทางการเมืองทั้งสิ้น

จากข้างต้นการระดมความเป็นพวกเดียวกัน คือ ความเป็นคนพวกเดียวกัน ปกษีได้เดียวกัน ความเป็นคนใต้ คนอีสาน เพราะเนื่องไม่ได้ส่งเสริมอุดมการณ์ความเป็นประชาธิปไตย นักการเมืองทุกคนจะบอกว่า **all politics is local** หมายความว่า การเมืองทุกประเภทต้องมีท้องถิ่น **ไม่มีการเมืองประเทศไหนในโลกที่ไม่ใช่ท้องถิ่น** แต่การเมืองในประเทศอื่น เช่น สหรัฐอเมริกา หรือเยอรมนี เขามีความเป็นท้องถิ่นที่พร้อมกับอุดมการณ์ประชาธิปไตย หรือคุณค่าประชาธิปไตยที่อยู่เหนือกว่าหรือเข้มแข็งกว่า ในขณะที่ประชาธิปไตยไทยยังไม่ส่งเสริมให้มีการพัฒนาสถาบันทางการเมือง มีพรรคการเมืองที่อ่อนแอ รัฐบาลที่ไร้เสถียรภาพ และมีการรัฐประหารที่บ่อยครั้ง จึงนำไปสู่พรรคภูมิภาค เพราะไม่สามารถอ้างอะไรที่จะมาสนับสนุนพรรคด้วยการสร้างความเป็นภูมิภาคนิยม สังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดมานานแล้ว วัฒนธรรมไทยก็เปิด แต่ระบบการเมืองปิด เพราะฉะนั้นระบบประชาธิปไตยจึงไม่สามารถสร้างคุณค่าที่เหนือภูมิภาคและเหนือท้องถิ่นได้

เมื่อพิจารณาผ่านความสัมพันธ์ของการพัฒนาเมืองภูเก็ติดกับการเมืองท้องถิ่นแล้ว ได้แสดงให้เห็นว่า อัตลักษณ์ความเป็นคนใต้ไม่ได้มีส่วนสำคัญต่อการเข้ามามีอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลเมืองภูเก็ตไม่ แต่สิ่งที่มีส่วนสำคัญให้นักการเมืองท้องถิ่นสามารถเข้าสู่อำนาจได้ คือ “พื้นฐานทางครอบครัวและพื้นฐานทางอำนาจทางธุรกิจที่มั่นคง” ดังเช่น ตระกูลหงษ์หยก ที่มีรากฐานทางครอบครัวมาจากการเป็นนายเหมืองแร่เก่าแก่ โดยใช้ทุนที่สะสมมาตั้งแต่สมัยการเป็นนายเหมืองทั้งของตนเองและของเครือญาติ วงศ์ตระกูล ซึ่งได้นำทุนที่สะสมและฐานธุรกิจที่ตนมีมาพร้อมแล้วมาใช้เพื่อกิจกรรมทางการเมืองจนกระทั่งได้เข้าสู่อำนาจ

บทที่ 3

ระบบทุนนิยมในพื้นที่เทศบาลนครภูเก็ต

คำว่า ทุนนิยม ที่ใช้โดยทั่วไปหมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่ ทุนและที่ดินเป็นสมบัติส่วนบุคคล การตัดสินใจทางเศรษฐกิจเป็นเรื่องส่วนบุคคลโดยเอกชน ปราศจากการควบคุมหรือบังคับโดยรัฐ โดยมีราคาเป็นตัวกำหนดอุปสงค์อุปทาน เพื่อกำหนดปริมาณการผลิต โดยเส้นเลือดหลักที่ทำให้ระบบทุนนิยมเติบโตได้ที่สำคัญคือ ตลาดแรงงาน องค์กรธุรกิจ ที่ดิน ภาครัฐ ซึ่งทุนนิยมจะทำงานได้ดีหรือไม่ หรือจะเติบโตพัฒนาไปในทิศทางใดขึ้นอยู่กับความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์กับองค์กรดังกล่าวข้างต้น เศรษฐกิจแบบทุนนิยมเป็นระบอบเศรษฐกิจที่ได้เข้ามามีส่วนในการกำหนดแบบแผนวิถีชีวิตของคนในสังคมเมืองนครภูเก็ตมาเป็นเวลานาน โดยการเข้ามาของทุนนิยมได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงรูปแบบเมือง (urban) รูปแบบพฤติกรรม วัฒนธรรม ความเชื่อ บางกรณีอิทธิพลของทุนนิยมก็ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว บางกรณีก็เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป ผลการวิจัยพบว่าทุนนิยมในเมืองเทศบาลนครภูเก็ตได้มีความสัมพันธ์กับตัวละครหลักที่สำคัญ คือมีความสัมพันธ์กับการเป็นเมือง และ การเมืองท้องถิ่น

การศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยม หมายถึง ระบบความคิดที่มีความเชื่อหรือความรู้สึกร่วมกันของกลุ่มคนที่มองว่า พื้นที่สาธารณะทางการเมืองนั้นเป็นพื้นที่เพื่อการสะสมทุน ทุนนิยมในทางการเมืองคือความสัมพันธ์ 2 ฝ่ายทั้งตัวนายทุนและผู้ที่ถูกนายทุนครอบงำหรือผู้ที่มาเป็นฐานให้นายทุนอีกทอดหนึ่ง ดังนั้นความสำคัญของเศรษฐกิจทุนนิยมคือทุนนิยมจะทำหน้าที่ไปกำหนดวัฒนธรรมทางการเมืองในเมือง(urban) สำหรับคำถามที่ว่าเมืองเข้ามาเกี่ยวพันได้อย่างไรในบริบทนี้ คำตอบคือเหตุเพราะเมืองมีฐานะเป็นหน่วยทางเศรษฐกิจจึงเกี่ยวพันกับสิ่งที่เรียกว่า Ubanization (นครภิวัตน์) ในฐานะส่วนหนึ่งของความเป็นสมัยใหม่และเศรษฐกิจอุตสาหกรรมซึ่งเป็นเศรษฐกิจสมัยใหม่ ดังนั้นการศึกษาการเมืองแบบทุนนิยมจึงทำให้ทราบว่าเหตุใดการเมืองในเมืองเมืองหนึ่งจึงมีลักษณะโครงสร้างทางการเมืองในรูปแบบนี้ และลึกลงไปคือจะทำให้ทำนายได้ว่าฐานการเมืองในเมืองนั้นๆจะมีแนวโน้มเป็นไปในทิศทางใดต่อไปในอนาคต ซึ่งการเมืองแบบทุนนิยมจะมีการพัฒนาและขยายตัวเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง และโครงสร้างอำนาจรัฐ

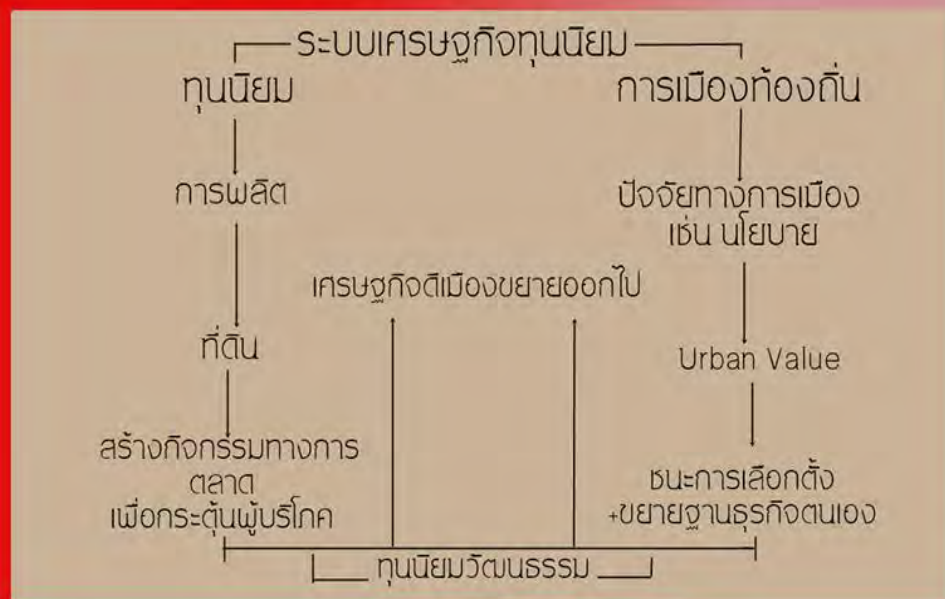

3807425840

CT :Thesis 5881013624 thesis / rev: 06082562 16:22:13 / seq: 9

ทุนนิยม

แผนภาพแสดงความสัมพันธ์ของการเมืองท้องถิ่น
เทศบาลนครภูเก็ตกับทุนภายใต้กรอบเศรษฐกิจทุนนิยม

รูปภาพที่ 4 การทำงานของทุนนิยมในบริบทของการทำงานการเมืองท้องถิ่น

3.1 พัฒนาการทุนนิยมในเขตเทศบาลเมืองภูเก็ตก่อนปีพ.ศ.2540

การอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองท้องถิ่นและการพัฒนาเมืองของเทศบาลนครภูเก็ตในรอบ 20 ปีที่ผ่านมาจะต้องศึกษาผ่านทุนนิยมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ว่าเป็นปรากฏการณ์การทำงานของทุนนิยมชนิดใด ซึ่งการศึกษาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ค้นพบว่าทุนนิยมที่ทำงานอยู่ในพื้นที่เทศบาลนครภูเก็ตในขณะนี้ เป็นทุนนิยม ที่เรียกว่า “ทุนนิยมวัฒนธรรม” อย่างไรก็ตามทุนนิยมวัฒนธรรมมิได้เป็นทุนนิยมที่เกิดขึ้นเองหรือไร้พัฒนาการ ในทางตรงข้ามกลับเป็นทุนนิยมที่เกิดขึ้นอย่างมีพลวัต และมีวิวัฒนาการมารวมร้อยปี สำหรับรากแก้วที่สำคัญของทุนนิยมวัฒนธรรมได้แก่ ทุนนิยมเหมืองแร่จุดเริ่มต้นของการเกิดทุนนิยมเหมืองแร่ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตเริ่มต้นจากสภาพของเมืองภูเก็ตที่เป็น

เกาะ ทำให้มีความสำคัญทางเศรษฐกิจเพราะเป็นเมืองท่า และมีทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ของป่า ของทะเล และแร่ดีบุก ที่นับว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญ ก่อนที่จะมีการขุดแร่ดีบุกและทำให้การค้าแร่ดีบุกรุ่งเรือง ย้อนไปในอดีตก่อน พ.ศ. 2500 ภูเก็ตอยู่ในฐานะส่วนหนึ่งของเมืองท่า เชื่อมโยงเส้นทางการค้ากับพม่า ภูเก็ต และคาบสมุทรมลายู และภายหลังพม่าอยู่ภายใต้อาณานิคมของอังกฤษ ภูเก็ตได้กลายเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญของอังกฤษในการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ ซึ่งในขณะนั้นอังกฤษได้ขยายอาณานิคมครอบครองเกาะปีนัง และติดต่อซื้อขายแร่ดีบุกจากภูเก็ต ทั้งนี้บันทึกที่กัปตันฟรานส์ซิส ไลท์ ได้กล่าวถึงเมืองภูเก็ตว่าเป็นเมืองระหว่างอินเดียและสยามว่า “เมืองกลางในยุคนี้เป็นเมืองท่าที่เหมาะสมในการเดินเรือไปอ่าวเบงกอล ถ้าสมมุติว่าอังกฤษผูกขาดการครอบครองบรรดาหัวเมืองชายทะเลของยะไข่และของม่านหรือมอญ เกาะกลางก็กลายเป็นศูนย์ประสานการติดต่อที่ยอดเยี่ยมระหว่างเมืองเหล่านั้นกับเกาะปีนังและเชื่อมโยงไปยังเกาะในสิงคโปร์ ย่อมจะทำให้ให้อังกฤษสามารถชมชู่ชาวสยามทางแถบทะเลด้านตะวันตกได้ทั้งหมดและตั้งเข้ามาร่วมเสี่ยงทางการค้าการขายได้มากขึ้น” (นันทา วรเนติวงศ์, 2542, 40) ย่อมสะท้อนให้เห็นว่าเมืองกลาง(ภูเก็ต) มีความเหมาะสมเป็นศูนย์กลางในการติดต่อกับพื้นที่อื่น สะท้อนให้เห็นว่าเป็นเมืองท่าที่สำคัญของภาคใต้ฝั่งตะวันตก (ลิลิตา ภคเมธาวิ, 2560, 38-39)

ภูเก็ตนอกจากเป็นเมืองท่าที่สำคัญแล้ว ภูเก็ตยังมีทรัพยากรที่สำคัญอีกด้วย อันได้แก่ แร่ดีบุกที่มีการซื้อขายกันมาอย่างยาวนาน ในปี พ.ศ. 2367 ดีบุกได้กลายเป็นสินค้าที่มีความสำคัญของเมืองกลาง กลางผลิตดีบุกได้ปีละห้าร้อยตัน ดีบุกที่กลางถูกนำไปหลอมแล้วรวบรวมไว้ที่พังงา(นันทา วรเนติวงศ์, 2542; ลิลิตา ภคเมธาวิ, 2560) ในยุคนี้เริ่มมีกลุ่มชาวจีนอพยพเข้ามาเพื่อเป็นแรงงานในกิจการแร่ดีบุก

3.1.1 กำเนิดทุนนิยมเหมืองแร่

ทุนนิยมในพื้นที่เทศบาลนครภูเก็ตตอดีนั้น เริ่มขึ้นเมื่อมีการเปลี่ยนผ่านระบบเศรษฐกิจจากระบบการผลิตเพื่อเลี้ยงตนเองไปสู่ระบบเศรษฐกิจเพื่อการค้าภายหลังจากการลงนามในสนธิสัญญาเบาว์ริงกับประเทศอังกฤษ การค้าแร่ดีบุกในภูเก็ตเริ่มเป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้น เมื่อมีการทำสนธิสัญญาเบาว์ริง พ.ศ. 2398 ตามเอกสารของปโตเล (Claudius Ptolemy) นักภูมิศาสตร์และนักเดินเรือชาวกรีก ได้บรรยายถึงเมืองภูเก็ตว่าก่อนปีพ.ศ.2396 การตั้งถิ่นฐานชุมชนในระยะเริ่มแรก

เกิดขึ้นตามเส้นทางคมนาคมทางน้ำเพื่อให้เอื้อต่อการทำเหมืองแร่ดีบุกในการขนถ่ายสินค้าโดยเรือสำเภา (มูลนิธิเมืองเก่า, 2557) แต่เมื่อระบบทุนนิยมเข้ามาสู่เมือง ในช่วงปีพ.ศ. 2450 -2474(อัปสร ณ ระนอง, 2550) ทำให้รัฐไทยต้องเปิดการค้าเสรี เป็นเหตุให้กิจการเหมืองแร่ได้ขยายกลุ่มของผู้ลงทุนจากเดิมผู้ครอบครองทำกิจการเหมืองแร่จะเป็นกลุ่มเจ้าเมืองเพียงเท่านั้น แต่กระแสทุนนิยมที่เริ่มเข้ามาในยุคนี้ทำให้รัฐต้องเปิดโอกาสให้กลุ่มทุนอื่นได้เข้ามาสู่กิจการเหมืองแร่ในพื้นที่เขตเมือง ภูเก็ตโดยเฉพาะกลุ่มชาติตะวันตก ดังจะเห็นได้จากตารางแสดงจำนวนผู้ขอประทานบัตรทำเหมืองแร่ตามตารางข้างล่างนี้

นามผู้ขอ	ไต่บังคับ	ขนาดที่ดิน		กำหนด	ชื่อตำบล อำเภอ	
		ไร่	งาน		จังหวัด	
มิสเตอร์ แมลคัมตันกัน	อังกฤษ	39	1	10	สามกอง	เมือง
บริษัททุ่งคาฮาเบอร์ ทิน เท	"	68		-	ภูเก็ต	
รดดิ้ง	"	1800		5	อ่าวภูเก็ต	เมือง
โรเบิน รอท คลูนีส	อังกฤษ	-		15	ภูเก็ต	
มิสเตอร์ เฮนรี ยี สก็อต	อังกฤษ	190	1	15	สามกอง	เมือง
บริษัทไซมิคตินซินติเกิ้ลลิมี	เดนมาร์ก	3000		5	นาคา	เมือง
เต็ด	อังกฤษ	-		5	ภูเก็ต	
บริษัทอีสเอเชียติก		31		-	นาคา	เมือง
บริษัทดงกาคอมเปานด์		-			ภูเก็ต	
		105		-	นาคา	เมือง
		-			ภูเก็ต	
		111	2		บางเหนียว	เมือง

3807425840

		76		ภูเก็ต
--	--	----	--	--------

ตารางที่ 3 จำนวนผู้ขอประทานบัตรทำเหมืองแร่

ที่มา : “เรื่องบัญชีรายชื่อบริษัทที่ทางการเข้าควบคุมและจัดการกิจการหรือทรัพย์สินในจังหวัดภูเก็ต,พ.ศ.2485”

ชาวตะวันตกได้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่คือการทำเหมืองแร่แบบขุดมาใช้เป็นการทำเหมืองที่มีประสิทธิภาพสูง นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาวิธีการจัดหาแหล่งเงินทุนที่มีประสิทธิภาพ เช่น จากตลาดหุ้นในลอนดอน ออสเตรเลีย มลายู และป็นัง มีการร่วมทุนกันตั้งบริษัททำเหมืองแร่ ดังนั้นในยุคนี้จึงถือเป็นช่วงของการเปลี่ยนผ่านอำนาจจากที่แต่เดิมเจ้าเมืองจะเป็นผู้มีอำนาจในการให้สิทธิทำแร่ และเจ้าเมืองส่วนใหญ่ก็จะเป็นนายเหมืองเอง ทำให้ผลประโยชน์ทั้งหมดจะตกอยู่กับเจ้าเมืองแต่เพียงผู้เดียว แต่เมื่อกระแสทุนนิยมโลกเข้ามาทำให้มีการแข่งขันเพื่อขอสัมปทานเหมืองแร่ (อัปสร ณะรอง 2550) เกิดการเปลี่ยนแปลงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจครั้งสำคัญ ในส่วนของทุนกิจการเหมืองแร่เดิมทุนเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นเพราะการทำเหมืองแร่ใช้เพียงเครื่องมือง่ายๆและแรงงาน เพียงสองอย่างนี้เท่านั้น แต่เมื่อเปลี่ยนการผลิตสู่ระบบทุนนิยม จึงเข้าสู่การผลิตแบบใหม่ที่ต้องใช้เครื่องจักรและแรงงานเทคนิค ซึ่งจำเป็นต้องลงทุนในรูปแบบอุตสาหกรรม และด้วยกระแสความต้องการแร่ดีบุกของตลาดโลกยิ่งทำให้ความต้องการขยายกำลังการผลิตแร่เพิ่มมากขึ้น แรงงานจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญซึ่งแรงงานท้องถิ่นที่มีอยู่ในขณะนั้นไม่เพียงพอต่อความต้องการ ทำให้เกิดกลุ่มแรงงานชาวจีนที่อพยพเข้ามา แรงงานชาวจีนที่เข้ามามีส่วนหลักในกิจการแร่ดีบุกเพื่อที่ให้เพียงพอกับความต้องการของตลาด แรงงานส่วนใหญ่เป็นกรรมกรจีนจากป็นัง ซึ่งได้อพยพมาจากตอนใต้ของประเทศจีน ได้แก่ มณฑลไห่หนิง กลุ่มชาวจีนที่อพยพมานั้นพูดภาษาฮกเกี้ยน (ลิลิตา ภคเมธาวิ, 2560) ทั้งนี้ทำให้ชาวจีนเริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญในกิจการการค้าแร่ดีบุกโดยเริ่มต้นจากการเป็นแรงงานในเหมืองแร่ ต่อมาแรงงานบางส่วนได้มีการสะสมทุนและกลายมาเป็นผู้ลงทุนทำเหมืองแร่และเป็นพ่อค้า ค่าขายแร่ดีบุกเสียเอง โดยหมุนเวียนเงินทุนในการทำเหมืองแร่โดยการ “ระบบกงสี” ตั้งร้านค้าสุรา โรงฝิ่น และบ่อน ขึ้นภายในเหมือง เพื่อให้เงินหมุนเวียนอยู่ภายในเหมือง นับเป็นเครื่องมือที่นายเหมืองชาวจีนใช้ล่อใจพวกแรงงานชาวจีนให้เข้ามาทำงานในเหมืองของตน มีแรงงานจำนวนไม่น้อยที่ใช้เงินค่าจ้างล่วงหน้าไปกับสิ่งเหล่านี้เงินเป็นหนี้นายเหมือง ต้องชดใช้ด้วยการขายแรงงานตลอดไปทำให้นายเหมือง

สามารถควบคุมแรงงานให้อยู่กับตนได้นาน (พวงทิพย์ เกียรติสกุล, 2538:109) การเปลี่ยนจากการผลิตเพื่อตนเองสู่การผลิตแบบทุนนิยมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการผลิต การขยายตัวทางการค้า และระบบเศรษฐกิจแบบเงินตราในภูเก็ต แรงงานจีนถูกขูดรีดจากนายเหมืองให้ใช้แรงงานข้ามวันข้ามคืน ผู้ที่ได้ผลประโยชน์จากกำไรของกิจการเหมืองแร่คือนายทุนชาวตะวันตกและนายทุนชาวจีนทั้งหมดนี้จึงถือเป็นจุดกำเนิดของทุนนิยมเหมืองแร่ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต โดยทุนนิยมเหมืองแร่มีลักษณะและความสัมพันธ์ดังต่อไปนี้

3.1.1.1 ลักษณะและความสัมพันธ์ของทุนนิยมเหมืองแร่ กระบวนการสะสมทุน (Accumulation of Capital) ของทุนนิยมเหมืองแร่

ทุนนิยมเหมืองแร่ คือ กระบวนการที่มรดกทุนมาจาก ทุนธรรมชาติ (Natural Capitalism) การสะสมทุนในยุคทุนนิยมเหมืองแร่ คือการเปลี่ยนแปลงมูลค่าส่วนเกิน (Surplus Value) ไปเป็นทุน โดยการสะสมทุนของนายทุนเหมืองแร่ในขณะนั้น โดยการผูกขาดทรัพยากรที่มีคือแร่อันเป็นทรัพยากรที่มีอำนาจในการผลิตสูงโดยเปลี่ยนการผลิตใหม่ในลักษณะของการเพิ่มหรือขยายขนาดการผลิตออกไป โดยปัจจัยการผลิตและสินค้าถูกผลิตมากกว่าความต้องการ เป็นผลให้บางส่วนของมูลค่าส่วนเกินถูกใช้เพื่อเพิ่มขนาดของทุนเชิงหน้าที่ ซึ่งการผลิตทดแทนขึ้นใหม่รูปแบบนี้ จึงเป็นการเปลี่ยนสภาพของมูลค่าส่วนเกินไปสู่ทุน นั่นก็คือ กระบวนการสะสมทุน ซึ่งนายทุนเหมืองแร่ที่เป็นปัจเจกบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรได้สะสมทุนมาเป็นระยะเวลายาวนานจนกระทั่งหมดยุคสมัยของการทำเหมืองแร่ ก็ได้นำทุนมาต่อยอดในการดำเนินธุรกิจอื่นต่อไป

จุดเริ่มต้นของทุนนิยมเหมืองแร่ในเขตเทศบาลเมืองภูเก็ตคือบริเวณรอบที่มีแหล่งแร่ดีบุกมากมายมหาศาล ณ หมู่บ้านทุ่งคา(สวนสาธารณะสวนหลวง ร.9ปัจจุบัน) ตระกูลที่ดำเนินธุรกิจเหมืองแร่มีอยู่หลายตระกูล หนึ่งในนั้นได้แก่ ตระกูลหงษ์หยก ความสำเร็จของตระกูลเกิดจากการที่นายตันจิ้นหวงหรือหลวงอนุภาชภูเก็ตร่วมคิดค้นหาวิธีการที่จะลดต้นทุนการผลิตผ่านการนำเข้าเครื่องจักรที่ทันสมัยมากขึ้นในการขุดแร่ และเป็นเหมืองแรกที่ซื้อเครื่องกำเนิดไฟนำมาทดลองผลิตไฟฟ้าแทนเครื่องยนต์อันทำให้สามารถลดต้นทุนการผลิตได้ การพัฒนาการผลิตแร่ของตระกูลหงษ์หยกที่ทำให้ควบคู่กับการขยายขนาดการผลิต ผลที่ตามมา คือ กำไรอันมหาศาล ซึ่งกำไร (มูลค่าส่วนเกิน) เหล่านี้ได้ถูกนำมาใช้ในกระบวนการสะสมทุน (Accumulation) ของตระกูลต่อไป ตระกูล

หงส์หยกจึงกลายเป็นนายทุนเหมืองแร่ ที่สะสมทุนจากทรัพยากรธรรมชาติอันมีมากมายอยู่ในพื้นที่ อานิสค์ของทุนนิยมเหมืองแร่ที่เติบโตอย่างรวดเร็วและสร้างรายได้ให้แก่ประเทศเป็นรายได้อันดับ ต้นๆ ได้ก่อให้เกิดอาชีพอื่น ๆ ในเมืองจึงมีความต้องการแรงงานชาวจีนในการทำเหมืองแร่เพื่อเป็นกู่ลี จำนวนมาก ความต้องการตีบุกในตลาดโลกทำให้อุปสงค์ต่อแรงงานทำเหมืองแร่เพิ่มขึ้น แรงงาน เหล่านี้มีมากขึ้นทุกปี ซึ่งสำหรับระบบทุนนิยม แรงงานเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญอย่างหนึ่ง ทำให้เกิด คลื่นแรงงานอพยพจากจีนเข้าสู่เมืองภูเก็ตด้วยเหตุจูงใจทางเศรษฐกิจ เกิดตลาดแรงงานสองตลาด ระหว่างอุตสาหกรรมเหมืองแร่และการค้าขายที่เพิ่มมากขึ้นไม่ว่าจะเป็น การซื้อขายเหมืองแร่ ขาย อุปกรณ์ชุดแร่ และจากการขายเครื่องอุปโภคบริโภคในเมืองภูเก็ต ส่งผลให้เกิดการขยายตัวทั้งจำนวน ประชากรและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ดังปรากฏเมื่อ พ.ศ. 2484 ชุมชนและบ้านเรือนในบริเวณตลาดทุ่ง คาเพิ่มขึ้นกว่า 100 หลังคาเรือน ก่อนที่จะขยายเป็น 674 หลังคาเรือน ในพ.ศ.2502 (ที่มา: สถิติ ข้อมูลทะเบียนราษฎร์ เทศบาลนครภูเก็ต) การทำเหมืองแร่ตีบุกช่วยให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น ทั้ง จากการค้าขายและด้านการใช้แรงงานของชุมชนในละแวกนั้นและแรงงานจากต่างถิ่น คนที่เกี่ยวข้อง กับเหมืองแร่จะต้องใช้เครื่องบริโภคอุปโภคจำนวนมาก จึงมีอาชีพมากมายที่เกิดขึ้นจากการทำเหมือง แร่ส่งผลให้เมืองภูเก็ตกลายเป็นเมืองที่มีเศรษฐกิจที่หลากหลาย และกลายเป็นเมืองที่มีรายได้มากเป็น อันดับต้นๆเมืองหนึ่งของประเทศไทย

การขยายตัวทางเศรษฐกิจของเมืองภูเก็ตเป็นแรงผลักดันให้รัฐบาลต้องรีบจัดการปกครองให้ เหมาะสมกับเศรษฐกิจเมือง กระทั่งมีการจัดการปกครองแบบเทศาภิบาลภูเก็ต และได้ประกาศยก ฐานะให้เมืองภูเก็ตมีฐานะเทียบเท่ากับเมืองกลางในช่วงระยะเวลาเพียง 4 ปีเท่านั้น ทำให้เมืองภูเก็ตมี ฐานะโดยอาณาเขตและความสำคัญทางปกครองเทียบเท่าเมืองกลางซึ่งเคยเป็นเมืองใหญ่กว่า และ การยกฐานะของเมืองภูเก็ตให้สูงขึ้นเช่นนี้ทำให้เมืองเติบโตและได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างมาก และยิ่ง ตลาดโลกต้องการแร่ตีบุกมากขึ้นความสำคัญทางเศรษฐกิจของเมืองภูเก็ตก็ยิ่งเด่นชัดขึ้น ทางรัฐบาล ได้เลื่อนฐานะเมืองภูเก็ตอีกครั้งโดยไม่ต้องไปอยู่ภายใต้การดูแลของหัวเมืองใหญ่ๆในภาคใต้อีกต่อไป จึงกล่าวได้ว่า ฐานะเมืองภูเก็ตในด้านการปกครองสูงขึ้นเรื่อย ๆตามการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ในยุค ที่ระบบเศรษฐกิจของเมืองมีรูปแบบเป็นทุนนิยมทรัพยากรหรือทุนนิยมเหมืองแร่ผู้มีบทบาททาง การเมืองจะเป็นผู้ที่ส่วนกลางเป็นคนคัดเลือกและเป็นผู้ดำรงตำแหน่งขุนนาง เจ้าเมือง หรือข้าราชการ

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทย กลุ่มที่กุมฐานอำนาจทางเศรษฐกิจในเมืองภูเก็ต เปลี่ยนจากกลุ่มเจ้าเมืองและกลุ่มขุนนางเป็นกลุ่มชาวจีนที่มีพื้นฐานและมีการสะสมทุนมาจากการเป็นชาวเหมืองเก่า(ภูวตล ทรงประเสริฐ,2546) ชาวจีนอพยพที่เข้ามาในเมืองภูเก็ตเริ่มต้นจากการเป็นกุลีในเมือง กุลีเหมืองส่วนใหญ่ถูกบังคับให้ขายแรงงานอยู่ในเหมืองเพื่อแรกกับค่าจ้างเพียงน้อยนิด กุลีเหมืองคนใดที่มีความรู้ความสามารถก็จะค่อยๆสะสมทุนจนกระทั่งกลายเป็นเจ้าของเหมืองเป็นเจ้าของกิจการ ต่อมาบางส่วนพัฒนามาเป็นพ่อค้าคนกลางครอบครองส่วนเกินของการค้าและสามารถสะสมทุนในรูปแบบอื่นๆ และเริ่มมีการลงทุนธุรกิจอื่นนอกจากการทำเหมืองตามกระแสทุนนิยมโลกที่เปลี่ยนแปลง นายทุนจีนเหล่านี้สะสมทุนและกลายเป็นชนชั้นนำในท้องถิ่น บางตระกูลเข้าไปสร้างฐานอำนาจในทางการเมืองท้องถิ่นในเวลาต่อมา

จึงสรุปได้ว่าในยุคนี้เมืองภูเก็ตถูกพัฒนาทางเศรษฐกิจเพราะการทำงานของทุนนิยมเหมืองแร่ การสะสมทุนของนายทุนในเมืองภูเก็ตในยุคนี้อาศัยทรัพยากรเป็นจุดเริ่มต้นของทุนนิยมที่แปรทรัพยากรให้เป็นทุน ซึ่งทรัพยากรที่สำคัญก็คือเหมืองแร่ เมื่อหมดยุคทุนนิยมเหมืองแร่ ทุนดั้งเดิมค่อยขยายไปสู่กิจการอื่นๆ เช่น การทำสวนยางพารา การทำธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ธุรกิจโรงแรม การเป็นตัวแทนขายรถยนต์ รวมไปถึงการปูพื้นเพื่อเข้าสู่เส้นทางการเมืองผ่านการเลือกตั้ง ซึ่งถือได้ว่าเป็นการแปรรูปทุนทางธุรกิจสู่ทุนทางการเมืองนั่นเอง

3.1.1.2 บทบาทและอิทธิพลทุนนิยมเหมืองแร่กับการพัฒนาเมือง

บริบททางประวัติศาสตร์และการพัฒนาเมืองภูเก็ต โดย “แร่ดีบุก” ด้วยความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเมือง ความเจริญที่เกิดจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจเหมืองแร่ส่งผลอย่างมากต่อการดึงดูดคนเข้ามาตั้งถิ่นฐาน และส่งผลต่อจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น แต่เดิมภาคใต้ฝั่งตะวันตกจะมีประชากรตั้งถิ่นฐานอย่างเบาบางอย่างมาก เพราะสภาพภูมิศาสตร์ฝั่งนี้ไม่เหมาะแก่การคมนาคมหรือประกอบกิจการเกษตร เมืองภูเก็ตจึงเป็นเมืองที่มีรากฐานการพัฒนาเมืองมาจากอุตสาหกรรมเหมืองแร่ดีบุก

การเข้ามาค้าขายของพ่อค้าและการอพยพเข้ามาของกลุ่มคน ก่อให้เกิดชุมชนเมืองโดยสามรถสรุปออกมาเป็น 2 ชุมชนหลักๆ ได้แก่(ญาณันท์ สุกุลบุญพาณิชย์, 2554) 1) ชุมชนซึ่งเป็นบริเวณที่ทำเหมืองแร่ พร้อมกับพื้นที่เกษตรกรรม และที่อยู่อาศัย 2) พื้นที่บริเวณย่านการค้าและ

ชุมชนในส่วนของเขตอำเภอเมือง อันเป็นพื้นที่ย่านธุรกิจทำการซื้อขายแร่ดีบุก ทั้งเป็นศูนย์กลาง พาณิชยกรรม ธุรกิจการค้า พื้นที่ใจกลางเมืองเป็นบริเวณเมืองเก่าที่อยู่อาศัยเดิม จะเป็นบริเวณที่มี ประชากรอาศัยอยู่ค่อนข้างหนาแน่น และมีพ่อค้าชาวต่างประเทศอาศัยอยู่จำนวนมาก อาทิ ชาวจีน อินเดีย อาหรับ และชาวยุโรป การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เป็นเมืองท่าและโดยเฉพาะแรงดึงดูดให้ ผู้คนเข้ามาตั้งหลักแหล่งประกอบธุรกิจ การค้าแร่ดีบุก ส่งผลให้ภูเกิดจากการทำกิจกรรมเพื่อยังชีพ เปลี่ยนมาเป็นการผลิตเพื่อขาย นโยบายของรัฐเองก็มีส่วนต่อกิจการเหมืองแร่และการเติบโตของ กิจการเหมืองแร่มีผลต่อการทำให้เกิดสังคมเมือง

รูปภาพที่ 5 ภาพเมืองภูเกิดในปี พ.ศ.2469

ที่มา:มูลนิธิเมืองเก่า ถนนดีบุก

3.1.2 กำเนิดทุนนิยมวัฒนธรรม

เมื่อหมดยุคของทุนนิยมเหมืองแร่ผลพวงของวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ได้ เปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐานเศรษฐกิจจังหวัดภูเกิดในภาพรวมทั้งจังหวัด อีกทั้งยังก่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวางต่อกระบวนการสะสมทุนของทุนที่เข้ามายังเมืองภูเกิดที่มีทั้งทุน

ระดับชาติและทุนข้ามชาติด้วยปัจจัยที่ดินที่มีราคาตกลง(วีระพงศ์ ยศบุญเรือง,2560) เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในเมืองท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมอย่างเทศบาลเมืองป่าตอง และเทศบาลตำบลกมลา เทศบาลเมืองป่าตองเป็นเมืองที่มีอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวระดับโลก มีทะเลที่เป็นแหล่งดึงดูดเงินและผู้คน เกิดการไหลเข้ามาของทุนนิยมข้ามชาติอันส่งผลให้เมืองถูกพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว ในขณะที่พื้นที่รอบนอกอย่างเมืองกลางก็ได้รับความสนใจจากทุนนิยมข้ามชาติไม่ว่าจะเป็นกลุ่มทุนสิงคโปร์ อย่างบริษัท ลา구나 ปิซ ริสอร์ท แอนด์ โฮเทล จำกัด (เดิมชื่อบริษัทไทยวาริสรอร์ท ดีเวลลอปเม้นท์) ที่ได้เข้ามาลงทุนพัฒนาที่ดินเหมืองแร่ร้างของตระกูลอุดมทรัพย์ ตั้งอยู่ที่อำเภอกลาง จ.ภูเก็ต มูลค่าการลงทุนหลายหมื่นล้านบาท (วิทยา อารมณ์ 2560) หรือกรณีการกว้านซื้อที่ดินของกลุ่มโรงแรมทุนสิงคโปร์ ประกอบกับวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ขณะนั้นทำให้ค่าเงินบาทอ่อนตัวส่งผลทำให้ราคาที่ดินทั้งเกาะภูเก็ตตกต่ำจึงเป็นสิ่งจูงใจที่ดึงดูดให้ทุนระดับชาติและทุนข้ามชาติเข้ามากว้านซื้อที่ดินทำให้พื้นที่(space) ที่ดินกลายเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวางต่อกระบวนการสะสมทุน (วีระพงศ์ ยศบุญเรือง,2560) เมืองขนาดใหญ่ใหญ่ในจังหวัดภูเก็ตเกิดการกระจายตัวอย่างรวดเร็วด้วยเหตุปัจจัยที่กล่าวมาในข้างต้น ในขณะที่ผลการวิจัยพบว่าสำหรับพื้นที่เมืองเทศบาลนครภูเก็ตเนื่องด้วยทำเลที่ตั้งที่เป็นพื้นที่เมืองเก่า เป็นศูนย์กลางการค้าและการปกครอง เป็นพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยและเพื่อการพาณิชย์เป็นหลัก ไม่ได้มีชายหาดซึ่งเป็นจุดขายที่สำคัญสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาตินัก ดังนั้น พื้นที่เมืองเทศบาลนครภูเก็ตจึงไม่ได้ถูกพัฒนาเมืองด้วยทุนนิยมระดับชาติและทุนนิยมข้ามชาติเฉกเช่นพื้นที่เมืองอื่นในจังหวัด แต่พื้นที่เทศบาลนครภูเก็ตเป็นเมืองที่มีความสำคัญของเมืองและก็มีหน้าที่ของเมืองที่เด่นชัดมาตลอดนั่นก็คือการเป็นเมืองแห่งการค้าและเป็นเช่นนี้มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนับเวลาร่วมกว่าร้อยปี ทั้งนี้ทั้งนั้นในช่วงปี 2540 – 2550 เศรษฐกิจของพื้นที่เทศบาลนครภูเก็ตไม่ได้เนือหอมและทำรายได้เหมือนพื้นที่เมืองอื่น สถิติการการก่อสร้างอสังหาริมทรัพย์ อาคาร โรงแรม มีการลงทุนน้อยมากเมื่อเทียบกับพื้นที่เมืองป่าตอง เทศบาลตำบลวิชิต และท้องถิ่นอื่น ๆของจังหวัดภูเก็ต ดังสถิติการก่อสร้างอสังหาริมทรัพย์ตามตารางข้างล่างนี้

ตา				
ชื่อท้องที่		จำนวนที่อนุมัติ	พื้นที่การก่อสร้าง	อัตราหารเติบโต
จำนวนที่อนุมัติ	พื้นที่การก่อสร้าง	อัตรารการเติบโต		

3807425840

CD :Thesis 5881013624 thesis / revv: 06082562 16:22:13 / seq: 9

ทน.ภูเก็ต	172	58,524	-189.1	177
89,575	34.7			
ทม.กะทู้	714	252,044	39.5	966
205,146	-22.9			
ทต.ป่าตอง	265	207,606	-13.8	120
158,712	-30.8			
ทต.รัษฎา	912	205,803	8.5	328
132,495	-55.3			
ทต.วิชิต	463	264,580	31.3	368
362,727	27.1			

ตารางที่ 4 ประมวลข้อมูลพื้นที่การก่อสร้างของ อปท.จังหวัดภูเก็ต (มี พรบ.ควบคุมอาคาร) พ.ศ.

2545 – 2546

ที่มา : ประมวลข้อมูลพื้นที่การก่อสร้าง สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ในขณะที่การก่อสร้างโรงแรมเกิดใหม่จะอยู่รอบๆอ่าวหรือชายทะเลที่ขึ้นชื่อของจังหวัดภูเก็ต เสียส่วนใหญ่ ข้อมูลจากสำนักงานที่ดินจังหวัดภูเก็ต มีการจัดเก็บรายได้จากค่าธรรมเนียมทุกประเภท ในปี 2546 ประมาณ 100 ล้านบาท โดยค่าธรรมเนียมที่จัดเก็บได้มากที่สุด เป็นค่าธรรมเนียมในการซื้อขายที่ดิน การจ้างงานและการออกโฉนด เป็นต้น โดยในปี 2547 มีผู้ยื่นขออนุญาตจัดสรรที่ดิน ประมาณ 20 ราย ซึ่งถือว่าจำนวนที่สูงพื้นที่ในการลงทุนนั้นครอบคลุมพื้นที่ป่าคลอก,พื้นที่บางเทา อ.ถลาง พื้นที่ราไวย์ ในหอน เขตเทศบาลตำบลราไวย์ ซึ่งมีทั้งเรื่องสนามกอล์ฟและโครงการบ้านจัดสรร โดยมูลค่าการลงทุนนั้นจะอยู่ที่ 100 ล้านบาทขึ้นไป และโรงแรม นอกจากนั้นก็เป็นพื้นที่รอบ ๆ ตัวเมือง และริมทะเล จะได้รับความสนใจสูงโดยการลงทุนทางด้านโรงแรมในจังหวัดภูเก็ตได้มีการนำ Chain ดัง ๆ เข้าบริหารเพิ่มมากขึ้นจากที่มีอยู่แล้ว เช่น Hilton, Conrad, Raffle, Four Point, Anantara เป็นต้น ในช่วงเวลานั้นเทศบาลนครภูเก็ตต้องพยุ่งเศรษฐกิจกันท้องถิ่นด้วยกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลักทั่วไป

ระบบเศรษฐกิจเทศบาลนครภูเก็ต

ในเขตพื้นที่เทศบาลนครภูเก็ต พื้นที่บริเวณใจกลางเมืองส่วนใหญ่เป็นศูนย์กลางพาณิชยกรรม และธุรกิจต่างๆ ส่วนพื้นที่ที่อยู่ต่อเนื่องจะเป็นบริเวณที่อยู่อาศัยเดิม ลักษณะเศรษฐกิจของเมือง เทศบาลนครภูเก็ต มีดังนี้

พาณิชยกรรมและบริการ

- ร้านค้า(ตึกแถว)ในพื้นที่ 57ร้านค้า
- ห้างสรรพสินค้า/ศูนย์การค้าในพื้นที่ 1 แห่ง
- สถานีบริการน้ำมันในพื้นที่ 3 ป้อม
- อู่ซ่อมรถ ในพื้นที่ 39 อู่
- โกดังเก็บของในพื้นที่ 7 โกดัง
- ตลาดสด ในพื้นที่ 3 แห่ง
- โรงแรม/ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวในพื้นที่ 151 แห่ง
- ร้านสปา /นวดแผนไทย ในพื้นที่ 51 แห่ง

สถานประกอบการด้านบริการ

- ธนาคาร ในพื้นที่ 41 ธนาคาร
- สถานีขนส่งในพื้นที่ 1 สถานี
- ท่าเรือ ในพื้นที่ 1 ท่า

สถานประกอบเทศบาลนิยซ์

- โกดังเก็บของในพื้นที่ 7 โกดัง
- โรงฆ่าสัตว์ 1 แห่ง
- ตลาดสด ในพื้นที่ 3 แห่ง
- สถานอนุบาล 1 แห่ง
- โรงแรม/ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวในพื้นที่ 151 แห่ง
- สถานีย่อยประปา 1ท่า

ข้อมูล : กองวิชาการ เทศบาลนครภูเก็ต 2542

เมื่อมาเปรียบเทียบกับตารางสถิติรายได้เฉลี่ยจากครัวเรือน ในปี 2539 รายได้เฉลี่ยของประชาชนต่อเดือนต่ำกว่าเทศบาลป่าตองแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของรายได้กับขนาดของครอบครัวที่ไม่สมดุลกัน เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจในขณะนั้นเมืองป่าตองกำลังถูกพัฒนาอย่างรวดเร็วทั้งจากโครงการของภาครัฐและการลงทุนของทุนจากทั่วโลก ประชากรที่อาศัยในพื้นที่เมืองป่าตอง จะเป็นประชากรที่ย้ายถิ่นฐานมาจากเมืองรองอื่น ๆ ในขณะที่ประชากรพื้นที่เทศบาลนครภูเก็ต เป็นประชากรที่ตั้งเดิมและเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ รายได้ที่ได้รับจึงไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพของประชาชน

3807425840

CD :Thesis 5881013624 thesis / rev: 06082562 16:22:13 / seq: 9

รายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน จำแนกตามแหล่งที่มาของรายได้ อำเภอเมืองจังหวัดภูเก็ต พ.ศ. 2539

จังหวัด	อัตราร้อยละ ของ ครัวเรือน Percent of households	ขนาดของ ครัวเรือน โดยเฉลี่ย Average household size	รายได้ ทั้งสิ้น ต่อเดือน Total income	แหล่งที่มาของรายได้ (บาท) Source of Income (Baht)						รายรับที่เป็น ตัวเงินอื่น ๆ Other money receipts
				รายได้ประจำ Current Income						
				ค่าแรงและ เงินเดือน Wages & salaries	กำไรสุทธิจาก ธุรกิจที่ไม่ใช่ การเกษตร Profits, non-farm	กำไรสุทธิ จากการเกษตร Profits, from farming	เงินที่ได้รับ เป็นการ ช่วยเหลือ Current transfers	รายได้จาก ทรัพย์สิน Property income	รายได้ที่ ไม่เป็น ตัวเงิน Non-Money income	
เทศบาลเมืองภูเก็ต	7.1	4.1	12,711	3,903	1,636	684	437	90	1,499	139
เทศบาลกะทู้	6.4	3.5	11,089	3,389	2,727	2,483	788	173	1,396	133
เทศบาลป่าตอง	2.8	3.3	15,437	5,342	5,655	684	575	229	2,812	140

ตารางที่ 5 รายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน จำแนกตามแหล่งที่มาของรายได้ อำเภอเมืองภูเก็ต พ.ศ. 2539

ที่มา : สำนักงานสถิติจังหวัดภูเก็ต เข้าถึงข้อมูลเมื่อ วันที่ 7 พฤษภาคม 2562

จากตัวเลขเศรษฐกิจนับได้ว่าเป็นทศวรรษที่เทศบาลเมืองภูเก็ตมีสภาวะเศรษฐกิจที่ซบเซา เพราะไม่สามารถหาแหล่งทุนใหม่ๆเข้ามาในพื้นที่ได้ จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่เทศบาลเมืองจะใช้เวลาเฉลี่ย 1-2 ชั่วโมง¹³ต่อคนต่อวันเท่านั้น เหตุเพราะไม่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเทศบาลนครภูเก็ตได้มากพอ ในขณะที่ภาคเอกชนเองก็ประสบปัญหาเช่นกัน ธุรกิจการค้าต่างๆซบเซา การเปิดใหม่ของโรงแรม หรือ ที่พัก ไม่ขยายตัวสูงมากนัก ในขณะที่หากไปดูสถิติการขอดจดทะเบียนธุรกิจการค้า ในปี พ.ศ. 2536-2540 ในพื้นที่อื่น จะเห็นว่ามียอดการขยายตัวเพิ่มมากขึ้นทุกๆ สภาวะวิกฤติดังกล่าว การเมืองท้องถิ่นอย่างเทศบาลนครภูเก็ต โดยการนำของร้อยโทภูมิศักดิ์ หงษ์หยก นายกเทศมนตรีในขณะนั้น เล็งเห็นว่าหากปล่อยให้เศรษฐกิจในพื้นที่เล็ดตัวเช่นนี้นอกจากจะทำให้ประชาชนเดือดร้อนแล้ว ก็ส่งผลกระทบต่อฐานคะแนนเสียงในการเลือกตั้งครั้งต่อไปได้เช่นกัน ดังนั้นการจะรักษาความมั่นคงทางอำนาจไว้ให้ได้ การทำให้ประชาชนประชาชนอยู่ดีกินดีจึงเป็นสิ่งสำคัญ และเนื่องด้วยจังหวัดภูเก็ตเป็นเมืองที่รัฐบาลกำหนดให้

¹³ หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจฉบับวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2542

เป็นเมืองหลักในการท่องเที่ยวจึงได้ส่งงบประมาณต่างๆลงมาเพื่อพัฒนาไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการขนส่งทางอากาศ การปรับปรุงและสร้างถนน เป็นต้น แต่โครงการเหล่านี้มักจะมีปัญหาเกิดขึ้นในพื้นที่ที่ไม่เทศบาลเมืองภูเก็ต ดังนั้น ตัวพื้นที่จำเป็นต้องพึ่งตนเองในการจะพัฒนาเศรษฐกิจของเมืองให้กลับมารุ่งโรจน์เหมือนเช่นอดีต จึงได้เกิดโครงการที่มุ่งเน้นในเรื่องการนำวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมในท้องถิ่นและเป็นวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์หนึ่งเดียวที่ไม่ซ้ำใครเป็นจุดเด่นในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าสู่พื้นที่เทศบาลนครภูเก็ต การแปรวัฒนธรรมเป็นสินค้าจึงเริ่มเกิดขึ้นและค่อยพัฒนาจากจุดนี้เอง (นายยุทธพงษ์ โภภาพันธุ์, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2562)

3.1.2.1 กรอบทฤษฎีนิยามในการแปรเป็นสินค้า (Commodification or Commoditization of Culture)

ทุนเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญโดยทุนหลักที่เสมือนตั้งเป็นร่างกายและหัวใจของทุนนิยม วัฒนธรรมของเทศบาลนครภูเก็ตได้แก่ ทุนอุตสาหกรรมและทุนบริการ ซึ่งทุนอุตสาหกรรมในพื้นที่เทศบาลนครภูเก็ตเป็นอุตสาหกรรมสกัดจากธรรมชาติให้กลายเป็นสินค้าทุนหรือการนำวัตถุดิบจากอุตสาหกรรมสกัดจากธรรมชาติมาผลิตเป็นวัตถุสำเร็จรูป¹⁴ อันได้แก่ อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย และอุตสาหกรรมเหมืองแร่ สำหรับทุนบริการได้แก่ ทุนท่องเที่ยวและโรงแรมภัตตาคาร ทุนการขนส่ง สำหรับพัฒนาการของทุนหลักในระบบทุนนิยมวัฒนธรรม เริ่มต้นเมื่อมีการเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจหลักของจังหวัด จากเศรษฐกิจที่อิงรายได้จากการส่งออกแร่ดีบุก มาสู่เศรษฐกิจที่เน้นธุรกิจการท่องเที่ยว ในปีพ.ศ. 2530 กลุ่มทุนหลักในระบบเศรษฐกิจได้แปรไปเป็นทุนบริการชนิดต่าง ๆ เมื่อทุนบริการในพื้นที่ทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพในเวลาต่อมาทุนอุตสาหกรรมค่อยๆเติบโตเป็นกลุ่มทุนหลักอีกกลุ่มที่สำคัญ อย่างไรก็ตาม ทุนอุตสาหกรรม เป็นเพียงองค์ประกอบส่วนหนึ่งของทุนบริการ (Service Capital) เพราะภาคอุตสาหกรรมเป็นเพียงภาคเศรษฐกิจย่อยในภาคบริการทั้งหมด การเติบโตของทุนอุตสาหกรรมจึงเป็นสัญญาณบ่งบอกถึงการเติบโตใหญ่ของทุนบริการ¹⁵ ในช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนผ่านจากยุคที่ทุนนิยมเหมืองแร่เป็นทุนหลักไปสู่ยุคที่ทุนบริการเป็นทุนหลักในระบบทุนนิยมวัฒนธรรม

¹⁴ <http://thailandindustry.blogspot.com/2012/09/industry.html>

¹⁵ “ทุนวัฒนธรรม วัฒนธรรมในระบบทุนนิยมโลก เล่มที่หนึ่ง” ธีรศักดิ์ ณะพรพันธุ์

การแปรวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า คือการทำให้มรดกอันล้ำค่าเป็นสินค้าและต้องมีราคา มีความต้องการซื้อ เมื่อความต้องการซื้อมีมากพอจนคุ้มที่จะมีการผลิตอุตสาหกรรมสินค้าวัฒนธรรมจึงเกิดขึ้น แต่ความต้องการซื้อไม่ใช่ปัจจัยเดียวที่ทำให้เกิดทุนนิยมวัฒนธรรม เมื่อวัฒนธรรมเข้าสู่ตลาดพลึงตลาดเป็นปัจจัยที่กำหนดราคาของวัฒนธรรม สินค้าวัฒนธรรมใดที่มีความต้องการมาก ราคาย่อมถีบตัวสูงขึ้น¹⁶ การครอบงำทางการผลิต การผลิตมีเงื่อนไขที่สำคัญคือปัจจัยการผลิต (Factors of production or input) ประกอบด้วยที่ดิน (land) แรงงาน (labor) ทุน (capital) และผู้ประกอบการ (entrepreneur) การผลิตจึงเป็นกิจกรรมพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในสังคม และสิ่งสำคัญที่สุดในการผลิตที่สามารถแข่งขันในการลดต้นทุนและการควบคุมคุณภาพ ทุนวัฒนธรรม ต้องมีอุตสาหกรรมสินค้าวัฒนธรรม (cultural products) ในที่นี้ สินค้าวัฒนธรรม หมายถึง สินค้าและบริการที่มีวัฒนธรรมฝังตัวเป็นส่วนหนึ่งของสินค้าหรือบริการนั้น หรือวัฒนธรรมที่ฝังตัวอยู่ในสินค้าหรือบริการ (Embodied Culture)

3.1.2.2 กระบวนการสร้างทุนนิยมวัฒนธรรม

ลักษณะของทุนนิยมท้องถิ่นอยู่ในขอบเขตและการสะสมทุนที่มีมาตั้งแต่ทุนนิยมเหมืองแร่ เรื่อยมาถึงทุนการค้าและทุนบริการที่มีการขยายตัวตามขนาดของเมือง เนื่องจากพื้นที่ของเทศบาลนครภูเก็ตเป็นเขตเมืองเก่าเป็นศูนย์กลางนคร และเป็นพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยและค้าขายเพื่อการพาณิชย์เป็นหลัก ทุนข้ามชาติหรือทุนระดับชาติเข้ามาในพื้นที่น้อยมากหากเทียบกับพื้นที่อื่นในจังหวัดภูเก็ต

วัฒนธรรม VS ทุนนิยมวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นเรื่องของการดำเนินชีวิตตามปกติของมนุษย์ ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมหนึ่งๆ แต่ละสังคมมีจารีตขนบธรรมเนียมประเพณีของตนเอง รวมตลอดจนระบบความเชื่อและศรัทธา ระบบคุณค่า บรรทัดฐานทางจริยธรรม สันดานของสังคม การละเล่นและกีฬา การแต่งกาย วรรณกรรมและศิลปะ พื้นฐานวัฒนธรรมเหล่านี้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา หากแต่ค่อยเป็นค่อยไป ในบางกรณีเกิดจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของเศรษฐกิจและการเมือง ดังที่กล่าวข้างต้นว่า วัฒนธรรมเป็นเรื่องของการดำเนินชีวิตตามปกติของมนุษย์ ซึ่งสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตมีทั้งสินค้า (Goods) และบริการ (Services)

¹⁶ “ทุนวัฒนธรรม วัฒนธรรมในระบบทุนนิยมโลก เล่มที่หนึ่ง” รัสสรรค์ ณะพรพันธุ์

ทุนนิยมวัฒนธรรม ในท้องถิ่นท้องถิ่นหนึ่งสิ่งที่ทำให้เกิดทุนนิยมวัฒนธรรมในพื้นที่เมืองได้นั้น จำเป็นต้องมีองค์ประกอบในหลายๆปัจจัย เมื่อนั้นต้องมีก่อสร้างเมืองมาเป็นเวลานาน บางเมือง ต้องใช้เวลานานนับร้อยปีถึงจะทำให้วัฒนธรรมหรือความเชื่อในเมืองกลายเป็นสิ่งที่ประชาชนในประเทศหรือประชาชนทั่วโลกให้การยอมรับ เมื่อวัฒนธรรมภายในเมืองได้รับหรือบาสินค้าต่างๆที่เกิดจากวัฒนธรรมก่อให้เกิดอุตสาหกรรมอันเป็นสินค้าที่มาจากวัฒนธรรม สำหรับในภาคบริการ

สำหรับเทศบาลนครภูเก็ตเป็นเมืองที่มีการสร้างบ้านแปลงเมืองมาเป็นเวลากว่าร้อยปี เศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในพื้นที่เมืองเป็นผู้กำหนดทิศทางการเจริญเติบโตและการพัฒนาว่าเมืองจะเติบโตไปในทิศทางใด การเกิดทุนนิยมเหมืองแร่ขึ้นในพื้นที่เทศบาลนครภูเก็ต ต้องนับว่าเป็นรากแก้วสำคัญในการที่เป็นเสมือนทางเสื่อกำหนดทิศทางการสร้างเมืองของเทศบาลนครภูเก็ตในปัจจุบัน กล่าวคือ การที่รัฐไทยได้เปิดให้มีการออกกฎหมายให้ชาวต่างชาติเข้ามาถือสัมปทานทำเหมืองแร่ทำให้เมืองภูเก็ต (เทศบาลนครภูเก็ตปัจจุบัน) มีชาวต่างชาติ ทั้งชาวอังกฤษ โปรตุเกสเข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่ บุคคลเหล่านี้เข้ามาในฐานะนายทุนเหมือง เมื่อต้องมาอยู่ในระยะยาวก็จะสร้างที่พักอาศัยที่มั่นคงถาวรขึ้นในขณะเดียวกัน การทำเหมืองแร่สิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้คือแรงงาน ซึ่งคนท้องถิ่นที่มีความรู้ในการทำเหมืองแร่มีไม่เพียงพอ ทำให้เกิดแรงงานจีนอพยพจากป็นัง เข้ามาในพื้นที่เมืองภูเก็ตเป็นจำนวนมาก แรงงานเหล่านี้เมื่อเข้ามา ก็มาอาศัยอยู่กันเป็นกลุ่มใหญ่ก่อตั้งชุมชนชาวจีนฮกเกี้ยน ชุมชนชาวจีนเหล่านี้ตั้งรกรากกันอย่างมั่นคงและแน่นอนว่าแรงงานชาวจีนไม่ได้มาแค่เสื่อผืนหมอนใบเท่านั้น แต่ได้นำเอาวัฒนธรรมจีนเข้ามาในพื้นที่ด้วย จวบจนกระทั่งเมื่อทุนนิยมเหมืองแร่หมดความสำคัญลง ชาวต่างชาติได้กลับสู่ประเทศตนเองที่สิ่งที่ชาวต่างชาติเหล่านั้นเหลือไว้ให้เป็นมรดกแก่เมืองภูเก็ต คือ วัฒนธรรม และแม้ชาวจีนจะไม่ได้อพยพกลับเองเงินอย่างเช่นชาวอังกฤษหรือโปรตุเกส แต่ก็ได้สร้างวัฒนธรรมที่สำคัญไว้มากมาย เวลาผ่านมานับร้อยปี 2 วัฒนธรรมไม่ได้ล้มหายไปหากแต่ได้ผสมกลมกลืนกลายเป็นวัฒนธรรมใหม่ที่แปลกใหม่เกิดขึ้นในพื้นที่ และถือเป็นวัฒนธรรมที่อยู่ในเนื้อวิถีชีวิตของผู้คนในเมืองภูเก็ต(เทศบาลนคร) จนกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาในการดำรงชีวิต ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมโดยส่วนใหญ่ในพื้นที่เมือง (เทศบาลนครภูเก็ต)เป็นวัฒนธรรมที่หล่อหลอมมาจากช่วงยุคทุนนิยมเหมืองแร่ อย่างไรก็ตามแม้ว่าจังหวัดภูเก็ตจะเป็นเมืองท่องเที่ยวติดอันดับโลก หากแต่จุดมุ่งหมายสำคัญในการเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติต่างเฝฝืนที่จะได้เห็น Sea Sun Sand ที่สวยงามของจังหวัดภูเก็ตแทบทั้งสิ้น จากการสัมภาษณ์นายรังสิมันต์ กิ่งแก้ว อุปนายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต พบว่า ในช่วงปี 2545 ถึง 2552 กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีน จะมาใช้เวลาท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตเฉลี่ยอยู่ที่ 5 วัน โดย จะใช้เวลา 3 วันใน

3807425840

CT :Thesis 5881013624 thesis / revv: 06082562 16: 22: 13 / seq: 9

การท่องเที่ยวตามชายหาดและแหล่งบันเทิงในหาดป่าตอง และใช้เวลาอีก 2 วัน ในการไปท่องเที่ยวดูปะการังตามเกาะต่าง ๆ และก็จะเดินทางกลับ ในขณะที่นักท่องเที่ยวจากโซนยุโรป รัสเซีย แม้จะมีบางกลุ่มที่ชื่นชอบในวัฒนธรรมของจังหวัดภูเก็ตแต่ก็ยังถือว่ามีจำนวนน้อยและเป็นกลุ่มที่ไม่ได้มีการจับจ่ายมากนักหากเทียบกับกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีน

เมื่อการลงทุนไม่ว่าจะเป็นทุนข้ามชาติหรือทุนระดับชาติไปกระจุกตัวอยู่เฉพาะเมืองท่องเที่ยวยอดนิยม อย่าง เทศบาลเมืองป่าตองหรือเทศบาลตำบลกิลมา ราคาที่ดินที่พุ่งสูงขึ้น อัตราการจ้างงานเพิ่มมากขึ้น และการทะลักเข้าสู่เมืองของแรงงานต่างถิ่น เมืองดังกล่าวถูกพัฒนาไปก้าวกระโดด ในขณะที่เมืองภูเก็ต(เทศบาลนครภูเก็ต) ในห้วงเวลาดังกล่าวเสมือนเมืองที่ถูกแช่แข็ง สภาพตัวเมืองจากเดิมที่เคยเป็นย่านการค้าที่สำคัญ มีรถราวิ่งพลุกพล่าน บางหลังปิดร้างเจ้าของย้ายถิ่นฐานไปอาศัยอยู่ที่กรุงเทพ แม้ตัวเมืองจะเป็นศูนย์กลางของการปกครองและระบบราชการแต่ก็ไม่ได้ทำให้เศรษฐกิจเมืองและการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวได้

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือด่านแรกที่รับทราบถึงปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในเมืองเทศบาลนครภูเก็ตเพราะเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดประชาชนและรับทราบถึงวิกฤติเมือง ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอันได้แก่เทศบาลนครภูเก็ต ได้รับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง จำนวนประชากรที่เปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ การลดลงของการก่อสร้างอาคาร การค้าขายชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในท้องถิ่น โดยได้วางนโยบายในการฟื้นฟูเมืองภูเก็ตให้ฟื้นคืนกลับมาเป็นเมืองที่มั่งคั่งและเป็นหนึ่งในการค้าขายเอกเช่นอดีตที่ผ่านมา โดยนางสาวสมใจ สุวรรณสุภานา นายกเทศมนตรีเทศบาลนครภูเก็ตได้กล่าวว่า “สมัยก่อนภูเก็ตเราต้องชุดแร่ ต้องมีการลงทุนจากต่างชาติ ต้องมีเครื่องมือ และส่งไปขายเราถึงมีรายได้ แต่ ณ ปัจจุบัน เราใช้วัฒนธรรมที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่น ซึ่งวัฒนธรรมดีกว่าแร่ตรงที่แร่ดิบๆเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีวันหมดหากแต่วัฒนธรรมยั่งยืนนานวันกลับยิ่งทรงคุณค่า ยิ่งเป็นที่ต้องการของตลาด และไม่มีวันหมดสามารถวัฒนธรรมมาแปรให้เป็นสินค้าสร้างรายได้อย่างมหาศาลให้แก่พื้นที่เมืองของเทศบาลนครภูเก็ตได้ ” ดังนั้นกระบวนการสร้างทุนนิยมวัฒนธรรมจึงเกิดขึ้นในพื้นที่เมืองเทศบาลนครภูเก็ต และจากที่ได้กล่าวมาข้างต้นว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มิได้อยู่ตามปกติในพื้นที่เมือง ดังนั้นการที่วัฒนธรรมกลายเป็นทุนนิยมวัฒนธรรมเกิดจากการทำงานกันอย่างเป็นพลวัตรของทุนสองทุนอันได้แก่ ทุนอุตสาหกรรม และทุนบริการ นั่นเอง

การก่อเกิดและการเติบโตของทุนนิยมวัฒนธรรม

ทุนนิยมวัฒนธรรมได้ก่อเกิดขึ้นจากการขยายตัวของทุนอุตสาหกรรมและทุนบริการ โดยกระบวนการวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า (Commodification or Commoditization of Culture) โดยทุนอุตสาหกรรมและทุนบริการในพื้นที่เมือง โดยมีภาคเอกชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับเทศบาลเป็นผู้วางโครงการและดำเนินนโยบายนำวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ที่มีอยู่ในพื้นที่ มาแปรสภาพเป็นสินค้าและบริการทั้งนี้เพื่อต้องการสนองตอบผลกำไรของนายทุน

ทุนอุตสาหกรรม

ทุนอุตสาหกรรมในทุนนิยมวัฒนธรรม หมายถึง อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและสร้างสรรค์สินค้า/ผลิตภัณฑ์/ผลงาน (Outputs) จากวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ โดยการผลิตเหล่านั้นจะต้องมีศักยภาพในการสร้างความมั่งคั่งและสร้างรายได้บวกกำไร สำหรับพื้นที่เมืองเทศบาลนครภูเก็ต ทุนอุตสาหกรรมในทุนนิยมวัฒนธรรม ถือเป็นภาคอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพในการแข่งขันสูงมาก และกลายโดยใช้ตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจด้านอุตสาหกรรมประเมินจากสัดส่วน (Ratio) ขององค์ประกอบต่างๆ ได้แก่ ประชากรมีงานทำ (Working Population) ผลผลิต (Output) เงินทุนไหลเวียน (Capital) ผลิตภาพ (Productivity) หรือความสามารถในการผลิต¹⁷ ซึ่งองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเทศบาลนครภูเก็ต ทุนอุตสาหกรรมในพื้นที่เทศบาลนครภูเก็ตที่มีบทบาทต่อการเมืองท้องถิ่นและการพัฒนาเมือง อาทิ ทุนอุตสาหกรรมอาหาร ทุนอุตสาหกรรมเสื้อผ้า ทุนอุตสาหกรรมด้านความเชื่อและประเพณี เป็นต้น เมื่อการเมืองท้องถิ่นร่วมกับกลุ่มนักธุรกิจในพื้นที่สนับสนุนทุนอุตสาหกรรมเหล่านี้โดยจัดให้มีกิจกรรมเกิดขึ้นตลอดทั้งปี ทำให้เทศบาลนครภูเก็ตได้เปิดบ้านต้อนรับนักท่องเที่ยวไม่ขาดสาย โดยแบ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวออกเป็น 2 กลุ่มคือ 1.กลุ่มที่วางแผนการท่องเที่ยวเพื่อมาเทศกาลประเพณีในพื้นที่เทศบาลนครภูเก็ต 2.กลุ่มที่วางแผนการท่องเที่ยวหลักสำหรับท่องเที่ยวชายทะเลและพักอาศัยอยู่บริเวณที่พักชายทะเลแต่ได้เข้ามาเยี่ยมเยือนในพื้นที่เทศบาลนคร (สัมภาษณ์นายอิทธิพน แทนชัยกุล, สัมภาษณ์ 9 มกราคม 2562) โคนอุตสาหกรรม

-ประเพณีวัฒนธรรมการถือศีลกินผัก

¹⁷ [https://ocac4u.blogspot.com/2009/01/blog-](https://ocac4u.blogspot.com/2009/01/blog-post.html?m=1&fbclid=IwAR2GRbU1PGK6AybRz3P75DP_MeEmp7eNhlcFe3trr7msSPUOezKT3dBbSsE)

[post.html?m=1&fbclid=IwAR2GRbU1PGK6AybRz3P75DP_MeEmp7eNhlcFe3trr7msSPUOezKT3dBbSsE](https://ocac4u.blogspot.com/2009/01/blog-post.html?m=1&fbclid=IwAR2GRbU1PGK6AybRz3P75DP_MeEmp7eNhlcFe3trr7msSPUOezKT3dBbSsE) บทความเขียนวันศุกร์ที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2552 โดยสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม

รูปภาพที่ 6 ประเพณีวัฒนธรรมการถือศีลกินผัก

ที่มา <https://www.phuketvegetarian.com/history/>

การจัดงานเทศกาลถือศีลกินผักเป็นประเพณีวัฒนธรรมที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี เป็นงานประเพณีซึ่งชาวจีนที่เข้ามาอาศัยในภูเก็ตตั้งแต่ยุคทุนนิยมเมืองแร่ โดยยึดถือปฏิบัติมาช้านานกว่า 193 ปีตั้งแต่ พ.ศ. 2368 จนถึงทุกวันนี้ จะมีพิธีกรรมต่างๆ มากมาย อาทิ พิธีอัญเชิญพระ พิธีลุยไฟ พิธีสะเดาะเคราะห์ พิธีส่งพระ เป็นต้น งานเทศกาลนี้นับเป็นงานที่ได้รับความสนใจ และเลื่อมในศรัทธาทั้งจากชาวไทย และชาวต่างประเทศมากที่สุดงานหนึ่ง โดยจะมีทั้งชาวไทยเชื้อสายจีนจากทั่วประเทศ ชาวจีนจากประเทศต่าง และชาวต่างชาติ ซึ่งในปี พ.ศ. 2561 ที่ผ่านมามีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่เทศบาลนครภูเก็ตเพิ่มขึ้นกว่า 65 % โรงแรมที่พักถูกจองเต็มก่อนเริ่มงาน 2-3 เดือน และมีเงินสะพัดในพื้นที่กว่า 1.4 หมื่นล้านบาท (สมใจ สุวรรณศุภพนา, สัมภาษณ์ 12 ธันวาคม 2561) โดยพื้นที่หลักในการจัดกิจกรรมจะเป็นพื้นที่ในเขตเทศบาลนครภูเก็ต ซึ่งหลังจากที่เทศบาลนครภูเก็ตได้เข้ามาสนับสนุนประเพณีวัฒนธรรมการถือศีลกินผัก

รูปภาพที่ 7 เทศบาลนครภูเก็ตมอบเงินสนับสนุนการจัดการประเพณีวัฒนธรรมถือศีลกินผัก
ที่มา : <https://www.phuketcity.go.th/gallery/detail/1590>

และเมื่อปีที่ผ่านมา กรมส่งเสริมวัฒนธรรมได้ประกาศให้ประเพณีถือศีลกินผักขึ้นบัญชีมรดก
ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติในประเภทตัวแทนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ลักษณะ
วัฒนธรรมด้านการปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณี และเทศกาล

จังหวัด	รายได้เฉลี่ย 10 วัน	ปริมาณนักท่องเที่ยว/ คน	อัตราการจองที่พัก
ภูเก็ต	1.4หมื่นล้าน	420,000	เพิ่ม 65 %
ตรัง	500 ล้านบาท	200,000	เพิ่ม 33 %
นครสวรรค์	320 ล้านบาท	134,000	เพิ่ม 31 %

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบรายได้จากเทศกาลถือศีลกินผักประจำปี 2560

ที่มา : สำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต ที่มา : ศูนย์ข้อมูลธนาคารกสิกรไทย

-ประเพณีตรุษจีน

เป็นการเฉลิมฉลองวันขึ้นปีใหม่ของคนจีน วันตรุษจีนตรงกับ วันแรกของเดือน 1 ของจีน หรือ เดือน 2 เดือน 3 ทางจันทรคติ มีพิธีกรรมทั้งหมด 3 วัน เทศบาลนครภูเก็ตได้จัดกิจกรรมตรุษจีน ย้อนอดีตเมืองภูเก็ต ขึ้นทุกๆปี ณ บริเวณชุมชนย่านเมืองเก่าภูเก็ต โดยเทศบาลนครภูเก็ต ร่วมกับหน่วยงาน ภาคเอกชน ในปี พ.ศ. 2018ที่ผ่านมา มีอัตราการเข้าพักเฉลี่ยในช่วงดังกล่าวอยู่ที่ร้อยละ 88.47 เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.86 จะมีผู้เยี่ยมชมเยือนรวมมากกว่า 479,840 คน/ครั้ง ก่อให้เกิดรายได้หมุนเวียนภายในตัวเมือง 3 วันประมาณ 11,441.37 ล้านบาท

รูปภาพที่ 8 เทศบาลนครภูเก็ตจัดงานอนุรักษ์วัฒนธรรมตรุษจีน

ที่มา เทศบาลนครภูเก็ต

-วัฒนธรรมอาหารพื้นเมืองสู่อุตสาหกรรมอาหารของโลก

อาหาร คือ รากเหง้าแห่งอารยธรรม' เป็นบ่อเกิดประเพณีและอัตลักษณ์ โครงการพัฒนาที่ เทศบาลนครภูเก็ตพยายามผลักดันให้เกิดขึ้นมาโดยใช้ระยะเวลากว่า 3 ปีจนสำเร็จ คือการผลักดันให้

ภูเก็ตได้รับการรับรองให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร หรือ Creative City of Gastronomy ซึ่งนับเป็นเมืองแรกของประเทศไทย และเป็นเมืองแรกในแถบอาเซียน (นายแพทย์โกศล แต่งอุทัย, สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2562) สิ่งที่เทศบาลนครภูเก็ตตระหนักดีคือเราไม่ได้มีดีแค่หาดทรายที่สวยงาม แต่เมืองของเรายังพุ่งพองด้วยกลิ่นอายของวัฒนธรรมที่คนรุ่นหลังสามารถสัมผัสได้ผ่านเมนูอาหารพื้นเมือง เทศบาลนครภูเก็ตต้องการวางโครงการให้เทศบาลนครภูเก็ตและจังหวัดภูเก็ตมีอุตสาหกรรมด้านอาหารที่มีชื่อเสียง กลายเป็นครัวโลกอย่างแท้จริง หลังจากการได้รับรางวัลดังกล่าว จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่เมืองเทศบาลนครภูเก็ต เพื่อเข้ามาชิมอาหารรสชาติเงินชกเกี้ยนดั้งเดิมที่หาไม่ได้ในพื้นที่อื่น ส่งผลดีทั้งต่อเศรษฐกิจการค้า การจ้างงานเพิ่มมากขึ้นเพิ่มศักยภาพของคนในท้องถิ่น โครงการอุตสาหกรรมอาหารเทศบาลนครภูเก็ตนี้มีทุนอุตสาหกรรมอาหารในพื้นที่หลายกลุ่มทุน ที่ให้การสนับสนุนการทำโครงการเพื่อไปนำเสนอกระทรวงวัฒนธรรมและองค์การยูเนสโก ซึ่งโครงการดังกล่าวต้องการผสมผสานเรื่องอาหารเข้าไปในวงจรธุรกิจการท่องเที่ยวให้ได้มากที่สุด โดยทำโครงการออกมาชื่อว่า “ Food Tourism ” และในลำดับขั้นต่อไปที่ใหญ่กว่าการเป็น Food Tourism คือ Food Industry ทุนที่ดีเข้ามารองรับอุตสาหกรรมอาหาร ได้แก่ ภัตตาคารร้านอาหารทั้งในเขตเทศบาลนครภูเก็ตและนอกเขต รวมไปถึงโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร เช่น โรงงานเส้นหมี่ โรงงานผลิตซอสถั่วเหลือง ที่ตั้งอยู่บริเวณเกาะสิเหร่ เทศบาลนครสิ่งเหล่านี้จะสร้างงาน สร้างรายได้มหาศาลให้คนในท้องถิ่น เหตุผลที่องค์การยูเนสโกเลือกรับรองให้ภูเก็ตเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร หรือ Creative City of Gastronomy มีอยู่ 5 ประการคือ

1. อาหารภูเก็ตเป็นองค์ประกอบสำคัญในทุกเทศกาล พิธีการ ความเชื่อ วิถีชีวิตในครอบครัว
2. ภูเก็ตมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรมอาหารที่เกิดจากพหุสังคม
3. อาหารท้องถิ่นภูเก็ตหลายประเภทมีอัตลักษณ์ หารับประทานที่อื่นไม่ได้ มีสูตรลับเฉพาะที่ถ่ายทอดผ่านคนในครอบครัว และหลายเมนูเป็นวัตถุดิบที่มีเฉพาะในจังหวัดภูเก็ต
4. ความเข้มแข็งและความร่วมมือจากภาคเอกชน ภาครัฐ และสถาบันทางวิชาการในภูเก็ต ทำให้มีการสร้างสรรค์นวัตกรรมบนพื้นฐานวิทยาการด้านอาหารหลากหลายอย่าง เช่น การจำหน่ายอาหารท้องถิ่นแปรรูปเป็นของฝาก ของที่ระลึก ฯลฯ

5. ชาวภูเก็ตมีน้ำใจ อภัยยศยดีงาม (Thai Hospitality) ยินดีร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์กับเมืองอื่นๆ ในเครือข่าย ภายใต้คอนเซปต์ Good Food, Good Health, Good Spirit...in Phuket หรือ กินดี อยู่ดี มีจิตงาม...ที่ภูเก็ต

รูปภาพที่ 9 อาหารพื้นเมืองหมี่หุ่นกระดุกหมู

รูปภาพที่ 10 อาหารพื้นเมืองไอ้เอว

ทุนภาคบริการ

เป็นทุนหลักในพื้นที่เทศบาลนครภูเก็ตที่หนุนทำให้เกิดทุนนิยมวัฒนธรรมในพื้นที่ ทั้งนี้ทุนบริการหมายถึงธุรกิจบริการอันได้แก่ ธุรกิจที่ดำเนินกิจการแลกเปลี่ยนสินค้าที่ไม่เป็นตัวตนมีรูปแบบที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าด้านความพึงพอใจและความคาดหวัง เช่นธุรกิจการท่องเที่ยว ธุรกิจเกี่ยวกับการคมนาคมขนส่ง ธุรกิจเกี่ยวกับที่พักอาศัย ธุรกิจให้บริการความงาม ธุรกิจเกี่ยวกับพลาสมา และธุรกิจสปา เป็นต้น ก่อนปี 2540 ทุนบริการในพื้นที่เทศบาลนครทะเลอ่าวตัวอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากตารางอนุมิติการก่อสร้างในพื้นที่เทศบาลต่าง ๆ

ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ จำแนกตามอุตสาหกรรม และเพศ เป็นรายไตรมาส พ.ศ. 2559 - 2560

อุตสาหกรรม	2559 (2016)												2560 (2017)		
	ไตรมาสที่ 1 Quarter 1			ไตรมาสที่ 2 Quarter 2			ไตรมาสที่ 3 Quarter 3			ไตรมาสที่ 4 Quarter 4			ไตรมาสที่ 1 Quarter 1		
	รวม Total	ชาย Male	หญิง Female	รวม Total	ชาย Male	หญิง Female	รวม Total	ชาย Male	หญิง Female	รวม Total	ชาย Male	หญิง Female	รวม Total	ชาย Male	หญิง Female
รวมยอด	320.2	180.2	140.0	320.3	178.2	142.1	314.8	175.6	139.1	312.4	174.0	138.4	324.2	178.6	145.6
ภาคเกษตรกรรม															
เกษตรกรรม การป่าไม้ และการประมง	7.1	6.9	0.2	5.9	4.9	1.1	7.5	5.9	1.6	7.3	6.7	0.6	10.3	8.2	2.1
นอกภาคเกษตรกรรม															
การทำเหมืองแร่ และเหมืองหิน	0.2	0.2	-	0.6	0.6	-	0.8	0.8	-	0.3	0.3	-	0.3	0.3	-
การผลิต	18.6	12.0	6.7	20.8	13.8	7.0	13.0	8.6	4.4	15.4	11.6	3.8	16.2	10.0	6.2
ไฟฟ้า ก๊าซ ไอน้ำ และระบบปรับอากาศ	1.3	1.1	0.2	0.3	0.3	-	-	-	-	0.3	0.1	0.2	0.5	0.3	0.2
การจัดการน้ำ การจัดการ และการบำบัดน้ำเสีย ของเสีย และสิ่งปฏิกูล	0.9	0.9	-	1.1	1.1	-	0.3	0.1	0.2	0.3	0.3	-	1.6	1.6	-
การก่อสร้าง	27.0	25.2	1.8	25.2	24.3	0.9	18.9	17.7	1.2	16.3	15.0	1.3	20.6	17.7	2.9
การขายส่ง และการขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ การขนส่ง และสถานที่เก็บสินค้า	63.0	29.6	33.4	63.2	30.0	33.2	65.8	36.5	29.3	60.2	31.0	29.2	59.7	26.0	33.7
ที่พักแรมและบริการด้านอาหาร	23.2	20.5	2.7	17.0	14.6	2.4	21.1	18.5	2.6	21.1	18.5	2.6	24.8	22.4	2.4
ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร	87.6	38.4	49.2	91.8	42.8	48.9	99.7	47.2	52.5	96.4	40.7	55.6	90.0	40.6	49.4
กิจกรรมทางการเงินและการประกันภัย	1.6	0.9	0.7	2.7	2.5	0.3	1.4	1.2	0.2	2.5	1.7	0.8	2.1	1.9	0.2
กิจกรรมสิ่งทอหัตถ์	5.0	2.3	2.7	3.4	0.9	2.6	4.1	1.3	2.8	4.2	0.8	3.4	3.9	0.4	3.6
กิจกรรมทางวิชาชีพ วิทยาศาสตร์ และเทคนิค	4.4	2.9	1.5	5.3	2.0	3.3	3.1	1.3	1.8	2.9	2.2	0.7	8.2	5.5	2.7
กิจกรรมการบริหารและการบริการสนับสนุน	9.0	5.7	3.3	5.7	3.2	2.5	2.9	0.6	2.3	4.9	2.1	2.8	7.4	4.5	2.9
การบริหารราชการ การป้องกันประเทศ และการประกันสังคม	22.0	14.4	7.6	25.0	18.0	7.0	26.3	19.2	7.2	35.5	26.0	9.5	26.3	17.4	8.9
การศึกษา	10.4	6.4	4.0	9.4	6.1	3.4	6.9	3.4	3.5	10.4	5.9	4.5	7.6	3.4	4.2
กิจกรรมด้านสุขภาพ และงานสังคมสงเคราะห์	7.2	1.9	5.2	8.7	3.0	5.7	9.4	2.9	6.5	8.8	2.6	6.2	9.0	3.9	5.1
ศิลปะ ความบันเทิง และนันทนาการ	4.5	1.1	3.4	7.8	0.8	6.9	6.6	1.3	5.3	4.9	0.8	4.2	6.0	1.8	4.1
กิจกรรมบริการด้านอื่นๆ	10.0	5.0	5.0	7.3	3.1	4.3	5.0	3.1	1.9	4.9	2.7	2.2	10.3	7.0	3.3
กิจกรรมการจ้างงานในครัวเรือนส่วนบุคคล การผลิตสินค้า และบริการที่ขึ้นเองเพื่อใช้ในครัวเรือน	13.3	4.0	9.2	16.9	5.9	11.0	17.7	5.9	11.7	12.7	4.8	7.9	15.5	5.4	10.2
กิจกรรมขององค์กรระหว่างประเทศ	3.9	0.9	3.0	2.1	0.3	1.8	4.3	0.2	4.1	3.2	0.3	2.9	3.8	0.4	3.4
ไม่ทราบ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ไม่ทราบ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ตารางที่ 7 ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ

ที่มา :สำนักงานสถิติจังหวัดภูเก็ต

จากสถิติในปี พ.ศ. 2559 ถึงปี พ.ศ. 2560 พบว่ากิจกรรมบริการเป็นกิจกรรมที่สร้างงานได้สูงสุด ไม่ว่าจะเป็นการบริการด้านที่พัก โรงแรม หรือด้านการขนส่งและเมื่อทุนบริการได้รวมหล่อหลอมกับทุนอุตสาหกรรม จึงเกิดเป็นทุนนิยมวัฒนธรรมในพื้นที่เทศบาลนครภูเก็ต

3.1.2.3 ลักษณะและความสัมพันธ์ของทุนนิยมวัฒนธรรม

ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมวัฒนธรรมในพื้นที่เทศบาลนครภูเก็ตมีรากแก้วที่สำคัญมาจากทุนนิยมเหมืองแร่และทุนที่ดิน ระบบทุนนิยมวัฒนธรรมเป็นระบบทุนนิยมแบบที่มีสารตั้งต้นมาจากทุนบริการ(คือทุนที่ใช้ไปในการผลิตสินค้าและบริการ) และการใช้สิทธิในทางไม่ชอบ การมีอิทธิพลเหนือการแข่งขันในเชิงประสิทธิภาพโดยการเป็นผู้ผู้ขาด/กึ่งผูกขาดในวัฒนธรรมอันมีอยู่แล้วในท้องถิ่น โดยนำวัฒนธรรมที่มีมาอย่างยาวนานมาแสวงหาเศรษฐกิจผล (economic rent) ให้กลุ่มตนเองได้รับผลประโยชน์แต่เพียงผู้เดียว โดยดึงผลประโยชน์มาจากผู้บริโภค จนทำให้สินค้าและบริการทางวัฒนธรรมมีมูลค่าที่สูงเกินกว่าระดับราคาในภาวะปกติ โดยทุนนิยมวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่เทศบาลนครภูเก็ตเป็นไปเพื่อปกป้องผลประโยชน์ทางธุรกิจและแสวงหาผลประโยชน์ใหม่ๆ โดยอาศัยกลไกและอำนาจทางการเมืองเป็นเครื่องมือ ก็เพื่อให้มีการเมืองท้องถิ่นผู้มีอำนาจเป็นเกราะคุ้มครองธุรกิจของตน โดยใช้วิธีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่มอบให้

3.2.4 บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นที่มีต่อการก่อและขยายตัวของทุนนิยมวัฒนธรรม

ระบบทุนนิยมวัฒนธรรมมีบทบาทและอิทธิพลอย่างมากในการกำหนดนโยบายของรัฐบาลเมืองภูเก็ต เพราะเมื่อกลุ่มทุนในท้องถิ่นในท้องถิ่นได้เข้าสู่อำนาจทางการเมืองและเข้าครอบครองอำนาจทางการเมือง ก็ได้ผลักดันนโยบายที่เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มการเมือง ต่อกลุ่มทุน ซึ่งสะท้อนออกมาให้เห็นในรูปของการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจที่สำคัญ นักเศรษฐศาสตร์ฝ่ายซ้ายใหม่ย้ำว่า ในเรื่องของทุนนิยมจะต้องให้ความสำคัญในการวิเคราะห์เรื่องการแบ่งรายได้ เพื่อเข้าใจเรื่องนี้เราต้องวิเคราะห์เรื่องการแบ่งอำนาจ ใครมีอำนาจมากคนนั้นก็มักได้รับส่วนแบ่งรายได้มากด้วย¹⁸ สำหรับพื้นที่เมือง (เทศบาลนครภูเก็ต) นักการเมืองท้องถิ่น กลุ่มทุนที่สนับสนุนกลุ่มการเมืองท้องถิ่น คือผู้ที่มีอำนาจในการควบคุมปัจจัยการผลิต โดยมีทั้งโรงงาน ที่ดิน คนงาน แรงงานไม่มีอำนาจในโครงสร้างนี้ คนงานไม่มีสิทธิในปัจจัยการผลิต ไม่ได้เป็นเจ้าของต้องถูกควบคุมโดยนายทุน คนงานจึงได้รับส่วนแบ่งรายได้น้อยมาก เราจึงได้เห็นความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชาชนในพื้นที่ รายได้ที่ไม่เพียงพอกับค่าครองชีพที่สูงของจังหวัดภูเก็ต(โดยจังหวัดภูเก็ตเป็นจังหวัดที่มีค่าครองชีพแพงที่สุดเป็นอันดับ 4 ของอาเซียน)¹⁹ ปัญหานี้คือปัญหาที่การถือครองทรัพยากรที่ไม่เท่ากันระหว่างกลุ่มคน

¹⁸ เศรษฐศาสตร์การเมืองโลกที่สัมพันธ์กับภาวะวิกฤตระบบและการเปลี่ยนแปลง. ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, โครงการตำรา ลำดับ 26 ศูนย์บริการเอกสารวิชาการ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า 34

¹⁹ ข้อมูลจาก สำนักงานสถิติจังหวัดภูเก็ต

ต่าง ๆ แม้เราจะพูดว่าวัฒนธรรมในพื้นที่เมืองเทศบาลนครภูเก็ตเป็นมรดกของประชาชนทุกคนในพื้นที่ หากแต่นักการเมืองท้องถิ่นกลับนำผลประโยชน์จากทุนนิยมวัฒนธรรมมาสร้างความมั่งคั่งให้แก่ตนเอง และออกนโยบายที่ส่งเสริมการสะสมทุนให้แก่กลุ่มทุนที่สนับสนุนและอยู่เบื้องหลังกลุ่มการเมืองท้องถิ่นเป็นการค้ำจุนอำนาจของชนชั้นนายทุน แต่ก็ไม่มีลืมนโยบายหรือใช้งบประมาณบางส่วนขยายสวัสดิการสังคมเพื่อเป็นการปลอบใจชนชั้นแรงงาน

3.1.2.5 ผลต่อระบอบการเมืองท้องถิ่นและระบอบเศรษฐกิจของเทศบาลนครภูเก็ต

ทุนนิยมวัฒนธรรมมีผลต่อการแข่งขัน กล่าวคือ ในระบบของทุนนิยมการแข่งขันส่วนใหญ่เกิดขึ้นโดยผ่าน “กลไกตลาด” (ในตลาดเศรษฐกิจ) หรือ “กลไกการเมือง” เช่น การเลือกตั้ง (ในตลาดการเมือง) ผู้ที่ได้ครอบครองและมีอำนาจในปัจจุบันการผลิตมากกว่า ก็จะได้เปรียบและครอบงำ ผลการตัดสินใจและผลการแข่งขันได้ ปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นในการเมืองท้องถิ่นของเทศบาลนครภูเก็ต จากการเลือกตั้งของการเมืองท้องถิ่นเทศบาลนครภูเก็ต ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 ถึงการเลือกตั้งครั้งล่าสุด ในปีพ.ศ. 2555 ผลการเลือกตั้งปรากฏว่ามีกลุ่มการเมืองเพียงกลุ่มเดียวเท่านั้นที่ชนะการเลือกตั้งมาตลอด และอยู่ในการอำนาจการบริหารราชการเมืองมาเป็นระยะเวลากว่า 40 ปี และจากสถิติการเลือกตั้งทำให้ทราบว่าคู่แข่งทางการเมืองค่อยๆ หายไป จนกระทั่งการเลือกตั้งครั้งล่าสุดในปี พ.ศ. 2555 ไม่มีผู้ลงสมัครแข่งขันในตำแหน่งนายกเทศมนตรีนคร ส่วนในการสมัครของเทศมนตรีก็มีคู่แข่งส่งลงแข่งขันเพียงแค่ 3 คนเท่านั้น ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่าเหตุที่ทำให้กลุ่มการเมืองท้องถิ่นกลุ่มนี้สามารถเป็นผู้ครองอำนาจทางการเมืองได้แต่เพียงกลุ่มการเมืองเดียว มีเหตุปัจจัยมาจาก 3 สาเหตุด้วยกัน กล่าวคือ

1. สมาชิกกลุ่มตั้งแต่ผู้นำกลุ่มคือผู้ที่ถือครองปัจจัยการผลิต อาทิ ที่ดิน เป็นลำดับต้นๆ ของจังหวัด ในขณะที่สมาชิกสภาเทศบาลก็เป็นกลุ่มนักธุรกิจในพื้นที่

2. กลุ่มทุนที่ให้การสนับสนุนกลุ่มการเมืองท้องถิ่น ต่างได้รับประโยชน์จากการดำเนินนโยบายทุนนิยมวัฒนธรรม เพราะกลุ่มทุนดังกล่าวคือกลุ่มทุนที่ประกอบธุรกิจอยู่ในภาคบริการและภาคการค้าในพื้นที่เทศบาลนครภูเก็ตแทบทั้งสิ้น ในการเมืองระดับชาติหากรัฐบาลได้รับการสนับสนุนที่ดีจากกลุ่มทุนว่ากันว่า รัฐบาลนั้นก็สมารถที่จะดำรงตำแหน่งอยู่ได้ครบวาระ เฉกเช่นเดียวกันกับการเมืองท้องถิ่นเทศบาลนครภูเก็ต หากการวางโครงการหรือดำเนินนโยบายของรัฐบาลเมืองยังคงเอื้อต่อประโยชน์กลุ่มทุนหลักในพื้นที่และมีการประสานงานอย่างใกล้ชิดระหว่างการเมืองกับธุรกิจ นั้นหมายความว่ากลุ่มการเมืองจะมีชัยในการเลือกตั้งและอยู่ในอำนาจได้

3. ในการเลือกตั้ง 3 ปีย้อนหลัง จะเห็นว่าคู่แข่งทางการเมืองจะยิ่งลดจำนวนลงเรื่อย ๆ ตรงนี้ จะเห็นว่าการเมืองท้องถิ่นเทศบาลนครภูเก็ตแตกต่างจากวัฒนธรรมทางการเมืองท้องถิ่นในภูมิภาค อย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ การเมืองท้องถิ่นในพื้นที่ภาคใต้โดยส่วนใหญ่เป็นการเมืองท้องถิ่นที่ถูกควบคุม โดยพรรคการเมืองระดับชาติ การเมืองท้องถิ่นเทศบาลนครภูเก็ตเป็นการเมือง

สำหรับผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจในพื้นที่เทศบาลนครภูเก็ตของการผลิตแบบทุนนิยมวัฒนธรรม แม้ในข้อมูลเชิงสถิติจะออกมาว่าพื้นที่เมืองมีอัตราการค้าขายเพิ่มมากขึ้น การเข้าพักในโรงแรมของ นักท่องเที่ยวมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น มีการอนุมัติโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ในพื้นที่มากขึ้น แต่ใน ขณะเดียวกันทุนนิยมวัฒนธรรมทำให้พบปัญหาของความไร้เสถียรภาพ เพราะเมื่อการผลิตเพิ่มขึ้นก็ต้องมี การขยายทุน สะสมทุน สร้างกำไรเพิ่มขึ้นอย่างไม่สิ้นสุด การที่นักธุรกิจต้องสะสมทุนมากขึ้นมาก ขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็ต้องมีการขูดรีดแรงงานมากขึ้น ใช้ทรัพยากรในพื้นที่อย่างฟุ่มเฟือยและไร้เหตุผล มากขึ้น โดยกลุ่มในพื้นที่หวังเพียงเพื่อให้มีการผลิตมาก ๆ ที่สุด มียอดขายของสินค้าทางวัฒนธรรมให้ ได้มากที่สุด และมีกำไรให้มากที่สุด ทั้งแรงงานและธรรมชาติต่างถูกขูดรีดอย่างหนัก เพื่อผลประโยชน์ ของการสะสมทุนและกำไร ทุนนิยมวัฒนธรรมในพื้นที่เมือง (เทศบาลนครภูเก็ต) ได้สร้างปรากฏการณ์ 3 ด้าน คือ

1. สินค้าทางวัฒนธรรมถูกผูกขาดจากทุน 2 กลุ่มคือ ทุนอุตสาหกรรมและทุนภาคบริการ การผูกขาดนี้ทำให้ตลาดไม่ได้เกิดการแข่งขันในตลาดสินค้าและตลาดแรงงาน นายทุนมีอำนาจในการขูดรีด (exploitation) ทั้งแรงงานและผู้บริโภค สิ่งที่พบจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ประกอบการและ แรงงานในพื้นที่พบว่า นายทุนจะจ่ายค่าจ้างต่ำกว่าระดับที่ควรจะได้รับ

2. ทุนนิยมวัฒนธรรมได้ขูดรีดประชาชนชนชั้นกลาง ที่ดินที่มีราคาแพงขึ้น ทำให้เกิดการย้ายที่ อยู่ออกจากพื้นที่ของประชากร เนื่องจากทนแบกรับค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้นไม่ไหว จากเดิมพื้นที่ของ เทศบาลนครเป็นพื้นที่อยู่อาศัยปัจจัยการผลิตที่สำคัญอีกประเภทหนึ่งคือที่ดิน ซึ่งที่ดินในฐานะที่เป็น ปัจจัยการผลิตได้ผันแปรตัวเองให้มีลักษณะลอยตัวไปตามกิจกรรมที่ให้ค่าตอบแทนสูง ที่ดินที่เคยใช้ใน ภาคผลิตจริงถูกเบียดขับเพื่อเปิดพื้นที่ให้กับการเก็งกำไรด้วยการนำไปสร้างโรงงานอุตสาหกรรม ส่วนใน มหานครใหญ่ก็สร้างเป็นสำนักงานสมัยใหม่ เนื่องจากได้ผลตอบแทนที่สูงกว่า การเปลี่ยนหน้าที่ใช้ สอยของที่ดินอันเนื่องมาจากระบบทุนนิยม ทำให้ที่ดินในฐานะปัจจัยการผลิต ได้เพิ่มมูลค่ามหาศาล กลายเป็นสินค้าสำคัญในการซื้อขาย (สังคมไทยดูได้จากยุคพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ) ดังนั้นการซื้อขาย ที่ดินแต่ละยุคสมัยจึงขึ้นอยู่กับราคาค่าเช่าในอนาคตที่คาดว่าจะได้รับ ส่งผลให้ช่วงเวลามี ความสัมพันธ์กับอนาคตเข้ามาเป็นสื่อกลางที่ทำที่ดินเพิ่มมูลค่าขึ้นอย่างมหาศาลสามารถแปลงรายได้

ในอนาคตให้กลายเป็นทุนในรูปของสินเชื่อมาเป็นรายได้ในปัจจุบันโดยคำนวณจากค่าสินค้าอุปโภคบริโภค ค่าอาหารในร้านอาหาร ค่าเช่าที่พักอาศัย และกำลังซื้อของประชากรในเมืองคือค่าอาหารในร้านอาหาร ซึ่งเพิ่มขึ้นมาอยู่ที่ 31.42 จุด จาก 27.9ค จุด เมื่อปีที่ผ่านมา คิดเป็นราคาเฉลี่ยที่ 97 บาทต่อมื้อ และค่าเช่าที่พักอาศัย เพิ่มขึ้นมาอยู่ที่ 26.35 จุด จาก 26.21 จุด โดยอพาร์ทเมนท์ 1 ห้องนอนใจกลางเมือง มีค่าเช่าเฉลี่ยที่ 21,400 บาทต่อเดือน ขณะที่ค่าสินค้าอุปโภคบริโภคลดลงเล็กน้อยมาอยู่ที่ 58.32 จุด จาก 62.40 จุด

3807425840

CT IThesis 5881013624 thesis / recv: 06082562 16:22:13 / seq: 9

การเกิด การตาย การย้ายเข้า และการย้ายออก จำแนกตามเพศ เป็นรายอำเภอ พ.ศ. 2559

Births, Deaths, Registered-In and Registered-Out by Sex and District: 2016

อำเภอ	การเกิด			การตาย			การย้ายเข้า			การย้ายออก		
	Births			Deaths			Registered - in			Registered - out		
	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง
Total	Male	Female	Total	Male	Female	Total	Male	Female	Total	Male	Female	
รวมยอด	8,570	4,416	4,154	2,332	1,459	873	38,098	17,386	20,712	37,114	17,175	19,939
ในเขตเทศบาล	8,557	4,412	4,145	1,942	1,211	731	25,891	11,692	14,199	29,037	13,445	15,592
นอกเขตเทศบาล	13	4	9	390	248	142	12,207	5,694	6,513	8,077	3,730	4,347
อำเภอเมืองภูเก็ต	7,721	3,965	3,756	1,772	1,086	686	22,582	10,124	12,458	25,151	11,685	13,466
เทศบาลนครภูเก็ต	6,030	3,115	2,915	1,311	787	524	5,477	2,446	3,031	10,403	4,934	5,469
เทศบาลตำบลกะรน	1	-	1	29	21	8	766	327	439	763	338	425
เทศบาลตำบลรัษฎา	1,322	664	658	114	76	38	5,710	2,466	3,244	5,809	2,615	3,194
เทศบาลตำบลราไวย์	-	-	-	65	43	22	1,560	710	850	1,205	542	663
เทศบาลตำบลวิชิต	366	185	181	150	92	58	4,861	2,252	2,609	3,968	1,851	2,117
นอกเขตเทศบาล	2	1	1	103	67	36	4,208	1,923	2,285	3,003	1,405	1,598
อำเภอกะทู้	343	176	167	199	148	51	6,592	3,052	3,540	5,569	2,511	3,058
เทศบาลเมืองป่าตอง	342	176	166	110	83	27	2,302	1,101	1,201	2,452	1,182	1,270
เทศบาลเมืองกะทู้	-	-	-	63	48	15	3,721	1,693	2,028	2,671	1,144	1,527
นอกเขตเทศบาล	1	-	1	26	17	9	569	258	311	446	185	261
อำเภอถลาง	506	275	231	361	225	136	8,924	4,210	4,714	6,394	2,979	3,415
เทศบาลตำบลเชิงทะเล	-	-	-	13	5	8	716	323	393	590	249	341
เทศบาลตำบลเทพเกษัตรี	496	272	224	87	56	31	778	374	404	1,176	590	586
นอกเขตเทศบาล	10	3	7	261	164	97	7,430	3,513	3,917	4,628	2,140	2,488

ที่มา: กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

Source: Department of Provincial Administration, Ministry of Interior

ตารางที่ 8 การเกิด การตาย การย้ายเข้า และการย้ายออก พ.ศ. 2559

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

สอดคล้องกับตารางสถิติการย้ายเข้าและย้ายออก ของปี พ.ศ. 2559 พื้นที่เทศบาลนครภูเก็ตเป็นพื้นที่เดียวที่จำนวนประชากรย้ายออกมากกว่าอัตราการย้ายเข้า อยู่ที่ 10,403 คน ในขณะที่บริเวณรอบๆนอกเมืองพื้นที่ติดกับเทศบาลนครภูเก็ต อย่างเทศบาลตำบลวิชิต หรือเทศบาลตำบล

กะทู้ จะมีอัตราการย้ายเข้าค่อนข้างสูง เนื่องจากพื้นที่รอบเมืองเหล่านี้เป็นพื้นที่ที่มีค่าครองชีพและค่าที่พักที่ไม่สูงมากนัก ซึ่งประชากรที่ย้ายออกจากพื้นที่เขตเทศบาลนครโดยส่วนใหญ่จะเป็นประชากรชนชั้นกลางที่ทำงานอยู่ในเขตเทศบาลเป็นหลัก แต่เนื่องด้วยทุนนิยมวัฒนธรรมที่ส่งผลให้ที่ดินในเขตเทศบาลเมืองภูเก็ตสูงขึ้น ค่าครองชีพที่พุ่งสูงขึ้น การขาดขีดแรงงานในการกีดค่าจ้าง ทำให้แรงงานชนชั้นกลางเหล่านี้ไม่สามารถแบกรับภาระที่รายได้ไม่พอรายจ่ายที่สูงในเมืองได้ จึงต้องทำการย้ายที่อยู่ออกสู่พื้นที่นอกเมือง

3. ประการสุดท้าย ยังคงมีการใช้อำนาจทางการเมืองเพื่อรักษาผลประโยชน์ของนักธุรกิจภาคเอกชนเอาไว้เนื่องด้วยชนชั้นนายทุนเป็นผู้ครอบครองอำนาจรัฐและนายทุนบางส่วนก็เข้าไปครอบงำอำนาจของรัฐบาลเมือง ภาพฉายที่ปรากฏออกมาตามตัวเลขสถิติเป็นเครื่องพิสูจน์ว่ารัฐบาลเมืองประสบความสำเร็จในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของเมือง (เทศบาลนครภูเก็ต) ให้กลับมามีเศรษฐกิจที่ดีขึ้นได้อีกครั้งทำให้คนในพื้นที่มีรายได้ มีอาชีพ ท้ายที่สุดก็ส่งผลให้สามารถรองรับความเสี่ยงส่วนใหญ่ของประชากรในพื้นที่ไว้ได้

สถานประกอบการอุตสาหกรรม จำนวนเงินทุน และจำนวนคนงาน เป็นรายอำเภอ พ.ศ. 2559
Industrial Establishment, Capital and Employee by District: 2016

อำเภอ	สถานประกอบการ อุตสาหกรรม Industrial establishment	เงินทุน (ล้านบาท) Capital (Million Baht)	คนงาน (คน) Employee (Person)		
			รวม Total	ชาย Male	หญิง Female
รวมยอด	471	10,395.4	7,820	5,823	1,997
อำเภอเมือง	338	5,935.4	4,756	3,546	1,210
อำเภอกะทู้	26	597.2	282	233	49
อำเภอถลาง	107	3,862.8	2,782	2,044	738

ที่มา: สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดภูเก็ต

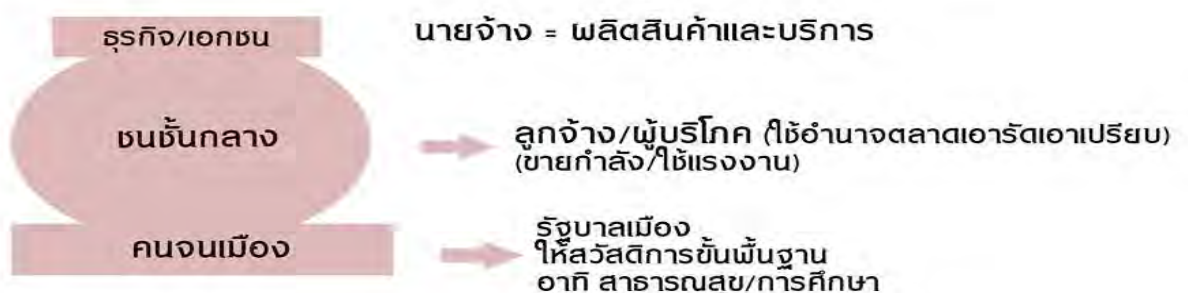
Source: Phuket Provincial Industrial Office

ตารางที่ 9 สถานประกอบการอุตสาหกรรม จำนวนเงินทุน และจำนวนคนงาน พ.ศ. 2559

ปัจจุบันพื้นที่ในเขตอำเภอเมืองกลับมาเป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดภูเก็ตอีกครั้ง จากการสำรวจปี 2559 เงินลงทุน คนงาน ทางด้านอุตสาหกรรม กลับมาอยู่ในเขตพื้นที่เมืองมากที่สุด ถือว่าเป็นผลงานชิ้นโบว์แดงของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นที่สามารถยึดฐานอำนาจทางเศรษฐกิจทางด้านการค้าและการลงทุนกลับมาสู่พื้นที่เทศบาลนครภูเก็ตได้อีกครั้ง หากรัฐศาสตร์คือการทำนาย ก็ขอทำนายได้ว่าการเลือกตั้งท้องถิ่นครั้งต่อไปจะมีขึ้นหลังมีการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2562 นี้ กลุ่มคนหนุ่มซึ่งตระหนักดีว่าการเลือกตั้งมิได้แพ้ชนะกันตรงที่การซื้อเสียงในวันหาเสียง แต่ต้องใช้โครงการพัฒนาในการเข้าไปแก้ปัญหา แก้ปัญหาคือ โครงการพัฒนาที่เกิดขึ้นจะช่วยนายทุนให้เกิดขบวนการสะสมทุนที่ราบรื่น การออกโครงการพัฒนาจะช่วยจัดการความจนกับความขัดแย้งในพื้นที่ได้ ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ได้ทอดทิ้งฝ่ายที่เสียประโยชน์ หากพอจะมีโครงการใดที่เอื้อหรือฝ่ายผู้เสียผลประโยชน์เสนอมา ก็พร้อมที่จะต่อรองหรือสนับสนุนได้ ขบวนการเช่นนี้จะเป็นขบวนการที่ทำให้ฝ่ายการเมืองท้องถิ่นอย่างกลุ่มคนหนุ่มจะชนะการเลือกตั้งได้ตลอดอย่างเช่นที่เป็นมา 40 ปี

บทสรุป

วิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมวัฒนธรรม

รูปภาพที่ 11 วิเคราะห์เศรษฐกิจทุนนิยมวัฒนธรรม

ทุนนิยมวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่เทศบาลนครภูเก็ตเปรียบเสมือนกระถางรูปที่ฐานของกระถางรูปคือคนจนเมืองที่รัฐบาลเมืองโอบอุ้มด้วยโครงการและสวัสดิการขั้นพื้นฐาน กลุ่มคนเหล่านี้ชักจูงง่ายและเป็นฐานคะแนนเสียงที่สำคัญของรัฐบาลเมืองด้วย ดังนั้นคนจนเมืองจึงไม่ถูกขับออกไปจากทุนนิยมนี้ หากแต่ผู้ที่ถูกขูดรีดและถูกขับออกไปจากเมืองคือกลุ่มชนชั้นกลางที่มีมากที่สุดในบริบทนี้ โดยเฉพาะชนชั้นกลางที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ชุมชนสามกอง ชุมชนบริเวณนี้เป็นชุมชนที่กลุ่มคนหนุ่มแพ่เลือกตั้งไป 3 ที่นั่งในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2555 (ขออธิบายอย่างละเอียดในบทต่อไป) ทั้งหมดนี้จึงกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ของทุนนิยมกับวัฒนธรรม หมายถึงระบบทุนนิยมเข้าเกื้อกูลทำให้วัฒนธรรมได้สร้างมูลค่าและก่อให้เกิดความเติบโตทางมูลค่าทางเศรษฐกิจหน้าที่ของทุนนิยมคือทำให้วัฒนธรรมมีโอกาสเติบโตและเผยแพร่สู่กลุ่มคนนอกท้องถิ่นหรือนอกประเทศไทย โดยความนิยมชมชอบในวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์หนึ่งเดียวท้ายที่สุดวัฒนธรรมจะสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับเมืองและประเทศได้ โดยชาวภูเก็ตประสานกับโครงสร้างทางการเมือง โดยมีปัจจัยและเงื่อนไขสำคัญที่มีผลต่อพลวัตของการผลิตซ้ำของทุนนิยม

3807425840

CD :Thesis 5881013624 thesis / recv: 06082562 16:22:13 / seq: 9

บทที่ 4

การเมืองท้องถิ่นเทศบาลนครภูเก็ตกับความสัมพันธ์การพัฒนาเมือง

4.1 การก่อรูปของนักรการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลนครภูเก็ตมาจากการขยายตัวของชนชั้นที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจและใช้ฐานธุรกิจเข้าสู่พื้นที่ทางการเมือง

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 รัฐบาลได้ยกเลิกระบบมณฑลเทศาภิบาล มณฑลภูเก็ตที่ตั้งมาตั้งแต่ พ.ศ. 2435 ในชื่อมณฑลตะวันตก และเปลี่ยนชื่อเป็นมณฑลภูเก็ตในปี พ.ศ. 2473 จึงได้ยุติบทบาทลง ภูเก็ตได้รับการจัดตั้งเป็นจังหวัดภูเก็ตประกอบด้วย 3 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอถลางและอำเภอกระทุ้ง มีข้าหลวงจังหวัดซึ่งส่งมาจากกรุงเทพฯ เป็นผู้ดูแลปกครองเมือง การปกครองแบบรวมศูนย์กลายเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเมืองในประเทศไทยรวมถึงเทศบาลนครภูเก็ต การที่รัฐส่งคนจากส่วนกลางมาปกครองท้องถิ่นอย่างภูเก็ตซึ่งเป็นเมืองที่มีความพิเศษแตกต่างจากเมืองอื่นนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นอาทิ ชุมชนท้องถิ่นอ่อนแอไม่สามารถจัดการตนเองได้ เกิดความขัดแย้งระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นกับอำนาจที่รวมศูนย์ เกิดการเมืองไร้คุณภาพไม่มีงบประมาณเพียงพอในการดำเนินการจะดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาเมือง การกระจายอำนาจการปกครองให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกิดขึ้นหลังปี 2540 จึงมีความสำคัญทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน คือ ประชาชนในท้องถิ่นสามารถจัดการทรัพยากรท้องถิ่นและสามารถกำหนดความต้องการเชิงนโยบายของตนเองได้ในพื้นที่ระดับเมือง จึงทำให้เริ่มเห็นความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างมากมาย การกระจายอำนาจจึงทำให้ท้องถิ่นเทศบาลนครภูเก็ตเกิดความเข้มแข็ง เมืองภูเก็ตทั้งในด้านเศรษฐกิจ และพื้นที่เมือง เริ่มมีการพัฒนาอย่างมีเอกลักษณ์ขึ้นเป็นลำดับ

สำหรับประเทศไทย การปกครองท้องถิ่นในระดับเทศบาลถือเป็นประชาธิปไตยท้องถิ่น (local democracy) ในระดับรากหญ้า (สถาบันพระปกเกล้า 2550) เทศบาล (municipality) เป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่เรียกว่าหน่วยการปกครองท้องถิ่นในพื้นที่เมืองในอำเภอ (ต่างจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ครอบคลุมทั้งจังหวัด และต่างจากองค์การบริหารส่วนตำบลที่ครอบคลุมพื้นที่ชนบทของตำบลของอำเภอ) เทศบาลมีฐานะเป็นนิติบุคคล (ในความสามารถทำนิติกรรมได้ สามารถฟ้องร้องและถูกฟ้องร้องได้และสามารถกู้ยืมหรือบริหารกิจการการคลังได้) เทศบาลมีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2476 เป็นหน่วยงานหรือองค์กรที่เป็นตัวแทนของประชาชนในการดำเนินการปกครองด้วย

3807425840

CT :Thesis 5881013624 thesis / rev: 06082562 16:22:13 / seq: 9

ตนเอง กรอบการทำงานของเทศบาลมีลักษณะเหมือนกับรูปแบบการทำงานของระบบรัฐสภา โดยแบ่งโครงสร้างออกเป็น ฝ่ายบริหาร (นายกเทศมนตรี และคณะเทศมนตรี) และฝ่ายนิติบัญญัติ (สภาเทศบาล)

นับตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา การขยายตัวทางเศรษฐกิจของจังหวัดภูเก็ตเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วด้วยอุปสงค์ต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง กอปรกับเมืองมีการขยายตัวมากขึ้นเกิดการเคลื่อนย้ายของประชาชนเข้าสู่เขตเทศบาลและได้ ทำให้ [เปลี่ยนแปลงฐานะเป็นเทศบาลนครภูเก็ต](#) เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2547 มีพื้นที่ 12 ตารางกิโลเมตร มีพื้นที่รับผิดชอบ 2 ตำบล คือ ตำบลตลาดเหนือ 4 ตารางกิโลเมตร และตำบลตลาดใหญ่ 8 ตารางกิโลเมตร

สำหรับการเมืองท้องถิ่นเทศบาลนครภูเก็ตเป็นระบบการเมืองที่มีระบบทุนนิยมกำกับบังคับบัญชาอยู่เบื้องหลัง การเมืองภายในเทศบาลนครภูเก็ตก่อร่างสร้างตัวขึ้นมากจากทุนนิยม นักการเมือง และนายทุน เป็นส่วนประกอบที่ลงตัวและนำมาซึ่งความสำเร็จสำหรับการเลือกตั้งที่นำเอาระบบทุนนิยมมาเป็นตัวตั้งและเอาการตลาดที่เป็นกลไกสำคัญของระบบทุนนิยมมากำหนดทิศทางนโยบายและโครงการพัฒนาให้กับประชาชน โครงสร้างทางการเมืองดังกล่าวเปิดโอกาสให้นักธุรกิจท้องถิ่นก้าวขึ้นสู่การเป็นชนชั้นนำในฐานะนักการเมืองท้องถิ่นโดยใช้ระบบทุนเป็นกลไกสำคัญในกระบวนการเลือกตั้ง ซึ่งการจะทำความเข้าใจท้องถิ่นของเทศบาลนครภูเก็ตที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองที่แตกต่างจากการเมืองท้องถิ่นทั่วไปในพื้นที่ภาคใต้ นั้น จะต้องศึกษาการตัดสินใจของท้องถิ่น และบทบาทของกลุ่มการเมือง ผู้นำชุมชนต่างๆ ผู้ดูแลควบคุมเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น ที่มีผลต่อการตัดสินใจที่จะดำเนินนโยบายหรือไม่ดำเนินนโยบาย เพราะทั้งหมดนี้ล้วนแล้วแต่เป็นความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจ รวมไปถึงต้องเข้าใจลักษณะพิเศษของพื้นที่เมือง จึงจะทำให้เข้าใจท้องถิ่นเทศบาลนครภูเก็ตได้มากยิ่งขึ้น

การเมืองท้องถิ่นก่อนการกระจายอำนาจปี 2540 ของเทศบาลนครภูเก็ต เป็นการเมืองที่ถูกปกครองโดยกลุ่มนักธุรกิจในพื้นที่ ที่มีการสะสมทุนมาตั้งแต่ยุคเหมืองแร่กว่า 2 ทศวรรษ การเมืองท้องถิ่นเทศบาลนครภูเก็ตถูกผูกขาดด้วยตระกูลเก่าแก่ในพื้นที่ที่มีการสะสมทุนมาตั้งแต่ทุนนิยมเหมืองแร่ เป็นนักธุรกิจที่เติบโตมาจากการลงทุนเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในจังหวัด เพียงแค่ตระกูลเดียว แม้ในปัจจุบัน ผู้นำจะเปลี่ยนตัวผู้นำแต่ก็เสมือนเป็นการสืบทอดอำนาจ โดยนักธุรกิจ

เหล่านี้ได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มการเมือง ที่มีความเข้มแข็งและเป็นกลุ่มการเมืองที่มีอายุยาวนาน มีความเป็นสถาบันที่มั่นคงในพื้นที่เมืองของภูเก็ต ดังนั้น สำหรับการเมืองท้องถิ่นนครภูเก็ต กลุ่มการเมืองจึงนับได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญต่อ

กำเนิดและพัฒนาการของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลนครภูเก็ต

Arthur F. Bentley (อ้างในจรูญ สุภาพ, 2514: 172-173) กลุ่มการเมือง คือ มวลมนุษย์ที่มีกิจกรรม

ทางด้านการเมืองไปในทางเดียวกัน และแนวคิดกลุ่มการเมือง หมายถึง ระบบการเมืองที่เป็นกระบวนการที่มีกิจกรรมที่เกิดขึ้นตามการตัดสินใจ ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากค่านิยมทางสังคม กิจกรรมของมวลมนุษย์นั้น ๆ ซึ่งมีผลประโยชน์แตกต่างและขัดแย้งกันจะเป็นสิ่งที่มากำหนดว่าการตัดสินใจจะเป็นไปในทางใดเพราะทุกกลุ่มต่างก็พยายามที่จะเข้าไปมีอำนาจทางการเมืองด้วยกันทั้งสิ้น เมื่อกลุ่มใดสามารถมีอิทธิพลทางการเมือง กลุ่มนั้นก็จะมีบทบาทในการกำหนดนโยบายได้มากกว่ากลุ่มอื่น ดังนั้นการตัดสินใจทางการเมืองจึงมักจะมาจากความขัดแย้งของกลุ่มที่มีการจัดระเบียบเป็นอย่างดี

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2525 : 41-42) ให้ความหมายของกลุ่มการเมืองไว้ว่า การเกิดกลุ่มการเมืองในสังคมไทยมีลักษณะพิเศษบางประการที่แตกต่างจากสังคมตะวันตก คือการใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวของบุคคล ความไว้นื้อเชื่อใจ การให้ความช่วยเหลือกันในความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ (Patron - Clients) ดังนั้น การเกิดกลุ่มในลักษณะนี้เป็นผลมาจากการที่คนไทยมีวัฒนธรรมทางสังคมที่ยึดตัวบุคคล (Personalism) กล่าวคือ โครงสร้างของสังคมไทยถูกผูกเข้าด้วยความสัมพันธ์ส่วนตัวดังวงจรแห่งความสัมพันธ์ของสังคมไทย

ในสังคมไทยการรวมกลุ่มทางการเมือง เป็นการรวมกลุ่มเพื่อสร้างบทบาททางการเมืองโดยจะ

ตระหนักถึงผลประโยชน์ที่ตนพึงได้รับจากกลุ่ม โดยการรวมกลุ่มจะเกิดจากความ เป็นเพื่อนเป็นพวก พ้อง ความใกล้ชิด ความไว้วางใจ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นความสัมพันธ์ส่วนตัวทั้งสิ้น กล่าวคือ การรวมกลุ่มทางการเมืองเกิดจากการคัดเลือกบุคคลใกล้ชิดที่มีผลประโยชน์หรือสามารถเอื้อผลประโยชน์ให้กันและกันภายในกลุ่มได้ ซึ่งการชักชวนนี้มักจะมาจากการมีความสัมพันธ์ส่วนตัว โดยเฉพาะต่อบุคคลที่เป็นหัวหน้าในการจัดตั้งกลุ่มการเมืองจะมีบุคลิกลักษณะของผู้มีอิทธิพล มีสมัครพรรคพวก

3807425840

CD :Thesis 5881013624 thesis / revv: 06082562 16:22:13 / seq: 9

และมีการสะสมทางเศรษฐกิจที่ดี โดยเมื่อมีการจัดตั้งกลุ่มและรวมตัวเป็นกลุ่มทางการเมืองแล้ว ลำดับต่อมาจะมาเจรจาต่อรองกันถึงผลประโยชน์ที่สมาชิกกลุ่มพึงจะมีร่วมกันและพึงจะได้รับ อย่างไรก็ตาม ผลประโยชน์ร่วมกันไม่ใช่ปัจจัยชี้ขาดของการรวมกลุ่มทางการเมืองเสียทีเดียว หากแต่เป็นความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างสมาชิกในกลุ่มโดยเฉพาะกับผู้นำกลุ่มเป็นปัจจัยของการเกิดและการรักษากลุ่มให้คงอยู่ เช่น กรณีภายในกลุ่มที่มีความแตกแยกมักจะมาจากปัญหาความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างผู้มีอำนาจในกลุ่มนั้นๆ เป็นส่วนใหญ่ เมื่อผู้มีอำนาจเกิดความขัดแย้งกันไม่ว่าจะเป็นเรื่องของผลประโยชน์ที่ขัดกัน หรือความไม่เห็นพ้องตรงกันในส่วนของนโยบายกลุ่ม เมื่อผู้มีอำนาจเกิดความขัดแย้งกันโดยที่ความสัมพันธ์ส่วนตัวไม่สามารถทำให้ผู้มีอำนาจเหล่านั้นอยู่ร่วมกันได้ การแยกตัวของผู้มีอำนาจในกลุ่มเหล่านั้นคือสิ่งที่เกิดขึ้นตามมา ที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งคือ เมื่อผู้มีอำนาจหนึ่งแยกตัวออกไปจะมีสมาชิกในกลุ่มบางส่วนแยกตัวออกไปด้วย ทั้งนี้ในบางครั้ง สมาชิกกลุ่มเหล่านั้นได้มีเรื่องที่ขัดแย้งกับกลุ่มแต่อย่างใด และเมื่อแยกออกมาแล้วก็จะมาตั้งกลุ่มการเมืองกลุ่มใหม่ที่จะกลายเป็นคู่แข่งของกลุ่มการเมืองเดิมที่เคยสังกัด เหตุการณ์ทั้งหมดนี้เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในกลุ่มการเมืองในระดับเทศบาล ของเทศบาลนครภูเก็ต

กลุ่มการเมืองในระดับเทศบาล คือ สำหรับกลุ่มการเมืองในการเมืองท้องถิ่นระดับเทศบาล เป็นกลุ่ม

การเมืองที่มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการแสดงกิจกรรมทางการเมือง ให้ประชาชนได้รู้จักกลุ่มในฐานะการทำงานและหลังจากนั้นก็ส่งสมาชิกของกลุ่มลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาล

ลักษณะที่สำคัญของกลุ่มการเมืองในระดับเทศบาล

1. โครงสร้างของกลุ่มการเมือง ลักษณะของกลุ่มการเมือง ประกอบไปด้วยผู้นำหรือแกนนำ หัวหน้า

กลุ่มซึ่งเป็นศูนย์กลางของกลุ่ม โครงสร้างและความสัมพันธ์ของกลุ่มจะไม่ซับซ้อน กลุ่มมักไม่มีกฎระเบียบที่กำหนดไว้ชัดเจน

2. ผู้นำ ผู้นำกลุ่มการเมืองเกิดขึ้นโดยตนเองเป็นผู้ตั้งกลุ่ม เป็นผู้สรรหาผู้ติดตาม ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว

ในการสืบทอดตำแหน่ง ผู้สืบทอดตำแหน่งผู้นำกลุ่มอาจเป็นบุคคลใกล้ชิด หรืออาจเป็นบุคคลอื่นที่เข้ามา มีอิทธิพลหรืออยู่เบื้องหลังของกลุ่มก็ได้

3. การสรรหาผู้ติดตาม สำหรับกลุ่มการเมือง ผู้นำกลุ่มจะเป็นผู้สรรหาผู้ติดตาม หลักเกณฑ์จะขึ้นอยู่กับ

กับปัจจัยที่หลากหลายแตกต่างกันออกไป โดยการสนับสนุนของผู้ติดตามขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ที่ผู้ติดตามได้รับในช่วงขณะใดขณะหนึ่ง หากหมดผลประโยชน์ผู้ติดตามอาจยุติบทบาทของตนเองยอมได้

4. กระบวนการแข่งขัน กลุ่มการเมืองจะใช้วิถีทางการแข่งขันทางการเมืองแบบลับหลังในการสร้าง

ประสิทธิภาพในการแข่งขันกับกลุ่มการเมืองคู่แข่ง โดยกลยุทธ์ที่กลุ่มการเมืองใช้ในการแข่งขันจะเกิดผลกระทบต่อสังคมระดับเมืองในทุกด้าน

5. ความสัมพันธ์ที่มีต่อการเมืองภายในและระบบสังคม กลุ่มการเมือง มีลักษณะที่ไม่เป็นทางการ แบบ

แผนความสัมพันธ์ไม่มีความแน่นอนและมีระยะเวลาที่ไม่อาจยาวหรือเป็นช่วงระยะเวลาสั้นๆ เป็นความสัมพันธ์ที่ได้รับการยอมรับภายในกลุ่ม

กลุ่มการเมืองท้องถิ่นถือได้ว่ามีความสำคัญต่อการเมืองในระดับท้องถิ่นเพราะนอกจากเป็นผู้สรรหากบุคคลที่กลุ่มคิดว่าจะมีความเหมาะสมในการลงสมัครรับเลือกตั้งแล้วยังมีหน้าที่ที่สำคัญหลายประการ อาทิ

1. นำเสนอความต้องการ ข้อเรียกร้อง ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะของประชาชนในชุมชนในท้องถิ่น เข้าสู่ระบบทางการเมือง โดยผ่านทางสภาเทศบาลและคณะเทศมนตรี

2. ทำหน้าที่รวบรวมความต้องการ ข้อเรียกร้อง ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะของประชาชนในชุมชน
หน้าที่นี้เปรียบดังกลุ่มคือตัวแทนของประชาชน

3. กลุ่มการเมืองใดที่ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนให้เข้าไปมีอำนาจในการบริหาร จะต้อง

ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามนโยบายที่ได้กำหนดไว้ และทำตามความต้องการของประชาชนให้ลุล่วง

4. หากกลุ่มการเมืองใดไม่ได้มีอำนาจในการบริหารหรือมิได้เป็นคณะเทศมนตรี ก็จะมีอำนาจหน้าที่ที่

ต้องควบคุมดูแลและตรวจสอบการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหารและคณะเทศมนตรีให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์และนโยบายที่ฝ่ายบริหารได้วางไว้ เพราะกลุ่มการเมืองเป็นเสมือนผู้รักษาผลประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่ที่เลือกตั้งเข้าไปด้วย

5. กลุ่มการเมืองต้องให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนและทำหน้าที่ในการสื่อสารเรื่องราวทางการเมืองแก่ประชาชน

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากบทบาททางการเมืองและจากแนวคิดทฤษฎีของกลุ่มการเมืองที่กล่าวมาข้างต้น จะพบว่าการรวมกลุ่มการเมืองในเทศบาลนครภูเก็ตตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีผลประโยชน์ร่วมกันของเหล่าสมาชิกในกลุ่มเป็นหลัก การรวมกลุ่มก็เพื่อจะเข้าไปจัดตั้งคณะผู้บริหารท้องถิ่นและเข้าไปบริหารและดำเนินการนโยบายสาธารณะของท้องถิ่น ในขณะที่กลุ่มการเมืองในพื้นที่อื่นในภาคได้ขึ้นอยู่กับโครงสร้างและความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ที่เด่นชัดมากในสังคมการเมืองของประเทศไทยนั้นคือความสัมพันธ์ของการเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่น

การก่อรูปของกลุ่มการเมืองเทศบาลนครภูเก็ต ตั้งแต่ปี 2540 ถึงปัจจุบัน

เทศบาลนครภูเก็ตเดิมมีฐานะเป็น สุขาภิบาลเมืองภูเก็ต ได้รับการยกฐานะเป็น เทศบาลเมืองโดย พระราชกฤษฎีกา การจัดตั้งเทศบาลเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต พุทธศักราช 2478 เรียกว่า "เทศบาลเมืองภูเก็ต" เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2478 และได้ เปลี่ยนแปลงฐานะเป็นเทศบาลนครภูเก็ต เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2547 มีพื้นที่รับผิดชอบ 12.562 ตารางกิโลเมตร 7851 ไร่ เขตการปกครอง 2 ตำบล คือ ตำบลตลาดเหนือ มีพื้นที่ 4 ตารางกิโลเมตร ตำบลตลาดใหญ่ มีพื้นที่ 8 ตารางกิโลเมตร อาณาเขต ทิศเหนือและทิศตะวันออกจดตำบลรัชฎา ทิศใต้และทิศตะวันตกจดตำบลวิชิต การบริหารของเทศบาลนครภูเก็ต ประกอบด้วย สภาเทศบาล มีสมาชิกจากการเลือกตั้ง ก่อนปี 2540 สมาชิกเทศบาล ปลายปี 2538 ต้นปี 2539 อยู่ในสมัยที่ประชาชนเลือกกลุ่ม กลุ่มเล็กนายก การปกครองท้องถิ่นของเทศบาลนครภูเก็ตมีกลุ่มการเมืองเพียงกลุ่มเดียวที่เข้ามาบริหารเทศบาลนครภูเก็ต ตั้งแต่เป็นการเมืองที่เป็นการแต่งตั้งนายกเทศมนตรี และเมื่อมีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น

กำหนดให้นายกเทศมนตรีและสภาเทศบาลมาจากการเลือกตั้งของประชาชน ปรากฏว่าในการเลือกตั้งครั้งแรกใน ปี พ.ศ. 2542 กลุ่มการเมืองที่ชนะการเลือกตั้งก็ยังคงเป็นกลุ่มการเมืองเดิมที่บริหารเทศบาลนครมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 ซึ่งในการเลือกตั้งที่ผ่านมามีการเลือกตั้งครั้งล่าสุดในปี พ.ศ.2555แม้จะมีกลุ่มการเมืองอื่นสมัครเพื่อเข้ามาบริหารเทศบาลเมือง แต่มีเพียงกลุ่มการเมืองเดียวเท่านั้นที่สามารถครองฐานเสียงการสนับสนุนจากประชาชนไม่เคยเปลี่ยนแปลงมาตลอด ได้แก่ กลุ่มคนหนุ่ม หลังการกระจายอำนาจ แม้จะมีกลุ่มการเมือง 3-4 กลุ่มที่สลับเปลี่ยนมาแย่งชิงพื้นที่ทางการเมืองในเขตเทศบาลเมือง กว่า 24 ปี ที่มีการเลือกตั้งท้องถิ่น ยังไม่เคยมีกลุ่มการเมืองกลุ่มใดที่สามารถชนะกลุ่มกลุ่มคนหนุ่มได้เลย โดยกลุ่มการเมืองท้องถิ่นที่มีบทบาทในการเมืองท้องถิ่นเทศบาลนครภูเก็ต มี 3 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่

- 1.กลุ่มคนหนุ่ม
2. กลุ่มชาวบ้านสร้างสรรค์
3. กลุ่มคนรุ่นใหม่

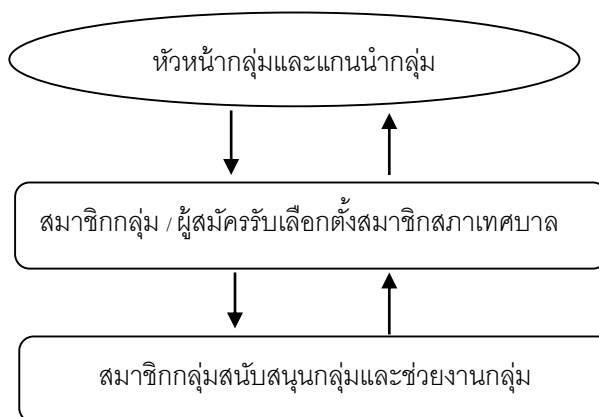
1.กลุ่มคนหนุ่ม

พัฒนาการการเกิดกลุ่มการเมือง

เป็นกลุ่มการเมืองที่เป็นผู้มีฐานะทางสังคมอยู่ในสังคมชั้นสูงในท้องถิ่น มีฐานะทางการค้าดั้งเดิม เป็นผู้สร้างฐานจากตระกูลเก่าแก่ของจังหวัดภูเก็ต บรรพบุรุษสะสมทุนจากการเป็นเจ้าของเหมืองแร่ จึงทำให้มีความน่าเชื่อถือ สร้างกลุ่มมากกว่า 40 ปี โดยมีผู้ก่อตั้งกลุ่ม คือนาย เกษม สุทธางกูร ซึ่งเป็นนายความในขณะนั้นได้รวบรวมนักธุรกิจในพื้นที่เข้ามาร่วมพูดคุยก่อตั้งกลุ่มและเป็นหัวหน้ากลุ่ม ในปี พ.ศ. 2517 สมาชิกกลุ่มในยุคนี้สมาชิกกลุ่มมาจากการเป็นกรรมการสุขาภิบาล หลังจากนั้น ในปี 2518 นายเกษม สุทธางกูร ก็ได้เป็นนายกเทศมนตรีเทศบาลภูเก็ตมาถึง 3 สมัย ต่อมาในปี 2533 ได้ให้นาย อติ ธารศิริโรจน์ ซึ่งเป็นเจ้าของโรงพยาบาลศิริโรจน์ เข้ามาสืบทอดตำแหน่งและขึ้นเป็นนายกเทศมนตรี ในยุคหลังปี2533 เกิดการเปลี่ยนแปลงหัวหน้ากลุ่มมาเป็นนาย ร้อยโทภูมิศักดิ์ หงส์หยก ทำให้โครงสร้างและนโยบายของกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการ

แข่งขันทางการเมืองที่สูงขึ้น เริ่มจากสมาชิกที่มารวมกลุ่มกันถูกคัดเลือกมาจากการมีปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยกลุ่มรวมตัวกันเพื่อเสนอตัวเข้ารับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาล เพราะเห็นว่าการเข้ามาสู่การเมืองในระดับเมืองนี้เกิดประโยชน์แก่ตนเองในการต่อรองผลประโยชน์สาธารณะของท้องถิ่น

โครงสร้างการจัดการองค์กรภายในกลุ่มคนหนุ่ม

จะเห็นได้ว่าหลังการเปลี่ยนตัวผู้นำกลุ่ม การจัดการองค์กรภายในมีลักษณะที่หัวหน้ากลุ่มและแกนนำกลุ่มมีบทบาทสูงสุดในกลุ่ม และสมาชิกทั้งที่เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล และสมาชิกสนับสนุนช่วงงานกลุ่มต่างมีความสำคัญรองมา

การคงอยู่ของกลุ่มคนหนุ่มที่เป็นเวลากว่า 40 ปี แสดงให้เห็นว่ากลุ่มคนหนุ่มสามารถรักษาสถานภาพของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ วางรากฐานทางการเมืองท้องถิ่นทั้งภาพลักษณ์ การบริหารจัดการ นโยบายของกลุ่มไว้เป็นอย่างดี โดยเน้นให้ประชาชนรู้จักการทำงานของกลุ่มคนหนุ่มมากกว่าเน้นตัวบุคคล ตรงนี้ถือเป็นนโยบายสำคัญที่หัวหน้ากลุ่มมองว่า แม้สมาชิกกลุ่มจะออกไปแต่ประชาชนก็ยังจะยึดกลุ่มไม่ใช่ยึดคน ซึ่งจากข้อมูลสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่ พบว่า กลุ่มคนหนุ่มเป็นที่รู้จักของประชาชนในเขตเทศบาลนครรวมไปถึงท้องถิ่นอื่นๆอย่างกว้างขวางมาเป็นเวลานาน คือ การมีชื่อกลุ่มคนหนุ่มติดอยู่กับบริการของกลุ่มที่คอยออกช่วยเหลืองานสาธารณะในเขตเทศบาล หรือการออกนโยบายสาธารณะต่างๆ การติดแผ่นป้ายบอกชื่อการดำเนินโครงการทุก

โครงการก็จะมีข้อความที่กล่าวถึงชื่อกลุ่มคนหนุ่มเป็นผู้ผลักดันโครงการหรือจะกระทำในนามกลุ่มคนหนุ่ม แสดงให้เห็นถึงความมีตัวตนของกลุ่มคนหนุ่มในพื้นที่

ยุทธศาสตร์การหาเสียง

ยุคก่อนปี 2540 ประชาชนจะเลือกจากคุณสมบัติเฉพาะตัวเป็นหลัก และคาดหวังในความสามารถของผู้สมัครคือต้องเป็นบุคคลที่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ดี มุ่งเน้นที่มีภาพลักษณ์เป็นคนดี ซื่อสัตย์ ช่วยเหลือสังคม ทำให้บทบาทของนักการเมืองในยุคนี้ไม่มียุทธศาสตร์ที่เด่นชัด การหาเสียงเน้นการช่วยเหลือจากเครือข่ายที่มีสายตระกูลเก่าแก่และมีเครือข่ายทางธุรกิจเป็นหลัก โดยสร้างระบบการหาเสียงแบบสร้างเครือข่ายแบบสายตรงที่มีผู้ได้รับประโยชน์โดยตรงจากผู้สมัครเอง

ยุทธศาสตร์การหาเสียงหลังปี 2540

ความสำเร็จในการขึ้นสู่อำนาจของกลุ่มคนหนุ่มอาศัยการสร้างเครือข่ายดังนี้

- 1.ฐานบารมีของร้อยโทภูมิศักดิ์ หงษ์หยกซึ่งเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง
- 2.บุคคลในกลุ่มคนหนุ่ม หัวหน้ากลุ่มอย่างนายภูมิศักดิ์ หงษ์หยกเป็นที่ประจักษ์ต่อชาวภูเก็ตว่าตระกูลหงษ์หยก คือตระกูลเก่าแก่และสำคัญในจังหวัดภูเก็ต ที่ได้สร้างคุณประโยชน์แก่เมืองภูเก็ตมามากมาย

โดยปกติการเมืองท้องถิ่นจะคัดสรรผู้สมัครที่มียึดคุณวุฒิของผู้สมัครที่เป็นอาจารย์และนักการศึกษา หรือข้าราชการในท้องถิ่น เพราะมีความน่าเชื่อถือของลูกศิษย์ ผู้ปกครองและประชาชน โดยมีสถาบันที่ตัวเองสังกัดเป็นหลักประกันคุณงามความดี เพราะสามารถใช้ประโยชน์ทางอ้อมจากภาระหน้าที่ในอาชีพของตนเองเอื้อผลประโยชน์ในการลงสมัครหาเสียงเลือกตั้งได้ ความได้เปรียบในอาชีพที่สังกัดสร้างความได้เปรียบในการดำเนินกิจการทางการเมืองหรือไม่ก็เป็นนักการเมืองที่ได้รับ ความสนับสนุนจากพรรคการเมืองใหญ่ในพื้นที่ แต่เทศบาลนครภูเก็ตข้ามเส้นวัฒนธรรมทางการเมืองของภาคใต้ไปอย่างสิ้นเชิง เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะวัฒนธรรมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นถูกหล่อหลอมมาจากเศรษฐกิจเมือง โดยจะมีวางนโยบายเกี่ยวกับเมืองเพื่อใช้ในการหาเสียงเลือกตั้ง เพราะประชาชนต้องการทราบว่า เมืองจะเดินหน้าไปในทิศทางใด

. ชาวบ้านที่จะมาลงคะแนนเสียงครั้งหน้าจะแบ่งเป็น 3 กลุ่ม

- กลุ่มทุน ประกอบด้วยเจ้าของกิจการโรงแรม เจ้าของกิจการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เจ้าของสวนยาง เจ้าของกิจการปืมน้ำมัน เจ้าของกิจการขายรถยนต์ และกิจการอื่นๆ ทุนเหล่านี้เริ่มมีเงินเอียง แต่ทุนโรงแรมจำนวนหนึ่งยังเหนียวแน่นกับประชาธิปไตย

-กลุ่มคนชั้นกลาง กลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มใหญ่ ประกอบด้วยคนใช้แรงงานในโรงแรม พนักงานบริษัท ข้าราชการ

-กลุ่มคนใช้แรงงาน

การคัดเลือกหัวหน้ากลุ่ม

การคัดเลือกหัวหน้าของกลุ่มคนหนุ่ม เกิดขึ้น 2 ครั้ง คือในปี พ.ศ. 2532 และปี พ.ศ.2546

การคัดเลือกครั้งแรก ผู้ที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นหัวหน้ากลุ่มคือ ร้อยโทภูมิศักดิ์ ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

1. มีประสบการณ์ทางการเมืองท้องถิ่นเพราะเคยเป็นเทศมนตรี และนายกเทศมนตรีมาก่อน 2 สมัย คือ ปี พ.ศ. 2533 และ 2538
2. เป็นทายาทของนักการเมืองโดย นายวิรัช หงส์หยก มีฐานะเป็นปู่ เป็นอดีตผู้บริหารเทศบาลภูเก็ตในช่วง วันที่ 27 ตุลาคม 2493 ถึง 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2496
3. เป็นตระกูลที่มีความเก่าแก่ของจังหวัดภูเก็ต มีฐานะคะแนนเสียงจากนักธุรกิจในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี
4. มีความน่าเชื่อถือสำหรับประชาชนเชื่อถือในประสบการณ์ของการบริหารธุรกิจของตระกูล

นอกจากนั้น การคัดสมาชิกกลุ่มในการลงสมัครรับเลือกตั้ง ได้เน้นคุณภาพของสมาชิกที่มีชื่อเสียงในด้านการการเป็นคนรุ่นใหม่ เป็นพ่อค้า เป็นนักธุรกิจ จุดเด่นที่สำคัญสำหรับกลุ่มคนหนุ่มคือสมาชิกของกลุ่มที่มีคุณสมบัติเฉพาะบุคคล คือไม่มีประวัติต่างพล้อยในทางการเมือง ประสบความสำเร็จในธุรกิจที่ตนดำเนินกิจการ กลุ่มคนหนุ่มต้องการสร้างภาพลักษณ์ที่ว่า สมาชิกทุกคนมีธุรกิจและการค้าที่มั่นคง ดังนั้นการมาทำงานการเมืองไม่ใช่เป็นการมาหาประโยชน์เพื่อตนเอง หากแต่

การเข้ามาเพื่อเป็นการอุทิศตนในการเข้ามานำความรู้ ความสามารถของตนเอง มาพัฒนาเศรษฐกิจของเมืองภูเก็ตให้กลับมาเป็นเหมือนเดิม จุดเด่นที่ทีมกลุ่มหนุ่มต้องการแสดงให้ประชาชนเห็นคือการต้องการพัฒนาเมืองภูเก็ตให้กลับมามีความโดดเด่นทางด้านเศรษฐกิจ โดยต้องการพลิกฟื้นเศรษฐกิจเมืองให้กลับมาดีเหมือนเดิมจึงคัดผู้สมัครที่มีความเชี่ยวชาญแบบนักบริหารมืออาชีพ มีเครือข่ายของนักธุรกิจ ไล้เครือข่ายทางเครือข่ายประชาชนในพื้นที่เองก็มีความเชื่อมั่นว่า สมาชิกของกลุ่มคนหนุ่มล้วนแล้วแต่เป็นคนที่มีชื่อเสียงทางด้านธุรกิจและประสบความสำเร็จ

จุดเด่นของกลุ่ม

กลุ่มก่อตั้งในปี 2518 ทำให้กลุ่มมีความเป็นสถาบัน ไม่ว่าจะใครจะเป็นสมาชิกในกลุ่ม สมาชิกเปลี่ยนไปอยู่กลุ่มอื่น จะไม่ได้รับการคัดเลือก ประชาชนเน้นกลุ่ม ตรงนี้มีความเหมือนกับพรรคประชาธิปัตย์ ตรงที่ในการเลือกตั้ง ส.ส.ในพื้นที่ภาคใต้ ไม่ว่าจะพรรคประชาธิปัตย์จะส่งผู้สมัครคนไหนลงสมัครในนามพรรค ก็จะได้รับชัยชนะ ประชาชนจะเลือก เดกเช่นเดียวกัน สำหรับกลุ่มคนหนุ่ม

ภูมิหลังสมาชิกกลุ่มคนหนุ่ม การศึกษาพบว่าภูมิหลังของบุคคลที่เข้ามาเป็นสมาชิกของกลุ่มคนหนุ่มจะถูกคัดเลือกและชักชวนมาจากการเป็นนักธุรกิจในพื้นที่ ที่เน้นการสะสมทุนมาตั้งแต่รุ่นพ่อแม่ เพราะภูมิหลังทางด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ฐานเสียงทางการเมืองโดยอาศัยชื่อเสียงทางด้านสังคมที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจมาใช้เป็นรากฐานและสร้างความเชื่อมั่นในการหาเสียงต่อประชาชน

กลุ่มทุนที่สนับสนุนกลุ่มคนหนุ่ม กลุ่มคนหนุ่มนับได้ว่าเป็นกลุ่มทางการเมืองที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาเมือง เนื่องจากการครองอำนาจบริหารเมืองมาอย่างยาวนานของกลุ่มนี้ทำให้สามารถสร้างอิทธิพลทางการเมืองแบบฝังรากลึก จากการสัมภาษณ์นายกเทศมนตรีเทศบาลนครภูเก็ตคนปัจจุบัน ได้ให้ข้อมูลว่า กลุ่มคนหนุ่มก่อตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ. 2518 โดยมีคหบดีในสมัยนั้นเป็นผู้ใหญ่ที่คอยให้การสนับสนุน เมื่อมาถึงในยุคปัจจุบันกลุ่มธุรกิจสำคัญที่กลุ่มตระกูลธุรกิจสำคัญที่ให้การสนับสนุนการทำงานของท้องถิ่นด้วยดีตลอดมา อาทิ กลุ่มธุรกิจโรงแรมตระกูลถาวร วังวานิช กลุ่มธุรกิจที่ดิน /ตัวแทนขายรถยนต์/อสังหาริมทรัพย์ของตระกูลหงษ์หยก สำหรับงานทิวจะเป็นทุนภาคบริการเพราะมีทั้งโรงแรมและภัตตาคาร กลุ่มทุนเหล่านี้นอกจากจะสนับสนุนการเลือกตั้งทุกครั้งของกลุ่มคนหนุ่มแล้ว ยังมีความสำคัญเพราะนอกจากการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในพื้นที่ ก็แสวงหา

3807425840

CT :Thesis 5881013624 thesis / revv: 06082562 16:22:13 / seq: 9

ผลประโยชน์ผ่านการประมุขงาน การที่กลุ่มธุรกิจต่างๆเหล่านี้ให้การสนับสนุนกลุ่มคนหนุ่ม จะนำไปสู่อำนาจในการผูกขาดทางเศรษฐกิจของกลุ่มที่เพิ่มสูงขึ้น ควบคู่ไปกับอิทธิพลทางการเมืองที่ได้รับการเอื้อประโยชน์เพิ่มเติมให้สูงขึ้นด้วยเช่นกัน

กลุ่มชาวบ้านสร้างสรรค์

พัฒนาการการเกิดกลุ่มการเมือง

กลุ่มชาวบ้านสร้างสรรค์เป็นกลุ่มการเมืองในระดับท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นมาในปี 2547 วัตถุประสงค์หลักของกลุ่มเพื่อส่งผู้สมัครเลือกตั้งและเข้ามาบริหารงานท้องถิ่น การเกิดของกลุ่มนับได้ว่าเป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ (Natural Creature) ไม่ได้เกิดขึ้นตามกฎหมายหรือไปจดทะเบียนเป็นกลุ่มการเมือง แต่เกิดจากการรวมตัวกันของบุคคลในพื้นที่ซึ่งมีความสนิทสนมกันมาก่อนได้เข้ามารวมกลุ่มกันภายใต้การชักจูงของหัวหน้ากลุ่มและแกนนำ ภายในกลุ่มไม่มีการแต่งตั้งตำแหน่งทางการบริหารอื่นนอกเหนือจากหัวหน้ากลุ่มและสมาชิกกลุ่มเท่านั้น จุดเริ่มต้นของกลุ่มชาวบ้านสร้างสรรค์เกิดจากการล่มสลายของกลุ่มสร้างสรรค์ภูเก็ต และกลุ่มชาวบ้าน เมื่อ 2 กลุ่มนี้ไม่มีหัวหน้ากลุ่มเนื่องจาก หัวหน้ากลุ่มของกลุ่มสร้างสรรค์ภูเก็ต อย่างนายสุวิทย์ เสงี่ยมกุล เมื่อพ่ายแพ้ในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีปี 2542 ให้แก่นายภูมิศักดิ์ หงส์หยก ได้ไปเล่นการเมืองระดับชาติโดยลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในนามพรรคประชาธิปัตย์และได้รับการเลือกตั้งในปีพ.ศ. 2544 สำหรับกลุ่มชาวบ้านเมื่อหัวหน้ากลุ่มอย่างนายหัตถ์ กตัญชลีกุล ได้หันหลังให้การเมืองท้องถิ่นอย่างถาวรแต่ก็ได้ผลักดันและอยู่เบื้องหลังในการตั้งกลุ่มชาวบ้านสร้างสรรค์ขึ้น โดยได้สนับสนุนให้นายประวัติน สุวรรณดีสกุล ซึ่งเป็นนักธุรกิจผู้กว้างขวางในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองและพื้นที่ตำบลวิชิต กะทู้ เพราะประกอบธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง และมีธุรกิจโรงแรมหลายแห่งในขณะนั้น ได้ขึ้นเป็นหัวหน้ากลุ่มชาวบ้านสร้างสรรค์

ยุทธศาสตร์การหาเสียง กลุ่มชาวบ้านสร้างสรรค์ได้เปิดตัว พ.ศ. 2547 ส่งผู้สมัครลงเต็ม 24 ที่นั่ง ในการเลือกตั้งครั้งนี้ กลุ่มชาวบ้านสร้างสรรค์มีความมั่นใจว่าจะสามารถชนะการเลือกตั้งในครั้งนี้ได้ เนื่องจากมีความพร้อมทั้งในด้านของกำลังทุนที่ได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายธุรกิจโรงแรมและประธานอสังหาริมทรัพย์ภูเก็ตในขณะนั้น การหาเสียงเน้นการลงพื้นที่เข้าพบประชาชนแสดงความเป็นกันเองกับชาวบ้าน เข้าถึงง่าย อ่อนน้อมและนอบน้อม โดยการหาเสียงเน้นการจะเน้นการหาเสียง

เป็นกลุ่ม โดยชูหัวหน้ากลุ่มที่มีบุคลิกถึงลูกถึงคน หยัดได้ (หมายถึงฟังพาได้) ในขณะที่ใกล้วันเลือกตั้ง ได้เน้นนโยบายที่เกี่ยวกับการบริหารงานที่สุจริต ตรวจสอบได้ จุดนี้ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วงท้ายการเลือกตั้งคะแนนเสียงของกลุ่มชาวบ้านสร้างสรรค์โดยเฉพาะหัวหน้าที่มีคะแนนขึ้นมาใกล้เคียงกับอดีตนายกสมใจ เพราะก่อนจะจัดให้มีการเลือกตั้งในเดือนสิงหาคม 2547 ฝ่ายบริหารชุดเก่า นำโดยกลุ่มคนหนุ่มถูกวิพากษ์วิจารณ์ถึงความไม่โปร่งใสในการจัดสรรงบประมาณในโครงการเตาเผาขยะ และโครงการสร้างสะพานเกาะผี ทำให้ชาวบ้านที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการดังกล่าว ต่างทะเลาะแค้นเสียงให้กลุ่มชาวบ้านสร้างสรรค์

แม้ผลการเลือกตั้งครั้งนี้จะปรากฏว่ากลุ่มชาวบ้านสร้างสรรค์จะไม่ได้รับการเลือกตั้งแม้แต่ที่นั่งเดียว แต่หากดูผลคะแนนจะเห็นว่าผลคะแนนของผู้สมัครนายกเทศมนตรี ห่างกันเพียง 1,406 คะแนน และเป็นการเลือกตั้งที่พบเหตุไฟฟ้าดับในขณะที่นับคะแนนเสียงถึง 3 หน่วยเลือกตั้ง (สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่เทศบาล)

การคัดเลือกหัวหน้ากลุ่ม การคัดเลือกหัวหน้ากลุ่ม เป็นการคัดเลือกจากผู้นำคนก่อนโดยจะมุ่งหาบุคคลที่เป็นนักธุรกิจในพื้นที่เพราะจะมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการเป็นผู้ระดมเงินมาสนับสนุนในการเลือกตั้ง นอกจากนี้สมาชิกภายในกลุ่มจะมีภูมิหลังที่หลากหลาย ไม่ได้มีเพียงนักธุรกิจเพียงอย่างเดียวเหมือนกลุ่มคนหนุ่ม คือมีทั้งนักธุรกิจ ข้าราชการและผู้นำชุมชน

จุดเด่นของกลุ่ม เป็นกลุ่มที่เน้นการมีบทบาทของคนรุ่นใหม่ เน้นภาพการทำงานการเมืองแบบสร้างสรรค์ ภาพลักษณ์ของสมาชิกของกลุ่มเป็นคนรุ่นใหม่ที่ไม่มีจุดต่างพร้อยทางการเมืองและเป็นพื้นที่ที่เกิดคนดั้งเดิมดั่งนั้นจึงพร้อมที่จะพัฒนาเมืองภูเก็ตที่เป็นท้องถิ่นของตนเอง

กลุ่มทุนที่สนับสนุนกลุ่มชาวบ้านสร้างสรรค์ กลุ่มทุนที่ให้การสนับสนุนกลุ่มชาวบ้านสร้างสรรค์จะเป็นทุนก่อสร้างทุนอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งพบว่ากลุ่มทุนนี้ไม่ใช่กลุ่มทุนในพื้นที่เขตเทศบาลนครภูเก็ต แต่เป็นกลุ่มนักธุรกิจที่ดำเนินธุรกิจนอกพื้นที่เมืองเป็นหลัก

การก่อรูปของโครงสร้างกลุ่มการเมืองท้องถิ่นของเขตเมืองเทศบาลนครภูเก็ตมีลักษณะแตกต่างกับวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นของภาคใต้พื้นที่เมืองอื่นๆ นักการเมืองท้องถิ่นมีการกระจุกตัวของอำนาจอยู่เฉพาะกลุ่มที่เป็นนักธุรกิจดั้งเดิมในพื้นที่ ตระกูลต่างเหล่านี้ได้สะสมทุนอย่างต่อเนื่อง

และยาวนาน²⁰ และได้แปรความมั่งคั่งให้กลายเป็นอำนาจทางการเมือง การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของชนชั้นนำไม่ได้อาศัยระบบอุปถัมภ์และเครือข่ายใดเช่นงานวิจัยที่เคยศึกษาการเมืองท้องถิ่นพื้นที่อื่นๆ แต่การเมืองท้องถิ่นเทศบาลนครภูเก็ตเป็นการสร้างเครือข่ายจากนักธุรกิจในพื้นที่โดยการกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นเมือง(city) โดยอาศัยทุนนิยมที่ขับเคลื่อนอยู่ในเมือง การแย่งชิงเพื่อให้ได้เข้าไปกุมอำนาจในท้องถิ่นเพื่อต้องการกำหนดนโยบายและร่วมกันแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยชนชั้นที่มีอำนาจทางการเมืองได้วางรากฐานเพื่อยึดครองพื้นที่ทางการเมืองของเทศบาลนครภูเก็ตไว้ในกำมือของกลุ่มตนแต่เพียงผู้เดียวเกือบครึ่งศตวรรษ ดังจะเห็นได้จากผลการเลือกตั้ง 3 ปีซ้อนหลัง ดังต่อไปนี้

4.2 การแข่งขันระหว่างกลุ่มทุนบนพื้นที่ทางการเมืองท้องถิ่นระหว่าง กลุ่มคนหนุ่ม กับ กลุ่มชาวบ้านสร้างสรรค์ ปี 2547

การเลือกตั้งของเทศบาลนครภูเก็ตในครั้งนี้เป็น การเลือกตั้งที่ได้สร้างปรากฏการณ์ครั้งสำคัญของการเมืองท้องถิ่นในระดับเมือง เพราะเป็นการเลือกตั้งที่เทศบาลนครภูเก็ตเปลี่ยนแปลงฐานะจากเทศบาลเมืองเป็นเทศบาลนครภูเก็ต เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2547 และเป็นการลงแข่งขันชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีครั้งแรกของนางสาวสมใจ สุวรรณศุภพนา โดยคู่แข่งครั้งนี้คือนายประวัตินายสุวรรณะดิษฐกุล ซึ่งเป็นนักธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในพื้นที่เมืองและพื้นที่ใกล้เคียงโดยการเลือกตั้งครั้งนี้ นายประวัตินายสุวรรณะดิษฐกุลได้รับการสนับสนุนจากฐานเสียงเดิมของกลุ่มชาวบ้านและกลุ่มสร้างสรรค์ ผลการเลือกตั้งปรากฏว่า กลุ่มคนหนุ่มชนะการเลือกตั้ง โดยชนะในตำแหน่งนายกเทศมนตรี และได้สมาชิกสภาเทศบาลมาทั้งหมด ๓ ที่นั่ง ส่วนกลุ่มชาวบ้านสร้างสรรค์ได้สมาชิกสภาเทศบาลมา 7 ที่นั่ง ผลการเลือกตั้งมีดังต่อไปนี้

ตารางที่ ผลคะแนนรวมนายกเทศมนตรี

ลำดับ	ชื่อผู้สมัคร	หมายเลข	ได้คะแนน	ทีม/กลุ่ม
1	นางสาวสมใจ สุวรรณศุภพนา	2	11,986	กลุ่มคนหนุ่ม
2	นายประวัตินายสุวรรณะดิษฐกุล	1	10,580	กลุ่มชาวบ้านสร้างสรรค์

²⁰ เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยโครงสร้างอำนาจทางการเมืองในภาคตะวันออกของประเทศไทย

ตารางที่ แสดงผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครภูเก็ต เมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2547
เขตเลือกตั้งที่ 1

ลำดับ	ชื่อ - สกุล ผู้สมัคร ที่ชนะการเลือกตั้ง	ผลคะแนน รวม	สังกัดกลุ่มการเมือง
1	นายทรงวุฒิ หงษ์หยก	2,476	กลุ่มชาวบ้านสร้างสรรค์
2	นางปรารณา ตันติวิท	2,450	กลุ่มคนหนุ่ม
3	นายลิขิต ธานีรัตน์	2,490	กลุ่มคนหนุ่ม
4	นายไพโรจน์ รวมพรรณพงศ์	2,359	กลุ่มคนหนุ่ม

เขตเลือกตั้งที่ 2

ลำดับ	ชื่อ - สกุล ผู้สมัคร ที่ชนะการเลือกตั้ง	ผลคะแนน รวม	สังกัดกลุ่มการเมือง
1	นายประเสริฐ ตันติพิงศ์วัฒนา	2,460	กลุ่มชาวบ้านสร้างสรรค์
2	นายชาญเวช โชติกิจสมบูรณ์	2,452	กลุ่มชาวบ้านสร้างสรรค์
3	นายกิตติพิงศ์ แก่นแก้ว	2,402	กลุ่มชาวบ้านสร้างสรรค์
4	นายวิสุทธิ์ พรหมทอง	2,360	กลุ่มชาวบ้านสร้างสรรค์

เขตเลือกตั้งที่ 3

ลำดับ	ชื่อ - สกุล ผู้สมัคร ที่ชนะการเลือกตั้ง	ผลคะแนน รวม	สังกัดกลุ่มการเมือง
1	นางสาวประไพ สันติกยาวกุล	3,026	กลุ่มคนหนุ่ม
2	นางสาวมณี นาวีการ	2,859	กลุ่มชาวบ้านสร้างสรรค์
3	นายเทียนชัย ดิยพงศ์พัฒนา	2,804	กลุ่มชาวบ้านสร้างสรรค์
4	นายอนันต์เทพ นาวี	2,794	กลุ่มคนหนุ่ม

เขตเลือกตั้งที่ 4

ลำดับ	ชื่อ - สกุล ผู้สมัคร ที่ชนะการเลือกตั้ง	ผลคะแนน รวม	สังกัดกลุ่มการเมือง
1	นายอำนาจ คุ่มบ้าน	2,767	กลุ่มคนหนุ่ม
2	นายนิวัฒน์ เอ่งฉ้วน	2,767	กลุ่มคนหนุ่ม
3	นางสาววิมลรัตน์ อุดมวิทยา	2,643	กลุ่มคนหนุ่ม
4	นายชานินทร์ เจริญลาภ	2,585	กลุ่มคนหนุ่ม

การเลือกตั้งปี 2547 เป็นการต่อสู้แย่งชิงพื้นที่กันระหว่างกลุ่มคนหนุ่มและกลุ่มชาวบ้าน สร้างสรรค์ ในส่วนของนายกเทศมนตรีเป็นการชิงที่นั่งผู้บริหารระหว่างนางสาวสมใจ สุวรรณศุภพนา ที่ได้รับการขึ้นเป็นหัวหน้ากลุ่มคนหนุ่มโดยการสืบทอดอำนาจจากนายคนเก่า คือ นายภูมิศักดิ์ หงส์หยก มีฐานการสะสมทุนมาจากตระกูลเก่าแก่ที่ขายทองในพื้นที่เทศบาลนครภูเก็ตและพังงา ในขณะที่กลุ่มชาวบ้านสร้างสรรค์ส่งผู้สมัครนายประวัตติ สุวรรณดิษฐ์กุล สะสมทุนจากการกลุ่มนักธุรกิจก่อสร้างและเป็นนายทุนโรงแรมในเครือดิวาน่า กรุ๊ป การแข่งขันในครั้งนี้นี้มีความเข้มข้นและรุนแรงมากขึ้นกว่าครั้งก่อนๆ ภูมิหลังทางธุรกิจของกลุ่มชาวบ้านสร้างสรรค์ค่อนข้างได้เปรียบเพราะมีอิทธิพลและเป็นผู้มีชื่อเสียงในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ในขณะที่นางสาวสมใจ การเลือกตั้งครั้งนี้เป็นการขึ้นมาเป็นหัวหน้ากลุ่มและชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเป็นครั้งแรก หากแต่นางสาวสมใจอาศัยความได้เปรียบจากการทำงานฝ่ายบริหารมาก่อนและดูแลเรื่องการศึกษาโดยตลอดทำให้ได้รู้จักใกล้ชิดฐานเสียงและกลุ่มผู้สนับสนุนในพื้นที่ที่เป็นกลุ่มรากหญ้าเป็นอย่างดี ทำให้การเลือกตั้งครั้งนี้ก่อนการเลือกตั้ง 1 วันคะแนนเลือกนายกเทศมนตรีของกลุ่มคนหนุ่มตามหลังคะแนนของนายประวัตติ อยู่ ทำให้คืนนั้นนางสาวสมใจต้องรีบเข้าพบผู้ใหญ่ท่านหนึ่งเพื่อขอบาร์มีของผู้ใหญ่ท่านนี้ หลังจากเข้าพบนางสาวสมใจกล่าวว่าผลการเลือกตั้งในครั้งนี้นั้นชนะฝ่ายคู่แข่งไป 1000 กว่าคะแนน ก็ถือว่าการเลือกตั้งที่เสี่ยงต่อการพ่ายแพ้มากที่สุดครั้งหนึ่ง (สัมภาษณ์)

4.2.2 โครงการพัฒนาที่เกิดขึ้นก่อนการเลือกตั้ง

ก่อนการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2547 โครงการที่เกิดขึ้นเป็นโครงการที่เกิดในสมัย ร.ท.ภูมิศักดิ์ หงส์หยก เป็นนายกเทศมนตรีเมืองภูเก็ต ในช่วงเวลานั้นเศรษฐกิจเทศเมืองภูเก็ตอยู่ในสภาวะแช่แข็ง

การค้าและการลงทุนไม่ได้มีมากนักหากเทียบกับเมืองอื่นๆในจังหวัดภูเก็ตด้านการก่อสร้างภายในจังหวัดภูเก็ตในปี 2543 ยังไม่ขยายตัวอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้พื้นที่ที่ได้รับการอนุญาตก่อสร้างในเขตเทศบาลรวม 155,585 ตารางเมตร เปรียบเทียบกับปีก่อนลดลงร้อยละ 10.8 ทั้งนี้เป็นผลมาจากการลดลงของพื้นที่ก่อสร้างเพื่อเพื่อการบริการและพื้นที่ก่อสร้างเพื่อวัตถุประสงค์อื่นที่ลดลงจากปีก่อน ร้อยละ 6.2 และ 55.8 ขณะที่พื้นที่ก่อสร้างเพื่อที่อยู่อาศัยและพื้นที่ก่อสร้างเพื่อการพาณิชย์เพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.4 และ 3.5 ตามลำดับ การจ้างงาน จากรายงานของสำนักงานจัดหางานจังหวัดภูเก็ตพบว่า ในปีนี้มีตำแหน่งงานว่างที่ประกาศรับสมัครงานลดลงจากปีก่อน โดยมีจำนวน 2,555 อัตรา ลดลงร้อยละ 16.4 ขณะที่ผู้มาสมัครงานจำนวน 1,538 คน และได้การรับบรรจุงานจำนวน 628 คน เพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 17.4 และ 17.4 ตามลำดับ²¹

4.2.3 โครงการพัฒนาที่เกิดขึ้นหลังการเลือกตั้ง

โครงการพัฒนาที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเมืองและเศรษฐกิจเมืองมีดังต่อไปนี้

4.2.3.1 โครงการพัฒนาตลาดเจ้าฟ้าวาไรตี้

โครงการนี้แม้จะดำเนินการในสมัยที่นางสาวสมใจ เป็นนายกเทศมนตรี แต่สำหรับโครงการนี้ที่เกิดขึ้นได้สร้างผลประโยชน์อันมหาศาลให้แก่อดีตนายกและตระกูลหงษ์หยก เพราะตัวโครงการดำเนินการบนที่ดินของบริษัท อนุภาพประมวลกิจ จำกัด ซึ่งมีตระกูลหงษ์หยกเป็นเจ้าของ โครงการตลาดเจ้าฟ้า เป็นโครงการแรกที่เกิดขึ้นในยุคนางสาวสมใจเป็นนายกเทศมนตรี โดยจุดเริ่มต้นของโครงการนี้เพื่อที่จะลดความแออัดของตลาดเดิมที่อยู่บริเวณขนส่งเก่า ตั้งอยู่บริเวณถนนพังงา ต.ตลาดใหญ่ (เกาะดอกไม้) อ.เมือง จ.ภูเก็ต โดยการย้ายตลาดไปตั้งใหม่ที่ถนนวิรัชหงษ์หยก3 ตำบลวิชิต อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต มีเนื้อที่มากกว่า 30 ไร่ เดิมที่ดินผืนนี้เป็นที่ดินว่างเปล่า มีบ้านเรือนไม่ถึงร้อยหลังคาเรือน แต่เมื่ออดีตนายกเทศมนตรีมีการวางนโยบายย้ายตลาดมาอยู่ที่ถนนวิรัชหงษ์หยก อูทิส ในเวลาต่อมาไม่นาน ที่ดินบริเวณนี้มีมูลค่าที่สูงขึ้นและเกิดเป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่ขึ้น มีหมู่บ้านจัดสรรในโครงการของตระกูลหงษ์หยกเกิดขึ้นตามมา ไม่ว่าจะเป็นโครงการอนุภาพ ภิรมย์ โครงการหมู่บ้าน สวนหลวงเจ้าฟ้า โครงการหมู่บ้านโกลเด้นวิลล์ และนับเป็นโครงการสำคัญที่เป็น

²¹ สัมภาษณ์ นางสาววาสนา ฅนอมศักดิ์ บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ phuketprice

จุดเริ่มต้นทำให้เมืองมีการขยายจากเดิมจะกระจุกตัวอยู่บริเวณย่านเมืองเก่า เมื่อเกิดโครงการนี้ขึ้น พื้นที่เมืองได้ขยายและเกิดเป็นแหล่งเศรษฐกิจที่สำคัญอีกพื้นที่หนึ่งของเทศบาลนคร ดังจะเห็นได้จากภาพถ่ายทางดาวเทียมที่เปรียบเทียบก่อนการย้ายตลาดและหลังการย้ายตลาด ดังต่อไปนี้

รูปภาพที่ 12 แผนที่ดาวเทียมแสดงพื้นที่ถนนนาคา ปีพ.ศ.2542

ภาพที่ : แผนที่ดาวเทียมแสดงพื้นที่ถนนนาคา ปีพ.ศ.2562

4.2.4 เส้นทางของผู้แพ้ในสนามการเลือกตั้งระดับเมือง

หลังจากสิ้นสุดการเลือกตั้ง จากการสัมภาษณ์อดีตผู้สมัครบางส่วนพบว่า โดยส่วนใหญ่จะกลับไปดำเนินธุรกิจในเส้นทางของตนเอง และจากคำถามที่ว่า หากมีโอกาสจะกลับมาเล่นการเมืองท้องถิ่นอีกครั้งหรือไม่ นายเทียนชัย ดิยพงศ์พัฒนา อดีตสมาชิกสภาเทศบาลกล่าวว่า “โดยส่วนตัวตนคงไม่กลับไปเล่นการเมืองท้องถิ่นแล้วเพราะว่าทำงานของตนเองสบายใจกว่า แต่หากมีหัวที่ดีและมีคนมาทาบทามในอนาคตอาจพิจารณาอีกครั้ง”

4.3 การแข่งขันระหว่างกลุ่มทุนในพื้นที่ทางการเมืองท้องถิ่นระหว่าง กลุ่มคนหนุ่ม กับ กลุ่มชาวบ้านสร้างสรรค์ และกลุ่มคนหนุ่ม กับกลุ่มคนรุ่นใหม่

ในปี 2551 เป็นการแย่งชิงกันระหว่างกลุ่มคนหนุ่มและกลุ่มชาวบ้านสร้างสรรค์ โดยหัวหน้ากลุ่มคนหนุ่มยังคงเป็นอดีตนายกสมาใจ สุวรรณศุภพนา ต่อสู้กับอดีตมือขวาของภูมิศักดิ์ หงส์หยก อย่างนายอยุทธ์ ธารสิริโรจน์ เจ้าของโรงพยาบาลสิริโรจน์ จังหวัดภูเก็ต สำหรับผลการนับคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครภูเก็ตทั้ง 4 เขต ในปี 2551 ปรากฏว่ากลุ่มคนหนุ่มได้รับการเลือกตั้งเข้ามาครบทั้ง 4 เขต เขตละ 6 คน รวม จำนวน 24 คน เป็นชัยชนะแบบยกทีมท่ามกลางความกังขาของผลการเลือกตั้ง จากตารางผลการแสดงการเลือกตั้งพบว่าในปี 2551 ผู้ที่ชนะการเลือกตั้งล้วนแล้วแต่เป็นผู้สมัครในนามกลุ่มคนหนุ่มทั้งสิ้น และผู้ชนะการเลือกตั้งแต่ละคนต่างก็ได้รับคะแนนที่ไม่ได้สูงมากในทุกหน่วย ผู้สมัครบางคนเป็นผู้สมัครหน้าใหม่ที่ลงสมัครในกลุ่มคนหนุ่มเป็นครั้งแรก ที่ประชาชนบางส่วนตั้งคำถามถึงคะแนนของบางหน่วยเลือกตั้งที่เกิดเหตุไฟฟ้าดับ ซึ่งก่อนไฟดับคะแนนของกลุ่มชาวบ้านสร้างสรรค์เป็นฝ่ายนำแต่หลังไฟดับคะแนนของกลุ่มชาวบ้านสร้างสรรค์ก็แทบไม่มีอย่างไรก็ตามหลังการเลือกตั้งครั้งนี้ก็เป็นจุดสลายของกลุ่มชาวบ้านสร้างสรรค์

จากการศึกษาพบว่าสาเหตุที่กลุ่มคนหนุ่มสามารถรักษาอำนาจทางการเมืองในพื้นที่เมืองได้ เพราะกลุ่มคนหนุ่มภายใต้การควบคุมของตระกูลหงษ์หยกที่ได้ผ่านกระบวนการสะสมทุนทางเศรษฐกิจและสังคมมาอย่างเข้มข้นต่อเนื่อง จนเกิดบารมีและอิทธิพลภายในพื้นที่ มีการสร้างกลุ่มเครือข่ายทางการเมือง มีการกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมืองอย่างทั่วถึงในกลุ่มเครือข่ายธุรกิจ/และพันธมิตรทางการเมืองของผู้นำกลุ่ม การสะสมบารมีความน่าเชื่อถือทางการเมืองมากกว่า 40 ปี เจือเนื้อมีดังกล่าวทำให้กลุ่มคนหนุ่มสามารถสถาปนากลายเป็นกลุ่มทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครภูเก็ต การลงเล่นการเมืองทำให้นักการเมือง

3807425840

CD :Thesis 5881013624 thesis / rev: 06082562 16:22:13 / seq: 9

ท้องถิ่นได้ประโยชน์กับทุนดั้งเดิมของนักการเมือง และยังช่วยให้เกิดประโยชน์ต่อพื้นที่เมือง นอกจากนี้เมืองจะเติบโตแล้วฐานะทางธุรกิจของนักการเมืองก็เติบโตไปพร้อมๆกัน

4.3.1 แสดงผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครภูเก็ต เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2551

ตารางที่ ผลคะแนนรายนายกเทศมนตรี

ลำดับ	ชื่อผู้สมัคร	หมายเลข	ได้คะแนน	ทีม/กลุ่ม
1	นางสาวสมใจ สุวรรณศุภพนา	1	10,657	กลุ่มคนหนุ่ม
2	นายยุทธ ธารศิริโรจน์	2	7,910	กลุ่มชาวบ้านสร้างสรรค์

ตารางที่ แสดงผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครภูเก็ต เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2555

การเลือกตั้งเทศบาล มี 4 เขตเลือกตั้ง ผลการเลือกตั้ง

เขตเลือกตั้งที่ 1

กลุ่มการเมือง	ผู้ได้รับการเลือกตั้ง	คะแนน	ฐานการสะสมทุน	ฐานคะแนนเสียง
กลุ่มคนรุ่นใหม่	นายไพโรจน์ รวมพรรณพงศ์	2,153	อสังหาริมทรัพย์/ที่ดิน	นักธุรกิจในพื้นที่/ชนชั้นกลาง
กลุ่มคนรุ่นใหม่	น.ส.วลัยพัชร์ รวมพรรณพงศ์	1,940	อสังหาริมทรัพย์	พี่ชายเป็นสมาชิกเทศบาล
กลุ่มคนรุ่นใหม่	น.ส.พรยมล ขรรค์วิไลกุล	1,886	ธุรกิจคาร์แคร์/ให้เช่ารถ	บิดาเป็นอดีตสมาชิกเทศบาล
กลุ่มคนหนุ่ม	นายทรงวุฒิ หงษ์หยก	1,906	เหมืองแร่เก่า	นักธุรกิจชั้นนำในพื้นที่
กลุ่มคนหนุ่ม	นายปิยะวัฒน์ รัตนโชติพงศ์	1,823	ธุรกิจที่พัก/คอนโด	ประธานชุมชน/กลุ่มโรงแรม

กลุ่มคนหนุ่ม	นายยุทธชัย หลิมชัย สวัสดิ์	1,747	ธุรกิจเรืออันดา มันเวป	กลุ่มข้าราชการครู/เป็น กรรมการสถานศึกษา
--------------	-------------------------------	-------	---------------------------	--

สำหรับพื้นที่ในเขตเลือกตั้งที่1 กลุ่มคนหนุ่มพาแม่แพ้ให้แก่ทีมคนรุ่นใหม่ในพื้นที่ชุมชนสามกอง แต่ขณะในเขตพื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่า จากการสัมภาษณ์ หัวหน้าชุมชนโกตอน “กลุ่มคนหนุ่มไม่ได้ ใ่วใจในพื้นที่นี้มาก เค้าระแวงว่าจะแพ้หรือชนะในเขตนี้มาก นายกเค้าจึงให้คนมาถามว่าต้องการให้ ช่วยด้านไหนเป็นพิเศษบ้าง และได้ให้งบประมาณในการทาสีตึกซิโนโปรตุกีสใหม่ทั้งชุมชน การให้ งบประมาณในการเอาสายไฟลงดิน การทำทางเท้าให้ใหม่ ทำให้มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชุมชนย่าน เมืองเก่ามากขึ้น จากบ้านเรือนที่ปิดร้างเจ้าของบ้านย้ายไปอาศัยกับลูกหลานที่กรุงเทพฯ ตอนนี้ชุมชนนี้ เป็นชุมชนสายวัฒนธรรม สร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้าน ให้แก่เมืองภูเก็ตมากมายมหาศาล คนก็เลยเลือก นายกอีเพราะเหตุผลนี้” (สัมภาษณ์นายดอน ลีมันันทพิสิฐ ประธานชุมชนย่านเมืองเก่า)

เขตเลือกตั้งที่ 2

กลุ่ม การเมือง	ผู้ได้รับการเลือกตั้ง	คะแนน	ฐานการสะสมทุน	ฐานคะแนนเสียง
กลุ่มคน หนุ่ม	นายวิสุทธิ์ พรหมทอง	2,331	ธุรกิจเรือประมง	สมาคมกีฬาภูเก็ต/เป็น อดีตผู้ใหญ่บ้าน/กลุ่มผู้ ประกอบอาชีพประมง
กลุ่มคน หนุ่ม	นายพิสุทธิ์ สุทธิจินดา วงศ์	2,200	อสังหาริมทรัพย์	ชนชั้นกลางนักธุรกิจ
กลุ่มคน หนุ่ม	น.ส.วิรุณพร แซ่ตัน	2,196	ธุรกิจรถยนต์ที่ใช้ ในการต่อเรือ	เครือข่ายองค์กรจัดตั้ง
กลุ่มคน หนุ่ม	นางประสิทธิ์ จงเจียม ใจ	2,084	ธุรกิจค้ารถ	ประธานชุมชน

กลุ่มคน หนุ่ม	นายสมหมาย นาทิพย์	2,038	ธุรกิจส่งออกอาหาร สด	กลุ่มหอการค้าจังหวัด
กลุ่มคน หนุ่ม	นายวิไลย สงวนนาม	1,974	อสังหาริมทรัพย์	สมาคมอสังหาริมทรัพย์ และเครือข่ายประธาน ชุมชน

เขตเลือกตั้งที่ 3

กลุ่ม การเมือง	ผู้ได้รับการเลือกตั้ง	คะแนน	ฐานการสะสมทุน	ฐานคะแนนเสียง
กลุ่มคนหนุ่ม	นายนิवास อรุณรัตน์	2,754	อสังหาริมทรัพย์	ฐานเสียงเครือข่าย
กลุ่มคนหนุ่ม	ว่าที่ร้อยตรีสมเกียรติ จิรอม มรัตน์	2,559	อสังหาริมทรัพย์	เครือข่าย/นักธุรกิจ
กลุ่มคนหนุ่ม	นายณรงค์ฤทธิ์ ถาวร ไพบุลย์บุตร	2,463	ธุรกิจโรงแรม กลุ่ม บริษัทพิทักษ์ถาวร	กลุ่มธุรกิจโรงแรม/ เครือข่าย
กลุ่มคนหนุ่ม	นายอนันต์เทพ นาวิ	2,350	ร้านอาหาร	กลุ่มโรตารี-ไลออน
กลุ่มคนหนุ่ม	นายพงษ์สิทธิ์ ฦ นคร	2,284	ธุรกิจสปา/นวด	ประธานชุมชน พ่อค้า แม่ค้า
กลุ่มคนหนุ่ม	นายเจียรศักดิ์ สันติกยาว กุล	2,271	ธุรกิจยารายใหญ่ใน จังหวัดภูเก็ต	กลุ่มข้าราชการ สาธารณสุข /กลุ่มนัก ธุรกิจ

เขตเลือกตั้งที่ 4

กลุ่ม การเมือง	ผู้ได้รับการเลือกตั้ง	คะแนน	ฐานการสะสมทุน	ฐานคะแนนเสียง
กลุ่มคน หนุ่ม	นายอำนาจ คุ่มบ้าน	2,321	ธุรกิจไค้ค้นำเที่ยว	แกนนำ กปปส
กลุ่มคน หนุ่ม	นายนิวัฒน์ เอ่งฉ้วน	2,268	ธุรกิจตลาดสด	เครือข่าย
กลุ่มคน หนุ่ม	นางสาวกนกศิริ ประ ชุมพรรณ	2,239	ธุรกิจโรงเรียนเอกชน	เครือข่ายโรงเรียน เอกชน
กลุ่มคน หนุ่ม	น.ส.นิษฐกานต์ กิระดิจริยา โสภณ	2,230	ธุรกิจให้เช่าตึกย่าน สะพานหิน/ของขวัญ ของฝาก	เครือข่าย/ผู้นำชุมชน
กลุ่มคน หนุ่ม	นายเฉลิม ชาญกุล	2,185	ค้าขาย	เครือข่ายกลุ่มพ่อค้า แม่ค้า
กลุ่มคน หนุ่ม	นายธานินทร์ เจริญลาภ	2,185	อสังหาริมทรัพย์	เครือข่ายชุมชน

จากตารางข้างต้นจะทำให้เห็นภาพชัดเจนถึงการสะสมทุนของนักการเมืองท้องถิ่นเทศบาลนครภูเก็ตก่อนเข้าสู่สนามการเลือกตั้งมีพัฒนาการมาจากการขยายตัวของกลุ่มทุนท้องถิ่น ที่ทำธุรกิจที่หลากหลายกันออกไป

ดังนั้นการอธิบายการเมืองท้องถิ่นของเทศบาลนครภูเก็ตจึงไม่สามารถอธิบายได้ด้วยคำอธิบายของระบบอุปถัมภ์ได้อย่างงานทั่วไปเพราะมีเงื่อนไขมากกว่าที่จะอธิบายว่าทุนนิยมเป็นแค่ส่วนรองแค่หาเงินมาหล่อเลี้ยงจักรกล หรือมันไม่ใช่ มันมีเงื่อนไขมากกว่าการหาเงินมาเลี้ยงจักรกลจากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นสามารถอนุมานได้ว่าการเข้าสู่การเมืองท้องถิ่นของนักธุรกิจในเมืองภูเก็ตนั้นมีเหตุผล

สำคัญคือสามารถเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการปกป้องและแสวงหาผลประโยชน์ในพื้นที่เมืองที่มีการขับเคลื่อนด้วยเศรษฐกิจด้วยระบบทุนนิยม โดยนักธุรกิจที่ดำรงตำแหน่งส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกันไปในทิศทางเดียวกันว่าการเมืองท้องถิ่นเมืองภูเก็ตสามารถผลักดันให้นักการเมืองท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรม หรือโครงการพัฒนาที่เกิดขึ้นในเมือง และด้วยเหตุและผลนี้เอง จึงเป็นมูลเหตุสำคัญที่ทำให้เมืองนครภูเก็ตเกิดการพัฒนารวดเร็วย่างที่เห็นในปัจจุบันนายกรัฐมนตรีในการเข้าสู่การเมืองของนักธุรกิจนั้นมีเหตุผลสำคัญที่นักธุรกิจมุ่งเข้าสู่การเมืองคือ การเมืองเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการปกป้องและแสวงหาผลประโยชน์ในธุรกิจ นักธุรกิจที่ดำรงตำแหน่งส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกันในเรื่องนี้ค่อนข้างสูง คือเห็นว่า นักธุรกิจเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่ออาศัยตำแหน่งทางการเมืองเป็นเครื่องมือช่วยป้องกันและเป็นที่แสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ธุรกิจของตน ซึ่งการเมืองสามารถผลักดันให้นักธุรกิจได้รับผลประโยชน์ โดยทำกิจกรรมต่างๆดำเนินการได้คล่องตัวมากยิ่งขึ้น การเมืองกับธุรกิจต่างฝ่ายก็ต่างสนับสนุนซึ่งกันและกัน ระบบการเมืองและธุรกิจทั้งสองนี้จะต้องคอยเกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การที่จะเข้าไปมีบทบาทการเมืองในฐานะผู้นำ โดยมีแรงจูงใจเพื่อที่จะรักษาผลประโยชน์ของตนเองนั้นนับเป็นแรงจูงใจที่มีอิทธิพลมาก เนื่องจากธุรกิจขนาดใหญ่จำเป็นต้องอาศัยอิทธิพลทางการเมืองเป็นเครื่องมือเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ของตนมากที่สุด พงษ์ไพจิตร ได้ให้นิยามของธุรกิจการเมือง โดยใช้คำว่า “ธนกิจการเมือง” (Money Politics) หมายถึง กระบวนการที่นักการเมืองใช้เงินเพื่อผันตัวเองเป็น 1 ในคณะรัฐมนตรี เพื่อจะได้ใช้อิทธิพลจากตำแหน่งดำเนินการและกำหนดนโยบาย เอื้อให้ตนเองและพรรคพวกแสวงหารายได้และกำไรให้คุ้มกับการลงทุนที่เกิดขึ้นแหล่งรายได้สำคัญที่ทำธณกิจการเมืองคือ เข้าเกาะกุมและจัดสรรค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Economic Rent) ซึ่งค่าเช่านี้ออกมาในรูปแบบ ใบอนุญาต สัมปทาน เงินอุดหนุน และสิทธิพิเศษต่างๆ ซึ่งอำนาจรัฐจะให้สิทธิต่างๆ เหล่านี้ให้นักการเมืองและพรรคพวกสามารถแสวงหากำไรในอัตราที่มากกว่าระดับปกติที่เกิดขึ้นในตลาดแข่งขันทั่วไป

4.3.2 โครงการพัฒนาที่เกิดขึ้นก่อนการเลือกตั้ง

4.3.2.1 โครงการพัฒนาย่านเมืองเก่า

แผนผังเมืองข้างต้นเป็นจุดเริ่มต้นของทุนนิยมวัฒนธรรมในพื้นที่เทศบาลนครภูเก็ต เทศบาลนครภูเก็ตได้สร้างให้ถนนทุกเส้นให้มีมูลค่าและมีความสำคัญดังต่อไปนี้

ถนนกลาง กระบี่ ดิบุก เขาวราช และ ช.รมณีย์ เป็นย่านที่มีบ้านเรือนแบบชิโนโปรตุกีส อยู่อย่างหนาแน่น ก่อนปี 2540 บ้านเรือนหลายหลังปิดร้างไม่มีผู้อยู่อาศัย แต่ในปัจจุบันกลับกลายเป็นบ้านเรือนที่ยังมีชีวิต มีผู้คนอาศัยอยู่จริง บ้านแต่ละหลังอยู่ในสภาพที่สวยงาม และ สมบูรณ์ บ้านแต่ละหลังหากเจ้าของบ้านไม่ได้ทำธุรกิจเองก็จะมีกรให้เช่าพื้นที่และเช่าบ้านบางหลังค่าเช่าตกอยู่ที่เดือนละ 200,000บาท (สัมภาษณ์นางสาวเกษราภรณ์ ทองเกิด นักธุรกิจในพื้นที่) มีร้านค้า ร้านอาหาร ร้านสปา และที่พักโรงแรมเกิดขึ้นใหม่มากมายในย่านชิโนโปรตุกีส เพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

บ้านชินประชา เป็นบ้านเก่าที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ด้วยสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส หรือที่เรียกกันว่า “อังก่อเหลา” ข้าวของเครื่องใช้ในบ้านได้ถูกอนุรักษ์ไว้อย่างดี ปัจจุบันเป็นบ้านที่มีคนอาศัยอยู่จริง

ถนนพังงา

เป็นถนนคู่ขนานกับถนนกลาง มีระยะทางสั้นๆ แต่เต็มไปด้วยตึกเก่าที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เช่นอาคารธนาคารชาร์เตอร์ ศูนย์รวมข่าวพรหมเทพ และโรงแรมออนออน

แยกธนาคารชาร์เตอร์ (ถนนพังงา – ภูเก็ต) มีอาคารเก่าแก่ 2 อาคารอยู่ตรงข้ามกัน ได้แก่ ศูนย์รวมข่าวพรหมเทพ และ ธนาคารชาร์เตอร์เป็นธนาคารแรกในภูเก็ต สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ในอดีตศูนย์รวมข่าวพรหมเทพ เป็นอาคารสี่ขามีหอนาฬิกาอยู่ด้านบน ปัจจุบันบูรณะใหม่ทาสีเหลืองเหมือนกับธนาคารชาร์เตอร์ เนื่องจาก ทั้งสองอาคารได้ถูกใช้พื้นที่เป็น พิพิธภัณฑ์บาบ่าภูเก็ต

บ้านหลวงอนุภาษ หรือ บ้านหงษ์หยก เป็นบ้านที่หลวงอนุภาษภูเก็ตการ สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2473 ตัวบ้านเป็นอาคารยุโรปผสมจีน ปัจจุบันอยู่ในสภาพดี ปัจจุบันเป็นที่อยู่อาศัยของทายาทตระกูลหงษ์หยกวมไปถึงนายภูมิศักดิ์ หงษ์หยก อดีตนายกเทศมนตรีเทศบาลนครภูเก็ต

บริษัท อนุภาษและบุตร จำกัด อาคารสีกะปิ – ขาว ในรูปด้านบน เป็นบริษัทที่ก่อตั้งโดย หลวงอนุภาษภูเก็ตการ ในปี พ.ศ.2482 ดำเนินกิจการเหมือนแร่ตึกบุกในภูเก็ต แต่ปัจจุบันได้เลิกทำ กิจการเหมือนแร่แล้ว

ถนนมนตรี

เป็นพื้นที่รอบนอกของย่านตัวเมืองเก่า ไม่ค่อยมีตึกชิโนโปรตุกีสให้เห็น สิ่งที่น่าสนใจในถนน เส้นนี้ก็เป็น พิพิธภัณฑศาลาไปรษณียากรภูเก็ตก่อตั้งมากกว่า89 ปี ที่ตั้งอยู่ในไปรษณีย์ภูเก็ต พิพิธภัณฑ ศาลาไปรษณียากรภูเก็ต เดิมเป็นที่ทำการไปรษณีย์ภูเก็ตหลังเก่า สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2473 ภายใน รวบรวมข้าวของเครื่องใช้ในกิจการไปรษณีย์ – โทรเลข

อย่างไรก็ตามโครงการที่เทศบาลนครภูเก็ตได้วางนโยบายมีดังต่อไปนี้

1.โครงการการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและฟื้นฟูวัฒนธรรมเมืองเก่าภูเก็ต เพื่อส่งเสริมการ ท่องเที่ยวและกระตุ้นเศรษฐกิจเมือง (Preserving Old Town Architecture and Reviving Traditions as Tourist Attraction and Economic Driver) ที่จัดทำโดยเทศบาลนครภูเก็ตมี ลักษณะโครงการดังต่อไปนี้

แนวทางการพัฒนาโครงการนี้ได้เน้นหลักการเศรษฐศาสตร์ กล่าวคือ การอนุรักษ์ที่ควบคู่กับ การได้รับผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจที่มีความยั่งยืนในด้านการบริหารจัดการและดำเนินงาน โดยการสนับสนุนการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าผ่านการบริหารจัดการในรูปแบบ “มูลนิธิและกลุ่มของ ชุมชนที่เข้มแข็ง” ดังนั้น จึงเน้นดำเนินการด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อสร้างความตระหนักให้แก่ชุมชน เพื่อสร้างความร่วมมือในการอนุรักษ์ย่านที่อยู่อาศัยของตนไว้ พร้อมกับการพัฒนาความเป็นอยู่ใน ทิศทางที่เหมาะสมและชัดเจน ซึ่งแบ่งกิจกรรมที่ได้ดำเนินการออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่

- 1.การพัฒนากระบวนข้อมูลด้านสถาปัตยกรรมของย่านการค้าเมืองเก่า รวมถึงการปรับปรุงสภาพ ทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐาน
- 2.การจัดตั้งองค์กรในการบริหารจัดการ โดยแต่งตั้งคณะทำงานพหุภาคี การจัดตั้งมูลนิธิเมืองเก่า ภูเก็ต การจัดตั้งชุมชนย่านเมืองเก่าภูเก็ต

3807425840

CD :Thesis 5881013624 thesis / revv: 06082562 16:22:13 / seq: 9

3.การจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในคุณค่าควบคู่การพัฒนารายได้ เช่น การจัดกิจกรรมย้อนอดีตเมืองภูเก็ต โครงการฝึกอาชีพจากภูมิปัญญา เช่น การปักผ้าปาเต๊ะ อาหารพื้นเมือง อบรมการเป็นมัคคุเทศก์ เป็นต้น

4.ในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มเติม โดยเทศบาลได้สนับสนุนการจัดทำคู่มือแนะนำเที่ยวย่านเมืองเก่า การจัดทำรายการโทรทัศน์ และการลงทุนพัฒนาสถานที่ต่างๆ ในย่านเมืองเก่าให้เป็นจุดท่องเที่ยวใหม่ๆ เช่น พัฒนาโรงเรียนเก่าให้เป็นพิพิธภัณฑ์ เป็นต้น

5.จัดงานย้อนอดีตเมืองภูเก็ตโดยจัดขึ้นตลอดสายบนถนนกลางในย่านเมืองเก่า ร่วมมือกับชุมชนในพื้นที่ การจัดงานนี้ถือเป็นงานที่สร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามก็มีประเด็นเรื่องของ

ภาพที่ : บรรยากาศที่กลับมาคึกคักบนถนนดีบุกเขตเมืองเก่า เทศบาลนครภูเก็ต

4.3.2.2โครงการตัดถนนบนที่ดินตระกูลหงษ์หยก

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4020 หรือ ถนนวิจิตรสงคราม เป็นทางหลวงสายหลักเข้าสู่สถานที่สำคัญของจังหวัดภูเก็ต เช่นหาดป่าตอง ความยาวประมาณ 15 กิโลเมตรเป็นถนน 4 เลนช่องจราจร แต่ละทิศทางมีเกาะกลางกั้น โครงการนี้อดีตนายเทศมนตรีได้อนุญาตให้กรมทางหลวงชนบทตัดถนนผ่านที่ดินซึ่งเป็นเหมืองแร่เก่า ปัจจุบันเป็นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4020 และได้มีการว่าจ้างนักวิชาการด้านผังเมืองระดับประเทศมาประเมินซึ่งผลการประเมินพบว่า ที่ดินบริเวณนี้เหมาะแก่การพัฒนาให้เมืองใหม่ได้ในอนาคต

แม้สองโครงการนี้จะเป็โครงการที่เกิดขึ้นนอกพื้นที่เทศบาลนครภูเก็ต แต่เป็นการชี้ชัดให้เห็นว่านักการเมืองท้องถิ่นจะสร้างโอกาสในการส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจให้แก่กลุ่มตนเอง กลุ่มนักลงทุน ทูชนิตใดจะเติบโตขึ้นอยู่กับกลุ่มการเมืองท้องถิ่นเข้ามาได้ด้วยทุนชนิดนั้น โครงการที่เกิดขึ้นผลที่ตามมาคือทำให้ความเป็นเมืองขยายตัวไปบริเวณรอบๆเขตเทศบาลภูเก็ต นอกจากนี้ก็ยังมีกรณีในพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองบริเวณวงเวียนม้าน้ำบ้านถนนชนะเจริญ เทศบาลนครภูเก็ตซึ่งเป็นที่ดินของผู้บริหารท้องถิ่น ถูกระบุว่าเป็นที่ดินที่สามารถมีความสูงได้ 60 เมตร ในขณะที่ดินบริเวณติดกันและบริเวณใกล้เคียงมีความสูงได้เพียง 46 เมตร และยังมีโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากส่วนกลาง แต่ก็เป็ความพยายามของนักการเมืองท้องถิ่นที่ต้องการให้มีการสร้างสะพานเทพศรีสินธุ์(สะพานข้ามคลองเกาะผี)จ.ภูเก็ตโครงการนี้แม้นักการเมืองท้องถิ่นจะไม่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเหตุเพราะบริเวณรอบๆสะพานเป็นที่ดินของทหารและของหน่วยราชการ แต่ก็นับได้ว่าเป็นโครงการที่สร้างผลงานให้แก่กลุ่มคนหนุ่มซึ่งเป็นกลุ่มที่บริหารงานเทศบาลนครภูเก็ต เพราะเป็นการขยายฐานคะแนนเสียงของชุมชนบริเวณสะพานได้เป็นอย่างดีเนื่องจากเมื่อสะพานสร้างแล้วเสร็จตามยุทธศาสตร์พัฒนาเมืองรองรับการเจริญเติบโตของภูเก็ตในอนาคต นับเป็นอีกหนึ่งโครงการของเทศบาลนครภูเก็ตที่สามารถขยายพื้นที่ของเมืองออกไปได้

ภาพที่ : เปรียบเทียบภาพถ่ายจากดาวเทียมก่อนและหลังการตัดถนนเพื่อสร้างเมืองใหม่

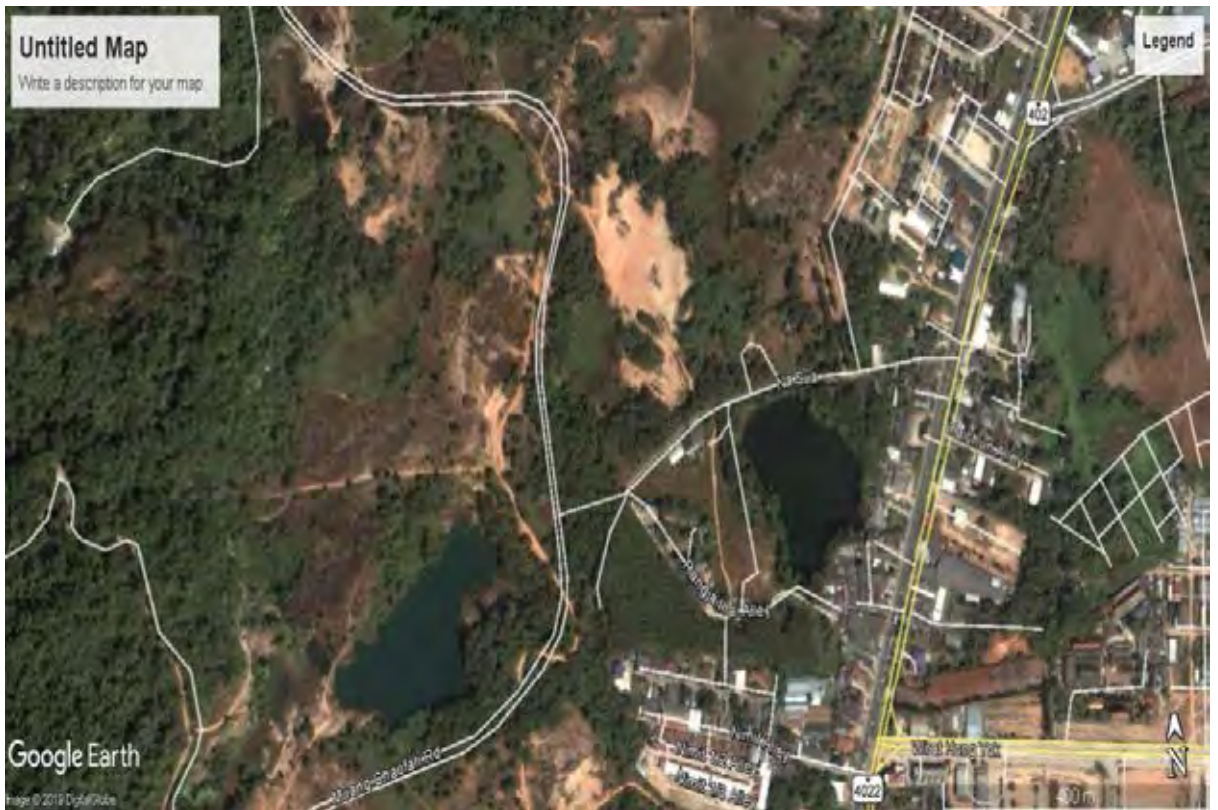
3807425840

CD :Thesis 5881013624 thesis / rev: 06082562 16:22:13 / seq: 9

ภาพถ่ายดาวเทียมก่อนการตัดถนน ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4020

ภาพที่ : ภาพถ่ายทางดาวเทียม ปี 2540

3807425840
CD :thesis 5881013624 thesis / rev: 06082562 16:22:13 / seq: 9

4.3.4 เส้นทางผู้แพ้ในสนามการเลือกตั้งระดับเมือง

จากการแข่งขันทางการเมือง 2 ครั้งล่าสุดจะเห็นว่า กลุ่มคนหนุ่มชนะการเลือกตั้งโดยในการเลือกตั้งปี 2551 สามารถครองที่นั่งไว้ได้ทั้งหมด และในการเลือกตั้งครั้งล่าสุดคือปี พ.ศ. 2555 แม้จะเสียที่นั่งให้แก่กลุ่มคนรุ่นใหม่ไป 3 ที่นั่ง จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ถึงเหตุผลที่ไม่มีผู้สมัครมาลงแข่งขันชิงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีน ในการเลือกตั้งปี 2555 ทางนางสาวนางสาววลัยพัชร์ รวมพรรณพงศ์สมาชิกสภาเทศบาลนครภูเก็ต เขต 1 และนางสาวพรยมล ขรรค์วิไลกุลตำแหน่ง สมาชิกสภาเทศบาลนครภูเก็ต เขต 1 กล่าวว่า กลุ่มคนรุ่นใหม่ไม่มีหัวหน้า เรามีเฉพาะแกนนำคือ นายไพโรจน์ รวมพรรณพงศ์ สมาชิกสภาเทศบาลนครภูเก็ต เขต 1 ว่า “เหตุผลมีมาจากหลายปัจจัย ผู้ใหญ่หลายท่านไม่อยากจะลงมาเล่นการเมืองท้องถิ่น เพราะเราก็ต้องยอมรับว่า อีกฝ่ายเค้ามีความเป็นสถาบัน เค้ามีรากลึกทั้งฐานเสียง เค้าได้ใกล้ชิดประชาชนมาโดยตลอด ” และจากการสัมภาษณ์นางสาวสมใจ นายกเทศมนตรีคนปัจจุบัน ได้กล่าวว่า “โดยปกติเราเลือกตั้งจบแล้วก็จบกัน ทางฝ่ายผู้แพ้มักจะคิดว่า หากเสนอโครงการอะไรมาทางเราคงไม่เซ็นให้ แต่น้ำอี่เซ็นให้” นอกจากนี้นายกเทศมนตรีเทศบาลนครภูเก็ตกล่าวเพิ่มเติมว่า “เราต้องมองภาพในการเลือกตั้งให้ไกล เพราะกลุ่มเราตั้งมายาวนาน เราต้องทำงานได้กับทุกฝ่ายไม่เป็นศัตรูกับใคร ”

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า เหตุที่ทำให้กลุ่มคนหนุ่มชนะการเลือกตั้งมาโดยตลอดมากกว่า 40 ปี มีสาเหตุมาจากหลายปัจจัยที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นในส่วนโครงการที่ทำเพื่อรักษาฐานเสียงแก่คนรากหญ้า การลดคู่แข่งทางการเมือง โดยการกระจายผลประโยชน์ กระจายการสะสมทุนไปให้บุคคลที่แพ้ในสนามเลือกตั้งด้วยทั้งนี้เพื่อลดคู่แข่งทางการเมืองลง ในเมื่อสนามการเมืองท้องถิ่นแห่งนี้เป็นที่แห่งผลประโยชน์ ดังนั้นการกระจายไม่ยึดโยงผลประโยชน์นี้ไว้แต่เพียงผู้เดียว ย่อมเป็นคนทางที่ตีที่สุดในการรักษาอำนาจทางการเมืองไว้ได้

4.5 ความสัมพันธ์และบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นกับการพัฒนาเมืองภูเก็ต

การเมืองในระบบทุนนิยม เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีการดำเนินการอย่างชัดเจน ในประเทศเยอรมัน และอิตาลี ในช่วงสงครามโลก แนวคิดของ ชน 2 ฝ่าย ระหว่างชนชั้นสูง และประชาชนทั่วไป โดย weber มองทุนนิยมการเมืองว่า เป็นโอกาสในการแสวงหาผลประโยชน์ของกำไรที่เกิดขึ้น โดย

3807425840

CT :Thesis 5881013624 thesis / revv: 06082562 16:22:13 / seq: 9

การใช้อำนาจทางการเมืองในภาคส่วนนี้งานวิจัยนี้จะเป็นการศึกษาพื้นที่เมืองในฐานะการเป็นวัตถุประสงค์แห่งการต่อสู้ทางการเมือง เนื่องจากพื้นที่นั้นเป็นเครื่องมือของการควบคุมโดยรัฐ เพื่อจะให้เห็นโครงการที่นักการเมืองตัดสินใจให้มีการลงทุนในพื้นที่เมือง ซึ่งศึกษาการเมืองท้องถิ่นก็เพื่อให้เข้าใจในพื้นที่เมืองใหญ่ เข้าใจรอบการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ 20 ปีที่ผ่านมาว่ามีโครงการอะไรลงไป ในส่วนของเมืองที่ทำให้รูปแบบของเมืองเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการขยายตัวของทุนนิยม โครงการที่ลงไปในพื้นที่แต่ละที่ อนุมานได้ว่ามีผลต่อฐานคะแนนเสียง ต่อการดึงหัวคะแนนมาอยู่ฝั่งตน ตรงนี้เองจะสามารถแปลความได้ว่าเศรษฐกิจมาจากกลุ่มไหน ซึ่งการศึกษาประเด็นนี้จะสามารถทำให้เข้าใจเรื่องนี้ได้มากกว่าแค่การทราบว่านักการเมืองท้องถิ่นเป็นคนของพรรคไหน

หากเปรียบเทียบการเมืองท้องถิ่นระดับเทศบาลนครจะเห็นได้ว่าความหนาแน่นของจำนวนประชากรเทศบาลนครภูเก็ตอยู่เป็นอันดับที่ 5 ของเทศบาลนครทั้งประเทศ

ตารางที่ เรียงลำดับจำนวนความหนาแน่นของจำนวนประชากรมากที่สุดในประเทศไทย ปี 54

ลำดับ	จังหวัด	รายชื่อเทศบาล	อำเภอ	พื้นที่ ตร. กม.	ประชากร	หนาแน่น
1	สมุทรปราการ	เทศบาลนคร สมุทรปราการ	เมือง สมุทรปราการ	7.33	72,343	9,869
2.	สงขลา	เทศบาลนครสงขลา	เมืองสงขลา	9.27	8,2267	8,875
3.	สงขลา	เทศบาลนคร หาดใหญ่	เมืองหาดใหญ่	21	157,467	7,498
4.	นนทบุรี	เทศบาลนคร นนทบุรี	เมืองนนทบุรี	38.9	270,609	6,957
5.	ภูเก็ต	เทศบาลนครภูเก็ต	เมืองภูเก็ต	12	72,380	6,032

อยู่อันดับ 5 จากจำนวนเทศบาลนคร จำนวน 27 แห่งของประเทศไทย

ที่มา : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

ความหนาแน่นของจำนวนประชากรถือเป็นดัชนีชี้ชัดถึงความเป็นเมืองที่มีพื้นที่เล็กแต่เศรษฐกิจมีขนาดใหญ่ จากที่ได้กล่าวไว้ในบทก่อนหน้านี้ว่า ย้อนให้หลังกลับไปก่อนปี 2540 เทศบาลเมืองภูเก็ตไม่ได้รับความสนใจสำหรับการลงทุนจากทุนนิยมข้ามชาติและทุนนิยมระดับชาติหากเทียบกับเมืองอื่นๆของจังหวัดภูเก็ต เนื่องด้วยเหตุผลทางพื้นที่ เหตุผลทางกายภาพที่ไม่ได้มีพื้นที่เมืองติดชายหาด หรือมีพื้นที่เพื่อการเพาะปลูกเกษตรกรรมมากเพียงพอ ทำให้ในช่วงยุคหนึ่งสมัยหนึ่ง เทศบาลเมืองภูเก็ตประสบปัญหาเศรษฐกิจการค้าและบริการในตัวเมืองชบเซาสวนทางกับเมืองป่าตอง เมืองกะตะกระรอนที่พัฒนาสวนทางอย่างก้าวกระโดด เมืองที่ไม่พัฒนา เมืองที่เศรษฐกิจไม่ตีผลกระทบย่อมเกิดขึ้นเป็นโดมิโน เหมือนเดียวกัน นักการเมืองท้องถิ่นก็เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากทุนนิยมที่ชบเซาในเมืองภูเก็ต เพราะผู้คนที่เข้ามาเล่นการเมืองย่อมต้องเล็งเห็นถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในเมือง ดังนั้นสิ่งที่นักการเมืองท้องถิ่นคำนึงถึงและให้ความสำคัญเป็นอันดับต้นๆคือการวางนโยบายเกี่ยวกับเมืองเพื่อใช้ในการหาเสียงเลือกตั้ง เพราะประชาชนต้องการทราบว่า เมืองจะเดินหน้าไปในทิศทางใดดังนั้นหากรัฐบาลเมืองหากต้องการอยู่ในอำนาจอย่างต่อเนื่อง หรือต้องการชนะการเลือกตั้ง รัฐบาลเมืองนั้นจะต้องแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการพัฒนาเมือง การสร้างเศรษฐกิจเมือง อุปสรรคที่พบในการพัฒนาเมืองคือพื้นที่ของเขตเทศบาลนครไม่เพียงพอต่อจำนวนประชากรแฝง เทศบาลนครจึงต้องการสร้างพื้นที่เศรษฐกิจส่งเสริมการลงทุนเพิ่มในพื้นที่เมืองเดิมที่มีอยู่แล้ว “เรามีเงินและงบประมาณเพียงพอก็จะก่อสร้างและขยายความเจริญแต่เราทำไม่ได้เพราะเราไม่มีที่ดินแล้ว” (สัมภาษณ์นางสาวสมใจ สุวรรณศุภพนา) ดังนั้นโจทย์ที่ท้องถิ่นสามารถตีได้แตกและประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก คือการส่งเสริมและสนับสนุนวัฒนประเพณีที่มีมากกว่านับร้อยปีของเทศบาลนครภูเก็ต ให้เกิดเป็นเศรษฐกิจที่สร้างรายได้แก่ท้องถิ่นร้อยล้านบาทต่อปี ดึงนักท่องเที่ยวเข้าพื้นที่เทศบาลนครได้ปีละหลายล้านคน ซึ่งโครงการที่สร้างขึ้น และนโยบายที่ท้องถิ่นผลักดัน ต่างตอบสนองและทำให้เกิดทุนนิยมชนิดใหม่ขึ้นในพื้นที่เทศบาลนครภูเก็ต ทุนนิมดังกล่าว ได้แก่ “ทุนนิยมวัฒนธรรม” สิ่งที่มาคือการทำให้เศรษฐกิจในพื้นที่ดีขึ้น ดังตารางต่อไปนี้

รายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน จำแนกตามแหล่งที่มาของรายได้ อำเภอเมืองจังหวัดภูเก็ต พ.ศ. 2539

จังหวัด	อัตราร้อยละ ของ ครัวเรือน โดยเฉลี่ย Percent of households	ขนาดของ ครัวเรือน โดยเฉลี่ย Average household size	รายได้ ทั้งสิ้น ต่อเดือน Total income	แหล่งที่มาของรายได้ (บาท) Source of Income (Baht)						รายรับที่เป็น ตัวเงินอื่น ๆ Other money receipts
				รายได้ประจำ Current Income						
				ค่าแรงและ เงินเดือน Wages & salaries	กำไรสุทธิจาก ธุรกิจที่ไม่ใช่ การเกษตร Profits, non-farm	กำไรสุทธิ จากการทำ การเกษตร Profits, from farming	เงินที่ ได้รับ เป็นการ ช่วยเหลือ Current transfers	รายได้จาก ทรัพย์สิน Property income	รายได้ที่ ไม่เป็น ตัวเงิน Non-Money income	
เทศบาลเมืองภูเก็ต	7.1	4.1	12,711	3,903	1,636	684	437	90	1,499	139
เทศบาลกะทู้	6.4	3.5	11,089	3,389	2,727	2,483	788	173	1,396	133
เทศบาลป่าตอง	2.8	3.3	15,437	5,342	5,655	684	575	229	2,812	140

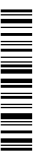
รายได้จากการจัดเก็บเงินภาษีของกรมสรรพากร จำแนกตามประเภทภาษี เป็นรายอำเภอ พ.ศ. 2559

Revenue Tax by Type of Taxes and District: 2016

อำเภอ	รวม Total	ประเภทภาษี (บาท) Type of taxes (Baht)							District
		บุคคลธรรมดา Personal income tax	นิติบุคคล Corporate income tax	การค้า Business tax	มูลค่าเพิ่ม Value added tax	ธุรกิจเฉพาะ Specific duties	อากรแสตมป์ Stamp duties	อื่น ๆ Others	
รวมยอด	8,943,602,634.1	1,990,285,166.7	2,525,478,746.1	-	4,236,537,315.6	85,688,976.8	46,874,153.7	58,738,275.3	Total
อำเภอเมืองภูเก็ต 1	2,502,949,575.2	587,877,027.2	891,323,469.7	-	939,995,709.8	49,913,532.0	29,893,999.2	3,945,837.3	Mueang Phuket district 1
อำเภอเมืองภูเก็ต 2	2,521,888,738.9	473,389,654.8	730,993,605.7	-	1,300,464,083.4	9,043,861.3	5,670,833.3	2,326,700.5	Mueang Phuket district 2
อำเภอกะทู้	1,696,514,094.9	346,631,815.7	377,111,284.5	-	948,882,910.4	18,322,136.5	3,533,346.7	2,032,601.0	Kathu district
อำเภอถลาง	2,173,162,190.1	582,386,668.9	526,050,386.2	-	1,047,194,612.0	8,409,447.0	7,775,974.5	1,345,101.5	Thalang district
จังหวัดจัดเก็บ	49,088,035.0	-	-	-	-	-	-	49,088,035.0	Province collection

ที่มา: สำนักงานสรรพากรพื้นที่ภูเก็ต

Source: Phuket Provincial Revenue Office

สถิติการท่องเที่ยวในเขตเทศบาลนครภูเก็ต พ.ศ. 2556 - 2558

Phuket Tourism Statistics: 2013 - 2015

รายการ	2556 (2013)	2557 (2014)	2558 (2015)	อัตราการเปลี่ยนแปลง (%)		Item
				Percentage change		
				2557 (2014)	2558 (2015)	
จำนวนห้อง (ห้อง)	46,007	48,241	82,962	4.9	72.0	Number of room in accommodation (room)
จำนวนผู้เยี่ยมเยือน	11,960,044	11,958,603	13,203,284	-0.1	10.4	Number of visitor
ชาวไทย	3,564,123	3,499,187	3,714,328	-1.8	6.1	Thai
ชาวต่างประเทศ	8,395,921	8,459,416	9,488,956	0.8	12.2	Foreigner
จำนวนนักท่องเที่ยว ^{1/}	11,339,885	11,312,037	12,520,769	-0.2	10.7	Number of tourist ^{1/}
ชาวไทย	3,304,904	3,226,421	3,425,414	-2.4	6.2	Thai
ชาวต่างประเทศ	8,034,981	8,085,616	9,095,355	0.6	12.5	Foreigner
จำนวนนักท่องเที่ยว ^{2/}	620,159	646,566	682,515	4.3	5.6	Number of excursionist ^{2/}
ชาวไทย	259,219	272,766	288,914	5.2	5.9	Thai
ชาวต่างประเทศ	360,940	373,800	393,601	3.6	5.3	Foreigner
ระยะเวลาพักแรมเฉลี่ยของนักท่องเที่ยว (วัน)	4.0	3.9	4.0	-2.5	3.3	Average length of stay (Day)
ชาวไทย	2.9	2.7	2.7	-6.9	-	Thai
ชาวต่างประเทศ	4.5	4.4	4.5	-2.2	2.3	Foreigner
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย (บาท/คน/วัน)						Average expenditure (Baht/Person/Day)
ผู้เยี่ยมเยือน	5,238.5	5,806.0	6,143.3	10.8	5.8	Visitors
ชาวไทย	3,494.7	3,991.5	4,243.7	14.2	6.3	Thai
ชาวต่างประเทศ	5,704.9	6,237.7	6,442.5	9.3	3.3	Foreigner
นักท่องเที่ยว	5,276.3	5,810.2	6,040.4	10.1	4.0	Tourist
ชาวไทย	3,531.4	4,046.8	4,303.6	14.6	6.3	Thai
ชาวต่างประเทศ	5,735.1	6,273.7	6,477.5	9.4	3.2	Foreigner
นักท่องเที่ยว	2,461.9	2,519.6	2,634.6	2.3	4.6	Excursionist
ชาวไทย	2,153.0	2,199.8	2,324.1	2.2	5.7	Thai
ชาวต่างประเทศ	2,683.8	2,753.1	2,862.5	2.6	4.0	Foreigner
รายได้จากการท่องเที่ยว (ล้านบาท)						Tourism receipt (Million baht)
ผู้เยี่ยมเยือน	241,927.0	259,290.5	313,005.6	7.2	20.7	Visitors
ชาวไทย	34,053.0	36,375.3	40,474.0	6.8	11.3	Thai
ชาวต่างประเทศ	207,874.0	222,915.2	272,531.7	7.2	22.3	Foreigner

1/ นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้ที่เดินทางไปเยือนจังหวัดภูเก็ต โดยวัตถุประสงค์ต่างๆ ที่ไม่ใช่การไปทำงานประจำ การศึกษา และไม่ใช่ท่องเที่ยวอื่นที่มีภูมิลำเนา หรือศึกษาอยู่ที่จังหวัดภูเก็ตนี้
ทั้งนี้ต้องพักค้างคืนอย่างน้อย 1 คืน

Tourist: These who visit to province on their own any seasons excepting work, education and these who are not the person living or education in the province must stay at least one night.

2/ นักทัศนาจร หมายถึง ผู้เยี่ยมเยือนที่ไม่พักค้างคืน

Excursionist: The visitors who do not stay overnight in the province

ที่มา: กรมการท่องเที่ยว

Source: Department of Tourism

ข้อมูลสถิติในภาพรวมเบื้องต้นตอบเป็นสิ่งที่ประจักษ์ว่าการเมืองกับเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ การศึกษาการเมืองในระดับเมืองนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อความเข้าใจ การใช้ เศรษฐกิจ และกาเปลี่ยนแปลงเมือง ดังนั้นเมืองเทศบาลนครภูเก็ตสรุปเป็นเมืองที่เติบโตและพัฒนาจากรัฐบาลท้องถิ่น ที่ดำเนินนโยบายจากทุนนิยมวัฒนธรรมนั่นเอง

สรุปผล

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทุนนิยมและเมืองภูเก็ต ได้แก่ กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น การเมืองท้องถิ่นของภูเก็ตเป็นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ใครก็ตามแต่ที่เข้ามาแย่งชิงอำนาจในผลประโยชน์ในเมืองภูเก็ตแล้วแต่ได้รับประโยชน์จากทุนนิยมของภูเก็ตที่เติบโต ดังนั้นการได้เป็นผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการในระดับเมืองจึงเป็นสิ่งจูงใจสำคัญเพราะประเด็นดังกล่าวเป็นเรื่องของผลประโยชน์นักการเมืองต้องการที่จะได้รับผลตอบแทนทางการเมืองในการดำเนินการทางการเมือง ผลตอบแทนทางการเมือง คือ การได้รับเลือกตั้งอีกครั้ง ภายใต้การเมืองแบบทุนนิยม การตัดสินใจสู่สนามการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นเทศบาลนครภูเก็ตทำให้มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นภายใต้ฐานทรัพยากรที่นักการเมืองท้องถิ่นที่มีอยู่เดิมนำไปใช้เพื่อทำให้เกิดประโยชน์มากขึ้นแก่ตัวเองและกลุ่มก็เลยมีส่วนทำให้ทุนนิยมเติบโตการศึกษาในภาคส่วนนี้จึงเป็นการศึกษาพื้นเพ ภูมิหลัง และสำรวจนักการเมืองท้องถิ่นว่าก่อนเข้ามาสู่เส้นทางทางการเมืองได้มีการสะสมทุนชนิดใด และเมื่อเข้าสู่การเมืองท้องถิ่นแล้วทำให้ทุนนิยมชนิดใดเติบโต คือมีการสะสมมาตั้งแต่ยุคการทำเหมืองแร่ ทุนอสังหาริมทรัพย์ ทุนข้ามชาติ และศึกษาอย่างละเอียดถึงฐานอำนาจ การสร้าง การรักษาอำนาจและมาสัมพันธ์กับการพัฒนาเรื่องทุนของตนเองอย่างไรด้วย ซึ่งการเมืองท้องถิ่นเทศบาลนครภูเก็ตก่อนปี 2540 จนกระทั่งปัจจุบันเป็นการเมืองที่อยู่ภายใต้ร่มเงาของตระกูลหงษ์หยก ตระกูลเก่าแก่ที่สุดตระกูลหนึ่งของจังหวัดภูเก็ต เกือบสองทศวรรษที่นายภูมิศักดิ์ หงษ์หยก ได้เข้าสู่ตำแหน่งนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองภูเก็ต การดำรงตำแหน่งที่ยาวนานกว่า 10 ปี ทำให้นายภูมิศักดิ์กลายเป็นผู้ทรงอิทธิพลคนหนึ่งในสนามการเมืองของจังหวัดภูเก็ต หากย้อนกลับไป ตระกูลหงษ์หยกได้เข้ามาเล่นการเมืองท้องถิ่นครั้งแรกโดยมีนายวิรัช หงษ์หยก พ.ศ.๒๔๙๓ ตระกูลหงษ์หยก ร่ำรวยด้วยสินทรัพย์ไม่น้อยกว่าพันล้านและผ่านกระบวนการสั่งสมทุนจากการทำเหมืองแร่ ชั่วอายุคนหนึ่งสู่

อีกชั่วอายุคนหนึ่ง ความแข็งแกร่งของทุนมากขึ้นตามอัตราการเติบโตของเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยเฉพาะการขยายตัวของอุตสาหกรรมเหมืองแร่ บ่อเกิดความมั่งคั่งมาจากทรัพยากรในดินคือ สินแร่ดีบุกที่ใช้แล้วก็หมดไป แต่สร้างฐานะความเป็นปึกแผ่นและชื่อเสียงสู่เจ้าของเหมืองแร่ "หงษ์หยก" เป็นตระกูลเก่าแก่ที่สุดตระกูลหนึ่งของภูเก็ต โดยต้นตระกูลคือหลวงอนุภาณุภักดีการผู้เป็นตำนานนายเมืองใหญ่ แห่งเมืองภูเก็ตด้วยการริเริ่มทำเหมืองสุบเป็นรายแรกในไทยและเป็นผู้ก่อตั้งบริษัทจินหงวนในปี 2482 ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นบริษัท อนุภาณุและบุตรในปี 2485หลวงอนุภาณุภักดีการ เป็นเจ้าของเหมืองแร่อีก 6 แห่ง คือ เหมืองที่จังหวัดพังงา 3 แห่งชื่อเหมืองเรือขุดหินลาด เหมืองบางนุ เหมืองท่าซอ และเหมืองที่ภูเก็ต 2 แห่งคือเหมืองเจ้าฟ้าและเหมืองดินเล และเหมืองนาสารที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ยิ่งมาในปี พ.ศ. 2491 เป็นต้นมา ราคาแร่ดีบุกสูงขึ้นหลวงอนุภาณุได้บูรณะเหมืองเก่าที่ปิดระหว่างสงครามโลกคือเหมืองเบ้อ้ว ต.กระทุ้งและเปิดเหมืองใหม่ชื่อเหมืองระเง็ง และขอประทานบัตรเพิ่มอีก 3 แปลงและได้ซื้อที่เหมืองแร่ที่จังหวัดระนองอีก 2 แปลงและมีโรงแต่งแร่ และเมื่อราคาแร่ดีบุกสูงขึ้นในปี 2522 กิจการของตระกูลหงษ์หยกยังมีโรงน้ำแข็งซึ่งเกิดขึ้นเพราะกำลังไฟฟ้าที่บริษัทผลิตขึ้นใช้ทำเหมืองเหลือ และเมื่อหมดความจำเป็นเพราะบริษัทซื้อไฟฟ้าได้แล้วประกอบกับการค้ำน้ำแข็งขาดทุนเพราะลูกหนี้ค้างชำระสูง จึงได้ขายกิจการและที่ดินเกือบ 4 ไร่ให้กับโรงน้ำแข็งทุ่งทองไปเป็นเงิน 3,700,000 บาทในปี 2520นอกจากนี้ตระกูลหงษ์หยกยังมีโรงกลึง โรงไฟฟ้าท่าเรือคลองจิ้น ต่อมาตระกูลหงษ์หยกในรุ่นที่สามได้ขยายไปสู่กิจการค้าปลีกปั้มน้ำมันเชลล์ 2 แห่งและบริษัทตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ยี่ห้อฮอนด้าและมาสด้า ตลอดจนสนามกอล์ฟแห่งแรกของภูเก็ต การบริหารทั้งหมดในเครือบริษัทอนุภาณุและบุตร ตกลงถึงทายาทรุ่นหลานซึ่งมี ภูมิศักดิ์ หงษ์หยก ได้เข้ามาเป็นกรรมการผู้จัดการบริหารกิจการในบริษัทอนุภาณุและบุตรอยู่สืบต่อจาก ณรงค์ หงษ์หยก " เป็นที่ทราบกันดีว่าในบรรดาตระกูลเก่าแก่ที่มีการสะสมทุนมาตั้งแต่ยุคเหมืองแร่ ตระกูลหงษ์หยกเป็นตระกูลเดียวที่ประสบปัญหาของการบริหารธุรกิจที่ขาดทุนมาโดยตลอดตั้งแต่ปี 2525 กิจการหลายอย่างถูกขาย เพราะหมดความจำเป็น จากเหมืองแร่ที่เคยเป็นรายได้หลัก 80-90%ของกิจการทั้งหมด ก็เสื่อมถอยจนกลายเป็นกิจการที่ขาดทุนอยู่เดือนละล้านบาท การประคับประคองได้ถึงจุดสุดท้ายด้วยการปิดเหมืองเจ้าฟ้าเนื้อที่ 1,500 ไร่ซึ่งเป็นเหมืองสุดท้ายที่เปิดทำเหมืองอยู่หลังจากที่ต้องหยุดกิจการเหมืองทุ่งทองและเหมืองห้วยยอดไปเมื่อต้นปี 2530 การกอบกู้สถานะทางการเงินของตระกูลในขณะนั้น นายศักดิ์ หงษ์หยก ตัดสินใจเข้าสู่เส้นทางการเมืองท้องถิ่น โดยการเข้ามานั่งเป็นนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองภูเก็ต ความเป็นเจ้าของที่ถือครองที่ดินรายใหญ่จากการเป็นเจ้าของเหมืองแร่

(ร้าง) สวนปาล์มและสวนมะพร้าว ที่ไม่ได้สร้างรายได้ให้ตระกูลได้เลยนั้น เมื่อได้เข้าสู่การเมืองท้องถิ่น ก็ได้ใช้โอกาสกลไกทางการเมืองเข้าไปควบคุม แทรกแซง หรือรับรู้ข้อมูลเชิงนโยบายของรัฐ โดยเฉพาะโครงการพัฒนาต่างๆที่ได้นำโครงการพัฒนาที่สำคัญไปลงในที่ดินของตนเพื่อท้ายที่สุดก็จะทำให้ที่ดินที่ถือว่าเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญอย่างหนึ่ง ที่ตนและตระกูลครอบครองได้เพิ่มมูลค่าขึ้น โครงการที่เกิดขึ้นในยุคของนายภูมิศักดิ์เป็นนายเทศมนตรี และหลังเปลี่ยนถ่ายอำนาจ คือ โครงการย้ายตลาดไปสร้างใหม่ในที่ดินของตระกูล และโครงการตัดถนนเส้นยุทธศาสตร์ผ่านที่ดินที่เป็นเหมืองแร่เก่าของตระกูล(ก่อนการตัดถนนได้ว่าจ้างนักวางผังเมืองมาวางผังเมืองเพื่อให้ที่ดินของตนกลายเป็นเขตเมืองใหม่ในอนาคต) และรวมไปถึงการทำที่ดินของตนในเขตย่านเมืองเก่าเป็นผังสีชมพูที่สามารถสร้างตึกสูงได้เพื่อโอกาสสร้างกำไรในอนาคต การได้สร้างโครงการพัฒนาที่ดินเหล่านี้ รวมไปถึงการใช้อำนาจทางการเมืองเพื่อเกื้อกูลการสะสมทุนทางเศรษฐกิจของตนได้สร้างกำไรแก่ตระกูล หงส์หยกอย่างมหาศาล ยังผลทำให้สินทรัพย์ของนายเหมืองเก่าอย่างตระกูลหงษ์หยกในปัจจุบันทวีคูณนับร้อยเท่าของมูลค่าเดิม ทั้งหมดนี้เป็นความพยายามของนักการเมืองท้องถิ่นที่วางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจโดยเป็นการวางแผนใช้ประโยชน์ที่ดินให้สอดคล้องกับบทบาทและนโยบายของกลุ่มตนเอง โดยการใช้อำนาจทางการเมืองสร้างที่ดินของตนเองและกลุ่มของตนให้ตั้งอยู่ในตำแหน่งที่มีการเชื่อมต่อด้วยระบบการเดินทางประเภทต่างๆอย่างสมบูรณ์ สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของที่ดินได้อย่างมหาศาลนั่นเอง

บทที่ 5

ผลการศึกษาการพัฒนาเมืองภูเก็ต ทุนนิยม กักับการเมืองท้องถิ่น

จากการสำรวจทุนนิยมในเมืองภูเก็ตในบทที่ 3 และผลการศึกษาการเมืองท้องถิ่นกับการพัฒนาเมืองในบทที่ 4 ไปฉายภาพให้เห็นการเมืองท้องถิ่น ทุนนิยมและการพัฒนาเมืองภูเก็ต จากนั้นผู้วิจัยได้เชื่อมโยงมาสู่บทที่ 5 ผลการศึกษาการพัฒนาเมืองภูเก็ต ทุนนิยม กักับการเมืองท้องถิ่น เพื่อตอบสองคำถามหลักที่ว่า ลักษณะการพัฒนาทุนนิยมของภูเก็ตเชื่อมโยงหรือมีผลต่อการเมืองท้องถิ่นอย่างไร และทุนนิยมชนิดใดเป็นปัจจัยขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาเมืองภูเก็ต โดยการพรรณนาวิเคราะห์และนำวรรณกรรมมาประกอบการอธิบายถกเถียง ดังต่อไปนี้

งานหลายชิ้นจากการสังเคราะห์ของประจักษ์ ก้องกีรติ (2555) ระบุว่าแม้การออกเสียง การเลือกตั้งของชาวชนบทต่อการสร้างประชาธิปไตยจะเป็นที่ยอมรับกันมากก็ตาม แต่งานการศึกษา การเลือกตั้งหลายชิ้นยังมุ่งที่ศึกษาการเลือกตั้งระดับชาติ ระดับจังหวัด และที่สำคัญคือระดับเทศบาล ด้วยเหตุเมืองขยายตัวในจังหวัดต่าง ๆ จากทศวรรษ 1980 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้ความสนใจ ไปสู่สนามการเลือกตั้งของเทศบาล จังหวัดพลระดับชาติ และระดับบรรดา “เจ้าพ่อหัวเมืองต่าง ๆ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ก็เช่นเดียวกันมุ่งศึกษาการเลือกตั้งในระดับเทศบาล ซึ่งเป็นเขตที่เรียกว่า มีความ เป็นเมือง หรือเป็น “เมือง” ภูเก็ตสามารถดูดซับทรัพยากร มูลค่าส่วนเกิน จากคนเมือง จำนวนมากที่ ย้ายมาตั้งถิ่นฐานจากจังหวัดรอบข้าง เช่น พัทลุง พังงา กระบี่ สงขลา นครศรีธรรมราช เป็นแหล่งที่ ดูดซับส่วนเกิน ความอุดมสมบูรณ์และความมั่งคั่งจากชนบทมาสู่เมือง เพื่อเป็นการสะสมทุนและความ เจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ที่อาจส่งผลทำให้เมืองและชนบท หรือเมืองด้วยกันมีการพัฒนาที่ไม่สมดุล และไม่เท่าเทียมกัน ภูเก็ตกลายเป็นพื้นที่ของระบบทุนนิยมแบบหนึ่งที่สอดรับกับการเปลี่ยนแปลงทาง ทุนนิยม ทำให้เกิดกระบวนการสะสมทุนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพขึ้น ไม่ว่าจะจากการขูดรีดจากชน ชั้นแรงงานจากจังหวัดต่าง ๆ ที่มาประกอบอาชีพ ด้วยว่าปัจจัยหลักของเมืองภูเก็ตส่งเสริมทุนนิยม ที่ สำคัญคือทำเลที่ตั้ง ที่เป็นเมืองท่าขนาดใหญ่ให้ประโยชน์ของระยะทางขนส่งกิจกรรมทางเศรษฐกิจ หรือมีการกระจุกตัวและกระจายตัวทางเศรษฐกิจ ทำเลที่ตั้งในภูมิภาคหรือเมือง ได้แก่ที่ดิน กิจกรรม

3807425840

CD :Thesis 5881013624 thesis / rev: 06082562 16:22:13 / seq: 9

และการคมนาคมขนส่ง สินค้าและบริการต่าง ๆ มีความจำเป็นที่ต้องมีการเชื่อมโยงกับการคมนาคมขนส่ง การคมนาคมขนส่ง สินค้าและบริการต่าง ๆ มีความจำเป็นที่ต้องมีการเชื่อมโยงกับการคมนาคมขนส่ง ทั้ง ถนน น้ำ และอากาศยาน

5.1 ข้อค้นพบด้านการพัฒนาทุนท้องถิ่นที่เกิด

เมืองเข้าไปเกี่ยวพันกับทุนนิยมและเชื่อมโยงการเมือง เน้นการศึกษาที่ว่าเมืองทำหน้าที่อย่างไรในระบบทุนนิยม (ไม่ใช่ศึกษาแค่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในเมืองเท่านั้น) และการบริหารจัดการเมืองนั้นสัมพันธ์อย่างไรกับการบริหารจัดการทุนนิยม โดยที่เมืองคือหน่วยทางพื้นที่ในการสร้างสาธารณูปโภค-สาธารณูปการในระบบทุนนิยม เพื่อทำหน้าที่ผลิตซ้ำทุนนิยม มีการผลิตซ้ำแรงงานเพื่อใช้ในการสร้างการพัฒนาเมือง (เมืองถูกผลิตด้วยทุนนิยม) แต่ก็เต็มไปด้วยความขัดแย้งและแรงตึงเครียดของการประท้วงที่เกิดขึ้น เมืองจึงกลายเป็นเรื่องการต่อสู้เรียกร้องการสร้างสาธารณูปโภคและสาธารณูปการในระบบทุนนิยม เช่น ที่พักอาศัย คุณภาพชีวิต คุณภาพของโรงเรียน ประเด็นที่น่าสนใจมาก คือการอธิบายว่าเมืองทำหน้าที่เป็นพื้นที่พิเศษที่นำเอาทุนเข้ามาพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของการสะสมทุนด้วย พบได้จากกรณีการลงทุนสร้างอสังหาริมทรัพย์ของกลุ่มทุนขนาดใหญ่ และความสัมพันธ์ระหว่างค่าเช่าและมูลค่าของสินค้าต่าง ๆ แต่เรื่องราวเช่นนี้เต็มไปด้วยความขัดแย้งเพราะตรรกะทุนกับตรรกะของสังคมและชีวิตที่แตกต่างกัน เมืองจึงมีที่ว่างเพื่อการลงทุนแต่ไม่มีที่ว่างให้คนอาศัยอยู่ถ้าไม่คุ้มทุน จากประเด็นข้างต้น เมืองนั้นเป็นผลผลิตทางสังคมที่มีความขัดแย้งมาจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในเมือง ด้วยเหตุผลต่าง ๆ กัน อาจจะมาจากการเปลี่ยนแปลงของนักพัฒนาที่ดิน และรัฐส่งเสริมการพัฒนาที่ดิน นอกจากนั้นก็เป็นการเปลี่ยนแปลงจากชนชั้นล่างในลักษณะที่เป็นการรวมตัวกันต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเมือง เพราะผลประโยชน์ของเมืองถูกครอบงำโดยผลประโยชน์ของคนกลุ่มน้อย เช่นนายทุนในพื้นที่ หรือทุนข้ามชาติ ที่เข้ามามีอำนาจ แต่ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงในเมืองย่อมเกิดในนามการรวมตัวของผู้คนในนามของกลุ่มพลเมืองที่สร้างพันธมิตรหลายกลุ่ม หนึ่งในข้อที่สำคัญคือรวมตัวเพื่อเรียกร้อง การมีอิสระในการปกครองท้องถิ่นในฐานะการปกครองตนเอง ฉะนั้นเมืองกับการพัฒนาระบบทุนนิยมจึงมีความสำคัญอย่างมาก เพราะเมืองเป็นสถานที่ที่มีความสัมพันธ์ทางการผลิตของระบบทุน โดยเฉพาะการ

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางกายภาพและวัตถุดิบกับความมั่งคั่งจากสินค้าที่ถูกผลิตขึ้นในเมืองจากระบบทุนนิยม เมื่อระบบการผลิตแบบทุนนิยมนั้นทำงานแบบเข้มข้นและเติบโตมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงทำเลในการผลิตก็จะมีลักษณะกลายเป็นสินค้ามากขึ้น และแบ่งงานกันทำก็มีการขยายตัวออกไปจากเมืองไปสู่ระดับภูมิภาค และนานาชาติ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ค้นพบว่าภูเก็ตจะเป็นการสะสมทุนมาตั้งแต่สมัยทุนนิยมเหมืองแร่ดั้งเดิม โดยเฉพาะทุนนิยมเหมืองแร่รายทุนจะมีปัจจัยการผลิตที่สำคัญอันได้แก่ ที่ดินและนายทุนได้เข้าสู่การเมืองท้องถิ่นเพื่อจะได้เข้าสู่อำนาจและมีอำนาจในการตัดสินใจในโครงการต่าง ๆ เมืองภูเก็ต

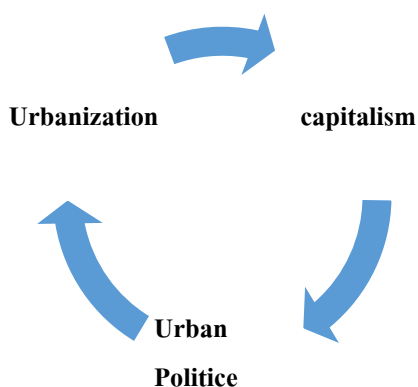
การพัฒนาทุนท้องถิ่นที่มาจากภาคนอกการเกษตร คือ การท่องเที่ยวและธุรกิจอื่นที่เติบโตพร้อมรองรับกิจการท่องเที่ยว เช่น สถานที่สำหรับท่องเที่ยว โรงแรม แรงงานภาคบริการ ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ สถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัด มีทั้งแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ เช่น อ่าวฉลอง หาดราไวย์ แหลมพรหมเทพ หากกะต๊ะ หาดกะรน น้ำตกกระโทง หาดป่าตอง และยังมีเกาะถึง 32 เกาะรายล้อมพื้นที่ บริษัททัวร์ในภูเก็ตก็ได้รับผลประโยชน์จากนักท่องเที่ยวในกิจกรรมที่จัดขึ้น เช่น การท่องเที่ยวตามธรรมชาติ การชมวิถีชีวิตในภูเก็ตบ้านพักแบบโฮมสเตย์ สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัสบรรยากาศวิถีชีวิตแบบพื้นบ้าน ร่วมกับกิจกรรมของชาวบ้าน เช่น การออกไปจับปลา จับหอยชักตีน หอยแครง ชีจักรยานเที่ยวศึกษาเส้นทางธรรมชาติ และมีที่พักเอกชนไว้บริการอีกด้วย

เทศบาลนครภูเก็ตในอดีตเป็นเมืองศูนย์กลางการค้าที่พัฒนามาจากการเป็นเมืองท่าเรือที่มีคนจีนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานเพื่อทำการค้าจำนวนมากทั้งหมดที่กล่าวข้างต้นเพื่อพยายามจะให้เห็นภาพว่าภูเก็ตได้ก้าวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ด้วยการสะสมทุนขั้นพื้นฐานอันได้แก่การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นโดยการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรธรรมชาติให้กลายเป็นสินค้า เมื่อทุนนิยมในเมืองเติบโตส่งผลให้เมืองเจริญและได้รับการพัฒนาเพื่อรองรับเศรษฐกิจที่โตอย่างก้าวกระโดดของเมืองภูเก็ต อย่างไรก็ตามทุนนิยมในเมืองภูเก็ตไม่ได้เกิดโดยตรรกะทุนเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการที่การเมืองท้องถิ่นเข้าไปมีผลในการขยายตัว ในขณะที่นักการเมืองท้องถิ่นก็อาศัยทุนนิยมเพื่อขยายฐานทุนของตนเองผ่านโครงการพัฒนาเมือง นักการเมืองท้องถิ่นกับทุนนิยมจึงมีความสัมพันธ์ด้วยเหตุและผลนี้ นอกจากนี้ทุนนิยมในเมืองภูเก็ตถูกนำมาเพื่อพัฒนาพื้นที่(space)ในเมือง เพราะฉะนั้นการขยายเมืองเกิดจากโครงการที่มาจากการเมืองท้องถิ่นเป็นส่วนสำคัญ นี่จึงเป็นแรงจูงใจในการที่

นักการเมืองท้องถิ่นมาเล่นการเมืองในระดับเมือง เมื่อเมืองเป็นพื้นที่สำคัญที่ทำให้ทุนนิยมทำงาน การเมืองท้องถิ่นนครภูเก็ตในระดับเมืองจึงเป็นการเมืองที่มีความน่าสนใจในมิตินี้ สำหรับพื้นที่ในเขตเทศบาลนครภูเก็ตได้แก่ ทุนนิยมท้องถิ่น การเมืองท้องถิ่น และความเป็นเมืองที่ขยายตัว คือ 3 ประสานสำคัญที่ส่งเสริมและทำให้พื้นที่เมืองนครภูเก็ตพัฒนาได้อย่างยั่งยืนจนมาถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ลักษณะเด่นของการเมืองท้องถิ่นเทศบาลนครภูเก็ต ที่แตกต่างกับการเมืองท้องถิ่นภาคใต้ และการเมืองท้องถิ่นในระดับเมือง หลักๆ มี 2 ส่วนสำคัญ คือ

1) วัฒนธรรมทางการเมืองท้องถิ่น ที่ไม่ได้เป็นการเมืองภายใต้การกำกับหรือการส่งคนจากพรรคประชาธิปัตย์มาลงแข่งขัน เหมือนเช่นการเมืองท้องถิ่นเมืองใหญ่ๆ ในภาคใต้ อาทิ ท้องถิ่นเทศบาลนครศรีธรรมราช ที่เป็นการแข่งขันกันเองของคนจากพรรคประชาธิปัตย์ การเมืองท้องถิ่นเทศบาลนครสงขลา การเมืองท้องถิ่นเทศบาลนครหาดใหญ่ แต่การเมืองท้องถิ่นเทศบาลนครภูเก็ตเป็นการชนะของกลุ่มการเมืองกลุ่มเดียวมาตลอดว่า 2 ทศวรรษ แม้หลังการเลือกตั้งในระดับชาติ เทศมนตรีจะไปเป็นหัวคะแนนหรือหาเสียงให้พรรคการเมืองใด แต่เป็นการตกลงกันภายในกลุ่มว่า หากเป็นการเลือกตั้งในระดับเทศบาลจะไม่มี การขึ้นป้ายหาเสียง หรือหาเสียงกับประชาชน และไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคประชาธิปัตย์มาเดินหาเสียงให้ผู้สมัครเหมือนกับท้องถิ่นอื่น ๆ ในภาคใต้ตรงนี้ถือเป็นจุดแข็งของการเมืองท้องถิ่นเทศบาลนครภูเก็ต

2) ลักษณะเด่นอีกประการของการเมืองท้องถิ่นเทศบาลนครภูเก็ต คือเป็นรัฐบาลเมืองที่ทำให้เมืองภูเก็ตเกิดการ พัฒนา ซึ่งเมื่อมองเมืองใหญ่ๆ อย่างเมืองสงขลา ที่เมืองพัฒนาได้ด้วยนโยบายจากรัฐส่วนกลาง (เกวลี เพชรศรีชาติ, 2560) ทั้งนี้ทุนนิยมที่ทำให้เมืองเกิดการ พัฒนา ได้แก่ ทุนนิยมวัฒนธรรม ดังนี้

5.2 ทุนนิยมกับการขุดรีดชนชั้นกลางเมืองภูเก็ต

5.3 ข้อค้นพบทุนวัฒนธรรมขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองภูเก็ต

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ พบว่าเมืองภูเก็ตเดิมเป็นการขับเคลื่อนโดยทุนนิยมท้องถิ่นจากการทำเหมืองแร่ดีบุก ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมหลัก ความมั่งคั่งมาจากการขุดรีดแรงงานที่เป็นคนที่พื้นที่ไม่ใช่เพียงภูเก็ต แต่เป็นแรงงานจังหวัดรอบภูเก็ต แต่ทุนเหมืองแร่ดั้งเดิมได้เป็นตัวตั้งในการพัฒนา ผสานกับทุนวัฒนธรรมท้องถิ่นของเมืองภูเก็ต สอดคล้องกับการศึกษาของเปรมชัย จันทรจำปา (2558: 2559) ที่ศึกษาทุนทางวัฒนธรรมในการพัฒนาเมืองสงขลา ซึ่งอยู่ในภูมิภาคเดียวกัน ได้กล่าวสรุปถึงทุนวัฒนธรรม เป็นส่วนพันธะสำคัญต่อการลงทุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถถึงการมีส่วนร่วมจัดการร่วมกันของคนในพื้นที่ นักการเมืองท้องถิ่นได้นำมาใช้เป็นประเด็นเชิงการจัดการ และเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเมืองมาใช้เป็นการสร้างความยั่งยืนอยู่ที่ดีแก่ผู้คนและความเป็นตัวตนในพื้นที่เรียกความชื่นชม การท่องเที่ยวนิยม และส่งผลให้เกิดอาชีพที่ดีขึ้นภายในท้องถิ่น (เปรมชัย จันทรจำปา, 2558, 2559)

เศรษฐกิจของเมืองภูเก็ตในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเมืองที่สร้างสรรค์และส่งเสริมมูลค่าส่วนเกินในเมือง สร้างรายได้เพิ่มขึ้น ทุนท้องถิ่นที่เป็นทุนทางวัฒนธรรม เป็นสถานที่เที่ยวที่เป็นโบราณสถาน ได้แก่ ตึกโบราณ อาคารส่วนใหญ่ในเทศบาลเมืองภูเก็ตมีลักษณะสถาปัตยกรรมแบบซิโน-โปรตุเกส” (Sino-Portuguese) เมืองภูเก็ตนำเอาวัฒนธรรมประเพณีมาผสมผสานเพื่อสร้างแหล่งท่องเที่ยวในเทศบาลนครภูเก็ต เช่น แหล่งท่องเที่ยวเพื่อความบันเทิง เช่น ส่วนน้ำสแปชจิ้งเกิ้ล แหล่งท่องเที่ยวยามราตรี การแสดงโชว์ เช่น ภูเก็ตแฟนตาซี ที่รวมเอาวัฒนธรรมต่างเพื่อดึงดูดการท่องเที่ยว มีการจัดงานประเพณีที่เกิดขึ้นในจังหวัดภูเก็ตเป็นสิ่งที่ดึงดูดการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี การจัดวัฒนธรรมร่วมสมัยอย่างงานวิวาทหวานบาบาภูเก็ต สิ่งเหล่านี้เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่พัฒนาร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชนในเทศบาลนครภูเก็ต และการสร้างเรื่องเล่ากับการเล่าเรื่องจุดประสงค์เพื่อนำวัฒนธรรมมาทำเป็นสินค้าดึงดูดจากนักท่องเที่ยว

การเชื่อมต่อแหล่งวัฒนธรรมภายในจังหวัดให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยว การท่องเที่ยวในเชิงศิลปะและวัฒนธรรมนั้นเป็นการท่องเที่ยวเพื่อที่จะสื่อสารการเล่าเรื่องราว ของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งใน

ภูเก็ตนั้น ก็ได้มีตัวอย่างต้นแบบที่ประสบความสำเร็จอยู่แล้วที่ทุกคนต่างรู้จักกันเป็นอย่างดี ซึ่งก็คือ ถนนกลาง เมื่อสิบกว่าปีก่อนตัวถนนทางนั้น เป็นถนนที่ขายผ้า ขายเครื่องประดับและของเครื่องมือเครื่องใช้ทั่วไป มาเปลี่ยนเป็นการสร้างเรื่องเล่าและเล่าเรื่องผ่านวัฒนธรรมของพื้นที่ภูเก็ต

ข้อสรุปเมืองภูเก็ตมีรายได้จากการท่องเที่ยว ถือเป็นรายได้หลักโดยเฉพาะการนำทุนวัฒนธรรม มาใช้เป็นสินค้าและการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทั้งยังมีกิจกรรมที่ทางประเพณีวัฒนธรรม หลากหลาย เช่น ประเพณีพื้ต่อ การถือศีลกินเจ และแหล่งท่องเที่ยวบันเทิงในพื้นที่ สิ่งเหล่านี้เป็น ความหลากหลายและให้ความสนใจโดยนักท่องเที่ยวทั่วโลก ถือเป็น การตอบโจทย์ความต้องการของ นักท่องเที่ยวที่หลากหลาย การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมนั้นเปรียบเสมือนการสร้างเรื่องราวบอก เล่าสิ่งที่นักท่องเที่ยวนั้นได้มาสัมผัสในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อที่จะนำประสบการณ์เหล่านั้นและเรื่องราว เหล่านั้นกลับไปเพื่อบอกต่อให้กับเพื่อนๆ ญาติพี่น้อง เพื่อเป็นสิ่งที่ดึงดูดเม็ดเงินนักท่องเที่ยว ให้มายัง ภูเก็ตหรือสำหรับคนที่เคยมาเที่ยวซีซั่นแซนของภูเก็ตแล้วนั้นให้ได้ทราบถึง สถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ของภูเก็ต

5.4 ข้อค้นพบด้านการเมืองท้องถิ่นภูเก็ต

กลุ่มนายทุนท้องถิ่นในการพัฒนาเมืองภูเก็ต พบว่าเป็นกลุ่มตระกูลทางธุรกิจดั้งเดิมของเมือง ภูเก็ตความเชื่อมโยงระหว่างตระกูล ถักทอความสัมพันธ์กัน สะท้อนให้เห็นบริบทของนายทุนท้องถิ่น ของเมืองภูเก็ตที่มีความสัมพันธ์กันในระดับเครือข่าย เนื่องจาก การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของ ตระกูลนายทุนและแรงงานชาวจีนในกิจการเหมืองแร่ดีบุกต้องการมาปรับปรุงรูปแบบธุรกิจ ตามการ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากภาคเกษตรและการท่องเที่ยว ตระกูลของคนจีนที่เข้ามาขอสัมปทานการทำ เหมืองแร่จนกลายเป็นผู้มีบทบาททางเศรษฐกิจในภูเก็ต ได้แก่ ตระกูล ณ ระนอง ตัณฑวนิช หงส์หยก โกยสมบุญณ์ บุญสูง วาณิช เอกวานิช งานทวี ทองตัน แซ่อ่อง หรือถาวรว่องวงศ์ อุบัติศฤงค์ ต้นติวิท เชื้อชูวงศ์ อุดมทรัพย์ กลุ่มเหล่านี้ส่วนใหญ่เน้นเป็นกลุ่มชาวจีนและลูกหลานชาวจีนที่เข้ามาทำ

3807425840

CT :Thesis 5881013624 thesis / revv: 06082562 16:22:13 / seq: 9

กิจการเหมืองแร่ดีบุกจนก้าวเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจภูเก็ต ซึ่งเป็นบริบทตระกูลในการพัฒนาเมืองภูเก็ตที่มีตระกูลของนายทุนในเมืองภูเก็ต

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้พบว่า กลุ่มนายทุนตระกูลของภูเก็ตเริ่มต้นจากการทำกิจการเหมืองแร่ดีบุกสู่ธุรกิจปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มนายทุนภูเก็ตภายหลังจากการสิ้นสุดกิจการแร่ดีบุกโดยเฉพะการประกาศเรื่องการหยุดกิจการเหมืองแร่ดีบุก ทั้งนี้จากงานวิจัยของ ลลิตา ภคเมธาวี (2560) พบว่ากลุ่มทุนตระกูลส่วนใหญ่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ประเด็นที่สำคัญจากข้อมูลเราจะเห็นจุดเกาะเกี่ยวที่สำคัญคือ ที่ดินซึ่งเกิดขึ้นจากกิจการเหมืองแร่ดีบุก (มาจากการขอสัมปทานเหมืองแร่ดีบุก) เวลาเปลี่ยนแปลงไปแร่ดีบุกหมดความสำคัญลงไป กลายเป็นพื้นที่ดินรกร้างว่างเปล่าก็ได้ปรับมาเป็นการพัฒนาที่ดินเพื่อใช้สร้างธุรกิจอสังหาริมทรัพย์(หนึ่งฤทัย อินทขันตี, 2554) อาทิ ตระกูลหงส์ หยกมาสร้างโครงการบ้านจิสีเจ้าฟ้า หรือการประปาขอใช้พื้นที่เหมืองแร่ร้างบริเวณอำเภอกะทู้ของตระกูลหงษ์หยกมาสร้างเขื่อนบางวาดใช้ผลิตน้ำประปาในภูเก็ต หรือจัดการเป็นพื้นที่การเกษตร อาทิ กลุ่มนายทุนตระกูลวานิช ปรับที่ดินเพื่อที่ปลูกยางพารา ปาล์ม น้ำมัน กลุ่มนายทุนตระกูลหงส์หยกให้เช่าที่ดินประเด็นที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการสร้างเครือข่ายด้วยการแต่งงานระหว่างกลุ่มตระกูลทุน อาทิ นายชั้นเหลหรือ อุปติศฤงค์ เป็นประธานกรรมการบริษัทในเครือของบริษัทชินฮ้องฮุยทั้งหมด ได้แต่งงานกับนายทุนกลุ่มตระกูลหงษ์หยก ต้นติวทิวและจินดาพล เพื่อสร้างเครือข่ายทางญาติและเครือข่ายทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้มีประเด็นสำคัญอาทิการร่วมทุนกับธุรกิจระดับโลกอย่างยูนิลีเวอร์ของตระกูลวานิช การเป็นตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ เช่น ฮอนด้า มาสด้า พอร์ดี จากกลุ่มทุนตระกูลหงษ์หยก การเปลี่ยนโฉมหน้าของกลุ่มตระกูลนายทุนภูเก็ตที่ต้องปรับตัวภายหลังจากที่ธุรกิจเหมืองแร่ดีบุกซบเซาส่งผลให้มีการปรับตัวสู่กิจการอุตสาหกรรมเกษตรและการรับเป็นตัวแทนจำหน่ายสินค้าที่มีลักษณะผูกขาด ได้แก่ ตั้งบริษัทเป็นตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ยี่ห้อต่าง ๆ ตัวแทนจำหน่ายเปียร์ แล้วเมื่อมีการเติบโตทางด้านธุรกิจการท่องเที่ยวกลุ่มตระกูลทุนได้ผันตัวไปสู่กิจการด้านการเมืองท้องถิ่นเพื่อเข้าหา เข้าถึงอำนาจรัฐต่อไป

การรวมกลุ่มการเมืองในเทศบาลนครภูเก็ตตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีผลประโยชน์ร่วมกันของเหล่าสมาชิกในกลุ่มเป็นหลัก การรวมกลุ่มก็เพื่อจะเข้าไปจัดตั้งคณะผู้บริหารท้องถิ่นและเข้าไปบริหารและดำเนินการนโยบายสาธารณะของท้องถิ่น ในขณะที่กลุ่มการเมืองในพื้นที่อื่นใน

ภาคใต้ขึ้นอยู่กับโครงสร้างและความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ที่เด่นชัดมากในสังคมการเมืองของประเทศไทยนั้นคือความสัมพันธ์ของการเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่น อาศัยความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจการเมือง เพื่อเป้าหมายการพัฒนาเมือง ยกกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน มากกว่าที่ดำรงอยู่บนฐานของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ แต่วิทยานิพนธ์นี้ ก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า มีความสัมพันธ์ในพื้นที่ศึกษามีอยู่อย่างหลวมๆ แต่ไม่ใช่แนวทางของเครือญาติและพรรคพวกในท้องถิ่น ที่แตกต่างจากงานของอนุสรณ์ อุณโณ (2560) ได้กล่าวถึง “คนใต้” ตัวตนและอัตลักษณ์เป็นเช่นไร เป็นประเด็นที่เป็นตัวแสดงเข้ามา มีส่วนสำคัญในการเมืองทศศตวรรษที่ผ่านมทั้งสี่เหลี่ยมหรือฐานเสียงของประชาธิปไตยที่มีปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ได้เล่าเรื่องหมู่บ้านแห่งหนึ่งในจังหวัด นครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นฐานทางการเมืองที่สำคัญของพรรคประชาธิปัตย์ ต้องการให้เห็นถึงการเน้นศีลธรรมทางศาสนา มุ่งประเด็นการเมืองระดับชาติ เกี่ยวกับการเลือกตั้งชี้ให้เห็นถึงเครือญาติในฐานะฐานที่สำคัญของการเลือกตั้งในท้องถิ่น เครือญาติมีส่วนสำคัญที่หล่อหลอมชีวิตการเมืองค่อนข้างสูงและเป็นคนที่มีลักษณะ “ใจถึง ฟังได้” ผู้ที่มีตำแหน่งในการเมืองท้องถิ่นล้วนมาจากตระกูลใหญ่ในหมู่บ้านทั้งสิ้น แต่ได้ลดบทบาทลงไปเพราะปัจจัยอื่นมากระทบ เช่น แห่ลงทุน เครือข่ายสังคม นักธุรกิจ ข้าราชการผู้ใหญ่และนักการเมือง และมีเงื่อนไขอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น เรื่องพรรคพวก บุญคุณ ผลงาน และเงิน และที่สำคัญการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านมีการแข่งขันที่รุนแรงมากที่สุดในบรรดาการเมืองท้องถิ่นทั้งหมด แต่ลดความสำคัญของการเลือกตั้งระดับชาติ และงานชิ้นนี้ชี้ถึงพรรคประชาธิปัตย์ (พรรคคนใต้) สถาปนิกษัตริย์และศีลธรรมอันดี เป็นการประกอบสร้างตัวตนและอัตลักษณ์ของคนใต้ รวมทั้งมีการหล่อหลอมตัวตนผ่านบทบาทการแสดงของชนชั้นนำทางการเมือง ได้แก่ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ และนายชวน หลีกภัยที่เข้ามามีบทบาททางการเมือง(ชนัญญู เมฆหมอก, 2560; ณิชกร วิทิตานนท์, 2561; อนุสรณ์ อุณโณ, 2560) สรุปแล้วการเป็นภูมิภาคนิยามนี้เป็นส่วนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมทางการเมืองและมิติทางประวัติศาสตร์ที่อยู่ร่วมกันมีความสำคัญกับการเมืองหรือรัฐบาล ความเป็นภูมิภาคนิยามเป็นการแสดงความผูกพัน ความเป็นพวกพ้อง ความเป็นพวกเดียวกัน ภาคเดียวกัน ซึ่งเกี่ยวข้องกับจิตวิทยาของบุคคลบุคคลผ่านกระบวนการสังสมทางสังคม โดยเริ่มมาจากเด็กที่ได้รับมาจากบิดามารดา เด็กย่อมได้รับรู้และเข้าใจการปฏิบัติของบิดามารดา แล้วเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น ความรู้สึกทัศนคติ ค่านิยม ตลอดจนการเติบโตในสิ่งแวดล้อมหนึ่ง ที่มีการปลูกฝังรากลึกผ่านทางด้านจิตวิทยา ความคิดความเชื่อเช่นนี้จะส่งผลต่อพฤติกรรมในสังคมการเมืองด้วย แบบแผนต่าง

ๆดังกล่าวส่วนใหญ่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์โดยอาศัยหรือผ่านกระบวนการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองทั้งสิ้น

กลุ่มตระกูลนักธุรกิจของเมืองภูเก็ต เข้ามามีบทบาทในการเมืองท้องถิ่นภูเก็ต ไม่ใช่เป็นเจ้าของที่พัฒนาจากท้องถิ่น แต่เป็นชนชั้นกลางและนักธุรกิจที่ขยายตัวภายในพื้นที่ภูเก็ต นักธุรกิจใช้อิทธิพลทางการเงินของตัวเพื่อให้การสนับสนุนนักการเมืองและให้การสนับสนุนข้าราชการท้องถิ่น ที่สำคัญสนับสนุนคนจนในเมืองภูเก็ตเพื่อเป็นฐานเสียงสนับสนุนการเลือกตั้งของกลุ่มธุรกิจสู่ตำแหน่งทางการเมืองท้องถิ่น แตกต่างกับงานของเวียงรัฐ เนติโพธิ์ (เวียงรัฐ เนติโพธิ์, 2537, 2558) กล่าวคือการเมืองท้องถิ่นของเมืองภูเก็ต ไม่ได้ตั้งอยู่บนกลุ่มของเจ้าพ่อที่มีการปรับตัวเพื่อรักษาอำนาจของตนในท้องถิ่น ซึ่งกลายมาเป็นผู้มีอิทธิพลใช้อำนาจในท้องถิ่น เข้ามามีอำนาจต่อรองจากฐานธุรกิจ แต่เป็นกลุ่มทุนที่สะสมทุนในภูเก็ตเดิม

ด้านการเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองท้องถิ่นด้วยวิธีการเลือกตั้ง การพิจารณาจะคัดสรรผู้สมัครที่มียึดคุณวุฒิของผู้สมัครที่เป็นอาจารย์และนักการศึกษา หรือข้าราชการในท้องถิ่น เพราะมีความน่าเชื่อถือของลูกศิษย์ ผู้ปกครองและประชาชน โดยมีสถาบันที่ตัวเองสังกัดเป็นหลักประกันคุณงามความดี เพราะสามารถใช้ประโยชน์ทางอ้อมจากภาระหน้าที่ในอาชีพของตนเองเอื้อผลประโยชน์ในการลงสมัครหาเสียงเลือกตั้งได้ ความได้เปรียบในอาชีพที่สังกัดสร้างความได้เปรียบในการดำเนินกิจการทางการเมืองหรือไม่ก็เป็นนักการเมืองที่ได้รับความสนับสนุนจากพรรคการเมืองใหญ่ในพื้นที่ แต่เทศบาลนครภูเก็ตข้ามเส้นวัฒนธรรมทางการเมืองของภาคใต้ไปอย่างสิ้นเชิง เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะวัฒนธรรมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นถูกล่อหลอมมาจากเศรษฐกิจเมือง

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาตามนโยบายการหาเสียงและการปฏิบัติในพื้นที่จริงของนักการเมืองภูเก็ตที่ได้รับการเลือกตั้งติดต่อกันพบว่า นโยบายการพัฒนาเมืองของกลุ่มนักธุรกิจคนหนุ่มในงานวิทยานิพนธ์นี้ ชี้ว่านโยบายการพัฒนาเมืองภูเก็ตมีเป้าประสงค์ให้ภูเก็ตมีความโดดเด่นทางด้านเศรษฐกิจ โดยต้องการพลิกฟื้นเศรษฐกิจเมืองให้กลับมาดีเหมือนเดิมจึงคัดผู้สมัครที่มีความเชี่ยวชาญแบบนักบริหารมืออาชีพ มีเครือข่ายของนักธุรกิจ เครือข่ายทางเครือญาติ ประชาชนในพื้นที่เองก็มีความเชื่อมั่นว่า สมาชิกของกลุ่มคนหนุ่มล้วนแล้วแต่เป็นคนที่มีชื่อเสียงทางด้านธุรกิจ มีประสบการณ์ทางธุรกิจของตระกูลและประสบความสำเร็จ อุทิศความรู้และประสบการณ์ มาพัฒนาเศรษฐกิจของ

เมืองภูเก็ต ทัศนคติของนักการเมืองท้องถิ่นของเมืองภูเก็ตที่ต้องการพัฒนาเมืองภูเก็ตให้มีกลับมา มีความโดดเด่นทางด้านเศรษฐกิจ โดยต้องการพลิกฟื้นเศรษฐกิจเมืองให้กลับมาเจริญเติบโตมากขึ้น ด้วยการสร้างโครงการที่เอื้อให้เกิดรายได้ในพื้นที่ ในขณะที่เดียวกันนักการเมืองกลุ่มนี้ขอครหาเรื่องการแสวงหาผลประโยชน์จากการเข้ามาดำรงตำแหน่งลดลง ด้วยภาพลักษณ์ที่เป็นนักธุรกิจประสบความสำเร็จและมั่งคั่งในพื้นที่แล้ว

5.6 ข้อค้นพบด้านนัยยะสำคัญของการเมืองท้องถิ่น: ความสัมพันธ์กับการพัฒนาเมืองภูเก็ต

การเมืองท้องถิ่นเทศบาลนครภูเก็ตเป็นระบบการเมืองที่มีระบบทุนนิยมกำกับบังคับบัญชาอยู่เบื้องหลัง การเมืองภายในเทศบาลนครภูเก็ตก่อร่างสร้างตัวขึ้นมาจากทุนนิยม นักการเมือง และนายทุน เป็นส่วนประกอบที่ลงตัวและเกิดความสำเร็จในการเลือกตั้งโดยนำเอาระบบทุนนิยมมาเป็นตัวตั้งและเอาการตลาดที่เป็นกลไกสำคัญของระบบทุนนิยมมากำหนดทิศทางนโยบายและโครงการพัฒนาให้กับประชาชน โครงสร้างทางการเมืองดังกล่าวเปิดโอกาสให้นักธุรกิจท้องถิ่นก้าวขึ้นสู่การเป็นชนชั้นนำในฐานะนักการเมืองท้องถิ่นโดยใช้ระบบทุนเป็นกลไกสำคัญในกระบวนการเลือกตั้ง การจะทำความเข้าใจท้องถิ่นของเทศบาลนครภูเก็ตที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองที่แตกต่างจากการเมืองท้องถิ่นทั่วไปในพื้นที่ภาคใต้ นั้น จะต้องศึกษาการตัดสินใจของท้องถิ่น และบทบาทของกลุ่มการเมือง ผู้นำชุมชนต่าง ๆ ผู้ดูแลควบคุมเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น ที่มีผลต่อการตัดสินใจที่จะดำเนินนโยบาย หรือไม่ดำเนินนโยบาย เพราะทั้งหมดนี้ล้วนแล้วแต่เป็นความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจ รวมไปถึงต้องเข้าใจลักษณะพิเศษของพื้นที่เมือง จึงจะทำให้เข้าใจท้องถิ่นเทศบาลนครภูเก็ตได้มากยิ่งขึ้น

การเมืองท้องถิ่นก่อนการกระจายอำนาจปี 2540 ของเทศบาลนครภูเก็ต จนกระทั่งถึงปัจจุบันเป็นการเมืองที่ถูกปกครองโดยกลุ่มนักธุรกิจในพื้นที่ที่มีการสะสมทุนมาตั้งแต่ยุคเหมืองแร่ เป็นนักธุรกิจที่เติบโตมาจากการลงทุนเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในจังหวัด เพียงแค่ตระกูลเดียว แม้ในปัจจุบันจะมีการเปลี่ยนตัวผู้นำแต่ก็เสมือนเป็นการสืบทอดอำนาจ โดยนักธุรกิจเหล่านี้ได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มการเมือง ที่มีความเข้มแข็งและเป็นกลุ่มการเมืองที่มีอายุยาวนาน มีความเป็นสถาบันที่มั่นคงในพื้นที่เมืองของภูเก็ต ดังนั้นสำหรับการเมืองท้องถิ่นนครภูเก็ต กลุ่มการเมืองจึงนับได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเมืองและพัฒนาเศรษฐกิจของเมืองเป็นอย่างมาก ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการสะท้อนถึงการที่มีสายสัมพันธ์ตระกูลทางการเมืองอย่างเดียวในภูเก็ต ไม่ใช่เพียงแค่กลไกเดียว

3807425840

CT :Thesis 5881013624 thesis / rev: 06082562 16:22:13 / seq: 9

เดี่ยวแต่เป็นการสะสมทุนจากธุรกิจรวมเป็นหนึ่งเดียวกันพลังการต่อรองในการเลือกตั้งย่อมมีสูงกว่า การเมืองท้องถิ่นทั่วไป สอดคล้องกับแนวคิดธุรกิจการเมืองและตระการเมือง ที่เป็นการผสมแนวคิด ระหว่างกัน กล่าวคือนักการเมืองท้องถิ่นของภูเก็ตเป็นกลุ่มทุนที่เป็นตระกูลใหญ่

เมืองภูเก็ตเป็นพื้นที่หนึ่งที่ถูกจัดให้อยู่ในแผนภูเก็ตเมืองนานาชาติคาดหวังให้เกิดผลต่อพื้นที่ พัฒนาด้านต่าง ๆ โดยพื้นที่เทศบาลนครภูเก็ต เป็นพื้นที่แนวพัฒนาด้านตะวันออกและด้านใต้เกาะ ให้ เป็นศูนย์บริหารและบริการหลัก ตระกูลนายทุนเมืองภูเก็ตเข้าไปดำรงตำแหน่งทางการเมืองของ ท้องถิ่น เช่น นายไพบูลย์ อุบัติศฤงค์ อดีตนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต ก่อนหน้าที่จะเข้าสู่ การเมืองท้องถิ่นในภูเก็ต ประสบความสำเร็จจากธุรกิจ แล้วผันตัวออกมาทำธุรกิจธุรกิจพัฒนา อสังหาริมทรัพย์ในจังหวัดภูเก็ตเป็นของตนเอง มีแตกหน่อขยายธุรกิจขยับฐานออกไปหลายโครงการ เป็นทุนท้องถิ่นรายแรกที่สำเร็จสร้าง โครงการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่ขึ้นต้นด้วย “ภูเก็ตวิลล่า” ทุก โครงการเป็นของนายไพบูลย์ อุบัติศฤงค์ จนปัจจุบันมีกว่าสิบ โครงการ

ตลอดระยะเวลาหลายทศวรรษ กลุ่มคนหนุ่มคือผู้กุมอำนาจในพื้นที่เทศบาลนครภูเก็ตมาโดย ตลอด เนื่องจากงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการเมืองท้องถิ่นเทศบาลนครภูเก็ต ปี 2540 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็น ผู้นำกลุ่มคนหนุ่มตั้งแต่ปี 2540 - ปัจจุบันมีผู้นำกลุ่มดังนี้ ผู้นำกลุ่มแรก คือร้อยโทภูมิศักดิ์ หงส์หยก ดำรงตำแหน่ง 3 สมัย คือ 18 ตุลาคม ถึง 29 พฤศจิกายน 2538 30 พฤศจิกายน ถึง 3 มกราคม 2543 และ 4 มกราคม 2543 ถึง 24 ธันวาคม 2546 ผู้นำกลุ่มต่อมา คือนางสาวสมใจ สุวรรณศุภพนา ดำรงตำแหน่ง 30 มิถุนายน 2547 ถึง 03 เมษายน 2551 09 มิถุนายน 2551 ถึง 10 พฤษภาคม 2555 และ 10 กรกฎาคม 2555 ถึงปัจจุบัน(คณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดภูเก็ต, 2562)

ประเด็นกลุ่มตระกูลนายทุนของภูเก็ตมีการสะสมทุนโดยตระกูลหงษ์หยก กล่าวคือหงษ์หยก เป็นตระกูลเก่าแก่ที่สุดตระกูลหนึ่งของจังหวัดภูเก็ต เป็นตำนานนายเหมืองแร่ที่มีที่ดินของเหมืองแร่ เก่าทั้งในตัวเมืองภูเก็ตและบริเวณใกล้เคียง ดังนั้นจึงมีการสะสมทุนมาตั้งแต่สมัยทุนนิยมเหมืองแร่ เรื่อยมาและกลายเป็นรากฐานสำคัญของการนำทุนของตนเองและครอบครัวหรือเครือญาติ (ความสัมพันธ์ตระกูลทุนท้องถิ่น) ที่สะสม มาใช้ลงทุนในธุรกิจการเมือง การเข้าสู่สนามการเมือง ท้องถิ่นในระดับเมืองทำให้แนวคิดการพัฒนาผืนแผ่นดินเหมืองแร่ที่ทรุดโทรมและไม่ก่อให้เกิดรายได้ พลิกพื้นที่ดินและทำให้เกิดมูลค่าผ่านโครงการพัฒนาของเทศบาลนครและอำนาจในการบริหาร

ท้องถิ่นในสมัยที่ดำรงตำแหน่ง ตระกูลหงส์หยกเป็นทุนท้องถิ่นที่ได้แสวงหาความได้เปรียบโดยการเข้าสู่วงการการเมืองท้องถิ่นโดยได้เข้าไปมีบทบาทในการปกครองท้องถิ่นระดับเมืองทั้งในรูปของเทศบาลและสุขาภิบาลอย่างต่อเนื่องตั้งแต่แรกเริ่ม สรุปคือการเมืองท้องถิ่นเทศบาลนครภูเก็ตสามารถมองได้สองทางคือกลุ่มแรกเป็นนักการเมืองที่สร้างฐานธุรกิจแล้วเข้าสู่พื้นที่ทางการเมือง อีกกลุ่มคือการใช้การเมืองเพื่อขยายฐานทางธุรกิจ สำหรับตระกูลหงส์หยก มีการใช้อำนาจทางการเมืองเข้าไปสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อขยายฐานทางธุรกิจ

วิทยานิพนธ์พบว่า จากการลงเล่นการเมืองกลุ่มตระกูลทางธุรกิจของเมืองภูเก็ต อยู่ภายใต้การสะสมทุนของตระกูลหงส์หยกได้สะสมทุนทางเศรษฐกิจและสังคมมาอย่างเข้มข้นต่อเนื่อง จนเกิดบารมีและอิทธิพลภายในพื้นที่เมืองภูเก็ต มีการสร้างกลุ่มเครือข่ายทางการเมืองประนีประนอมแล้วการกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมืองอย่างทั่วถึงในกลุ่มเครือข่ายธุรกิจและพันธมิตรทางการเมืองของผู้นำกลุ่ม การสะสมทั้งทุนกับบารมีมีความน่าเชื่อถือทางการเมืองมากกว่า 40 ปี เจื้อนใจเช่นนี้ทำให้กลุ่มคนหนุ่มสามารถสถาปนากลายเป็นกลุ่มทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครภูเก็ต จากที่กล่าวมาข้างต้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้พบนิยยะสำคัญว่า การลงเล่นการเมืองทำให้นักการเมืองท้องถิ่นได้ประโยชน์กับทุนดั้งเดิมที่ติดต่อมาจากตระกูลธุรกิจของนักการเมือง ช่วยเสริมสนับสนุนให้เกิดประโยชน์ต่อพื้นที่เมือง เป็นลักษณะการได้ประโยชน์ด้วยกันอย่างลงตัวกล่าวคือเมืองจะเติบโตพร้อมกับฐานะทางธุรกิจของนักการเมืองก็เติบโตไปด้วย

ทั้งนี้การเมืองท้องถิ่นของภูเก็ตขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองภูเก็ต กลุ่มคนที่เข้ามาสู่การเมืองท้องถิ่นภูเก็ตมีความเปลี่ยนจากการรวมกลุ่มต่าง ๆ แต่กลุ่มที่เป็นแกนกลับเป็นทุนธุรกิจภูเก็ตที่สะสมทุนมายาวนานเข้าไปเพื่อขับเคลื่อนวาระส่วนตัวและวาระสาธารณะได้อย่างกว้างขวาง กลุ่มนี้ได้เข้ามามีบทบาทในสนามการเมืองใหม่ก็จริง แต่เป็นพื้นที่ที่ต่อรองผลประโยชน์ทางธุรกิจอยู่เดิม ย่อมสะท้อนให้เห็นว่าไม่ใช่กลุ่มผลประโยชน์ที่หลากหลาย เพราะการเมืองหรืออำนาจท้องถิ่นในภูเก็ตผูกขาดอยู่ในกลุ่มผลประโยชน์แคบ ๆ คือตระกูลธุรกิจในพื้นที่ที่ประสานประโยชน์กับผู้ต่าง ๆ โดยเป็นตัวแสดงนำและแกนของการพัฒนาเมือง และรวมถึงการประสานการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างราบรื่นผ่านเครือข่ายทางการเมืองที่มีอยู่เดิม(ทุนธุรกิจในพื้นที่)

3807425840

CT :Thesis 5881013624 thesis / rev: 06082562 16:22:13 / seq: 9

โครงสร้างของเมืองที่ผู้คนย้ายถิ่นเข้ามาทำอาชีพในภูเก็ตจำนวนมากส่วนมากเป็นผู้คนรอบจังหวัดภูเก็ต ลักษณะหนึ่งที่ได้ชัดจากคนกลุ่มนี้คือเป็นคนชั้นกลาง มนุษย์เงินเดือนบู่มีการศึกษา มาทำมาหากิน ผู้คนที่ต้องถิ่นที่รายได้ต่ำก็จะดำรงอยู่ในเมืองเช่นเดียวกัน กลายเป็นฐานเสียงที่นักการเมืองภูเก็ตให้ความสัมพันธ์ด้วย โดยการให้ผลประโยชน์ทางด้านนโยบายท้องถิ่นแก่คนท้องถิ่นตัวเองที่มีรายได้ต่ำ ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ไม่ได้ลระดับในการเหลียวแลผู้คนที่รายได้ต่ำ ข้อค้นพบประการหนึ่งอันสัมพันธ์กันพบว่า กลุ่มคนรายได้ต่ำที่ดำรงอยู่ในเมืองภูเก็ตเป็นฐานเสียงที่ยึดมั่นต่อการเลือกตั้งนักการเมืองท้องถิ่นกลุ่มเดิมเสมอมา

การพัฒนาเมืองกับความสัมพันธ์กับการเมืองท้องถิ่นภูเก็ต เมืองภูเก็ตได้ถูกพัฒนาให้เป็นตัวอย่งการพัฒนาอย่างยั่งยืนสำหรับโครงการพัฒนาเมืองภายในประเทศ บริษัทพัฒนาเมืองภูเก็ตได้ก่อกำเนิดขึ้น เพื่อพัฒนาเมืองร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การพัฒนาเมืองภูเก็ตได้รับการร่วมมืออย่างแข็งขันจากนักการเมืองท้องถิ่น และกลุ่มตระกูลธุรกิจภายในพื้นที่ สอดคล้องเป็นในทิศทางเดียวกับแผนงานการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งภายในประเทศไทยในหัวเมือง มีโครงการในปี พ.ศ. 2560 โครงการรถไฟรางคู่และรถไฟความเร็วสูง มีการพัฒนาโครงการอย่างต่อเนื่องในปี พ.ศ. 2561 การวางแผนร่วมกับท้องถิ่น การใช้ธรรมาภิบาลในการขนส่งหลักในอนาคต ทั้งนี้ระบบขนส่งธรรมาภิบาลจะช่วยให้เกิดการพัฒนาดิน สภาพเมืองที่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น พัฒนาเมืองแบบกระชับ การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ ข้อเสนอคือเป็นการพัฒนาเมืองที่อาศัยเครือข่ายความร่วมมือจากบริษัทเอกชน ทุนในพื้นที่และการเมืองท้องถิ่นที่เข้ามาวางแผน ตลอดจนเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อที่ดินซึ่งเป็นสินทรัพย์ของนักการเมืองท้องถิ่นภูเก็ตให้เพิ่มมูลค่ามากขึ้น

ด้านเศรษฐกิจของเมืองภูเก็ต อยู่ที่ภาคธุรกิจและบริการเป็นหลักเป็นการพิจารณาจากตัวชีวิตในเมืองภูเก็ตที่มีสัดส่วนของสถานประกอบการธุรกิจจำนวนมาก ใช้ที่ดินในการท่องเที่ยวและการค้าขาย ภาคเกษตรแทบจะไม่เหลือพื้นที่ในการทำการเกษตร เมืองภูเก็ตพัฒนาโดยการพึ่งพาการบริการ การค้าและการท่องเที่ยว ซึ่งไม่ใช่การเกษตรและเหมืองแร่ดั้งเดิมอีกต่อไป สอดคล้องกับงานของเกวลี เพชรศรีชาติ (2560) เรื่องนโยบายการพัฒนาเมือง ที่พบว่าในเมืองสงขลาและสตูล การพัฒนาแหล่งรายได้ไม่ได้มาจากการเกษตร แต่มีจำนวนร้านที่เป็นสถานประกอบการเพิ่มขึ้นมาแทน กล่าวคือการประกอบอาชีพที่อยู่นอกภาคการเกษตร ดังนั้นหัวใจในการพัฒนาการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นจึงเป็นการ “เพิ่มรายได้และส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน” ที่สำคัญเมืองภูเก็ตราคาประเมิน

ที่ดินพบว่าในรอบสิบกว่าปีที่ผ่านมามีราคาการประเมินที่ดินสูงมาก สัดส่วนของการใช้ประโยชน์จากที่ดินจะเป็นที่อยู่อาศัย ร้านค้า และที่พักของนักท่องเที่ยว ย่อมทำให้เห็นว่าพื้นที่ผู้คนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นนำไปสู่การกระจุกตัวทางเศรษฐกิจ เกิดการจ้างงาน ดึงดูดกิจกรรมทางเศรษฐกิจและผู้คนเข้ามาในพื้นที่จำนวนมาก ส่งผลต่อการเกิดแรงจูงใจการใช้ประโยชน์จากที่ดิน และเมื่อถึงจุดเกิดการใช้ประโยชน์จากที่ดินจำนวนมาก กิจกรรมมีเพิ่มมากขึ้นจากกิจกรรมที่มาจากนักการเมืองท้องถิ่นเป็นผู้สร้างสรรค์ขึ้น ผลที่ตามมาอย่างเห็นได้ชัดคือราคาประเมินที่ดินในเมืองภูเก็ตจึงสูงขึ้นมาก

แต่อย่างไรก็ดีการพัฒนาเมืองของเทศบาลนครภูเก็ต ไม่ได้เกิดมาจากการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม และการลงทุนของภาครัฐ ทำให้งานแตกต่างจากงานของเกรวี เพชรศรีชาติ(2560) ที่กล่าวถึงการพัฒนาเมืองสงขลาที่มีฐานมาจากการเติบโตของภาคประชาสังคมอย่างเข้มแข็งและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับเทศบาล จึงส่งผลให้เทศบาลเมืองสงขลาก้าวหน้ากว่าเมืองสตูล โดยการดึงกลุ่มประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมต่าง ๆ แต่เมืองภูเก็ตนั้นเป็นการนำโดยอาศัยเครือข่ายนักการเมืองท้องถิ่นที่มีภูมิหลังเป็นตระกูลธุรกิจ ร่วมกับทุนธุรกิจ และการตั้งหรือใช้กลไกพัฒนาเมือง เช่น บริษัทพัฒนาเมืองภูเก็ต เป็นการคิดจากวิสัยทัศน์จากผู้นำโดยตรง ไม่ได้มีส่วนร่วมจากภาคประชาสังคม ภูเก็ตมีทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่มีอยู่เดิม แล้วไม่จำเป็นที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วม แต่ก็อาศัยเครือข่ายความสัมพันธ์ทุนธุรกิจในท้องถิ่นแทนในการสร้างโครงการ กิจกรรมในเมือง

ถึงแม้เมืองภูเก็ตจะมีนโยบายสำคัญด้านการผสมผสานการตัดสินใจจากยอดปิระมิดโดยมีนักการเมือง ท้องถิ่น ตระกูลทุนธุรกิจ และทุนท้องถิ่นของภูเก็ตที่มีมาอย่างเดิมเสมอก็ตาม แต่จุดด้อยคือขาดกลไกภาคประชาชนที่เข้มแข็งในการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่น บริษัทท้องถิ่น ส่งผลให้ขาดการเข้าใจปัญหาความทุกข์ยากของคนจำนวนมากซึ่งเป็นคนชั้นกลางในเมืองน้อย และส่งผลให้เกิดความสำเร็จในการพัฒนาเมืองน้อย หากต้องการพัฒนาเมืองภูเก็ตมากขึ้น นักการเมืองท้องถิ่นจำเป็นต้องสร้างกลไกภาคประชาชนที่เข้มแข็งมากขึ้น กล่าวคือเพิ่มกลไกภาคประชาชนให้เข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันกับการเมืองท้องถิ่น หน่วยงานท้องถิ่น ทุนหรือฐานทรัพยากรดั้งเดิมของเมือง กล่าวอย่างถึงที่สุดคือเมืองภูเก็ตต้องสร้างกลไกดึงภาคประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ในเมืองให้เกิดกระบวนการเข้ามากำหนดทิศทางการพัฒนาเมืองร่วมกัน

บรรณานุกรม

WORLD CITIES CULTURE REPORT 2015. Retrieved from

https://www.bbhub.io/dotorg/sites/2/2015/11/WCCF_Report.pdf

กาญจนา แก้วเทพ. (2558). พัฒนาการความคิดมาร์กซิสต์ในศตวรรษที่ 20: สำนักแพรงเฟิร์ต. Retrieved from

http://cuir.car.chula.ac.th/bitstream/123456789/14655/1/87_develop_think.pdf

เกวลี เพชรศรีชาติ. (2560). นโยบายสาธารณะว่าด้วยการพัฒนาเมือง. (รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

จิราภรณ์ คำจันทร์. (2547). ความนิยมของพรรคประชาธิปไตยในภาคใต้ : ศึกษากรณีเขตเลือกตั้งที่ 1 และที่ 10

จังหวัดนครศรีธรรมราช. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ. Retrieved from

<http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/673>

ชนกนาถ พูลสวัสดิ์. (2554). ความผูกพันพรรคการเมืองในสังคมไทย : ศึกษาเปรียบเทียบพรรคประชาธิปไตยในสงขลาและตาก. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

ชนัญญ์ เมฆหมอก. (2560). บทปริทัศน์หนังสือ ชีวิต อัตลักษณ์ และตัวตนทางการเมืองของคนใต้ ใน เกิดมาหนึ่งชาติ ต้องกราบพระธาตุเมืองนคร: คนใต้ ศิลธรรม และการเมือง. วารสารธรรมศาสตร์, 35 (3)(4), 61-67.

ชนิดา จิตตรุทธะ. (2556). วัฒนธรรมองค์การ : องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยและปัจจัยกำหนดความสำเร็จทางวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไชรัตน์ เจริญสินโอฟาร. (2543). วาทกรรมการพัฒนา : อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะ และความเป็นอื่น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.

ณัฐกร วิทิตานนท์. (2561). เอกสารการสอน หน่วยที่ 12 ความสัมพันธ์การเมืองท้องถิ่นกับการเมืองระดับชาติ.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

คำจันทร์, จ. ความนิยมของพรรคประชาธิปไตยในภาคใต้:ศึกษากรณีเขตเลือกตั้งที่1และที่10 จังหวัดนครศรีธรรมราช.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. (2548). "ความสัมพันธ์ระหว่างทุนวัฒนธรรมกับการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ: กรอบการวิเคราะห์และประเด็นวิจัย", ใน ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ในระบบเศรษฐกิจ และการจัดการยุคใหม่ (โ. ด. ป. (บก.) Ed.). กรุงเทพฯ: พี เอ ลีฟวิ่ง.

ธงชัย ภูวนาถวิจิตร. (2558). การพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบหมู่บ้านวัฒนธรรมเวียงท่ากาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, 5(1)(2), 14-23.

ธนศักดิ์ สายจำปา. (2561). เอกสารการสอน ความเป็นเมืองในนครและมหานคร. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

- บรรณาธิการสยามรัฐ. (2560, 17 มี ค). ทูตทางวัฒนธรรม ?, บทบรรณาธิการ. สยามรัฐ. Retrieved from <https://siamrath.co.th/n/11659>
- ปราณ สุวรรณมงคล. (2547). การปกครองท้องถิ่นในบริบทของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540. นนทบุรี: โครงการส่งเสริมการแต่งตั้งตำรามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประจักษ์ ก้องกีรติ บรรณาธิการ. (2555). การเมืองว่าด้วยการเลือกตั้ง: วาทกรรม อำนาจ และพลวัตชนบทไทย (Vol. 1). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ภาพพิมพ์.
- ปราโมทย์ ประสาทกุล และคณะ. (2550). ระเบิดคนเมืองในประเทศไทย. ประชุมวิชาการสถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล, 1.
- ปราโมทย์ ประสาทกุล และปัทมา ว่าพัฒนางศ์. (2554). จุดเปลี่ยนประชากรประเทศไทย ประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 22.
- ปิยพงษ์ บุขบงค์ และสุนทรชัย ขอบยศ. (2559). แนวทางการกำหนดนโยบายบนฐานของทุนสังคม บทเรียนการต่อยอดรากเหง้าเพื่อสร้างอนาคตของชุมชนเมืองเก่าในอีสานกลาง. กรุงเทพฯ: แผนงานนโยบายสาธารณะเพื่อการพัฒนาอนาคตของเมือง ศูนย์ศึกษามหานครและเมือง วิทยาลัยรัฐกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต.
- เปรมชัย จันทร์จำปา. (2558). การจัดการทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาเมืองในเทศบาลนครสงขลา. (รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- เปรมชัย จันทร์จำปา. (2559). การจัดการทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาเมืองในเทศบาลนครสงขลา. *The 4 th International Conference on Magsaysay Awardees: Good Governance and Transformative Leadership in Asia, 31 May*
- พนิดา สงวนเสรีวานิช. (2560). เมื่อ 'เมือง' กลายเป็นโจทย์ การบริหารจัดการท้องถิ่นสมัยใหม่. Retrieved from https://www.matichon.co.th/euro-2016-news/news_450860
- พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2560). เมืองกินคน. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษามหานครและเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต.
- พูลสวัสดิ์, ช. ความผูกพันพรรคการเมืองในสังคมไทย: ศึกษาเปรียบเทียบพรรคประชาธิปไตยในสงขลาและตาก. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
- เพชรรัตน์ เพ็ชร์กิติ. (2559). เมืองศึกษาและกระบวนการที่ค้นคว้าความรู้เรื่องเมือง. วารสารการเมืองการปกครอง, 2(6), 19-20.
- รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์. (2545). ทูตวัฒนธรรม วัฒนธรรมในระบบทุนนิยมโลก เล่มสอง: E book.
- รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์. (2546). ทูตวัฒนธรรม :วัฒนธรรมในระบบทุนนิยมโลก เล่ม 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- ลิมปาญจน์, จ. การเมืองเรื่องการเลือกตั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นในเทศบาลเมืองหลังสวน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
- ลิลดา ภคเมธาวิ. (2560). โครงการวิจัยความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของไทยในปรัทธศรณัประวัติศาสตร. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

- วีระศักดิ์ เครือเทพและคณะ. (2558). 15 ปี การกระจายอำนาจของไทย : สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมนวัตกรรมและกรรมาภิบาลท้องถิ่น คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีระศักดิ์ เครือเทพ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2552). นวัตกรรมสร้างสรรค์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: หนังสือสำหรับเสริมพลังความคิดและหลักวิชาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เวียงรัฐ เนติโพธิ์. (2537). เจ้าพ่อในทัศนะของข้าราชการฝ่ายปกครองและตำรวจ. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- เวียงรัฐ เนติโพธิ์. (2558). ทิศบัตร์กับบุญคุณ การเมืองการเลือกตั้งและการเปลี่ยนแปลงเครือข่ายอุปถัมภ์. เชียงใหม่: ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สตีธร ธนานิธิโชติ. (2556). ตระกูลการเมืองในระบบอุปราชธิปไตยของไทย. วารสารสถาบันพระปกเกล้า, พฤษภาคม-สิงหาคม, 5-23.
- สุวรรณฤทธิ วงศ์ชะอุ่ม. (2553). ทูทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนท่าคา อำเภอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารวิจัยพัฒนา, 2, 47-59.
- หนึ่งฤทัย อินทพันธ์. (2554). พลวัตการปรับตัวของกลุ่มทุนภูเก็ต พ.ศ.2515-2551. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- อนุสรณ์ อุดมโณ. (2560). เกิดมาหนึ่งชาติ ต้องกราบพระธาตุเมืองนคร: คนใต้ ศีลธรรม และการเมือง. เชียงใหม่: ศูนย์อาเซียนศึกษา วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ Thirdspace Publishing.
- อภิชาติ สถิตนิรมัย และคณะ. (2556). ทบทวนภูมิทัศน์การเมืองไทย. เชียงใหม่: ลีดอินดีเพนดิเ้นท์.
- อรรถัย กักพล. (2559). *Urbanization* เมื่อ "เมือง" กลายเป็นโจทย์การบริหารจัดการท้องถิ่นสมัยใหม่. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- อาคม เต็มพิทยาไพสิฐ. (2553). *Thailand 's Creative Economy*. กรุงเทพฯ (ศูนย์สร้างสรรค์การออกแบบ): กระทรวงการต่างประเทศร่วมกับศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ.
- อุทิศ ทาหอม และสำราญ ฐะธา. (2558). ทูทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนตามมา จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารจัดการสิ่งแวดล้อม, 11(2), 44-59.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2560). เมืองนิยม: เมืองของไทยคือบ้านของเรา. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษามหานครและเมือง Center for Megacity and City Studies มหาวิทยาลัยรังสิต.

3807425840

CU IThesis 5881013624 thesis / rcv: 06082562 16:22:13 / seq: 9

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวสุตรัก หนูนิ่ม
วัน เดือน ปี เกิด	26 มีนาคม 2527
สถานที่เกิด	พัทลุง
วุฒิการศึกษา	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองและการจัดการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ที่อยู่ปัจจุบัน	4/100 หมู่บ้านแลนด์แอนด์เฮาส์ ต.ฉลอง อ.เมือง จังหวัดภูเก็ต 83000
ผลงานตีพิมพ์	(1)สุตรัก หนูนิ่ม.2019.การศึกษาความสัมพันธ์ของการพัฒนาเมืองภูเก็ตกับการเมืองท้องถิ่น.ลงตีพิมพ์ในวารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์

3807425840

CD iThesis 5881013624 thesis / recv: 06082562 16:22:13 / seq: 9